

THE LIBRARY
OF
THE UNIVERSITY
OF TEXAS

RARE BOOK COLLECTIONS

VanderPoel Campania Collection

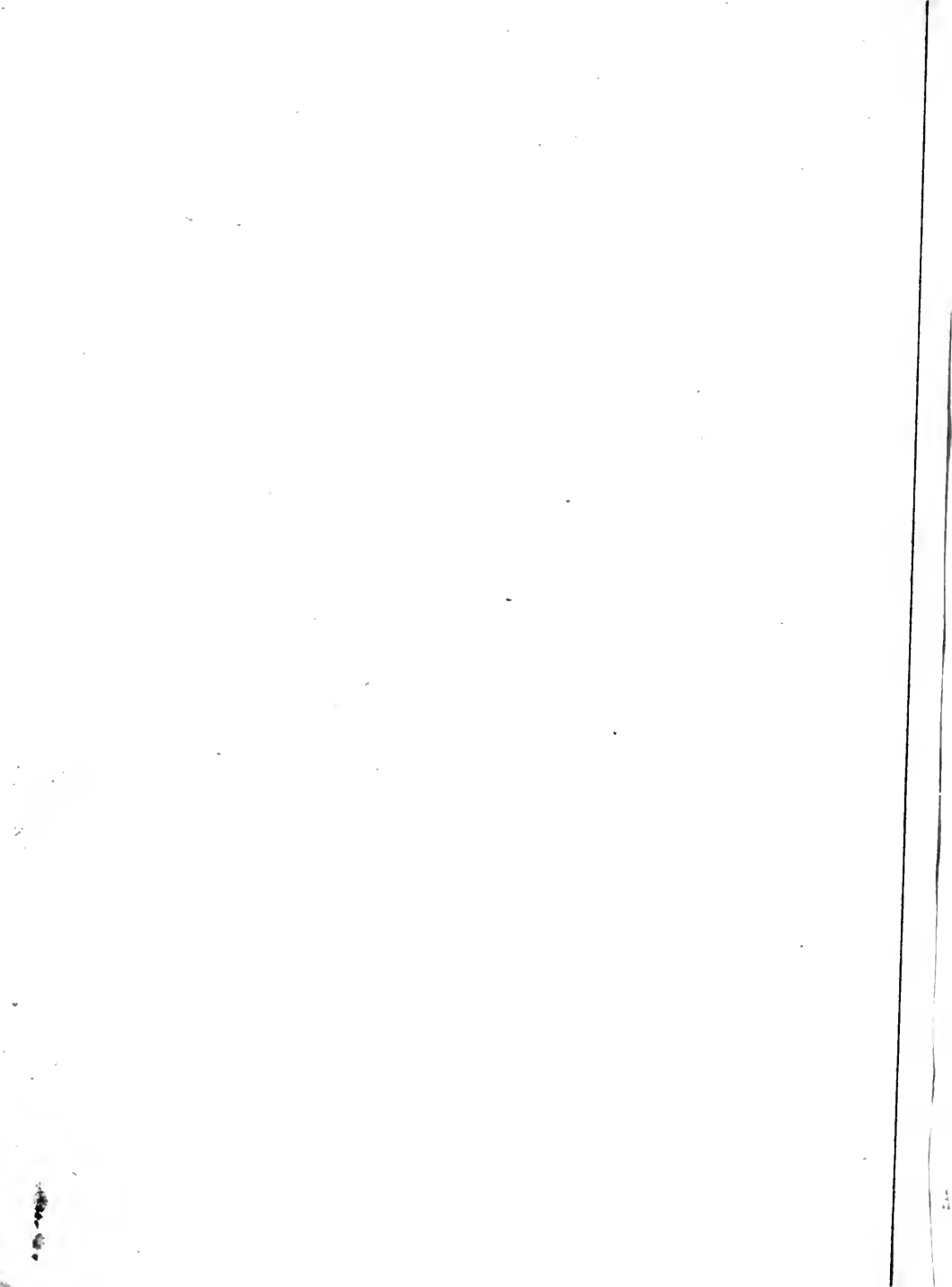
HOMER.—CUPER (Gisbert) Apotheosis, vol Consecratio Homeri, sive Lapis Antiquissimus, in quo . . . Homeri Consecratio sculpta est, Commentario illustratus, *folding plates and engravings in text*, sm. 4to, old calf, joints cracked. Amstelodami, 1685

Careful and learned description of an interesting bas-relief, found in the 17th century, about 10 miles from Rome, and now in the Brit. Museum.
Includes also : Explicatio, Gemmae Augustae Numismata antiqua explicata . . . nec non Utilitas quam ex Numismata Principes capere possunt.

"But that which of all the Remains has been of late the chief amusement of the learned, is the Marble called his Apotheosis, the work of Archelaus of Pisere and now in the Palace of Colonna. We see there a Temple being with its veil, where Homer is placed on a seat with a foot-stool to it, as he has described the seats of the Gods; supported on each side with figures representing the Iliad, and the Odyssey, the one by a sword, the other by the ornament of a ship, which denotes the voyages of Ulysses. On each side of his foot-stool are mice, in allusion to the Batrachomyomachia. Behind, is Time waiting upon him, and a figure with turrets on his head, which signifies the World, crowning him with laurel. Before him is an Altar, at which all the arts are sacrificing to him, as to their deity. On one side of the altar stands a boy, representing Mythology; on the other, a woman, representing History: after her is Poetry, bringing the sacred fire; and in a long following train, Tragedy, Comedy, Nature, Virtue, Memory, Rhetorick, and Wisdom, all in their proper attitudes."

Pope's Epicy on Homer.

This interesting Bas-relief was found about the middle of the 17th Century, at Frattochie, the ancient Bovilla, in the Appian road, ten miles from Rome. It was for many years in the Colonna Palace at Rome, and was purchased for the British Museum, in the year 1819, where it now remains.

V E L

S I V E,

Lapis antiquissimus in quo Poëtarum Principis
HOMERI Consecratio sculpta est,

A

A C C E D U N T

*Explicatio Gemmæ Augustæ: Numismata antiqua explicata: Inscriptiones &
Marmora antiqua exposita & illustrata: nec non Utilitas quam ex
numismatis Principes capere possunt;*

Apud HENRICUM, & Viduam THEODORI BOOM, 1683.

LECTORI.

Occupatione mea & publicis negotiis factum est, ut nunc exeat demum Commentarius in Marmor antiquum, in quo Poëtarum Principis Homeri consecrationem Archelaus Prienensis statuarius sculpsit artificiose. Et licet, postquam in Illustrissimum Præpotentium Fæderatorum Belgarum Ordinum Consessum delegatus sum, vix detur vacare studio, cui ab ineunte adolescentia me dedi, tamen ut promissis exhiberem fidem, amicisque, quorum in potestate vivo, morem gererem; diutius premere non potui, quæ digesseram ex variis auctõribus collecta; quæque arbitrabar si non omnem, at saltem haud pœnitendam partem Lapidis eruditissimi illustratura. Non longis verborum ambagibus opus hoc commendare tibi, Lector, conabor; sed tamen spero inventurum te, quæ ab aliis vel non interpretata, vel male explicata sunt. Neque tamen prestare velim, omnia mea ex Apollinis, ut est τὸ θεῶν ἰδίον, tripode profecta esse. Si quod enim studium divinationibus & conjecturis est obnoxium; illud profecto esse, quod ab Humanitate studiisque politioribus nomen habet, fatebuntur omnes, qui non plane hospites in eo sunt; maxime, quando in nummorum, gemmarum & marmorum, quæ plurima à me illustrantur, abstrusum reconditumque sensum inquiritur. Ut autem exemplo architecto-

rum brevi in tabella formam operis exhibeam, ecce tibi, quæ mea de tam eleganti lapide sit sententia. HOMERUS barba & capillo decorus, inferiorem corporis partem tectus, diademate caput cinctus, sceptrum sive hastam tenens, nec non comitem habens aquilam, tamquam Novus Jupiter, insidet monti Olympo. Hinc sequuntur Musæ dulci vocum concordia ejus, ut Iovis apud Hesiodum, animum demulcentes, variis Vestibus, ut tunica palliolata, ῥίσιφ, epomide, exomide, ἐπερομαχάλω, supparo, aliisque exornatæ. Undecim numero sunt, quia Ilias atque Odyssea illis adscriptæ, stant in antri ostio, quemadmodum patet ex pileo, Ulyssis sive Odysseæ, atque arcu cum pharetra, Iliadis insignibus. Prope antrum basi insistit vir pallio quadrato amictus, sive ille ipse sit Homerus carmina sua canens, sive Linus, sive Lycurgus, sive Pisistratus, uti censebat Clarissimus Heinsius, an vero Pittacus, quemadmodum Illustrissimo visum fuit Spanhemio. A tergo viri posita est machina, cujus supremæ parti adjicitur character Ægyptiacus, vel littera, ut vocant, Tautica; qua, si figura hæc Homerum representat, videtur notare artifex Ægypto illum oriundum esse, id quod nonnullos veterum memoriæ mandasse constat. Hinc aperit se clarior rerum series, & quem modo Olympo insidentem conspeximus Homerum, in templo sedet, variis Artibus ipsi sacrum facientibus. ΕΥΜΕΛΙΑ designat divinam carminis pangendi artem, modulationem aptam, & veteribus

*toties laudatum nostrisque auribus fere incognitum rhyth-
 mum. Sed cum me illustrissimus nec non eruditissimus
 Abbas Raphaël Fabretti certiore fecerit in ipso mar-
 more reperiri ΚΟΥΜΕΝΗ, & figuræ muliebri caput
 turritum esse; melius erit intelligere, Orbem terrarum
 testari, Homerum Principem esse Poëtarum. ΧΡΟΝΟΣ
 significat tempus mythicum usque ad bellum Trojanum
 tantum extendi, atque ab eo temporum & annorum or-
 dinem, veramque historiam initium habere; vel poësin
 Homeri in omne ævum duraturam loquitur; alasque ter-
 go affixas habet, quia nihil tempore velocius. Hinc oc-
 currit HOMERUS sceptrum manu tenens; atque la-
 tera ejus cingunt ILIAS & ODYSSEA parvulis
 virginibus adumbrata, quia libri Poëtarum filiaë,
 Πυρραία, Ἄστρα, illique horum parentes solent appellari.
 ILIAS armatur ense propter bella & cædes; ODYS-
 SEA vero a plustre propter errores Ulyssis tenet. MU-
 RES prope Ἰσχυροδίων, chartulas rodentes, vel notant
 Batrachomyomachiam ab ipso scriptam; vel invidios, instar
 murium corium, chartas, similesque res rodentium, ejus
 famam vellicasse & lacerasse. ΜΥΘΟΣ, additur, quia
 fabulæ & fictiones ex sententia plurimorum veterum pro-
 prius poëseos character; HISTORIA, quia bellum
 Trojanum gestum, & Troja deleta est; aliæque insuper
 in utroque opere historię recensentur; ΠΟΙΗΣΙΣ, quia
 verba ligata sunt, & Homerus non modo Heroico car-
 mini, verum etiam aliis omnibus originem dedit. ΜΥΘΟΣ*

præterea puer est, quia in fabulis omnia perspicere nequeunt,
 sed instar puerorum semper in iis explicandis hæremus;
 nec non quia pueri sacrificiis adhiberi solent; unde &
 guttum sive gutturnium ad Vinum aræ insundendum
 cum patera tenet, non secus ac HISTORIA ex
 acerra sumptas micæ thuris duobus primoribus digitis
 aræ injicit. Miræ adstat bos formæ; sed ejuscemodi Ca-
 riam, cui Priene artificis Archelai patria vicina, gigne-
 re Plinius & alii docent. TRAGOEDIA viro, COM-
 MOEDIA muliere, id quod absque ratione factum non
 est, representata sequuntur; quia poëta noster Τραγικῶν
 ἡρώων ἢ διδάσκαλος, nec non Comœdia πατρὸς existima-
 tus est; argumentaque & operis regulam ac normam
 Tragicis & Comicis quasi præscripsit. ΦΥΣΙΣ denotat
 singularem rerum naturalium cognitionem Homerum
 habuisse, naturæ fuisse, ut Macrobius loquitur, con-
 scium; & cælum, stellas, mare, terram, animalia,
 plantas additis convenientibus epithetis descripsisse dili-
 genter; Mathematicum, Astronomum, Astrologum-
 que eundem fuisse, ἢ τὴν Φυσικῶν ἢ τὴν σοικεῖα δέχοντων. Pueri-
 bus illi habitus, quia in mysteriis illis & abstractis inda-
 gandis rebus, propter plurima incognita, pueri veluti
 & infantes sumus, atque uti loquitur eleganter Seneca;
 in vestibulo ejus hæremus; illa arcana non pro-
 miscue nec omnibus patent; reducta & in interio-
 re sacrario clausa sunt; ex quibus aliud hæc ætas,
 alia quæ post nos subibit, adspiciet. ΑΡΕΤΗ signi-
 ficat

ficat illam Philosophiæ partem, quæ virtutem colit & mores format, ab Homero luculenter describi; quo respicit Horatianum illud:

Trojani belli scriptorem, maxime Lolli
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi
Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile,
quid non

Plenius ac melius Chryfippo & Crantore dicit. ΜΝΗΜΗ *adest*; quia belli Trojani memoriam tradit, & plurimas historias vetustiores, antiquitates, vocabula antiqua, nec non priscum loquendi servat characterem. Per ΠΙΣΤΙΝ intelligo Rhetorum contentionem, quam Latini probationem appellant; arbitrorque auctorem marmoris nos docere velle Rhetorices, artisque bene ac ornate dicendi regulas apud Homerum inveniri. ΣΟΦΙΑ tandem agmen claudit, quia poëta σοφοὶ vocantur, antiquissimique Poëta & Musici Philosophi fuerunt; eorumque omnium poëta noster σοφώτατος; ut & Philosophorum princeps, σοφάτωρ καὶ δέχνητος Ἐπλάτωνος καὶ Δεισιδελγῆς λόγων, & geographiæ δέχνητης; unde multi olim de Philosophia Homerica scripserunt, & philosophi placita sua ejus, tanquam certissima auctoritate, defendebant. Hinc sequitur pars operis secunda; inque ea de vestibus, quibus Musæ, artes & disciplina ornantur, de chlamyde Macedonica, Alexandria vera forma, diis alatis, aliisque rebus veneres suas & elegantias habentibus, ago. Adjicitur Explicatio gemmæ

mae Augustae, in qua Augustus currui insidet fulmen tenens; varia numismata antiqua; Inscriptiones & Marmora antiqua explicata sequuntur; nec non tandem UTILITAS QUAM EX NUMISMATIS PRINCIPES, sive summae Reip. admoti viri, CAPERE POSSUNT. Patientia tua, Lector, abuterer, si breviter tibi ob oculos ponere animum inducerem, quas res in hisce dissertationibus explicare aggressus sim; inspice & evolve; si tanti, illos; erroresque, quos credo irrepisse quamplurimos, dona homini, quem negotia patriae & urbis occupant; vel comiter atque ut eos, qui Humanitatis studia profitentur, decet, corrige & emenda. Atque ut dies diem, hora horam, ut est τὸ λεγόμενον, docet; ita post animal verti inscriptionem, quam expli- co pag. 234. ita interpretari in Inscriptionum volumine Reinesium; quae pag. 243. de Anaxagora Philosopho mon- neo, occupasse Joannem Pearsonium, Illustriss. & do- ctissimum virum; & tandem lapidem Graecum, qui ex- stat pag. 295. similiter fere explicari in Marmoribus Oxoniensibus. Monenda haec duxi, ne quis forte existi- met, me ex eorum numero esse, qui instar avis Aesopiae se alienis exornant plumis. Quod si forte aliae explicatio- nes, id quod facile accidere potest, ab aliis occupatae sint; jurato crede, Lector, me inscio & ignaro illud factum esse. Cum autem, dum opuscula haec eduntur, nonnulla, quae ut addantur digna sunt, observaverim; ea, pace quod fiat tua, supponam. pag. 5. lin. pen. post auctorem, ad-

adde, Propertius per excellentiam, primum: pag. 9. lin. 18. post ἴδωλο: Quò pertinet Pausaniam narrare in Bœoticis apud Thebanos Hesiodi statuam sedentem genibus citharam sustinere. Nam cum illa non fuerit κινέου Poëta Φόρημα, atque ad lauri ramum cecinerit, patet non obscure, heroica carmina ad lyram vel citharam fuisse decantata. pag. 13. l. 18. post; neque enim: cum Viro antiquitatis peritissimo capite nono Historiæ numismatum comminisci debemus hoc ex loco, vicum vel oppidum, quod Homeri nomine vel Homereium vocabatur, quodque utebatur pecunia, cui poëta vultus & nomen erat inditum; neque pag. 27. l. 20. post, distinctæ: Opera tamen pretium erit inspicere sarcophagum marmoreum in villa Matthæi Romæ exstantem; & exhibitum à Jacobo Sponio in Miscellaneis Eruditæ Antiquitatis, in quo novem Musæ cum suis insignibus expressæ, atque à viro doctissimo eleganter admodum & breviter explicatæ sunt. pag. 30. l. 5. post, tribuant: Varro quoque in Sesqui-Ulyssè apud Nonium scribit; Diogenem postea pallium solum habuisse: & habere Ulysses meram tunicam, pileum ideo non habere. pag. 115. lin. 1. post Eustathio: nec non Varronem in fragmentis: Marcum Odysseam Homeri ruminari incipere; cum Ὀδυσσεύων scripturum se ferio receperit. pag. 116. l. ult. post C O N I U G I K A R. Statius libro IV. Sylv. carm. 6. Myronem doctum, & Lysippum doctum artificem vocat; Martiali celebratur docti Myos labor in phiala; & Propertius lib. 2. El. 13. celebrat doctam falcem;

Et vitem docta ponere falce comam; *ubi Scaliger non bene doctam scribit. pag. 126. l. 30. post, præbent: & Benjamin Tudelensis huc respiciens scribit, urbem superiori loco esse conditam, ab inferiori parte convexam, innitentem fornicibus. pag. 127. l. 30. post, Politianus; nec non M. Antonius Majoragus & Nicolaus Majoranus. pag. 135. l. 36. post appellat: Neque aliter Theodolphus Episcopus Aurelianensis, qui floruit seculo VIII. exeunte, appellat Angilbertum poëtam tunc temporis celebrem, lib. 3. carm. 3.*

Psittacus & variis imitatur voce Camœnas
Commaculans Musas, vatis Homere, tuas.

Alcuinus Flaccus carm. 250. ad eundem,

Dulcis, Homere, precor, Flacci memor esto poëtæ.

Imo Carolus Rex, cum ad illum de professione ad Leonem scriberet, epistola titulum fecit, Homero Auriculario; eandemque his verbis conclusit; Vade reversurus cum salute Homeriane puer: ubi videtur scribendum, Homeriana; id est, salute, quam tibi dabit Homerus ille auricularius, vel Angilbertus, nisi forte puer vel servus, per quem epistolam mittebat, fuerit Angilberti: pag. 140. l. 29. post, antiqui: quem parum abest, quin ipsum Battum fuisse affirmem; quia ita canit Catullus:

Quam magnus numerus Libyssæ arenæ
Lacerpiciferis jacet Cyrenis
Oraculum Iovis inter æstuosi
Et Batti veteris sacrum sepulchrum.

Pag. 170. lin. 9. post legi; nisi quod Ovidius lib. v. Metam. canit Musas, cum vim Pyrenæi, à quo tecto erant receptæ, effugere vellent, alas sumpsisse:

Im-

Impetus ire fuit. claudit sua tecta Pyreneus
Vimque parat, quam nos sumtis effugimus alis.

Eustathius quoque ad Il. a. notat Musas victis Sirenibus pennas evulsiſſe, colligasse funiculis, capitibusque inde singulas imposuisse εὐφρων ἄνευρον; & nescio ex quo auctore Comes Natalis observat; illa de causa postea Musas alatis capitibus, præter illarum matrem fuisse. pag. 205. lin. 7. post, Stradam: & Domitianus in alio elegantissimo, quem exhibet Buchelius in notis ad Wilhelmum Hedam: nec non Apollo Actius in eo, quem exhibet Illustris Spanhemius ad Juliani Cæsares; quos cum hac scribo, commodum dono mihi mittit Vir Excellentissimus: imo Antiochus Epiphanes, qui Bacchi vel Dionysi cognomen sumpsit, corona hederacea & radiata insignis est apud Johannem Vaillant, virum antiquariæ rei peritissimum, in Historia Regum Syriæ pag. 237. Notandum Artemisia in nummo, si ad genuinum effectus est, litteram Σ. posse denotare Σώτρας id est, Servatrix: quod nomen antea deabus, & postea Ægypti Reginis fuit datum. pag. 284. in Inscriptione, que apud Gruterum exstat Eucleia vel ad Venerem potest referri, quomodo Diana eodem cognomine insignitur apud Pausaniam in Bœoticis: vel erit peculiaris Deæ nomen: quemadmodum apud eundem in Atticis legimus Athenienses exstruxisse victis in campo Marathonio Medis vel Persis ναὺς Εὐκλείας. In Dissertatione tandem de Utilitate, quam ex nummis, &c. observandum est, omnes voces, que quadratis litteris scribuntur, ex nummis desumptas esse: excepta una aut altera, que in Lapidibus vetustis existant: Vale, & hisce fruerere.

Εἰς τὴν

Ο΄ Μ Η΄ Ρ Ο Υ

Α΄ Π Ο Θ Ε΄ Ω Σ Ι Ν ,

Καὶ τὰ πολυμαθέα

Ἄνδρες ἐνδοξότατε

Γ Ι Σ Β Ε Ρ Τ Ο Υ Κ Ο Υ Π Η Ρ Ο Υ

Εἰς τὴν αὐτὴν

Γ Ξ Ο Μ Ν Η Μ Α Τ Α .

Ἵν πάντες διπλόηται μερόπτεσιν Ὀμηροῦ

Γένετ' ἀποθνήσκων ἐπὶ πόλεσιν ἔργα.

Λήξετε δ', Ζῶς εἶπε, καὶ ἀθανάτων καλὸν ἐσδῶ

Μησίων κύκνον ἤραγ' αἰοιδότατον.

Καὶ νῦν ναίεσθε ἄλλω πόλιν, ἀντὶ ἧ γαίης

Ἐλάβεν Οὐλύμπων παρὰ Μαιονίδης.

Θαυμάσθῃ μὲν γαῖα, θεὸν ὅταν, ἔσλιγάρῃ

Θνητῶ ἐν ἀνθρώποις, εἶδεν ἐν ἔρανόισι.

Τὸν ἧ τάχιστα θεῶν πάρεδρον μέγαν ἔρανώων

Οὐρανόισιν ἴση τιμαὴν δόσεσθι.

Εὐσεβίη, πολλὸς τε τίμηται, πολλή τε σωπή

Πάντας ἔχει θνητῶν, πάντας ἔχει μακάρας.

Ἴσχυρή, Μύθηται, Σοφίη, Μνήμη, Φύσις αὐτῇ

Σπένδουσιν θεῶν τῶδε θεῶ λίθαιον.

Εὐμελίη μετόπισθε νέον σέφει Ἀπόλλωνα,

Τῆς Δάφνης ἱερῆς χερσὶν ἔχου κόμας.

Αἰ δ' ἄρα ἐννεα κῆρα, εἷς λήθουσι αἰοιδῆς,

Πίνουσιν τῷ πτω ἔασιν δαίμων.

Αὐτὰρ ὁ Ζῶς κερύφαισιν ἐν ἀκροτάταισιν Ὀλύμπου

Μελπομένης θεῆς πέρι ἀρμονίη.

I N
C O N S E C R A T I O N E M
H O M E R I C A M,

E T

In eam eruditissima

G I S B E R T I C U P E R I

Viri amplissimi

C O M M E N T A R I A.

*Espectus cunctis dum vixit, morte peremptus
Septem Mæonides rixa fuit populis.*

*Desinite hujus, ait Divum pater, inque sereni
Templa poli cycnum ducit Apollineum.*

*Jamque his dissimiles urbes habet. omnis Olympus
Pro terra vati patria Mæonio est.*

*Obstupuit tellus, post funera, quem modo vicum
Sprevit in humanis, vidit ut in Superis.*

*Illi continuo Divum comitique Deoque
Sacra facit, Divis debita, Relligio.*

*Relligio, multusque metus, multumque silentium
Continet ora hominum, continet ora Deum.*

*Mnemofyne, Historie, Sophie, Natura, Poesis,
Huic spargunt plenis thura Deo manibus.*

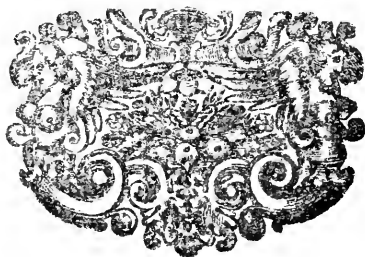
*Eumelie post terga novo diademata Phæbo
Imponit gemina, laurea ferta, manu.*

*Asi Heliconiadum, modulorum oblita suorum,
Turba bibit dulces illius aure modos.*

*Ipse Pater summo recubans in vertice Olympi
Cantantis numeris ducitur æthereis.*

Ταῦτα μὲν ἑραλίων προμαθεῖσαι περὶ ἐνεαλήρων
 Ἐξέσε πηνίτα χεῖρ σοφὸς Ἀρχέλειω.
 Ἡ ἢ λίθῳ πολλὰς πείρακτορας ἐνιαυτὸς,
 Ὡς Κρόνῳ, ἐν γαίῃ ἤλαθεν Αὐσονίη.
 Ἀλλὰ μιν Αὐσονίης μέγα Φῶς Κιερχῆρῳ ἀρέρης
 Ἐς Φάῳ ἠελίξ λαμπρὸν ἐπεμψε πάλιν.
 Ἐλλόγμῳ Γίσβερῳ, ἀγαίων δόξα Σικαμβρῶν,
 Τῇ ποσπέρης δόξαν δῶκεν ἀρειοτέρων.
 Χαῖρε λίθῳ, χαῖρ' Ἑλλαδικῆς κειμήλιον αἴης,
 Μαβύμενον τέχνης χαῖρε παλαιότητης.
 Σοὶ μὲν ὁ δῶκε βίον· σὺ ἢ τῷ Πόλον εἰσαναβαίνῃ
 Τὸν Διὰ Κεπήρῳ, τὸ Διὰ Μαιονίδης.
 Θείαν Μαιονίδης φύσιν ἔλλαχεν· ἔλλαχε θεῖον
 Οὐνομα Κεπήρῳ, καὶ κλέῳ ἀθάνατον.

Π Ε Τ Ρ Ο Σ Φ Ρ Α Γ Γ Ι Ο Σ .

*Talia jam dudum, divos edocta per ipsos,
Docta manus magni fecerat Archelei.
At lapis innumeros annos, Saturnus ut olim,
Delituit terra conditus Ausonia.
Illi autem, lux Ausoniae clarissima terrae,
Kircherus lucem rursus habere dedit.
Magna Sicambrorum Gisbertus fama suorum
Majus ei primo donat honore decus.
Salve telluris Graeae dos inclita; salve
Artificum veterum pignus & arrha, lapis.
Hic tibi, tu vitam das illi. Debet Olympum
Illi Meonides, Meonidae ille suo.
Meonides caeleste solum: caeleste, nec ullo
Cuperus moriens tempore nomen habet.*

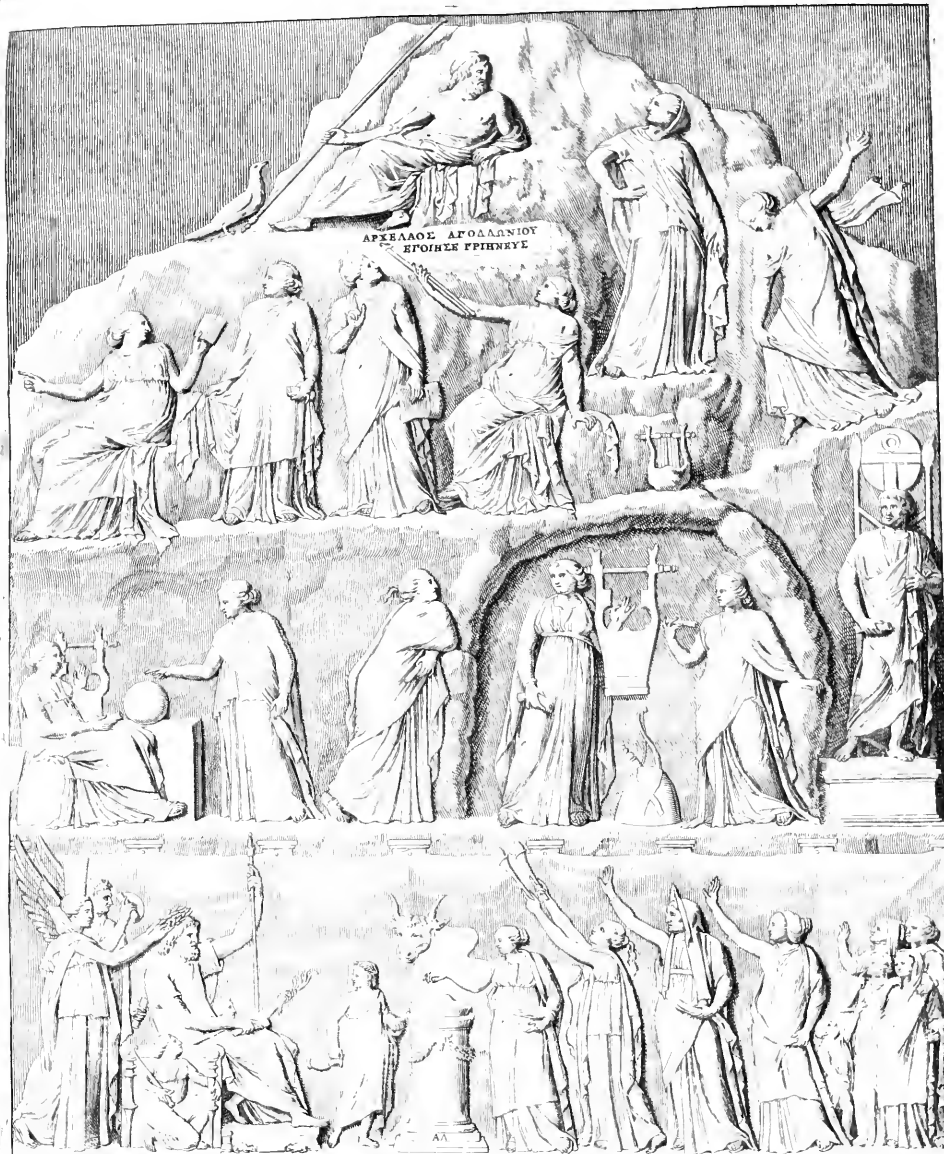
PETRUS FRANCIUS.

INDEX AUCTORUM, Q U I EMENDANTUR & ILLUSTRANTUR.

A.		Laſtantius Flacidus,	249
	Neas Gazzæ,	Livius,	16
	Albricus Philoſophus,	Lucianus, 12, 59, 80, 81, 82, 168, 180, 283	
	Amm. Marcellinus,	M.	
	Ammonius,	M Anilius,	214
	Anacreon,	Marmora figuris decorata, 151, 168, 178,	244, 261
	Anton. Liberalis,		
Apollon. Dyſcolus,		N.	
Apollonius Smyrnæus,	N Onnus,	12, 172	
Ariſtophanes,	Nummi veteres, 8, 44, 72, 74, 130, 138,		
Ariſtoteles,	141, 143, 152, 166, 170, 173, 176, 185,		
Arnobius,	188, 190, 205, 209, 211, 210, 213. atque		
Auct̄or anonymus cum Cenſorino editus,	à pag. 223. uſque ad pag. 258. quibus plu-		
	rimis tam editi quam inediti illuſtrantur,		
Paſſionis SS. perpetuæ & Felicitatis,	261, 280, 287, 289, 294		
Avienus,		O.	
		O Vidius.	54, 163, 182
C.		P.	
C Alpuſius,	73, 216	P Aufanias,	28, 143
Catullus,	175	Petronius,	53
Cedrenus,	6, 161	Plautus,	53
Chronicon Orientale,	162	Plinius,	10, 73, 186
Cicero,	117, 274	Plutarchus,	23, 75, 140, 157, 158
Conſtantine Manafſes,	97	Polyænus,	75
D.		Pollux,	70, 81
D iog. Laertius,	243	Porphyrius,	170
Diogenianus,	270	Proclus Archiepiſc. Conſtantine.	269
E.		Propertius,	11
E uſebius,	254, & 255	Q.	
Euſtathius, 22, 130, 145, 181. & alibi		Q uintilianus,	113, 191
paſſim.		S.	
F.		S idonius Apoll.	68
F eſtus,	139, 200	Silius Italicus,	20, 128
G.		ſimmius Rhodius,	62
G emmæ antiquæ, 8, 86, 174, 192, 203		Stephanus,	251
Gloſſæ,	180, 191	Suctonius,	149, 204
H.		Suidas,	59, 144, 161, 270
H erodorus,	45, 39	T.	
Hefiodus,	25, 26	T acitus,	219
Hefychius,	80, 150, 152	Tatianus,	2, 111, 166
I.		Tibullus,	21
I nſcriptiones, 108, 134, 171, 207. & à		V.	
pag. 265, uſque ad pag. 304		V arro,	82, 139, 153
Inſcriptiones ineditæ, 116, 266, 267, 271		Vitruvius,	239
Juſtinus,	59	Z.	
Juvenalis,	187	Z enobius,	161, 263
L.			
L aſtantius,	4, 322		

ΑΡΧΑΙΟΣ ΑΓΩΓΑΝΙΟΥ
ΕΡΩΤΗΣ ΕΡΗΝΙΚΕ

ΕΥΡΕΑΙΑ ΙΠΠΟΝΟΣ ΛΑΙΕΣ ΟΥΣΤΕΡΙΑ ΟΜΗΡΟΥ ΜΥΘΟΥ ΛΕΤΟΠΙΑ ΠΟΗΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ ΣΤΕΙΕ ΑΡΧΗ ΜΗΜΕΡ ΠΙΕΤΙΣ ΣΟΦΙΑ

Io. Bapt. Salifroneus pict. Florentinus del. et Scul. Romae. 1698

*Infusa Poeti divinitas,
Sensuum huiusque Mortalibus creditas,
retandem probatur.*

*Eccē Homerus in Deos assumptus
per varios Flamines, et consecrationum Ordines
Musarum tum maxime ad divinos honores
evehctus.*

*Lapis admirabilis in Marinensi Columnae summo Praecipua
digne erubus,
Astrucum Lanæ Faville in elevandis literas per oceanum
aeris veluti monentato
refatur.*

A P O T H E O S I S

S E U

C O N S E C R A T I O

H O M E R I.

Magno semper honore fuerunt illustri ingenio præditi, & optimarum artium studiis excolti viri; omnisque ætas admirata est & suspexit vivos non modo; verum etiam in mortuos honores amplissimos, qualesque jure debebantur optimis præceptoribus generis humani, & ad omnia præclara certissimis ducibus, summa alacritate contulit. Non meum est longo ordine, quamvis voluptatis hæc plena fiat, recensere maximos Reges, Principes cives, clarissimas urbes excellentia suorum temporum ingenia coluisse & fovisse; tantaque est horum series, & tam latus aperit se differendi campus; ut nimis à re, quam elucidandam sumpsi, abducerer & lectori alia expectanti tædium ac nauseam crearem. Præcipua autem eruditorum præmia; & æterna quasi doctrinæ, laboris, vigiliæ monumenta ejusmodi sunt, ut majora vix quisquam sperare audeat, vel alia melius commemorationem nominis cum omni posteritate adæquare possint. Statuas; expressos auro, argento, ære vultus; & omnium honorum apud gentiles cumulum, inter Deos vel Heroas relationem, quibus rebus optime mortuorum memoriam æternitati se consecrare existimabant, loquor. Gorgiæ Leontino studiis literarum cunctis præstanti ab universa Græcia in Apollinis Delphici templo statuatam positam esse scribit Maximus Valerius; Anacreontis in arce Athenarum; Tragicorum, Comicorum, interque eas Menandri, Euripidis, Sophoclis & Æschyli; Isocratis circa Hadriani Olympium; Pindari prope Martis

A

ædem;

ædem; Poëtarum in Helicone; Polybii apud Mantinenses in Latonæ templo, in foro Megalopolitarum, & alibi ejusdem nec non aliorum statuas variis Pausanias celebrat locis. Apud Himerenses Stesichori poëta statua senilis, incurva cum libro, & summo artificio facta, teste Cicerone libro in Verrem secundo, fuit: *Æsopo*, uti Phædrus canit, *ingentem statuam posuere Attici, Servumque collocarunt æterna in basi*. Eundem honorem Cornelio Frontoni habuit M. Antoninus, & diu ante ipsum, ne alios recenseam, Tiberius Imperator Euphorioni, Rhiano, & Parthenio, & eorumque imagines publicis bibliothecis inter veteres ac receptos auctores dedicavit; quin & Libera Resp. in comitio Pythagoræ, ut Græcorum sapientissimo; Hermodoro Ephesio, XII. interpreti tabularum; Accioque poëta in æde Camœnarum statuam posuit; quemadmodum Suetonius, Capitolinus, & Plinius memoriæ mandant. Numeriani quoque Principis oratio tantum habuisse fertur eloquentiæ, ut illi non tanquam Cæsari, sed quasi Rhetori in Bibliotheca Ulpia, decerneretur statua, cui subscriptum erat; NUMERIANO CÆSARI, ORATORI SUIS TEMPORIBUS POTENTISSIMO, apud Vopiscum. Hodie insuper non sine singulari proculdubio peregrinantium voluptate in Italia conspici licet Aristophanis, Aristotelis, Euripidis, Demosthenis, quem etiam ex ære se vidisse in Bruti Tusculano testatur Cicero, Herodoti, Hesiodi, Menandri, Senecæ, Socratis, Theocriti, Persii, Pindari, Ciceronis, aliorumque statuas, quas Titi Pomponii Attici, & M. Varronis (quorum ille libro complexus est virorum vultus, *qui honore rerumque gestarum amplitudine ceteros Romani populi præstiterunt: ita ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum quaternis quinisque versibus descripserit; hic vero benignissimo invento insertis voluminum suorum fecunditati non nominibus tantum DCC. Illustrium, sed & aliquo modo imaginibus non passus est interciderere figuras, aut vetustatem ævi contra homines valere*) imitatione ediderunt varii Antiquarii. Et ne foeminis eruditus suus honor desit, Tatianus celebrat statuas Praxillæ, Sapphus, Erinnae, Myrus Byzantinae, Anytæ, Telefillæ & Corinnæ; quæ omnes poëtices studio claræ fuerunt; quarumque Erinna, ut hoc obiter

Corn.
Nep.
s. 18.
Plin.
l. 35. c. 2.

Erb. De
Poet. Gr.

moneam, male *amica* Sapphus dicitur fuisse à viro doctissimo;

mo; & Eusebius pari jure accusatur, quia illam memoriae mandat floruisse olymp. cvi. hanc vero olympiade XLII. quod tamen fieri nequaquam, ut ipsi videtur, potuit, cum altera alterius socia, amica vel ἑταῖρα fuerit. Verum nihil tale Tarianus tradit; sed tantum Silanionem ære expressisse Σαπφῶ πῶ ἑταῖραν; Naucydem vero Ἡρίναν πῶ Λεσθίαν; & ἑταῖρα ibi est meretrix; unde & paulo post eandem poetriam appellat γυῶσιον παρνηθὸν ἑρωτομικρὸς; & Seneca tradit quaesitum fuisse num Sapphus publica i. e. ἑταῖρα fuerit. Sed ne signatos metallis Ep. 85. vultus omittam, Alcaeus, Pittacus, Sappho Mitylenensium; Anacreon Tejorum; Aratus & Philemon Solensium sive Pompejopolitarum; Pytheus Colophoniorum: Hippocrates Cojorum; Pythagoras Samiorum, alii aliorum populorum in numismatis occurrunt. Et quasi hæc parva præmia forent, nec pensarent tot res præclare traditas, non dubitarunt alii viros eruditos aris, templis, omnique Deorum cultu colere; id quod ipsum eorum concilium ratum facit atque decernit apud Martianum Capellam; *Sed postquam Jupiter finem loquendi fecit, omnis deorum senatus in suffragium concitatur, acclamantque cuncti fieri protinus oportere: adjiciuntque sententia joviali, ut deinceps mortales, quos vite insignis elatio & maximum culmen meritum, INGENIUMQUE in appetitum calium, propositumque siderea cupiditatis extulerit, in DEORUM NUMERUM cooptentur. Ac mox inter alios quos aut Nilus dabit, aut Theba, Æneas & Romulus, aliique quos postea astris DOCTRINÆ nomen inseruit, designati CœLITES nominentur, ut post membra corporea deorum fierent curiales: adeo ut vere Perseus Zenonis auditor apud Ciceronem lib. I. de Nat. Deorum dicat; eos esse habitos Deos, a quibus magna utilitas ad vitæ cultum esset inventa, ipsasque res utiles & salutares, Deorum esse vocabulis nuncupatas; & Minutius Felix alicujus muneri vel artis repertorem veneratam fuisse unamquamque nationem ut civem bona memoria. Istrus apud Auctorem vitæ Sophoclis testatur Athenienses decretum fecisse, ut κατ' ἑταῖρὰν singulis annis ipsi sacrificaretur; iidemque illi Ἡρώδι exstruxerunt, & nominarunt Δεξιῶνα, quia Æsculapium ædibus excepit, vel, ut Auctor Etym. M. loquitur, ὡς τὸ τῆς Ἀσκληπίου δεξιῶσεως. Græcia apud Plinium Hippocrati eisdem cum Hercule honores de-* lib. 2.
lib. 1.
extr.
1.7.c.37.

Just.
Dioğ.
Laert. &
Porphyr.
in vita
Pythi.
Herodot.
Lib. 1.
c. 47.
Phalar.
Ep. 103.
In vita
Arist.
Epist.
26. Soc.
In Phi-
losp.
lib. 1.

cerent, eumque PRO DEO colerent; Lycurgo, viro & morum sanctitate & doctrina celebri Spartani; Stesichoro poëta Phalaris Himeræ νεώς sive templum *μνημεῖον ἀρετῆς ἀθηνάων* exstruxit, honoresque illi *ὡς θεῶν* decrevit, & Aristoteles privata religione aram Platoni posuit, uti non obscure indicat Epigramma apud Ammonium: Phadrus per Socratem jurat, eumque esse *ἐν εὐσεβῶν χώρῳ* vel *κατ' ἀρεῶν* potius autumat: medicus apud Lucianum Antigonus Hippocrati singulis annis sacrificat: Melampus tandem medica arte clarissimus in Ægisthænis, urbs est agri Megarici, templum, festum, sacrificium & statuam meruit, teste Pausania, quod vel ideo monendum censui, ut insigni mendo liberem Lactantium, cujus de *Mortibus persecutorum* librum non ita pridem luce publica donavit Stephanus Baluzius, vir doctissimus, & de antiquitate Ecclesiastica plusquam bene meritus. Is igitur ubi narrat Galerium Maximianum in gravissimum morbum incidisse, nec ullo modo a medicis potuisse curari, ita loquitur: *Cessere Magistri Phyllides, Cirona, Metomus, Melampyrius. Undique medici nobiles trahuntur.* Sed quatuor illi medici non nisi duo sunt, uti patet ex Virgilio, quem sapissime exprimit, verſu,

l. 3. G.
extr.

*Quasneque docent artes: cessere magistri
Phyllides Chiron, Amythaoniusque Melampus.*

quomodo plane apud Lactantium scribendum; cujus hæc est sententia; optimos Magistros qui aderant, non potuisse curare Galerium, & propterea eos ex aliis regionibus attractos fuisse: sicque idem alibi sui temporis aruspicum magistrum, inventoris nomine, vel certe veteris aruspicis *Tagem* appellat. Cum autem nemo ex toto veterum eruditorum populo sit, cujus fama tam longe lateque fuerit quam HOMERI diffusa, nihil equidem mirum opera ejus & Regibus & doctis placuisse, ipsumque exquisitis elogiis, & statuis decoratum, æri impressum, ac tandem inter Deos relatum fuisse. Nam licet Zoilus Amphipolitanus Iliadem & Odysseam oppugnaverit; licet Daphidas Telmisensis mendacia objecerit; licet Xenophanes convitiis laceraverit; licet Caligula ut omnium, quem admodum dicere solebat sagacissimus senex Tiberius, exitio, ita Homeri fere vixerit, & cogitaverit de ejus carminibus abolendis, idem sibi licere dicens quod Platoni, qui cum è civitate, quam constituebat, eiecit: licet denique Hadrianus illum

illum κατὰ λείπειν, ἢ Ἀντίμαχον ἀντ' αὐτῆς εἰσαγαγεῖν abolere atque Antimachum loco ejus introducere voluerit; quemadmodum legere licet apud Suidam, Plutarchum, Suetonium, & Xiphilinum; vivit tamen vivetque tanti Poëtae laus, legitur *αἰώνιον* (ita Ovidio vocatur *opus*, & exitus in hanc usque diem probat vaticinium Euclidis:

Ἐὐσεῖ) ἀθάνατον ἢ ἀγήρευθ' ἡμᾶτα πάντα.

Hinc jam olim Hipparchus Pisistrati filius ita carminibus Homeri delectatus est, ut lege sanciverit, quinto quoque anno in Panathenæis ea publice per rhapsodos decantari debere: Alexander, cui a rerum gestarum gloria Magni cognomen datum est, dolebat, si alii poëtae Heroico operam daret; & cum inter spolia Darii scrinium repperisset auro gemmisque pretiosum (non autem Iliadem Homeri in scrinio, uti memoriae procul dubio lapsu scribit doctissimus vir, qui lingua Gallica observationes in poëmata Homeri & Virgiliti edidit) varios ejus usus amicis monstrantibus, imo *Hercule*, inquit, *librorum Homeri custodia datur, ut pretiosissimum humani animi opus, quam maxime diviti opere conservaretur*: eoque nomine meruit ut *Φιλόμενος* Straboni & Eustathio vocetur, quod miror fugisse Robertum Titium & Yvonem

Villiomarum, negantes Alexandrum proprio peculiarique vocabulo ab antiquis ita esse nuncupatum. Cassander Rex Macedoniae plerumque Poëtae nostri carmina in ore habebat, & Iliadem atque Odyssæam ἰδίως sibi describenda curavit: in Antiochi Syriae regis gratiam Aratus eadem *διὰ τὸ ὑπὸ πορρωτέρω λελυιάνθαι*, quod à multis essent depravata, correxit: Arcadum Legislator Cercidas, tanquam non satis se lectione ejus oblectasset, primum & secundum Iliados librum tumulo jussit inferri; Pompejus Magnus non ante expeditionem suscipiebat, quam primum legisset: mediæ denique Academiae conditor Arcefilaus antequam quieti se traderet, legebat aliquot Homeri versus surgensque dicebat sese ἐπὶ τὸν ἐρωμένον ad amores suos ire ὅπου ἐν Βέλαιω ἀναχνοῶναι. Quin & eloquentiae Romanae pater Cicero ei neminem similem esse dicit; & ut breviter, quia a nostro

argumento non aliena sunt, præcipua elogia recenseam; Plinius HOMERUM fontem ingeniorum, & primum doctrinarum & antiquitatis parentem: Vitruvius omnis Philologiae ducem: Apulejus, *priscæ Poëticae divinum auctorem*: Tertullianus, *patrum liberalium disciplinarum*: Imperator Justinianus, *patrem omnium virtutis*: Gajus Jctus *summum*

Libert.
Andis.

Fauf. Ja
Thos.

Dion.
Chryf.

Plin. I. 7.
c. 29.

pag. 158.
Ed Rom.

Carystius
apud
Athen.
lib. 13.

Auctor
vita A-
rati.
Ptol.
Heph.
lib. v.

Diog.
Laert.

Lib. 2.
de Div.

Lib. 1.
c. 2. &
2. 2.

lib. 7.
lib. 9.

l. de An.
Procem.
Digest.

apud Græcos poetarum: **Claudius Saturninus**, *præcipuum*; **Mofchus**, *Καλλιόπας γλυκερὸν ὄμα*, *dulce os Calliopes*: **Lucianus**: μέγαν ἀληθείας προφήτην, *magnam veritatis interpretem*: **Nonnus** ἐνεπίης ὄλον ὄρεμον, *eloquentia totum portum*; **Xenophon** in convivio σοφώτατον πεπεισμένον σχεδὸν περὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων; **Alcaeus Messenius** *Misfarium & Charitum ἀσέερα*, **Leonidas** λαμπρότατον *Misfarium φέγγον*; & **Antigonus Carystius** πενταχοῦ πολυπράγμονα (*quod commodissimè Apuleji verbis interpretari possumus, multissimum & omnium rerum peritum*) nominare nulli dubitaverunt. Neque revera tot virtutibus, quas uno ore non modo laudati, sed alii plurimi auctores decantant, prædito viro, statuarum honor negari potuit; nec tam abjecte sentiendum de Antiquitate, ut ingratham adversus Homerum fuisse persuasum habeamus. Nam **Joannes Faber** celebrat duo ejus signa marmorea, imagunculam parvam, cujus in basi **H O M E R I** nomen legebatur; nec non caput marmoreum. **Smichythus Anaxilæ Rheginorum tyranni servus & quæstor Olympiæ statuam H O M E R I & Hesiodi dedicavit**; **Delphis alia erat ærea columnæ imposita**: & **Cedrenus** narrans incendium, quo Constantinopoli octagonum deletum est, accurate operis antiqui signum describit: εἰσήκει τοιχαρὸν μετὰ τῶν ἐξαίρετῶν καὶ νεῶν ὑπερβαίνοντων τῶν, καὶ Ὀμηροῦ, ὁποῖο ἦν, συνάγων τὸν νοῦν, τῷ χεῖρε συνζευξάς ὑπὸ τὰ σέρνα. καὶ πῶγων αὐτοῦ ἀπλῶς καθεῖτο, θρίξ τε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁμοία ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν τοῦ βρέγματος ἀραιουμένη, πετριχωμένῳ δὲ τῷ προσώπῳ γήρασι καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ παντὸς φροντίσι εἰς μὲν ἦν μετριῶς ἔχουσα πρὸς ἀπαντὰ ὄμματα δὲ συνημμένα τῶν βλεφάρων, οἷον καὶ ὁ περὶ αὐτῆ λόγος ἔχει, τιφλὸν ἐμφαίνοντα ἀνεβέβλητο δὲ καὶ τριβῶνιον ἐπὶ χιτῶνι, καὶ ὅσον εἰς βᾶσιν ἰμάσσι πε χαλκοῦς τοῖς ποσὶν ὑπέκειτο: id est, vertente **Xylandro**, *Inter præcipua & ingenium superantia opera, stabat & HOMERUS, qualis fuerat cogitabundus, manibus confectis infra pedes, barba sine cultu promissa: capilli capitis æquales, rari ab utraque sincipitis parte, facies præ senio hirsuta, ac curis de univervo; nasus ad reliquas partes proportionem æquali: oculi palpebris affixi, ita ut caci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse sania fert: supra tunicam pallio erat amictus, & ad basin infra pedes ejus lorum aneum subiectum. At cum πρόσωπος πετριχωμένῳ vel facies hirsuta præ senio & curis, Homero, cujus jam barbam descripsit, convenire nequaquam possit; mihi videtur scribendum; πετριχωμένῳ, id est, attrito, confecto vultu, lapsis genis. Sic **Herodianus** καμάτοις καὶ φροντίσιν*

1. 36. D.
dev. 5.
1. 16. de
Fau.
Idyl. 3.
1. 16. de
Amor.
1. 3. c. 25.
1. 1. c. 67.
Anth.
lib. 13.
Dion. in
Hist.
parad. in
Apolog.

Pausan.
lib. 5.
& 10.

πίσιν aliquem πετρυχωμένον laboribus & curis confectum; Homerus, ἐπέρετο γῆραι λυγρῶ, & epigrammatis auctor, γῆραι ἢ πενή τε-
 πευμένον dixerunt. Lorum autem pedibus subjectum forte respi-
 cit Ὀμηρουάσιγας, eosque à se indicat præstantia carminum su-
 peratos. Similem statuam poëta Græcus anonymus memorat.

lib. 5.
Anth.

Αυχῆνι μὲν κύπτοντι γέρον ἐπεσύρετο βότρυς
 Χαίτης εἰς ὀπίσω πεφορημῆσσι αἰμυφὶ δ' ἀκουῶς
 Πλαζομῆσσι κεχάλασο. κάτω δ' ἐυρύνητο πώγων
 Ἀμφιπαθείς, μαλακός δὲ ἢ εὐτροχῆσσι. οὐδὲ γὰρ ἦεν
 Ὄξυτενῆς, ἀλλ' εὐρύς ἐπαυετο, κα' ἄλλ' ὕφαινων
 Σπῆθεί γυμνωθέντι ἢ ἱμερόεντι προσώπῳ
 Γυμνὸν δ' εἶχε μέτωπον, ἐκ' ἀπλοκάμῳ δὲ μετώπῳ
 Ἡ' στήσα (ωφροσύνη κεροτέσσι).

A cervice quidem incurva cani pendebant cincinni

Per tergora; circa tempora autem

Negligentes volitabant: deorsum dilatabatur barba

Undique protensa, equalis & mollis; neque enim erat

In acutum tendens, sed lata, pulchritudinem conciens

Pectori nudo & amabili vultui.

Nuda frons; in illa vero

Stabat prudentia juvenes nutriens;

Adjicitque mox γῆρας γλυκὺ amabilem senectutem; σέβας ἀπλάμ-
 πειν μορφῆς, formæ venerationem effulgere; & binas genas κεῖλαινεσθ, ἢ
 γῆραι εἰκνῆνεντι κ' ὀσχέπους, excavatis, & senectute rugosa afflatis esse; quæ
 sane haud multum abeunt ab ea, quæ in marmore occurrit,
 poëtæ nostri effigie. Cum autem tanta admiratione foret
 & celeberrimus propter numerosam in carmine pangendo
 felicitatem; cumque multi populi illo cive gloriarentur,
 & magna animorum contentione natales viri sibi vin-
 dicarent, nihil utique mirum, si nummos vultu ejus præter-
 ea signarunt; id quod Amastrianos fecisse patet.

Apud
Spanh. &
Patin.

Qui

Qui in averſa primi parte fluvius Smyrnæorum **MEL ES** jacet, indicat vel ad eum natum Homerum, vel illius nec non Critheidis nymphæ filium eſſe. Hinc ſane ex nonnullorum ſententia, uti patet ex certamine Homeri & Heliodi *Meles* vel *Meliſigenes* ipſe appellatus fuit; Statiusque canit,

Smyrna tibi gentile ſolum, potuſque verendo

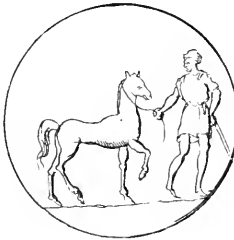
Fonte Meles.

Meleager quoque in Epigrammatis Muſas Homericas *Μελαικὰς χαρίτας*; Tibullus ſcripta Homericæ *Charitas Meleicæ*; & Juvenus Presbyter,

Celſos cantus Smyrne de fonte fluentes

appellarunt. Eoque Belgicæ noſtræ ingens ornamentum, Nicolaus Heinfius, Moſchum in Bionis Epicedio reſpicientem, Meletem vocare *το τελευτῶν λιγυρότερον* arbitrabatur. Ipſe in ſuper nunquam ſuſpicatus ſum fluvium, qui inferiorem corporis partem velatus, vaſi incumbit, dextraque manu palmam tenet, quemadmodum ecypus ex Gorlæo deſumptus docet, nullum alium quam Meletem eſſe. Nam palmam tenet ob filium, cui poëtices palma ab omnibus tribuitur, cuique eadem apponitur in nummo Smyrnæ reperto apud Jacobum Sponium; apis additur, quia Smyrnæi ea nummos ſuos, uti docuit Laurentius Pignorius, ſignabant.

Ep. 47.

Quin & Sophiſtæ maximum hoc Homero contigiſſe affirmabant, genitum eſſe patre Melete; ſeque conferebant *πρὸς τὸ πατέρα ἄνθρωπον*, ut Philoſophiæ operam darent, in ripis agerent, undiſque ejus, teſte Philoſtrato, ſeſe lavarent. Et forte Domitiano ad eundem fluvium ænea ſtatua poſita eſt ab adulatoribus ut indicarent eum non minorem poëtam, quam Homerum eſſe. Lauri ramus ſignificat

Home-

Homerum facile omnes poëtas superare, & solum forte dignum qui coronetur; eoque referri debent corona & palma quas Victoriola & Victoria tenent in binis aliis ejusdem populi nummis. Lyra vero, ut nonnunquam suspicatus sum, ejus carmina præstantissima ad lyram fuisse cantata. Scio hoc negare viros doctissimos; & a cithararum cantu veram epopoëiam, non quodvis carmen Heroicum, ut Bucolica, eximere. Sed Dio Chrystostomus narrat Alexandrum Magnum dixisse, Homericæ carminis eam majestatem esse, ut non ad *citharam* sed *tubam* cani oporteat; simulque indicat alterum ipsi damnatum tunc temporis usitatum fuisse: Timomachus in Cypriacis apud Athenæum Stefandrum Samium Delphis primum *κίθαρω θῆσαι πὰς καὶ Ὅμηρον μάχαις, ἀρξάμενον δὲ τῶ Ὀδυσσεύειας*; Malchus sive Porphyrius auctor est Pythagoram illos maxime ex Homeri versibus laudasse, & ad lyram cecinisse, quibus de Euphorbo agebat: imo Sextus Empiricus disertis verbis testatur Homeri carmina olim ad lyram fuisse cantata: *καὶ, αἰτ, τὰ Ὀμήρου ἐπη τὸ πάλαι περὶ λύραν ἤδετο*. Neque foli Amastriani, verum etiam alii populi honorem hunc poëtæ habuerunt. Nam Smyrnæi ab Homeri effigie haud dubiè nummum **ΟΜΗΡΕΙΟΝ** vocarunt; servaturque apud Antiquarios, cujus in una area inferiorem corporis partem velatus ille calamum vel palmam. ut videtur, manu tenens fellæ insidet, in altera vero corona exhibetur, inque ejus medio *Σμυρναίων*,

Orat. 2.
lib. 14.
lib. 6.
Adv. Math.
Strabo. l. xv.
Spanh. Dil.

Chios idem fecisse docet Julius Pollux. *Οἱ Μιτυληναῖοι μὲν Σαπφῶ τῶ νόμισμασι ἐι ἀρχαῖα ἦσαν Χῖοι δὲ Ὅμηρον*; Mitylenæi Sapphus imagine, Chii Homeri nummos signarunt. Et Leo Allatius eorum nummum luce publica donavit, atque illustravit; cujus itidem èdypum facere non possum, quin adjiciam, ut ea ratione omnes Poëtæ vultus, qui quidem ad nos pervenerunt, una quasi & brevi in tabula conspiciantur.

Testis in super est omni laudum genere dignissimus vir Ezechiel Spanhemius in Museo Regis Christianissimi, & Cime-liarchio Christinae Augustae, esse nummum, qui hinc Ho-merum itidem signat, cum ins. ΟΜΗΡΟΣ; illinc vero caput turritum & epigraphen ΑΜΑΚΤΡΙΣ; duosque alios possidere gazam ejusdem Reginae, hunc ipsum Melesigenem effingen-tes; unum sub M. Aurelio percussum cum Poetae capite & ins. ΟΜΗΡΟΣ, sine alia loci nota, saltem, quae hodie possit in eodem legi: alterum ab Aegiensibus cufum Severi tempo-ribus cum effigie Homerum itidem referente, ut videbatur principi Urbis Antiquario, ac nummi ejusdem quondam possessori Fr. Gottifredi. Quae omnia cum ad examen revoco-satis mirari non possum finxisse sibi Asin. Pollionem Homeri effigiem, cum veram habere nequiret: *Non est, inquit Plinius, praevalendum & novitum inventum. Siquidem non solum ex auro argenteo-ve aut certe ex aere in Bibliothecis dicantur illi: quorum immortales animae in iis-dem locis ibi loquuntur: quinimo qui non sunt, FINGUNTUR, pari-untque desideria NON TRADITI VULTUS, sicut in Homero evenit. Quae majus, ut equidem arbitror, nullum est felicitatis specimen, quam semper omnes scire cupere, qualis quis fuerit. Asinii Pollionis hoc Romae inven-tum, qui primus Bibliothecam dicando, rem publicam fecit. Nam vario-rum populorum nummi Homero signati sunt, quos non est verisimile morem cum primo post Pollionis tempora usur-passe; statuae in Graecia fuerunt, unaque in templo a Ptole-maeo posita, quam tanto tempore post Lucianus vidit, vultu plane eodem & facie, ut antiquam non modo & quasi per manus traditam; verum etiam non satis diligentem operam illi investigandae adhibitam fuisse persuasus sum: nisi tamen fictio Homerici vultus Graecos respiciat, qui proculdubio il-lum post viri mortem finxerunt; & inventum Pollionis, usum Bibliothecae publicum; uti existimabat Doctissimus Grævius; id quod eo verisimilius videtur, quia & Cicero testa-tur se picturam ejus vidisse. Sed ne quis honorum cumulus desit, adspice tandem Poetam nostrum DEUM & ut caelo missum huma-*

Bib. 35.
c. 2.

in Tuso.

humanoque generi commodatum, ita cælo redditum, ac in variis urbibus, templis, sacrificiis & religione numinum cultum. Poëta anonymus canit eum mortali stirpe creatum non esse, sed Musis;

Οὐ γὰρ ἔφυ χθονὸς ἔργον ἀπ' αἰθέρος ἀλλ' ἂν εἴ Μοῦσαι
Πεμψαν, ἴν' ἡμερῶν δῶρα ποθητὰ φέρη,

Id est, ea mea versione,

Tekturis non illud opus, verum æthere misit

Musa, ut terricolis dulcia dona ferat.

Antipater patriam illi cælum, non Colophonem, vel Smyrnam, vel Chium, vel Ægyptum, vel Cyprum, vel Ithacam, vel Argos, vel Mycenæ, vel denique Κερροπῶν ἄςυ παλαιολόγων, id est Athenas (peffime Lubinus reddit *Cecropiorum urbem Paphlagonum*) tribuit carmine tertio, cujus finis est:

Πάτερ σοι τελέθει μέγας θεῶνδός, ἐν δὲ περὶ σῆς
Οὐ θνατὴς ματρός δ' ἔπλεο Καλλιόπης.

Et quemadmodum hoc ut crederet fecit infinita rerum præclarissimarum, quibus Ilias & Odyssæa refertæ sunt, cognitio; ita propter eandem Deus existimatus est, vel si non esset, dignus qui instar Dei coleretur;

Εἰ θεὸς ἐστὶν Ὅμηρος, ἐν ἀθανάτοισι σεβέσθω

Εἰ δ' αὖ μὴ θεὸς ἐστὶ, νομιζέσθω θεὸς εἶναι.

Si Homerus Deus est, inter immortales colatur;

Si autem Deus non est, existimetur esse Deus.

Unde nec Columella appellare eum dubitat, *parentem eloquentiæ* DEUM Mæonium; Scipioni apud inferos Homeri umbram videnti & roganti,

Qui vultus? quem, si Stygia non esset in umbra

Dixissem facile esse DEUM.

Sibylla respondet, seu

Non falleris, inquit,

Docta comes Trivia, meruit DEUS esse videri

Et fuit in tanto non parvum pectore N U M E N.

Propertiusque, si Dausquejo fidem habemus, canit

Meque inter seros laudabit Roma nepotes

Illum post cineres auguror esse DEUM.

Sed vel oportet in vitiosos Codices eum incidisse; vel parum Poëtæ attendisse; cum quia in editionibus melioribus recte scribitur *diem*: tum quia in eo est Propertius, ut exemplo

lib. xxv. Homeri ostendat, post obitum omnia esse ampliora, & clarior nomen venire mortuis atque populum Romanum ipsum inter seros nepotes laudaturum. Et sane Nonnus a filio *Μέλιτῳ*, vel Homero nostro tanquam a deo petit, ut velit esse propitius, ipsique inspirare, *ἄσθμα θεόστυτον*, vel *spiritum divinum*; *ὕμεπέρης* (male vulgo scribitur *ήμετ.*) γάρ *Δύομαι*, addit, *εὐεπίης*, tua enim indigeo eloquentia. Therfagoras natalem ejus non secus ac Numinis celebrat, & nocte intempesta surgit, ut illi versibus quasi libaret. *Ἀὐρὶ γάρ, τοι ἤ νυκτὶ ἔξανασις ἐδοξέ μοι χρῆναι τοῖς Ομηροῦ θρηνηλίοις ἢ ποιητικῆς ἀπάρξασθαι*: quo ex loco non satis caute vir Eruditus docere conatur, Homeri natales convivio annuo fuisse celebratos. Nam *ἀπάρξασθαι ἢ ποιητικῆς* nihil aliud est, quam carmine libare, carmina tanquam libamina diis offerre, quomodo Aristides eodem plane sensu dixit *ἀπάρξασθαι Ἐσκαλίῳ ἢ ἀντοαγεδίων λόγων ἢ ἀγωνιστικῶν*; qualesque *ἀπαρχάς*, vel qualia libamenta. *πρεπει* juxta Hocratem *τοῖς πεπαιδευμένοις ποιῆσθαι*. Argivi memores laudum, quibus illos celebrat, quæque tantæ fuerunt, ut Clithenes Sicyonis tyrannus eorumque hostis rhapsodorum certamina propterea urbe summoverit, Herodoto teste, *ἐνδοξοτάτῳ ἢ ποιῆτῳ* Homero statuum posuerunt æneam, & præterquam quod singulis diebus victimam illi offerrent, decreverunt menstruum simul & annum sacrificium, aliudque singulis quinquenniis Chium mittendum, ipsumque una cum Apolline *θῆτι ξενίῳ* (qua de loquendi forma alibi agam) id est ad *hospitales epulas*, sive *sacrificia*, quæ propriè sunt *δαῖτες Ἀθηναίων*, vocabant, uti memoria mandant auctor Agonis Homeri & Hesiodi, atque Ælianus. Ietæ, qui insulam Ægæi Maris Ion inhabitabant, Homero capra faciebant sacrum, eamque in sepulchro ejus ideo sculpsferant, uti testatur epigramma à Salmasio, ne vel Leonis Allatii, vel aliorum ipsi laudatorum, vel Gerhardi Vossii, vel Joh. Christophori Scobar opiniones recenseam, verissime, ut mihi equidem videtur, emendatum; & quondam a M. Varrone imagini ejus appositum apud A. Gellium;

Capella Homeri candida hæc tumulum indicat

Quod hæc Ietæ mortuo faciunt sacra:

Quin nonnulli etiam Christiani, sed foedissima Carpo-
cratianorum hæresi inquinati poetæ nostro, ut Deo, thus
accendebant: Augustinus *secta ipsius fuisse traditur solia quedam*
lib. 9. Var. cap. 25. *Marcel-*

Marsellinus, quæ colebat imagines Iesu & Pauli, & HOMERI & Pythagoræ, adorando, incensumque ponendo: qualia præter Ioannem Damascenum libro ejusdem argumenti tradit etiam Carolus Magnus; Nam si forte aliquis hujusce erroris asseverator dicit; ideo imagines adorare inter hereses beatus Augustinus computavit, quia gentilium quorundam, id est, Simonis & Selene, seu etiam HOMERI & Pythagoræ adorabant imagines, advertat quod etiam imagines Iesu & Pauli adorasse dicuntur, & id ipsum inter hereses a præfato viro computatum est. Et Irenæus testatur Carpocratianos imagines Christi Pictas, & de reliqua materia fabricatas habuisse, eas coronasse, proposuisse cum imaginibus mundi Philosophorum, videlicet cum imagine Pythagoræ & Platonis & Aristotelis & reliquorum; quibus proculdubio etiam Homerus noster comprehendendus est.

lib. 4.
c. 5. de
Im.

lib. 1.
c. 24-

Orat. pro
Arch.
1. 3. c. 3.
de Vet.
Jur.
Pont.

Et quasi non sufficerent vel statuæ vel sacrificia, alii populi non dubitarunt ipsi templa erigere, & ita optimo jure Deum facere, ac cælo collocare. Smyrnæos scribit Romanæ eloquentiæ parens, confirmasse Homerum suum esse, DELUBRUM ejus etiam in oppido dedicavisse: neque enim per delubrum intelligendum cum Gutherio, est simulacrum, sed templum & ædes, in qua tamen dedicata ejus statua fuit; Strabo; Ἐστὶ δὲ καὶ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Ὀμήλειον, ἐκ τετραγώνου ἔχουσα ΝΕΩΝ ΟΜΗΡΟΥ καὶ ΞΟΑΝΟΝ; Est, (Smyrnæ) & Bibliotheca, & Homerium, porticus quadrata habens **TEMPLUM HOMERI & SIMULACRUM.** Ægypti Rex Ptolomæus Philopator Ἐσκευάσας Ὀμήρω ΝΕΩΝ, αὐτὸ μὲν καλῶς ἐκάθισε, κύνελω ἢ τὰς πόλεις περιέβησε ἔργαλματῶ, ἕσασαν ἀντιπιοῦντῶ Ὀμήρω; exstruens Homero **TEMPLUM**, eum decore sedentem, circum vero simulacrum statuit civitates, quæ Homerum sibi vendicant, teste Æliano: & Therfagoram poëtam introducit Lucianus, sive quis alius auctor Encomii Demosthenis, Homerum in templo Ptolomæorum sedentem salutare & orare, ut magnam carminum copiam ipsi largiretur.

lib. 13.
c. 22-

Atque ita in Marmore singularis operis & perantiqui quod mihi explicare consilium est; quodque cum plurimis monumentis de vetustate certat, fruitur consortio cælesti; & in templo sedet Majestate læta verendus Mæonius vates. Summa sane cum voluptate intueor sacros vultus, & decantati omnibusque laudati poëmatis parentem: intueor non mortalem, sed Deum a gentilibus factum, & cælo positum; intueor Musas in laudes viri promptas & paratas; adhæc officia, stu-

dia, honores, & cuncta, quæ vel antiqui vel recentiores non sine verborum vi profuderunt elogia: intueor denique *U-MELIAM, TEMPUS, HISTORIAM, TRAGŒDIAM*, aliasque virtutes & Artes, sacrum facere, thura dare, libamina fundere poëtaeque tanquam ἀρχηγέτη earum omnium & choro gratias referre. Inventum est elegantissimum vetustatis depositum in agro, quem ditio tenent Principes Columnenses, Ferentino; ubi reliquiae cernuntur hodie villæ Imperatoris Claudii, atque ab eo forte consecratum est, quia Homeri lectione valde delectabatur, multum pro tribunali etiam Homericis locutus est versibus; & quoties hostem vel insidiatorem ultus esset, excubitori tribuno signum poscenti, non temere aliud dedit, quam

Ἄνδρ' ἐπαμύναδός, ὅππῃς πρότερόν καλαπαίνῃ,
 uti apud Suetonium legere licet, æri incisum, inde anno Christi MDCLVIII. & Latio illud insertum breviter illustravit Athanasius Kircherus vel ob hoc summo opere laudandus, quod vestigia urbium, ædium, publicorumque operum tam diligenti & laudabili studio in terræ visceribus, dum viveret, scrutatus est. Sed cum plura sint, quæ desiderant hominis eruditi & omnis antiquitatis periti curam; nihil jam diu æque optavi, quam ut vel Severoli, vel Spanhemii, vel Falconerii, quorum illustri & excelsio loco laus posita est, quique ut eruditione & annis me longe superant, ita elegantiora annotare, & illa, quæ ab exquisita doctrina proficiuntur, tradere potuissent, hac provincia suscepta, fidem qua obstricti publico sunt, liberassent. At cum alios vel mors acerba sustulerit; alii, inprimisque illustris Spanhemius, quo nemo melius marmora nummoive illustrat, gravioribus rebus sint occupati; diutius premere non potui, quæ ex sedula & diligenti veterum lectione ad marmor cui vetustas & elegantia non parum reverentiæ acquirit; quia & olim C. Julius Cæsar toreumata, signa, tabulas *OPERIS ANTIQUI* semper animosissime comparavit; & Augustus prætoria sua rebus *VETUSTATE & RARITATE* notabilibus, Suetonio teste, excoluit, explicandum congesti. Ille igitur qui montis vertici insidet mihi *HOMERUS* est; quia similitudo vultus eadem, & faciei lineamenta nulla alia, quam sedentis, cinctique filibus Iliade & Odyssæa; sedet autem non ut mortalis, nec ut

de plebe deus; verum ut princeps ipse Senatus, & qui summa cæli templa sonitu concutit, id est, JUPITER; ejusque insignibus, excepto fulmine, ornatus summum fere Olympi montis cacumen occupat. Scilicet montium magna olim veneratio, inque iis exstructæ aræ, & templa, ut satis superque ex Historia tam sacra quam profana patet, plerisque numeribus fuerunt. Indi apud Philostratum Caucasum Θεῶν ὄρειων vocant; Persæ apud Herodotum ὄρη τῶν ὑψηλοτάτων ἤ οὐρέων ἀναβαίνοντες *edutissimis quibusque conscensis montibus, Iovi hostias immolant.* *Montinus* qui montibus præest deus apud Arnobium occurrit; *Mater* Galerii Maximiani *deorum montium cultrix & mulier admodum supersticiosa* Lactantio dicitur in libro de Mortibus persecutorum; quem Doctissimus & de Historia Ecclesiastica plurimum meritis edidit nuper Stephanus Baluzius. Dii MONTENSES in inscriptione veteri celebrantur;

lib. 1.
c. 2. de
vita A-
poll.
lib. 1.
c. 131.

ARAM. IOVI. FVLGE
RATORIS. EX. PRECEP
TO. DEORVM. MON
TENSIVM. VAL. CRES
CENTIO. PATER. DEORV
OMNIVM. ET. AVR. EXV
PERANTIVS. SACERDOS
SILVANI. CVN. FRATRIBVS
ET. SORORIBV. DEDICA
VERUNT.

Gruter.
pag. XXI.

Quæ quia Romæ inventa, videntur significari dii, qui septem ejus montibus præsidebant; quorumque in honorem institutum forte est sacrum *Septimontium*, quod celebrabatur a MONTANIS, id est, qui montes inhabitabant, non autem a toto populo, uti apud Varronem videre licet; quoque in septem locis, teste Festo, faciebant sacrificium diis, ut opinor, præsidibus; ut apud eundem *Palatinus Flamen ad sacrificandum ei dea constitutus erat, in cujus tutela palatium esse putabant.* Solino teste, *Argæus mons nivalibus jugis arduus, ne æstivo quidem tempore torrente pruina caret, quemque indigena populi habitari deo credunt.* Is qui colebatur in Alpihus Peninis, DEUS PENINUS dicitur in lapide apud cruditissimum & diligentissimum reliquiarum florentis quondam Græciæ scrutatorem Iacobum Sponium;

lib. 1. de
L. k.

In Ar.
Ign.
Deor.

LVCIVS

LVCIVS LVCILIVS
DEO PENINO
OPTIMO
MAXIMO
DONVM DEDIT.

Qui sive, uti ex epithetis patet, aliquo modo Jupiter fit, sive alius; nunc non vacat inquirere; moneboque solum hinc videri apud Livium scribendum esse: *sed a Deo, quem in summo sacratum vertice Peminum montani appellant; cum vulgo edatur ab eo, sensu non satis perspicuo. Præcipue autem hanc superstitionem in cultu deorum summi, & quem Homerus refert, Iovis, mihi notavi. Nam insulæ Naxi, mons altissimus ipsi sacrus est; quemadmodum ex inscripto illi apud Sponium titulo patet;*

ΟΡΟΣ ΔΙΟΣ ΜΗΛΩΣΙΟΥ.

Mons Iovis pecorum custodis.

Idem quia cultus in monte Atho Ἀθῶν vocatur Eustathio & Hesychio, Pindarusque hanc ob causam canit Iovem Αἰτῶν ἔχον, & alibi vocat Αἴτνης Ἐαπλέα; atque ipse Homerus cum Epicharmo apud Macrobius docet eum in Idæ cacumine fuisse adoratum. Hinc Græcis ἐπέκρυτον, quia Ἰθὴ τ' ἀΐρων τ' ὀρών erat ἰδρύων, vel in iis arvis habebat, quemadmodum tradunt Hesychius & Auctor M. Etymol. fuit appellatus. Et sane Livius testatur in Athamania prope Argitheam Iovis Acrei templum esse; in nummo itidem Vespasiani a Smyrναῖς percussio Iupiter sedet ΑΚΡΑΙΟΣ; idemque cognomen Plutarcho restituit eruditissimus antiquarius, quia Ασκραίε, ita enim legitur in editionibus, nusquam mentio occurrit: cum tamen Aristoteles in libro de *Fabulosis locorum rebus* apud Apollonium Dyscolum, Halicarnassi sacrificium scribat τῷ Διὶ τῷ Ασκραίῳ (nisi & hic idem mendum hæreat, quomodo & apud Apostolium Juno male Ασκραία vocatur) peragi. Melanthes in libro de Sacrificiis scribit, πᾶν ὄρον fuisse appellatum Ἰδίας ἔρον, Iovis montem, ἐπεὶ ἐθὺν ἦν πῶς παλαιοῖς ὑψίστην ὄντι τῷ θεῷ ἐν ὑψέι θυσίας ποιῆσθαι, quia mos fuit antiquorum, ut Deo, qui erat altissimus, in sublimi loco sacrificarent. Et tandem Iulianus fingit Mercurium adolescentem, quem ad ardui montis jugum perduxerat, his verbis alloqui: Ἐπὶ πύπνυ τ' κορυφῆς ὁ πατήρ πάντων κάθηται θεῶν; in illo vertice omnium

mnium deorum pater sedet. Instar Iovis igitur sedet Homerus; quia non insolens fuit Græcis & Latinis consecratorum vel ἱερογράπτων θεῶν, ut loquitur Lucianus, nomina mutare; vel eos deorum nominibus & forma colere: scilicet, ut loquitur Lactantius; solent mortuis consecratis nomina immutari: credo ne quis lib. 1.
putet eos homines fuisse: Nam & Romulus post mortem Quirinus dicitur est; c. 21.
& Leda Nemesis; & Cince Marica & Ino postquam se precipitavit in mare; Leucothea Materque Matura; & Melicertes filius ejus Palemon atque Portumnus. Semele diva facta, Thyones; Iphigenia Orcilochia; Britomartis in Cephalenia viva adhuc Laphria; in Creta Dictynna; Ctesylla Veneris Ctesylle vel Εκατέρης; Aspasia Argæi filia Αμελίτης Εκατέρης nomina, testibus Diod. Siculo & Antonino Liberali, tulerunt; atque apud Ovidium Romulus uxoris

Priscum pariter cum corpore nomen

Mutat, Oramque vocat.

Lacedæmonii coluerunt, uti scribit Athenagoras, Αγαμέμνονα Δία; & Clytemnestra apud Lycophronem vaticinatur In Apol.
 maritum suum IOVEM a Spartanis vocatum iri, sive, ut explicat Scholiastes, οἱ λακεδαιμόνιοι ἰδρύσαντες Αγαμέμνονα Διὸς ἱερὸν εἰς πηλὴν ἔρω; Lacedæmonii Agamemnonis Iovis sanium dedicarunt in honorem Herois. Ascanium patrem Æneam IOVEM INDIGETEM Servius; Ægyptios Helenam Αφροδίτην Ξεῖνην, Herodotus; Amathusios Ariadnen Αριάδην Αφροδίτην appellasse Plutarchus scribunt. Stratonice mater Antiochi in Fœdere Magnesium & Smyrnæorum apud Seldenum Veneris itidem Stratonici, cujus etiam Tacitus meminit, nomen tulit; & Apollonius Thyaneus, postquam Ephesum pestilentia liberasset, nomine Ηεροῦς Αλεξιαεὶ vel Απεροπειῆς cultus est; quem lib. 5.
 admodum memoriæ mandant Lactantius ac Philostratus. Inft. c. 2.
 Aristoteles uxori suæ, quondam pellici Hermæ Atarnæ Tyranni, ut Cereri Eleusiniæ apud Laërtium & Eusebium sacrificat; Alexandrum Magnum Διὸς ἑκασμένον Ιovis habitu Elei apud Pausaniam; Helenam Epidamni filiam Epidamnii apud Ptolomæum Hephæstionis; Erechtes Nemesin matrem, lib. 4.
 Rhamuuntis dominam ἐν Αφροδίτης ἁγίῳ αἰ apud Suidam: Livia Augusta filiolum Germanici & Agrippinæ, immatura morte raptum habitu Cupidinis in ade Capitolis Veneris, Suetonio teste, Cal. c. 7
 coluerunt & dedicarunt: Charicle imaginem defuncti (Teopolemi mariti) quam ad habitum DEI LIBERI formarat, affixo servitio
 C
 divinis

divinis percolens honoribus, ipso sese solatio cruciabat, uti memoriae man-
 dat Apulejus; multæ Antinoi apud Mantinenſes ſtatuae
 Baccho erant, teſte Pauſania, *ἐκαστεύου*; & Drufillæ tandem
 ſorori Caji Cæſaris decretum eſt ſimulacrum in templo Ve-
 neris Genetricis *ἰσμετέτην τῷ τῷ θεοῦ θῆτι τῷ ἰμοίαις πμῆις*, pari cum
 Deæ imagine magnitudinæ, & equalibus honoribus vel ſacrificiis colendum, apud
 Dionem Caſſium. Verum hanc gentiliū anilem ſuperſti-
 tionem ſi exemplis Auguſtorum & Auguſtarum firmare ex
 nummis & hiſtoricis vellem, offerret ſe latiffimus differendi
 campus; at, ne videar lectoris patientia velle abuti alii iſta
 tempori & operi reſervabo; adjiciamque tantum hunc mo-
 rem plenis eloquentiæ velis, & verbis poëtico ſpiritu ani-
 matis celebrare Statium Papinium;

lib. v.
 ſyl.

*Hic te Sidonio velatum molliter oſtro
 Eximius conjux (nec enim ſumantia buſta
 Clamoremque rogi potuit perſerre) beato
 Compoſuit, Priſcilla, toro, nil longior atas
 Carpere, nil avi poterunt vitare labores
 Siccatam membris, tantas venerabile marmor
 Sepit opes: mox in varias mutata novaris*

Effigies; hoc are CERES; hoc lucida GNOSSIS

Illo MAIA tholo, VENUS hoc non improba ſaxo.

Lib. i.
 Haer.
 Fab.

Sectatoresque Simonis Magi, ſtatuae ejus ut IOVIS, He-
 lenæ concubinae ut MINERVÆ effinxiffæ, & accenſo thure
 coluiſſæ, teſte Theodoro: vel ut loquitur Ioannes Dama-
 ſcenus; *εἰκόνα δὲ ἐαυτῆς ὡς Διός, καὶ τὴν αὐτῆς πόρνης ὀνόματι Ἑλένης,
 Ἀθηνῶν τύπω, τοῖς ἐκωτῆ μαθηταῖς εἰς περὶ κρήνησιν; Imaginem ſuam velut
 Iovis, & imaginem ſcorti ſui Helena, in figura Minerva, diſcipulis ſuis ado-
 randas tradidiſſæ. Ut igitur illi omnes Deorum habitu culti fue-
 runt; ita etiam poëtarum princeps Homerus, IOVEM refert,
 & inſignibus ejus ornatus fruitur Muſarum conſortio. Nam
 & Deus iſte ſuperiorem corporis partem nudus, inferiorem
 teſtus, dextra inſuper aquilam vel victoriam protendens,
 ſiniſtra ſceptrum tenens ſedet; quemadmodum multis docet
 Porphyrius apud Eufebium, & paucioribus Suidas: *τούτου
 (Iovis) τὸ ἀγάλμα ἰσοροῦσι καθήμιον γυμνὰ ἔχον τὰ ἄνω, τὰ δὲ κάτω ἐσκε-
 पासμῖνα κροτῆν τῇ μὲν ἐνωτέρω στήπρον, τῇ δεξιᾷ δὲ ἀετὸν ποσπῖνον. Ητι-
 jus ſimulacrum ſedere tradunt, ſuperiores partes nudum, inferiores teſtum:
 ſiniſtra ſceptrum tenens, dextrâ vero portendens aquilam. Sic in marmori-
 bus**

I. O. M. CONSER
VATOR. I. TERTI
NIVS. VITALIS.
MILLEG. XXX. VVSA
LIB. PRAEF. PRO. SE
ET. SVIS. V. S. L. M.
VI. KAL. MAIAS.

LVPO. ET. MAXIMO. COS.

bus antiquis apud Hieronymum Aleandrum & Guielmum Choulium fedet seminudus; neque alius in plurimis tam Græcorum quam Romanorum nummis, qui apud antiquarios obvii sunt, occurrit: & Lucianus in adyto templi Deæ Syriæ memorat duo simulacra esse aurea Iunonis, & Dei, quem cum Jupiter sit, alio nomine appellant; illumque per omnia Iovi assimulatum esse καὶ κεφαλῶν καὶ ὀμμάτων ἢ ἔσθῳ, capite, oculis, & sedendi habitu. Sæpiissime tamen nudus fere & stans Jupiter in nummis & marmoribus occurrit; ut vel patet ex lapide, qui Cliviæ exstat, & cuius anteriori parti Jupiter, quem exhibeo, inculptus fuit; sinistro lateri juvenis acerram, dextero alius porcellum sacrificandum tenens, quos, ubi ad HISTORIAM perventum erit, repræsentabo. Ornatur præterea Homerus diademate vel tænia, non secus ac imago ejus in corniola annulari, & aliæ tres marmoreæ, quarum minimæ additur HOMERI nomen, teste Joanne Fabro. Sophoclis marmorei & Apuleii in numismate æreo apud Ursinum caput simili fascia insignitur; & Pindarus ante regiam porticum Athenis effictus est καθήμενος ἐν δόματι ἢ λύρα διαδήμα ἔχων, ἢ ὄπι Ἰ γονάτων ἀειλιγμῶν βιβλίον; sedens vestitus & lyram gerens: diademate (male Paschalius coronam poetarum vulgarem interpretatur) cinctus & genibus volumen impositum habens. Atque, ne Deos, Reges, Imperatores eorumque conjuges advocem, fuit hoc insigne sacerdotum, doctorum & bene de rep. meritorum hominum, tam vivorum, quam apud inferos agentium. Strabo narrat sacerdotem apud Comanos bis lib. 6. 12. in anno κατὰ τὰς ἐξόδας λεγομένους ἔχει diadema gestasse; Ovidius Veneris & Aesculapii sacerdoti, vittam candentem; Fratribus Arvalibus infulus albis Gellius tribuit; Lucianus celebrat λεροφάνη καὶ περὶ φηκῶν σέμιμα: & Plato Homerum nostrum λόκουθῶν ἐρείοις ἀνεστειμένον reverentiæ & honoris ergo, è rep. quam formabat, ejecit. Nec aliter præclaros viros, ut taceam Alexandrum Magnum à Luciano introduci apud inferos incedentem διαδεδειμένον ταυνίᾳ λούκῃ καὶ κεφαλῶν, in campis Elysiis obambulare docet insignis Virgilio locus;

Quique SACERDOTES CASTI, cum vita manebat;

Quique PII VATES, & Phæbo digna locuti

Inventas aut qui vitam excoluere per artes

Quique sui memores alios fecere merendo,

Omnibus his N I V E A cinguntur tempora V I T T A.
 lib. 13. Eodemque habitu Homerus a Silio Italico describitur ;
 Atque hic Elyfio tendentem limite cernens
 Effigiem juvenis casti, cui V I T T A ligabat
 PURPUREA effusos per colla nitentia crines.

Quos versus suspectos de mendo habui semper, cum nulla ratione poeta noster J U V E N I S vocari possit, qui senex humanis valere dixit rebus, uti Proclus testatur; in nummis omnibus, nec non in hoc monumento celeberrimo talis conspicitur, & veteribus denique non aliter describitur. Vidit hoc fortasse Kircherus, & rescribit N U M I N I S effigiem, casta cui sed meliori jure Amplissimus idemque Doctissimus Hein- sius quem ut certissimum Poëtarum interpretem consulue- ram, literis ad me eruditissimis datis, docet Silium scri- psisse,

*A: que hic Elyfio tendentem limite cernens
 Effigiem juvenis castam.*

lib. 3.
 Ep. 5.
 Juvenis enim non Homerus Silio, sed Scipio est, qui aliis compluribus locis ita appellatur; effigies casta, effigies sacerdotis vel vatis, quorum perpetuum hoc epitheton; & effigies denique umbra est, quo sensu eandem vocem paulo post Silius, Plinius Secundus, & Virgilius in Culice usurpant. Et hæc quidem verissime Heinsius; sed tamen Silius Homerum Deorum, quos non in tartaro sed cælo, exceptis infernalibus, habitasse constans veterum opinio est, numero videtur eximere. Et ut breviter objectioni, quæ alicujus momenti est, respondeam; non canit ille Homerum vel animam ejus apud inferos esse, verum effigiem sive umbram tantum vel imaginem. Vereres enim tria in homine distinguebant, Corpus, quod terræ mandatur vel comburitur; animam, quæ cælum petit; umbram, quæ apud inferos sedem suam habet. Servius: Nam tribus constamus, ANIMA, quæ superna est, & originem suam petit: corpore, quod in terra desinit: umbra, quam Lucretius sic desinit, SPOLIATUS LUMINE AER. Ergo umbra, si ex corpore creatur, sine dubio perit cum eo, nec est quicquam reliquum de homine quod inferos petat. Sed deprehenditur esse quoddam simulacrum, quod ad nostri corporis effigiem inferos petit. Et est species corporea, quæ non potest tangi, sicut ventus. Hinc in sexto: CORPORA VIVA NEFAS STYGIA VECTARE CARRINA. Hanc autem rem etiam Homerus requirit, simulacro Hercules apud inferos.

Ad J. 4.
 Acr.

*infernus visio. Et sciendum, simul et hæc esse etiam eorum, qui per Αποθέωσιν
dii facti (quo numero & Homerus noster) sunt. Unde aut visi esse apud
infernus, aut illic descendisse dicuntur. Et sane Poëta εἰδωλον vel imaginem
Herculis apud inferos esse fingit, ipsum vero Herculem in* Odyss.
extr.
cælo;

Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακλεήϊν
Εἰδωλον αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεῶν
Τέρπεττι ἐν θαλίῃς

Post hunc vidi vim Herculeam, vel Herculis

Effigiem; ipse vero apud immortales deos

Olectabatur in conviviis

Notatque Eustathius corpus crematum in Oeta Trachinia;
animam superne sive in cælo, εἰδωλον vel effigiem infra vel
apud inferos fuisse; quanquam non defuerint, qui, teste eodem
huic locum traduxerint; cum absurdum plane foret unum
eundemque hominem binis his in locis esse; alii vero plane
abstulerint, uti videre licet apud Scholiastem anonymum.
Sic Lucianus introducit Herculem Diogeni Cynico interro-
ganti, num mortuus foret, cum tamen sæpe homines illi ut
Deo sacrificarent, respondentem; αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Ἡρακλῆς ἐν
ἔσχατῷ τοῖς θεοῖς σύνεστι, καὶ ἔχει καλλιόφυρον Ἡβην. ἐγὼ δ' Εἰδωλον
(paulo post ἐκωνά vocat) εἰμι αὐτοῦ, & simul eam distinctionem
falsè satis & acerbiter ridet. Sed tamen ethnicorum fuit
hæc persuasio; atque ipse iterum alibi Homerus (quanquam
ad Sim-
plic.
Iliad. 4
v. 104.
Lib. 6.
& 1. 7.
Æn. 1.4
El. 1

Vidit ut inferno Plutonis subdita regno

Magna Deum proles levibus discurreret UMBRIS.

quemadmodum ex Codicibus Palatinis cum Iano Gebhardo
illos versus scribendos esse iudico. Barba præterea promissâ
& lata Maenius senex, ut cuidam veterum vocatur, insignis est;
eamque licet more tunc temporis usitato aluerit proculdubio,
etiam commode potest dici referre Iovem, cui omnis anti-
quitas Barbam tribuit: Cicero; isto namque modo dicere licebit

IOVEM *semper BARBATUM*, *Apollinem semper imberbem*, *castos oculos Minerva*, *caruleos esse Neptuni*: *Cajus Cæsar deorum insignibus cultuque sæpe insignis*, *Iovem imitaturus aurea barba sulmen tenens conspectus est*: & *Iuno apud Lucianum in Deorum dialogis cum reprehendit quod πύγωνα περιχέτον καθύπερθε τῆς* *promissam barbam habens depositis ægide ac fulmine talis cum Ganymede luserit*. *Quin & Iovis Barbam non dissimilem Homericæ fuisse ex nummis & marmoribus patet*; *latam scilicet neque in acutum desinentem*, *unde in Iove Tragoædo Philosophi habitum sumens πύγωνα ὀπισθοπαύειν*, *barbam utraque* *hens vel longiorem saevens in terras descendit*. *SCÉPTRUM* *(quod ex cyparisso factum fuisse docet Hermippus apud Diogenem Laërtium, cujus fictionis causas reddunt Aldobrandinus & Bochartus, quodque eburneum facit Ovidius)* *præterea Iovem manu tenuisse, ex Porphyrio, Suida, nummis satis superque constat*. *Seneca jam olim eum cum Iunone vocavit, sic- prigeros tonantes; & Iustinus testatur, quia ab origine rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluerunt, ob ejus religionis memoriam adhuc* *DEORUM SIMULACHRIS HASTAS addi: quod verissimum esse, probatissimi auctores docent*. *Nam apud Pausaniam Chæronenses deorum omnium maxime ΣΚΗΠΤΡΟΝ colunt, quod Iovi fabricasse Vulcanum fingit Homerus, quod Mercurius dedit Pelopi, Pelops Atreo, Atreus Thyesti, atque ab eo Agamemnon accepit: ἔτο οὖν, pergit, τὸ σκῆπτρον σέβουσι Δόρυ ὀνομάζοντες; hoc enim sceptrum colunt, hastam illud vocantes; & mox; Ναὸς δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῶ δημοσίᾳ πεποιημένῃ. ἀλλὰ καὶ ἔτι ἕκαστον ὀϊερῶμένῃ ἐν οἰκίᾳ μὲν ἔχει τὸ σκῆπτρον καὶ οἱ θεοὶ ἀνά πάσαν ἡμέραν θύουσι καὶ τελετὰ παρῆκει πανταδαπῶν κρεῶν καὶ πεμμάτων πλήρης; Templum illi publicè exstructum non est; sed qui singulis annis creatur sacerdos, sceptrum in domo sua habet: & illi quotide sacrificia fiunt, & mensa apponitur referta omni genere carnis & bellariorum. Et ne dicam Romanos, testibus Festo & Servio, per sceptrum ex Iovis Feretrii templo sumptum in foederibus fanciendis: Parthenopæum apud Aeschylum, alios apud Virgilium, Homerum, Valerium Flaccum per hastas jurasse, Cæneumque, teste Eustathio, eo vesanix venisse ut ἀκόντιον vel telum in medio foro positum jussisset θεὸν ἔπειθεῖν, sive deum existimare, inter deos numerare, non, ut Erasmus vertit; præcepisse diis ut numerarent; ne, inquam de his quid dicam, ipsi Romani antiquissimis temporibus*

Suet.

C. 52.

l. 8.

Lib. I.

Metam.

Med.

lib. 43.

HASTAM loco Martis coluerunt, uti Varronis fide tradunt Clemens Alexandrinus, atque Arnobius; *cujus ultimi verba adscribenda sunt; Ridentis temporibus priscus Persas fluvium coluisse, memorialia ut indicant scripta: informem Arabas lapidem: acinacem Scythia nationes, ramum pro Cinxia Thestios: lignum Icarios pro Diana indolatum: Pessimuntios silicem pro Deum Matre: pro Marte Romanos* HASTAM, Varronis ut indicant *Muse.* Atque hinc explicandum Plutarchum arbitror inquirentem cur Romulus Quirinus appellatus sit: *οἱ δὲ τὴν αἰχμὴν ἢ τὸ δόρυ πρὸς παλαιὰς Κυρῶν* (legendum Κύρην, uti ex eodem in quaestionibus Romanis, Festo, Dionysio Halicarnassensi, Ovidio patet) *ὄνομα ζεῖν ἢ Κυρῆτιδος ἢ Ἐρως ἀγαλμα καλεῖν ἐπ' αἰχμῆς ἰδρύμενον ἐν τῇ Πηγίᾳ δόρυ κατὰ δρυμῶν Ἄρεα παροπαγορεύειν.* Id est: *Alii verò dicunt hastam veteres Quirim; Iunonis statuam cum hasta dedicatam Quiritulis Iunonis, ac in regia collocatam hastam MARTEM appellasse; vulgo male vertitur signum haste impositum; cum nihil aliud significet quam Iunonis statuam hastam manu tenuisse; ipse Plutarchus alibi: Ἐρως ἢ ἱερὸν τὸ δόρυ νερόμισμα, ἢ ἢ ἀγαλμάτων αὐτῆς δόρυ περιζέται τὰ πλεῖστα; Iunoni autem sacra habetur hasta, & pleraque ejus statua hasta nituntur, & Festus Curitim Iunonem appellatam scribit a ferenda hasta. Diodorus quoque Siculus testatur Iunonis statuam apud Babylonios dextra serpentem capite, sinistra σιγήτρον λιθοκόρητον, vel sceptrum gemmatum tenere; taleque illi tribuit Ovidius;*

*Ipsa petenda mihi est: ipsam si maxima Iuno
Rite vocor, perdatæ; si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet.* —————

Hasta igitur in regia posita Martis nomen habuit; & forte hæc ibi est servata ut pristinae religionis indicium; licetque alii plures faciant, ut Iulius Obsequens, quando scribit HASTAS MARTIS, id quod triste aliquid portendebat, *motus*; vel HASTAS MARTIS in Regia *motus*; puto tamen de eadem vel iisdem hastis eos loqui. Atque inde deorum statuis hastæ additæ sunt; & nullum fere in numismatis veteribus nomen occurrit, quin HASTA, tanquam divinitatis symbolo armetur; inque DIVÆ FAUSTINÆ nummis frequenter sella cernitur cum hasta sola, vel cum pavone, ut palam foret eam in cælitum ordinem relatam esse. Sceptro adstat AQUILA, Iovi peculiari ratione dicata & consecrata; sive quia instar satellitis & armigeri, debellatori gigantum fulmi-

na ministravit, notante Servio; sive quia illo nato primum apparuit, & pugnae laudatae fuit comes, quemadmodum memoriae mandant Eustathius, Auctor brevium scholiorum, & licet paululum diverse, Anacreon apud Fulgentium: sive quia Jupiter in aquilam transfiguratus Naxiam regionem petiit, & regnum accepit; egressoque inde & adversus Titanas proficiscenti eadem avis in auspiciis victoriae apparuit, uti scribit Aglaosthenes apud Scholiastem Germanici Caesaris; nec non ex eo Lactantius; qui uti auctoritate Historiae Sacrae adjicit aquilam Iovi in capite confedissee, atque regnum portendisse; ita non satis caute tradit, *Cesarem quoque in Arato referre Aglaosthenem dicere*; cum non Caesar Germanicus in versione Aratea; sed Scholiastes anonymus in ejusdem doctissima interpretatione, quam Lactantius videtur Germanico adscripsisse, ista referat. Sane Lucianus in deorum concilio scribit aquilam *sceptro Iovis insidere*; eamque Thebani Aegyptii venerabantur, *Ἀπὸ τὸ βασιλικὸν* (nam & in regum sceptris effingebatur, teste Aristophanis Scholiaste) *εἶναι δοκεῖν ἕπο τὸ ζῶον, καὶ ἔξ Διὸς ἀξίον*, ut loquitur Diodorus Siculus: Clearcho denique Heracleae tyranno, ut se Iovis esse filium ostenderet, *emitti per publicum aquila velut argumentum generis praeferebatur*. Non tenet illa, ut vulgo fingi solet, fulmen unguis, sed tanquam Homerus sit Iupiter placidus, & pacificus hastae adstat, & ascendere velle videtur. Sic quoque Iovis sedentis & sceptrum manu tenentis comes est inermis in gemma 185. apud Gortæum, atque in nummo Antonini Pii; in alio Divae Marcianae sceptrum non fulmen uncis pedibus tenet; imo summus deorum, Periphantem justum & aequi tenacem virum in aquilam mutatum fecit *ἐν πᾶσι τοῖς ὄντισι βασιλέα καὶ διδοῖ φιλοῦσεν τὸ ἱερὸν σῆπτρον καὶ προσίεναι πρὸς τὸ εἶναι θεῖον*; *regem omnium annuum, sacri custodem sceptri* (non damno tamen virorum cruditorum conjecturam, qui rescribunt *σῆπτρον, fulminis*) *concessitque ut suum solium adiret*, apud Antoninum Liberalem. Aquila igitur & hic Homerum adit, affertque forte novo Deo nectar, nonsecus ac Iovi nato in insula Creta; propter quod officium immortalitate donata & caelo adscripta fuit: quam historiam non cuivis obviam conservavit Moero Byzantina in libro quam *Μνημοσύνην* inscripsit apud Athenæum, vel in *de Dialectis*, *ἐν τῇ περὶ Διαλέκτων* apud Eusta-

adA. ves.

Lib. 1.

Justin.

Lib. 16,

Lib. XI.

P. 491.

Adil. n.

p. 1351.

E. J. R.

Eusta-

hanc figuram rejiciunt, non cogitant aliud longe esse, *haud procul Olympo*; aliud, *haud procul à summo vertice Olympi*; quorum hoc rem in ipso monte; illud in loco non procul inde remoto factam fuisse indicat. Quibus ad examen revocatis, locus mihi ita distinguendus (de quo tamen optime judicabit Clarissimus Grævius, cui plurimum ille poëta debet) videtur:

Ἡ δ' ἔπει' ἐνέει κήρας ὁμοφρονεῖ.

Ipsa peperit novem filias concordēs.

hic sensui finem impono; quia postquam memorasset poëta ex Mnemosyne, quæ Eleutheris imperabat, eratque *oblivio* (scribo enim λησμοσύνη, accusandi casu rejecto; ut ad Mnemosynem referatur, *malorum*, natas Musas; adjicit per quot noctes Jupiter illam habuerit, exactisque mensibus peperisse novem filias concordēs. Hinc canit carmen illis curæ esse; sed quo in loco? paululum à summo jugo Olympi, ubi ædes ipsis pulchræ, & juxta eos habitant Gratia & Γμερ[⊙] vel *Cupido*. Sic revera Hesiodus erit planus, & multum inferviet Marmoris antiquissimi illustrationi; in quo etiam Musæ paululum à summo Olympi, quem & eas petiisse mox refert Aescræus senex, vertice sedes suas habent; hæque cithara, illæ voce Homeri veluti secundi patris laudes celebrant, vel aliis carminibus animum ejus demulcent. Illa autem quæ proximum Iovi occupat locum, gravi est habitu, & nescio quid augustius venerabiliusque vultus ejus promittat. *Mnemosynem* Musarum matrem; vel *Euphemen* earum, teste Pausania, nutricem; vel potius *Calliopen* esse arbitror; quæ περιερεσείτη Hesiodo, *Regina* Horatio vocatur; quæ regum comes, quæ Homero, ut Maximus Tyrius scribit, carmina dictavit, quæ sese nutritivisse cum apud poëtam anonymum canit,

lib. 9.

l. 4.
Anth.
c. 12.

Καλλιόπη μὲν ἐγὼ, Κύρω δὲ ἐμὸν ὠπιεσσὺ μαζόν

Ὅς τρέφεε θεῖον Ὀμηρον, ὅθεν πίε νήδυμ[⊙] Ὀρφιδίς.

cuique Heroici carminis inventio adscribitur in veteri epigrammate Græco;

Καλλιόπη σὸ φίλῳ Ἡρώτ[⊙] ἔρεν αἰοιδῆς.

Calliope Heroi monstravit carminis artem.

Quæ vel descendens vel saltantis habitu supra antrum pendet, forte ERATO est, docta saltare, & cithara, quam petit, quaque decoratur nescio an tripudianti similis in num-

no gentis Pomponiæ apud Urfinum, canere. Binas tibias (nisi tamen faces sunt) ad Homerum protendens, EUTERPE, est, quæ apud Horatium *tibias cobibet*, & apud Ausonium *Dulciloquis calamos... flatibus urget*. Citharam pulsans CLIO, citharistica artis inventrix, ex sententia poetæ Græci; vel POLYHYMNIA, cui Horatius *Lesbourn barbitum sive lyram* tribuit; vel MELPOMENE, quæ apud anonymum *ἄνωνυμος* *μελιφρονα βρόχιστον ἤρε*, *dulci concentu barbita movet*, & cui apud Romanum Lyricum Jupiter *liquidam vocem cum cithara* dedit; quam utramque artem nostram exercere, videtur docere os diductum, & manus lyræ admota. Digitum in globum intendens, ex sententia Nobilissimi Heinsii URANIA est; quæ talis apud Fulvium Urfinum exprimitur, & cæli atque astrorum motus scrutatur. Sed, quanquam hæc utcunque ita possint affirmari, tamen nihil certi statuo; cum quia sibi parum constant veteres in inventis Musarum, uti patet ex Horatio & Ausonio, qui earum artes brevi elegantique carmine complectitur, describendis; tum quia difficile admodum est conjecturari, quæ reliquæ sint, utpote nullo insigni à se invicem distinctæ. Et quanquam Ephorus, *tres*, Mnaseas *quatuor*, Mirtylus *septem*, Crates *octo* Musas apud Arnobium scribant fuisse, auctor tamen novenarium Hesiodi numerum amplexus est; sed simul reliquit divinandum, quæ sint duæ virgines, quæ in ipso aditu antri canentes conspiciuntur. GRATIAS audivimus ex eodem vate unâ cum Musis in Olympo habitare; illæque forte sacro coetui interfunt. Nec obstat eas vulgo tres statui & quidem nudas; quia non omnium veterum hæc fuit constans opinio; nonnullique pauciores fecerunt, & vestibus eas ornarunt. Homerus ex opinione Heraclidis Pontici unam tantum esse cecinit: Lacedæmonii & Athenienses, quos sequi potuit sculpsit, duas colebant: Pausanias: *Ἐπεὶ Λακεδæμονιοὶ γε εἶναι Χάριτας δύο ἢ Λακεδæμονία ἰδρύσασθαι τὴν ταῦτέτης Φατὴν αὐτὰς ἢ ὀνόμαζα θεῶν Κλυτὴν ἢ Φαεινάν*; Nam *Lacedæmonii Gratiarum duntaxat duas colunt* (n. ad fluvium Tiasam, qua Sparta itur Amyclas, teste eodem) *quas Lacedæmonem Taygetæ filium dedicasse tradunt, easque Clitan & Phænnan nominasse*: mox addit, Athenienses antiquis temporibus duas pariter Auxo & Hegemonem veneratos, tertiamque, cui nomen *Carpus*, non Gratiarum sed Horarum esse.

lib. i.
od. i.lib. v.
od. 24.lib. 1.
od. 4.
Eyd. 20.lib. 3.
adv. G.

in Alleg.

in Erot.

lib. i.

1. 2. in
Soc.

Apud Smyrnæos in templo quodam & Odeo; apud Athenienses ante vestibulum; apud Pergamenos in Attali Thalamo & Apollinis templo eas vestibus ornatas fuisse testes sunt Diogenes Laertius, & Pausanias in Bœoticis; qui cum dixisset, ἢ ταῦτα μὴ εἶναι ὁμοίως ἄπειντα ἐν ἰοδίῃ, ea sane omnia esse vestita, sibi non constare ingenuè fatetur, quam tandem ob causam posteriores Gratias, habitu mutato, nudas pinxerint vel finxerint. Sic & apud Eleos vestitæ fuerunt,

1. 6.

si fides habenda interpreti Pausaniæ; Ἐστὶ δὲ ἢ Χάρασιν ἱερὸν ἢ ἑορ-
να ἰοδίχουσα πρὸς ἰοδίῃ, πρὸς ἑσπέρῃ δὲ ἢ χεῖρες ἢ πόδες λίθιναι λείκῃ;
Suum habent & Gratiae templum: simulacra lignea sunt, veste inaurata: facies manus & pedes è candido marmore: nisi tamen alia auctoris mens sit; eas n. statuarum partes, quæ vulgo vestibus velabantur, inauratas; vultum vero, manus, pedes, quæ nec in aliis tectæ erant, ex candido marmore fuisset. Licet autem hæc vera esse possint, suspicabar tamen nonnunquam, cur me conjecturam necdum poenitet, binas has virgines, auferre ILIADEM & ODYSSEAM; majoreque eas & augustiore statura esse, quam alias, quæ lateribus Homeri in infimo segmento adsident; quia inter deos relatæ, & Musarum consortio sunt insertæ. Quæ ad dextram stat gravior severiorque, ILIAS est, quæ ad sinistram lætiore vultu, ODYSSEA; vel quia illa vetustior, hæc junior; vel quia Ilias Tragoediæ, Odyssea Comœdiæ, ut postea docebitur, similis est. Ne quis autem putet hæc me frustra affirmare, & nullo idoneo firmare posse auctore; en quæ Antiphilus Homeri filias cum Musis invocans cecinit olim.:

Hr. Epig.
Gr. c. 67.

Γλαῖε σὺν Μούσαισι. μετ' ὑμετέρῃς ἢ δόιδαις

εἶπεν ἔχειν αἰὼν ἕνδεκα Πιερίδας.

Esse propitiæ cum Musis: post vestras enim cantiones.

Dicit habere ætas undecim Pieridas.

Postquam igitur opera sua, vel Iliadem & Odysseam, composuit Homerus, auctus est Musarum numerus, nec novem, sed undecim fuere; quot in marmore nostro cernuntur; major quibusque lux affulgebit proculdubio, si res in medio ore antri, atque ad pedes virginum positas diligentius paulò excutiam. Nemini dubium est, quin inter eas sint AR-
CUS, & PHARETRA; quibus num significentur amores
deorum, dearumque omnium, ut censet Kircherus, vir
dôctif.

doctissimus, an verò Cupidinem Gratiasque, quibus & Musis contiguas domos esse cecinit olim Alcraeus senex, illo etiam in antro habitare, alii, quibus commodum, examinent. Mihi videntur designare bella, quæ in Iliade præcipue Homerus cecinit; altera autem res, colliculum referens, cuique ligulæ vel amenta pharetræ sunt imposita, quia revera PILEUS est, peregrinationem Ulyssis; ut ita ostenderet sollers artifex binas has Virgines referre Iliadem & Odyseam; eas in Musarum sacrum cætum receptas; atque adeo non novem sed undecim Musas esse. Pileus margine caret, qualem Ulyssi tribuit D. Hieronymus: *Quartum genus est vestimenti rotundum pileolum, quale pictum in Ulysse conspicimus, quasi media sphaera sit divisa, & pars una ponatur in capite.* Non aliis Castorem & Pollucem (qui tamen umbellatos pileos videntur gerere in Maxentii nummo) capita texisse constat ex ære Lacedæmoniorum apud Trifan: quæ tegmina propterea eleganter Apulejus *ovatas cassides*, & Lactantius *pileum teretem*, explicante Salmasio, appellant; qualem mihi insuper, ne omnes recenseam, notavi in nummo Atilii Cimbrici apud Trifanum; in Galbæ & Trajani apud Choulum; in Phocaensium apud Patinum. Sunt tamen viri eruditi, qui Ulyssi pileum umbellatum, quali nos ab aëris inclementia, pluvia, ventisque defendimur, tribuunt; ut Hieronymus Alcander, impugnatus propterea ab Alberto Rubenio, ut hic rursus ab Octavio Ferrario: qua in sententiarum diversitate quid sequendum sit, vix habeo dicere, pro utraque sententia stantibus viris eruditissimis. Crediderim tamen Ulyssi pileum sphaeram mediam retulisse, qualis describitur Hieronymo *ω πῆλῃ* proculdubio statuarum, & in marmore nostro oculis subjicitur. Et si verum, ut notat rerum Græcarum peritissimus Joannes Meursius, Ithacum ducem eo habitu fingi solere, quia propter Penelopen (quam *Lacænam* faciunt Pausanias, Lucianus, Plutarchus & Eustathius) Lacedæmoniis insertus, ac Laconica civitate donatus itidem esse censebatur, vix dubium superest, quin Laconico pileo, & *ω τὸ ἡμίπελον* ut Lucianus loquitur, referente usus sit. Illud tandem valde notandum, Homerum *πῆλῃ* nunquam meminisse non modo; sed ne Ulyssi quidem, cujus quasi insigne fuit, tribuere. Procos enim introducit in ejus calvitium scommata ja-

Ep. ad Fab.

T. 1.

Ep. ad Colv.

Expl. Tab. Hel. lib. de Re veit.

In Mitæ. Lac. In Decr. Dr. In Quæf. Gr. ad Ody. A.

cientes ; quod satis magnum est indicium , cum instar aliorum nudo capite incessisse , uti eleganter ex veteribus observat Eustathius ; quo etiam teste Apollodorus ὁ σκιαγεσιφ primus Ulyssi pileum dedit ; quanquam Plinius & Servius illud Nicomacho Aristodemi filio tribuant. Hæc mea de virginibus binis , arcu , pharetra & pileo sententia ; quam si alicujus stomachus respuit , sciat is in re obicura plane divinationem non esse illicitam ; maximamque à me gratiam initurum , qui meliora & certiora docebit : Sed & cum hæc scribo , præstantissimus Heinsius mittit , se cum in transcursu marmor consuleret , arcum & pharetram in vestibulo antri , uti & lyram pro Apollinis insignibus cepisse. Sane Apollo , quem in antris cultum fuisse mox docebo , Musarum consortio gaudet , *Μεσογέτης* Diodoro Siculo , aliisque unà cum Diana *μεσοκώτα* & *πύλαι* τῶν *μεσάντων* Aristidi ; *ἐξ ἀρχῶν* τῶν *ᾠδῆς* , quia Musis canentibus præit , Pausaniæ appellatur ; scilicet , ut canit Aufonius ,

Mentis Apollinæ vis has movet undique Musas ,

In medio residens completitur omnia Phæbus.

Cithara quin etiam proprium Dei insigne esse præter marmora , nummos , plurimosque auctores testantur Lucianus & Servius . quorum hic ita loquitur ; *Lyra simulacro ejus additur , ut nobis celestis harmoniæ imaginem monstraret.* Hoc est quare eum *Citharistam* Augustinus *pulsatorem citharæ* Valerius Flaccus ; & Græci *χευσιόρον* , si fides habenda Scholiastæ Homeri , appellant ; curque Hesiodo citharædi dicantur esse ἐν Ἀπόλλωνος ἢ Μεσοίων. Lyræ quoque inventionem multi Apollini , alii verò Amphioni , alii Lino , alii Mercurio tribuunt ; visentanturque in Helicone Apollo & Mercurius ex ære *μαχορμητοι* τῶν *λύρας* , teste Pausania ; qui tamen alibi lyram Mercurio , citharam Apollini tribuit , atque hæc instrumenta distinguit ; id quod etiam facit Aristides , narrans Minervam tibiaram lyræ & citharæ usum invenisse . istas quidem dedisse Musæ ; illam Mercurio ; hanc vero Apollini. **A R C U M** autem Apollinis esse innumeri auctores & nummi , præcipuèque Horatii carmen sæculare , ac Callimachi hymnus testantur. Sic Homero aliisque poetis frequenter vocatur *ἐκαλήβολ* , *πελοφόρος* , *δρυρός* , *χευσιπέ* , *πεξότης* , κλυτῶν *τόπ* ; Mart. Capellæ *Sagittarius* , & *Vulnificus* ; Virgilio &

Ovi-

Ad. od. a.
P. 1199.
ll. x.
p. 804.
l. 35, 10.
ad l. 2.
Æ. n. 44.

Lib. 1.
Lib. 1.
Æliac.

Lib. adv.
Ind. ad
Ecl. 5.
l. 6. c. 7.
de Civ.
Dei.
l. 5.
Ad. il. o.

Lib. 5.

Orat. 2.

Rem.
Am.
v. 57. l. 1.

Ovidio *Arcitenens*; atque ante eos Nævio apud Macrobiūm :
Deinde pollens sagittis inchyus Arcitenens, sanctusque Delphis prognatus 1. 6. e. s.
Pythius Apollo: Valerio Flacco *Arcipotens*: & Antinous Pene- Lib. 5.
 lopæ procis, cum arcum tendere non possent, suasit, ut
 Apollini ΚΑΛΥΒΟΤΩ sacrum facerent. Sed ut ad antrum sive Odyss.
 Musarum, ut arbitror, domicilium revertar, ab omni an-
 tiquitate gentiles speluncis religionem quandam & venerationem adscripserunt, & vetustissimi, ante extructa templa,
 ea numinibus consecrarunt: Porphyrius; σπήλαια πίνων κὶ ἀν- Lib. de
 τρεῶν ἢ πικραῖσιν πρὶν ἢ νῆας Ἐπινοῆσαι θεοῖς ἀφοσιῶντων, κὶ ἐν Κρήτῃ Ant.
 Κρητίων Διὶ, ἐν Ἀρκαδίᾳ ἢ σελιῶν κὶ Πανί Λυκεῖν κὶ ἐν Νάξῳ Διονύσῳ; Nym.
Speluncas & antra antiquissimi ante templorum usum diis consecrabant, ut
in Creta Cureum antrum Iovi, in Arcadia Lunæ & Pani Lyceo, in
Naxo Dionysō vel Baccho; adjicit Eubulum originem moris ad
 Zoroastrem referre, eum naturalem speluncam ac fontibus scatentem rerum omnium auctori, & parenti consecrassē Mithræ; exemplumque alios imitatos vel in à natura vel in manu factis antris sacra peregrisse. Quin & Grammatici
 Græci ἀντρῶν descendere notant ab ἀντῶ id est *supplicio*, διότι τρεῖς θεοὶ ἐν αὐτῷ κἀτέθεινεν ἰερεῖ τὰ σπήλαια ἡγέμενοι, quia deos in illo colunt, sacras esse speluncas arbitrantes; uti apud M. Etymologici auctorem videre licet. Atque ita Strabo laudat antrum λειβηθεραδων Lib. x.
 Νυμφῶν, in monte Lebethrio; in quo tam Musarum quam Nympharum, teste Pausania, signa conspiciabantur: Herodotus antrum Κωρύκιον in monte Parnasso: Pausanias specum in Phrygia ingentem, Matri Magnæ dicatum, & apud Lib. 9.
 Magnetæ Lethæi fluminis accolæ alium Apollini sacrum, Lib. 8.
 inque illo Deæ, in hoc vero Dei signum το μολισα ἄρχαῖον; Lib. 10.
 & Suidas tribus locis antrum Zerinthium in Samothracia, in quo Corybantium & Hecates mysteria peragebantur. Quibus adde, constanti apud gentiles fama, in speluncis deos educatos esse: Saturnum in Oceano extruxisse antrum ad liberos ibi alendos; Cereremque in specu Proserpinam educasse, qualia multa apud Theologos reperiri Porphyrius, auctor Lib. de
 est. Antro autem superimposita est LYRA, tanquam Ant.
 insigne domus, vel antri, in quo Musæ quibus carmina & eruditionem accepta ferebant, unde & Hercules Musagetæ, (sive Nymph-
 HERCULES MUSARUM eam vel tenet vel circa se habet
 in marmoribus apud Boissardum & Gruterum, nummisque gen-

gentis Pomponiæ apud Urfinum Fulvium) habitabant. Est illa septem chordarum; qualem Apollini tribuit Proclus ad Hesiodum; & Orpheo Virgilius

*Nec non Thræicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.*

Lib. 1.

Lib. 5.

Il. Σ.

v. 570.

Eust.

p. 116.

Fab. 161.

Ad.

Ecl. 4.

lib. 2.

In lib. 6.

Theb.

Iliad. 1.

Fab. 170.

Lib. 6.

Diodorus Siculo Lyram à Mercurio inventam appellat *τελειόχορδος*, eaque primum sonuisse Apollinem libro tertio memorat, quanquam alibi contrarium doceat. Talis cernitur in nummo Bruti apud Pisonem, & describitur in fragmento auctoris anonymi, qui cum Censorino editus est: *Quas* (modulationes) *animadvertisse cum resonantia suavitatis in arcu sororis Apollinem tradunt, & intendisse protinus Citharam, tum notasse, quod adstrictiora fila* (quæ initio ex lino fuerunt, teste Homero) *in acumen excipiantur, gravibus responderent remissa. Inde fecisse tres primos* (modos) *de quibus supra dictum est: hanc excepisse intensionem Linon, quem quidam Apollinis filium tradunt & nymphæ Paramesæ Chrysothemidi reliquisse: ab ea adjunctum modum, qui synemmenos dicitur: hunc numerum auxisse Terpandrum adjectione diez eugmenon, qui primus à gravibus in acumen avertitur: deinde Timotheus addidit duos parameson & hyperboleon. Quæ tamen verba mihi in gravi mendo cubare, & ita rescribenda videntur esse, & nymphæ Psamathe, & Chrysothemidi reliquisse: ab eo adjunctum. Nam licet Linus Apollinis & Uraniæ Musæ filius dicatur Hygino; à Servio tamen, Pausania (qui alibi scribit eum genitum Amphimaro Neptuni filio; & Diogenes Laërtius in proœmio Mercurio, & Urania) Scholiaste Statii, aliisque mater ejus *Psamathe* vocatur: *Chrysothemidi* scribitur, teste Carrione, in veteri codice; & quanquam muliebre nomen sit, ut *Chrysothemis* Agamemnonis apud Homerum, & *Chrysothemis* Danaï filia apud Hyginum testantur: rescribo tamen *ab eo*; cum quia ita vocatur statuarius Argivus, teste Pausania; tum maxime, quia institutis ludis Pythiis, primus omnium *ἄδων* vicit *Chrysothemis* Cretensis, cujus pater *Carmanor* (Scholiastes Statii *Crotopon* vocat, facitque regem Argivorum, nisi forte duplex historia sit) Apollinem purgavit, uti ibidem legere licet. Et hunc nostrum esse ut credam facit insignis Procli in Chrestomathia locus. Is enim tradit Chrysothemem Cretensem primum usum esse stola insigni, & accepta cithara imitatione Apollinis, solum nomen cecinisse;*

nisse; & cum is eo genere valde probaretur, permanfisse hunc morem certaminis; Terpandrum autem videri nomon absolvisse, addito Heroico carmine. Sed ut pergam trium chordarum cithara *Ἀσιῶτις* vel *Ἀσίας* vocabatur, quia inventa in Asia urbe Lydiæ; vel ab Asio Lydo, ut Suidas; vel quia Lesbii prope *Asiam habitantes* *πρὸς τῆ Ἀσίᾳ καλοῦνται* ea utebantur, uti Plutarchus memoriæ mandat. *Ἀσιάπν* celebrat etiam Strabo, Ovidius *Lesbiam Lyram* Orioni tribuit; & quod summo-
 pere notandum Meles Asiæ fluvius in nummis talem tenet. Ratio autem hujus moris redditur in laudato Fragmento: *Organum quondam habuit tres intensiones, gravem, mediam, acutam. Inde Musæ quoque tres* (quod etiam tradunt Pausanias, & Diodorus Siculus) *ἄσµατα, Hypate, Mese, Nete.* Chrysothemis igitur adjecit quartam, Terpander quintam, Timotheus vero sextam & septimam chordam: sed præter Suidam etiam Plinius memoriæ mandat Terpandrum lyram septem chordis in-
 struxisse: *Citharam, ait Amphion, ut alii Orpheus, ut alii Linus; septem chordis additis Terpander; octavam Simonides* (talis cithara in marmore apud Hieron. Aleandrum) *addidit; nonum Timotheus.* Plutarchus vero scribit Lyram septem chordarum usque ad
 Terpandrum in usu fuisse, cum divisisse illam in plures sonos, id est, ex septem duodecim chordas fecisse, uti patet ex versibus, qui adjiciuntur Pherecratis Comici. Pausanias contra
 Timotheum septem chordis quatuor addidisse; quod firmat edictum ephorum (de quo consule Scaligerum ad Manilium, Leopardum in Miscellaneis; Schottum ad Procli Chrestomathiam, nec non Salmasium in libro de lingua Hellenistica) quo ille urbe Lacedæmoniorum pellitur; *ἐπαναγκάσθη ἡ καὶ τῶν ἑνδεκά χορδῶν ἐκταµόντα πᾶρ πλεῖστα ἐπολιπλωµόνον πᾶρ ἑπτα.* Festus Avienus Orpheo tribuit novem chordarum lyram; cujus versus, ut sensum recipiant, ita distinguendi sunt:

Hic jam fila novem docta in modulamina movit,

Musarum ad speciem Musæ satus: ille repertor

Carmina Pleiadum numero deduxerat. ———

Id est, Orpheus Calliope Musæ genitus novem filis lyram instruxit, cum ante Mercurius ejus inventor tantum septem cecinerit: sic Scholiastes Germanici scribit cum fecisse chordas novem ex numero Musarum; & Hyginus Mercurium cum primum

In v.
 Ασιᾶ :
 Lib. de
 Mus.
 Lib. x.
 l. 2. Fast.

l. 7. c. 56.

L. de
 Mus.

Lib. 3.

lyram fecisset in Cyllene monte Arcadiæ, septem chordas instituisse ex Atlantidum numero: quod Maja una ex illarum numero esset, quæ Mercurii est mater. Et sane vicit tandem Deus Mercurius, maximoque in usu, plectricana citbara septem discriminibus, uti canit Alexandri Milesii versus reddens Latine, Chalcidius in Timæum Platonis, vel septem chordarum lyra fuit, eaque in marmore etiam nostro, non secus ac in aliis multis conspicitur; quanquam Apollini decachordam tribuat Fulgentius; Huic autem Apollini novem deputant Musas, ipsumque decimum Musis adjiciunt: illa videlicet causâ, quod humanæ vocis decem sint modulamina. Unde & DECACHORDA APOLLO pingitur CITHARA: qualem etiam marmoreus Apollo in horto Londinensi Serenissimi Britanniarum Regis; uti videre licet apud virum præstantissimum, & olim Belgicæ nostræ, nunc Britannicæ Musarumque omnium decus Isaacum Vossium. Restat jam ut virginum vestes, quæ sane elegantia & varietate notabiles sunt, illustrem. Noto enim mihi tunicam cucullatam vel palliolatam, tunicam ἄξον, ἐπωμίδα, ἐπερομάχαλον vel exomidem, &, ne quid de solcis vel sandaliis, earumque vinculis dicam, in homine prope antrum in basi stante, pallium revera quadratum, τετραγώνον τῷ γήματι, ut Dionys. Halicarnassensis loquitur, vel ex quadrato panno constans. Quæ omnia licet Veneres suas habeant, si explicentur, variisque auctorum, Græcorum præcipue locis, lucem sint fœneratura, tamen ne in nimiam molem Consecratio excreveret, evitaremque lectoris fastidium & nauseam, spicilegio de Re vestitaria, quo me spero veram Macedonicæ Chlamydis formam exhibiturum inter cætera, reservabo. Ad virum igitur veniendum tandem est, qui basi insistit tunica & pallio amictus, circumrasis crines, σεφάνω τελεῶν, vel capillum in orbem rotæ accisum habens; adhuc, si modo marmor bene expressum est, superam capitis partem rasis (quales Græci μεσεπέρες vocare solebant, & si naturæ vitio id fieret, σελλώια tumulas, vel κάτω τελεῶν infra capillatos, de quibus omnibus Salmastius libro de Coma, ad Tertulliani pallium, & Bochartus in Geographia sacra possunt videri,) nudis pedibus, exemplo Philosophorum, præcipue Cynicorum, & Pythagoræorum, verustiorumque Thesei, Socratis, & aliorum, quos ἀνυπόδητος incessisse Lucianus, Aristophanes, nec non

Lib. de
Poëmat.
cantu.

In Cynic.
In Nub.

non ex variis auctoribus Schefferus, vir præstantissimus, in docto & pereleganti libro, quem de Natura & Constitutione Philosophiæ Italicæ conscripsit, docuit. Scilicet ut loquitur Clemens Alexandrinus: *Ἀνδρὶ δ' ἔστω μάλιστα ἀειμόδιον ἀνυποδησία.* Kircherus arbitratur esse flaminem, promptum & paratum ad sacrificandum: sed cum non inter sit illis, qui in ultimo marmore Homero sedenti rem divinam faciunt; nec instructus sit sacris instrumentis; nec præ se ferat sacrificantis habitum, illi opinioni, licet à viro Doctissimo profectæ, manus dare vix possum. Et tamen, ut in aliis hujus generis multis, hic divinare oportet; atque ipse, confiteor enim, nihil certi pronuntiare possum. Forte est, quo ducit volumen quod manu tenet, *Cimæthus Cbius* qui circa Olympiadem nominam & sexagesimam, docente Illustri Salmasio, primus Homeri carmina fertur *ῥαψωδῆσαι*, sive cantasse; forte *Lycurgus*, qui teste Heraclide in Excerptis, primus Homeri poemata à Creophyli, quem alii hospitem, alii præceptorem poëtæ faciunt apud Strabonem, posteris natus in Peloponnesum apportavit; forte *Orpheus* qui, teste Tatiano oratione adversus Græcos *πίητιν ἀσιεῖν ἢ ἀδεῖν* invenit: forte *Linus*, qui arte canendi omnes anteivit, cujus statua fuit in monte Helicone prope lucum Musarum, cuique quotannis parentabant: Pausanias; *Μετ' αὐτῷ Λίνῳ ἐστὶν ἐν πέτρῃ μικρῇ ἀηλαῖς τέπν* Lib. 9.
εἰρησμηθή. Τὸ τῷ κτ' ἔστῳ ἔκαστον πρὸς τὸ θυσίας ἢ Μουσῶν ἐναγίζεσσι; Ad II. σ.
Est illi proxima Lini statua in parvo saxo, ad instar speluncæ excavato; huic parentant quotannis antequam Musis sacra faciant: atque à poëtis fuit cultus *θρηνώδεισι ἀπαρχαῖς*, seu lugubribus carminibus, tanquam primitiis & sacrificiis, teste Philochoro apud Eustathium, qui etiam conservavit versus Hesiodi, & anonymi in eum epigramma, lectu non indignum. Heinsius putabat *Pisistratum* esse, qui Homeri scripta ante dispersa in unum corpus collegit, atque ita posteris conservavit; hocque nomine artificem ingeniosum hanc illi statuam in Parnasso deberi opinatum: & tandem codicem manu tenere, scripta brevina ac libellos solitum complecti, qualis in statuis oratorum passim apparet. Verum hæc omnia dubia ut sint, facit *Tauticus*, verbo Kircheri utor, *character*, qui capiti hominis imminet. Ægyptiorum est inventum, illique nota hac Hieroglyphica, quam Pignorius, Salmasius, Tristanus, Kircherus alique,

Cap. IV.
de Par.
Hom.
Lib. 3.

multis illustrarunt, Iſdem & Oſridem exornare præcipue ſolebant. An forte HOMERUS ipſe cernitur qualis carmina ſua in viis cantabat; & per characterem designat artifex, cum Ægyptium origine fuiſſe; quod præter Gellium & Heliodorum alios multos tradidiſſe docuit Leo Allatius? an vero erit antiſtes vel Περσφύτης ille Thebanus, qui Homerum genuiſſe narratur apud eundem Heliodorum; quique ob hominem plane divinum procreatum, Muſis comes datur cum vulgato ſacrorum Ægyptiorum characterè? Verum tempus eſt, ut obnoxiiſ coniecturæ rebus poſthabitis, ad ultimum Marmoris ſegmentum accedam; in quo revera clarior rerum facies, atque apertior; cum quid ſibi ſimulacra velint, non ſinant nos dubitare, ſingulis ſubjecta atque ſuppoſita nomina. Sedet enim HOMERUS diademata vel vitta caſta caput cinctus, manum ſiniſtram ad ſummam haſtam ſere extendens, dextra in genu reſoſita tenens codicem, tunicam indutus, pedes nudus; cingitur filiabus ILLIADÈ & ODYSSEË; EΥΜΕΛΙΑ illi coronam imponit; ΚΗΡΟΝΟΣ admiratur virum vel ſilentium ſuadet; ΜΥΘΟΣ tenet pateram & ſympuvium; aræ adſtat Bos mira, ſed tamen tunc temporis cognita, forma: ΙΣΤΟΡΙΑ ex acerra thus depromptum aræ duobus primis digitis injicit; ΠΟΙΗΣΙΣ facces, quæ ſcilicet ignem ſacrum accendent extollit; ΤΡΑΓΩΔΙΑ & ΚΩΜΩΔΙΑ præ gaudio vel admiratione, quod auctorem & patrem ſuum vident deum, manus ad ſidera tollunt, ΦΥΣΙΣ puerili non abſque ratione imagine, blanditur Virtuti; ΑΡΕΤΗ digito os premit, ſilentium ſuadet, increpatque quaſi Naturam veſtes ſuas vellicantem; ΜΝΗΜΗ meditatunda plane, & memorias Veterum repetens adſtat; ΠΙΣΤΙΣ miratur tanta Homero, propter innatam quaſi dicendi atque perſuadendi vim præmia eſſe data; & denique ΣΟΦΙΑ eandem ob rem veluti attonita agmen claudit, oculosque in virum intendit, qui omnium iudicio Sapientiſſimus fuit habitus. Virtutum igitur vel Artium prima ſe offert, & ſacram cohortem ducit

E T M E Λ I A

Id eſt, ſi Latine interpretari volumus

A P T A M O D U L A T I O
vel

A P T U S N U M E R U S.

Vox

Vox hæc inprimis elegans & notanda, eodem plane sentiu
 occurrit apud Diodorum Siculum; qui Orpheum narrat com-
 posuisse *ποίημα θαυμαζόμενον ἐν τῷ πῶ ὠδῶν ὁμιλείᾳ; ποῖμα miri-*
ficum, & concinnitate modorum excellens; pauloque post *τῷ Περσε-*
φώνῳ Διὸς ἑὸ ὁμιλείας ψυχρογῶσσαν; *Proserpinam modorum vel*
cantus suavitate oblectasse: & videant eruditi num illa restituenda
 sit Antonino Liberali, apud quem nunc scribitur *νοστ' ὁμιλείαι;*
 ita ut Pan fistula canere doctus, & à Musica arte non alienus,
 iusserit Terambicum propter *ὁμιλίαν* montem relinquere.
 Omittitur in marmore nostro E. quomodo sæpe in antiquis
 monumentis I. pro EI. & vice versa EI. pro I. ponitur; id
 quod & in nummis interdum evenire docet illustis Spanhe-
 mius. Optimo autem jure hæc virtus Homero tribuitur;
 quippe qui, ut versuum sonos gratiores efficeret, & vocum
 concordia poëma suum ornaret, ejus accuratam habuit &
 diligentem rationem. Scilicet, ut recte loquitur Censori-
 nus, *non promiscue voces omnes cum aliis ut libet junctæ, concordabiles*
in cantu reddunt effectus; excutiendi examinandique verborum
 soni, ponderandæ singulæ quasi literæ; quibus neglectis,
 nulla erit *ὁμιλεία*, nulla modulatio, nulla symphonia; quam
 idem definit, *duarum vocum disparium inter se junctarum dulcem*
concertum; & Cassiodorus, *Temperamentum sonitus gravis ad acu-*
tum, vel acuti ad gravem, modulamen efficiens; nulla denique
 orietur *consonantia*, quæ Boëthio describente, *est acuti soni gra-*
visque mixtura, suaviter uniformiterque auribus accidens. Vitavit hæc
 vitia Poëta noster, & quantum in se fuit, carmen junctis
 vocibus, vocalibusque, quæ reddunt orationem canoram,
 quæque jungi gaudent, fecit *ὁμιλίας*, eamque ob causam
πολυφωνότατον appellatur Dionysio Halicarnassensi, cujus ver-
 ba omnino adscribenda sunt: *Ὁ δὲ πολυφωνότατος ἀπάντων τῶν*
ποιητῶν Ὁμηρος, ὅταν μὴ ὄρασι ἕψως ὁμιλέῃς ἢ κατὰ ἡδονῆς ἐπι-
γῶρον ἐπιδείξασθαι βέλῃ, *τῶν τε φωνηέντων τοῖς κρησιεῖσι χρεῖσιν ἢ τῶν ἡμι-*
φωνῶν μαλακώταταις, ἢ ἑκάστα πικρῶς τοῖς ἀφαινοῖς τοῖς συλλαβῆς, ἐδὲ
συγκέψῃ τῶν ἤχων, καθάπερ αἰθέριαι τὰ δυσέκφορα, περὶ αἰῶν δὲ πᾶσα
ποίησι τῶν ἀρμονιῶν τῶν ῥαυμάτων ἢ ῥέσσαν ἀλύτως Διὸς ἑὸ ἀρχῆς:
Poëtarum autem omnium maxime sonorus Homerus, quando venustatem
formosi vultus, & pulchritudinem voluptatis illicem describere vult, vo-
calium maxime sonoris utetur; & semivocalium dulcissimis, nec conso-
nantibus syllabas gravabit, neque concidet sonos, jungens quæ difficile

Tab. 22.
Mcl.C. x. de
Die Nat.Lib. de
Mus.Lib. περὶ
αὐτῶν.
σμμ.
P. 15.

enuntiarī possunt, sed lenem vel dulcem reddet consonantiam seu harmoniam literarum, auribusque sine asperitate influentem. Neque enim Græca vox verbositatem, vel loquacitatem designat; sed is dicitur *πλούσιος* &, qui mirifica temperatione compositionem ita miscet, ut eximii quidam soni audiantur, & inoffensa vocum copulatio, oratio denique sonora vel vocalis sit animadvertente Fabro Tanaquillo; qualis etiam *Canorus* potest appellari; unde in Glossis *Ευμελής* optime exponitur *Canorus*, & Cicero celebratur, *oratio suavīs & canora*. Sic paulo ante idem Dionysius notat hujus rei non ignaros fuisse poetarum optimos; eosque literas, syllabas, voces, quas aptabant affectibus, ingeniose junxisse, & illud frequentissime Homerum fecisse, qui extensione syllabarum, perpetuos ventis obnoxiorum littorum sonos descripsit; Atque hinc ejus poetis *μεμελοποιημένοι* vocari potest cum

Lib. 14.

In Itr.
Gent.
Philos.

Athenæo; & ipse non modo *δ'μελής*, verum etiam *magniloquus*, & quod epitheton Platoni tribuit Hermias, *μεγαλοφωνος* &. Nam *Magniloquentia*, vel ut Græci loquuntur, *μεγαληγεια* oritur ex numeris apte dispositis, pedibus rite, præcipue dactylis jungendis, pensitandis & examinandis vocalium viribus & sonis, iisque aptandis rei, quæ describenda est.

In Orat.

Dactylicus, ait Cicero, *numerus hexametrorum MAGNILOQUENTIAE est accommodatior*: qui alibi eam virtutem, (quam *magni oris* nomine designat non ineleganter Ovidius) poetæ nostro tribuit: *Itaque ab Homeri MAGNILOQUENTIA*

Lib. 13.

Ep. 15.

L. 1. c. 5.
Car. 23.

confero me ad vera præcepta Εὐρηπίδης. Hanc ob causam Maonio vati *magnitudinem operis* tribuit Paterculius, eumque *tonantem* appellat Sidonius;

Aut cum se historie dabat severæ

Primos vix poterant locos tueri

Torrens Herodotus, tonans Homerus.

& *μεγαλορημοσύνην ἔατο τ' Ορφέα δειψῶν; ἦδ' ὅν τ' ἔπειθελέει τ' Ἠσιόδου*; *magniloquentiam magis quam Orphea exercuisse; & suavitate Hesiodum superasse* scribit Philostratus. Optimo igitur jure

In He-
roic.

ΕΤΜΕΛΕΙΑ, ex qua oritur *magniloquentia* & *πλούσιος*, primastenet, Homeroque poetarum & ingeniorum principi, (qui teste Philostrato, *ἐν ἀρμονίᾳ μουσικῇ πάντας τὸς ποιητάς τ' ἔπειθε*, *in harmonia Musica omnes cecinit poeticos tropos; infansque emissa noctu voce hirundinis, pavonis, columbæ, cornicis, perdiciis, porphyronis; & ἄλλας, luscinia & merula*, ut scribit Alexander

der

der Paphius apud Eustathium, significavit varietatem numerorum, quæ in carminibus postea emicuit, eloquentiamque. EUMELIA autem coronam, si conjectura me non fallit, lauream imponit; id quod futurum Sibylla prævidens cum vocat *μεγακλειή* & *σεφάνη*. Coronatur autem Homerus, vel quia in Deorum, quorum statuas coronatas vel, ut Arnobius loquitur, *sertis, coronis, affectas & floribus* fuisse ex plurimis auctoribus constat, numerum relatus est; vel quia poetarum princeps, omniumque non modo antiquissimus, verum etiam præstantissimus. Ut enim illi qui virium corporis pericula in gymnasticis ludis faciebant, coronam in præmium victoriæ accipiebant; ira etiam poetæ in certaminibus Musicis victores parili honore afficiebantur; Ins. Vetus;

Od. M.
p. 1713.

Eust. d. l.

Lib. 7.

2. p. 332.

L. VALERIO. L. F.

PUDENTI

HIC. CUM. ESSET. ANNORUM
XIII. ROMÆ. CERTAMINE
IOVIS. CAPITOLINI. LUSTRO
SEXTO. CLARIFATE. INGENII
CORONATUS. EST. INTER
POETAS. LATINOS. OMNIBUS
SENTENTIIS. JUDICUM.

Eumolpus apud Petronium dicit se poetam *non minimi spiritus*, si poetis aliquid credendum est; & Neroni Imperatori *Latini carminis coronam* concessam fuisse Suetonius auctor est. Et licet hæc vel ex myrto, vel apio, aliave fronde fuerit composita, *hedera* tamen & *laurus* primas sibi partes deposcunt. Nam *hedera* raceam coronam Ovidius Calliopæ; Musis aliis Propertius tribuit. Virgilius *crecentem poetam hedera ornat*; unde Horatius ad Julium Florum,

C. 12.

5. Fast.
Lib. 3.
Ecl. 8.
Lib. 1.
Ep. 3.

*Seu linguam causis acuis, seu civica jura
Respondere paras, seu condis amabile carmen
Prima feres HEDERÆ VICTRICIS præmia. —*

Sed, ut monui, hæc quam Homero *Εὐμέλεια* imponit, *laurea* videtur esse; celebrata itidem Propertio,

Lib. 3.
El. 6.

*Ite procul fraudes, alio sint aëre novæ,
Pura novum vati LAUREA mollit iter.*

quam

quam & Statius, non secus ac Imperatoriam, tribuit Domitiano à poëtices studio non alieno, uti Suetonius & Quintilianus testantur;

*At tu quem longe primum stupet Itala virtus
Grajaque; cui geminae florent vatumque ducumque
Certatim LAURUS (olim dolet altera vinci)
Da veniam ———*

EUMELIÆ adstat homo alatus, codicem vel volumen manu tenens, digito silentium suadens, nomenque ejus Kirchero tradente, est

Κ Ι Ρ Ο Ν Ο Σ

vel, ut meliori jure apud Spanhemium legitur,

Κ Η Ρ Ο Ν Ο Σ.

Et forte mutavit ille literam, quia collegii istius socii H. ut I. pronuntiant; & in illorum Grammaticis *Vita*, vel *Bita*, *Zita*, *Tbita* & *Ita*, pro Βῆτα, Ζῆτα, Θῆτα & Ηῆτα occurrunt, quam elocutionem antiquis ne cognitam quidem fuisse, sat multis docuerunt viri Eruditi, qui de pronuntiatione Linguae Græcæ scripserunt. Nonnunquam, fateor, in Inscriptiones vetustas I. pro H. vitio operariorum irrepsit; ut *Επιπέω* pro *Επιπέω*; in nummo apud Patinum, ΜΙΤΡΟ pro ΜΗΤΡΟ (hanc enim vocem decurtatam *Metropolim* interpreto) & vice versa H. pro I. *Χαρω* pro *Χάρι*; *Τίερω* pro *Τίερω* apud Gruterum; sed tamen mutatio talis hic nequaquam locum habere potest, nec quicquam causæ Kircherianæ opitulatur. Nam H. in marmore non est litera, verum aspiratio, & ΚΗ. idem valet quod litera duplex X. Antiquissimi sc. Græcorum sexdecim tantum literas, tradente Cadmo Phoenice habuerunt; Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Υ. quibus postea Palamedes belli Trojani tempore adjecit Θ. Ζ. Φ. Χ. totidemque Simonides Melicus Ε. Η. Ψ. Ω. uti memoriæ mandat Plinius. Antequam vel duplices illæ vel longæ adderentur, alia obtinuit scribendi ratio; & pro *Χερω* exarabant ΚΗΡΟΝΟΣ; pro *Χάρον* ΚΗΑΡΟΝ; pro *Ψυχῆ* ΠΕΘΙΚΗ; pro *Θεός* ΤΗΘΟΣ; pro *Φίλος*, ΠΗΙΔΟΣ; Marius Victorinus: Θ. Φ. Χ. priusquam à Simonide (neque enim in omnibus vel ab eo vel à Palamede inventis literis conveniunt veteres) invenirentur exprimebant, juxta Γ. & juxta Π. & juxta Κ aspirationis notam Η. Litera namque nondum erat Η. sed tantum aspiratio,

Inf. 10.
P. 40.
P. 306.

Lib. 7.
Cap. 57.

tio, scribebantque ξερὸν pro ξηρὸν, ΤΕΙ pro ΤΗΙ vel τῆ, ob-
 servante eodem; Et significaveram priusquam Græcis inter vocales re-
 pertæ essent η. & ω. vicem earum tum apud illos tum apud nos explesse
 ε. & ο: ο etiam scribi solitam pro syllaba ε. E. autem pro ε. & υ. Sed
 postea legitimas literas deturbavit Alphabetum Ionicum,
 quod licet vetustius, nomen tamen habet à Callistrato Sam-
 mio, qui primus tam Palamedis, quam Simonidis literas,
 cum forent vagæ, in unum corpus redegit, certamque iis
 sedem adsignavit, uti erudite observat Salmasius; omnibusque
 fere vocibus recentiores imposuit, introducens η. pro ε. Ad Ins.
 ω. pro ο. & pro ο; ψ. pro ππ ξ. pro κστ. Θα. pro ΤΗΑ. ΧΡΟ pro
 ΚΗΡΟ. φα pro ΠΗΑ. Attici sexdecim veteribus usi tamen
 sunt; usque dum Archonte Euclide, suafore Archino, τῶ
 Ἰώνων γράμματῶν receperint, observante Suida; & multi in
 monumentis vetustis eos sunt imitati; uti præter hoc mar- In v.
 mor ostendunt nummi apud Goltzium; in quibus Σ Δ Ε Υ Σ Σελύων.
 pro Ζ Ε Υ Σ scribitur: & præcipue columna Farnesiana, po-
 sita tempore Antoninorum Marci & Pii, in quo E. pro H. In Ins.
 ε. pro Ω. ο. pro ε. Ηο pro αι; Η Ο Δ Ο Ι pro ἠδδῶ, Ε Ν Η Ο Δ Ι Α Cicut.
 pro ἐνόδια occurrunt: quam in rem plura videri possunt apud
 Scaligerum ad Eusebium; Salmasium ad Consecrationem
 Templi in agro Herodis, Vossium in de Arte Grammatica,
 nec non Spanhemium in Dissertationibus. Χ Ρ Ο Ν Ο Σ igitur
 vel Τ Ε Μ Ρ Ο Σ Homero tribuitur, quia à Trojana, quam
 ille descripsit, expeditione incipit *tempus historicum*, & ante
 eam omnes res gestæ fabulis & figmentis sunt involutæ. Nam
 licet Varro Terentius apud Censorinum primum temporis C. cr. de
 discrimen ab hominibus natis ad cataclysmum priorem Dic N.
 extendat, vocetque illud propter ignorantiam ἀδύλον; secun-
 dum à Cataclysmo ad Olympiadem primam, μυθικόν dictum,
 quia in eo multa fabulosa; tertium à prima Olympiade, quæ
 incidit in annum 408. post Trojæ excidium, usque ad sua
 tempora, quod appellat ἱστορικόν, quia res in eo gestæ veris
 historiis continentur; licet ante Olympiades nihil certi apud
 Græcos, sed omnia ignota aut fabulis involuta & tenebris Adh. ad
 esse testentur Justinus Martyr, Africanus apud Eusebium, Cent.
 & ipse Eusebius in Chronicis; licet Suetonius bellum Tro- cap. 10.
 janum historia fabulari videatur comprehendere; licet etiam præp.
 Thucydides fateatur se ante bellum Peloponnesiacum, nihil Evang.
 F Tib. 70.
 potuisse h. præf.

Lib. I.
Bibl.

potuisse σαφῶς εὐρεῖν Μετὰ χρόνους ἀληθῆς, liquido reperire propter temporis longinquitatem; non desunt tamen, qui tempus mythicum ad bellum Trojanum tantum extendunt, quos proculdubio Marmoris auctor doctissimus secutus est. Diodorus enim Siculus inde eximit Græcorum decantatam expeditionem; & adjicit ante eam nihil certi haberi, quia nullum erat ἀσπίγυια πρὸ τῶν πιστόρων, nullum certitudinis fulcrum, cui fides possit haberi. ἀσπίγυια proprie est tabula, in qua Astrologi

De Maced. An.
c. 6.

siderum ortus, occasus, & tempestates ordine notant, quam tuto sequi licet: qualia ἀσπίγυια (de quibus pluribus agit Doctissimus Ussërius) Historici non habent ante Trojanum bellum, quia tenebris priora tempora erant involuta, & ab eò incipiebant constare res gestæ, originemque ducebat tempus HISTORICUM, Varroni appellatum. Inde Diodorus tempori, quod Troium bellum præcedit tribuit περίξεις ἢ μισολογίας; illi vero quod sequitur, tantum περίξεις; quia scilicet jam certior rerum ordo, clarioraque deinceps & certiora gesta domi militiæque exponebantur; & Pomponius

L. 3. c. 6.

Mela de templo Gaditani Herculis loquens, annos templi conditi non posse numerari nisi à bello Trojano, quia præcedentia tempora obscura sunt; Annorum, ait, *queis manet numerus, ab Iliaca tempestate principia sunt*: id est, anni qui in temporibus deduci ac numerari possunt, qui non excedunt me-

i. 2. c. 16.
obf.
In ejus
vita.

moriam annalium, uti optime explicat Gronovius, qui laudes superat, pater; & denique Plutarchus paulo altius assurgens veram Historiam à Theseo, quem πρῶτον τῶν Τρωϊκῶν μὲν ἔγραψε Clemens Alexandrinus facit, repetere non dubitat. Sic multi hanc ob causam initium historiæ suæ repetebant à Trojæ halosi, id quod Vellejum Paterculum fecisse constat; & qui de antiquitate ac jure urbium contendebant, à belli illius tempore, tanquam certo, argumenta petebant: Isocrates;

In Pan.

πολύ ἢ τῶν Τρωϊκῶν (ἐπέθεν γὰρ δίκαιον τοῖς πίσεις λαμβάνειν τὰς θητὶ πατρῶν ἀμφισετηθῆναι) ἦλθον οἱ ἢ Ἡρακλέους παῖδες; *Diu ante Trojana tempora (inde enim fidem jure petunt, qui de patrio jure contendunt) venerunt & Herculis liberi.* Et antiquissimi tandem auctores in annorum supputatione utebantur epocha Trojana. Vellejus Paterculus scribit Pelopus progeniem octogesimo post Trojam captam anno ab Herculis progenie Peloponneso expullam; Auctor anonymus apud Suidam, Simmiam vixisse

Lib. I.

anno

anno DVI. $\mu\tilde{\nu}$ $\tilde{\nu}$ $\tau\epsilon\omega\iota\kappa\acute{\omega}\nu$; quod & facere Democritum apud Laërtium, Diodorum Siculum, Marcianum Heracleotam, aliosque constat. Neque tantum sequentia, sed etiam priora tempora, veluti certissimo termino à Trojana expeditione metiebantur. Justinus Tyron urbem ante annum Trojanae cladis conditam auctor est; Incertus apud Suidam Zoroastrem $\alpha\epsilon\tilde{\nu}$ $\tilde{\nu}$ $\tau\epsilon\omega\iota\kappa\acute{\omega}\nu$ vixisse annos quingentos, quem Hermippus, Plutarchus, & Hermodotus Platonici apud Laërtium faciunt quinque annorum millibuseo bello vetustiorē. Recte igitur $\chi\rho\omicron\nu\omicron\sigma$ Homero adstat; & licet post Trojæ interitum historia sit obscura sæpe; non tamen plane $\alpha\delta\delta\eta\lambda\omicron$ vel fabulosa est; illaque quæ memorabilia Græci usque ad Darium & Xerxem gessere, quia temporibus defuerunt ingenia, literis mandata non sunt; uti licet videre apud Josephum. Sic Itali vel Romani à Saturni in Italiam adventu historiam fere incipiebant, quanquam res postea gestæ, etiam sub Romanis regibus, obscuræ sint valde, vel ipso Livio docente; quam ob causam ut Homero *Tempus* tribuitur, ita *Tritonas cum buccinis ædis fastigio superposuerunt*; quoniam ab ejus commemoratione ad nostram ætatem historia clara & vocalis est: ante vero muta & obscura & incognita; quod testantur caudæ Tritonum humi mersæ & absconditæ, uti loquitur Macrobius. Nec sane silentio prætermittendum $\chi\rho\omicron\nu\omicron\sigma$ alatum esse, ad significandam celeritatem, volubilitatem & fugam ejus, quemadmodum non ineleganter canit Horatius,

*Exegi monumentum aëre perennius
Regalique situ pyramidum altius.
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis*

Annorum series, & FUGA TEMPORUM.

Tempus enim continuo labitur; multique præsens esse negant; quia quod præsens vocamus, ex parte confectum, præteritum, mox perficiendum futurum est, uti præter Marium Victorinum argumentatur Seneca; *præsens tempus*, ait, brevissimum est, adeo ut quibusdam nullum videatur. In cursu enim semper est, fluit & præcipitatur, ante desinit esse, quam venit. Inde non modo perquam eleganter *Ætatem volatilem* vocat Sulmonensis vates; verum etiam optimo merito *Tempori* in marmore alæ tribuuntur; ut & in nummo Heracleotarum, quem in honorem

Lib. 18.

Lib. 1.
Cont.
Ap.I. 1. c. 8.
Sat.
Serm.
I. 3. Car.
od. ult.In Rhet.
Cic.
Cap. x. de
Br. Vitæ.Lib. 1.
Amor.
El. 8. &
Lib. 10.
Metam.

pag. 333. norem Elagabali percusserunt, apud harum rerum studio-
sissimum virum Carolum Patinum.

Lib. 5. Falx enim Saturnum esse (quippe quam eidem Deo tribuunt
Lib. 1. Martianus Capella, Fulgentius, Macrobius, Festus, alii;
Myth. unde & *Falciferum Deum* appellat Arnobius:) alæ vero *tempus*
Lib. 1. vel χρόνος arguunt; quem eundem cum Saturno esse, licet
Sat. 78. in v. opi-
fatis notum sit, tamen non gravabor docere disertissimi pa-
ma.
L. 3. adv.
Genit.
L. 1. c. 12. trum Lactantii verbis: *Quid quod ipsi Saturno non divinum modo
sensum sed humanum quoque admittunt? cum affirmant esse eum Saturnum,
qui cursum & conversionem spatiorum & temporum continet; eumque
Græce id ipsum nomen habere; Κρόνος enim dicitur, quod est idem quod
In Rhet. χρόνος, id est, spatium temporis.* Et, ut taceam Lucianum ho-
prac. minem qui veteres imitandos sibi proponit, & antiqui tem-
poris eloquentiam aucupatur, vocare *ἄρχειον & κρονικὸν ἀν-
θρωπον*, apprime huc facit, Posidippum occasione vel
Lib. 4. *κακῶ* tribuere *pedes alatos*; Phædrumque *cursum volucrem*, cum
Anth. Lib. 5. *ξυρῶ* vel *novacula*, Aufonium *talaria*: Eustathiumque notare Ho-
Ep. 12. merum narrantem prodigium Græcis in Aulide oblatum,
Ad. II. B. *tempus avibus assimilasse, quia illud alas habet; Πλωὸν, αἶτ,
P. 226. ἢ ὁ χρόνος ἢ Νεφέλο ἢ τὴν πλωτὴν εἰς σημεῖον χρόνος λαμβάνει*, *Tempus
enim alatum est, ideoque aves ut temporis symbolum accipiuntur.* Quin
& tempus, ut arbitrantur eruditi viri, barbatum, alatum-
que, manibus in runcinam incumbens, & pedes vinculis
(ita Saturnum *pedibus compeditis* fingi solere scribit Minutius Fel-
ix) constrictos habens cernitur in Gemma antiqua; non
fecus ac Autumnus corbem fructibus repletum cum anate,
vel ut ego arbitror, anserē tenens; apud Leonardum Au-
Part. 1. gustini. Celeritatis igitur alæ symbolum sunt; atque in num-
Gem. mo Catanensi *sceptrum alatum* ex opinione Clarissimi Viri Ra-
105. &
147. phaëlis Trichetis significat promptam & velocem eloquentiæ
vim;

vim; & ut exprimerent, vocis celeritatem, Homerus, Hesiodus, Lucianus, aliique verba vocant *ἡρόθεν*; Ille insuper Irin *χευσώπτεροι*, quia nuntia erat non solum *λαμπροῖ* verum etiam *ώκεία*; & denique quia divina in perpetuo motu sunt, non modo Tempori, verum etiam Soli, Iovi, Minervæ, Dianæ, Nemefi Græci, omnibusque Diis Ægyptii, ut moneo in Harpocrate & pluribus probabitur, alas tribuerunt.

ΧΡΟΝΟΣ præterea attentus admodum stat, & digito silentium suadet. Scilicet ipse Homerus jam olim legem in precibus recitandis dedit *Σιγή ἐφ' ἑμείων*, *inter vos tacete*. uti docet Julianus Imperator; & ita celebrata sacra gentium, silentiumque imperatum fuisse usitata formula **FAVETE LINGUIS**, qua tamen alii præconem bona verba & bona omnia sacrificio adstantes fari jubere censent, uti videre licet apud

in Misop.

Lib. de
Form.
Dec. 2.
obsc. 10.

Briffonium, & Castalionem, multi auctorum loci testantur. Quin Pythagorici & Ægyptiorum sapientes januam sacram existimabant; vetabantque prætereuntes eam loqui, quia **SILENTIO** colendus erat deus, omnium rerum auctor & principium, teste Porphyrio. Hinc in marmore ipse sequitur

Lib. de
Ant.

O M H P O Σ

caput cinctus diademate vel vitta, dextra manu codicem, sinistra hastam cujus summitati lori florem, nescio quam ob causam Kircherus imponit, tenens, tunicam, cujus manicæ vix ad cubitum descendunt, quanque *Κολόβιον* & *καλοῦσινα* vocabant, indutus, fellæ insidens, pedibus *ἑποπιδίω* impostis; barba promissâ & pingui; crinibus humerum flagellantibus; qui naturalis & à Deo quasi datus viri ornatus, veteribusque, quibus ars curandi capillos tendendique genas incognita erat, servatus; Lactantius. *Frons ergo vallata per circuitum & à temporibus effusi ante aures capilli, & earum summa partes in coronæ modum cinctæ, & occipitium omne contectum, speciem miri decoris ostendat*: unde & Galilæos *ἐπιθεορέυεις* vocat Nonnus, quemadmodum recte exponit Salmastius; & Lucianus tradit omnes *τῆς παλαιῆς* *barbam* & *comam* aluisse. Suppedaneo autem

c. 7. de
ornib. ei.Ep de Co.
ma.
In Cyn.

pedes imponit; non secus ac Jupiter Olympius apud eundem Lucianum, & Pausaniam, nec non ille qui à Babylo-niis colebatur apud Herodotum; ubi male Laurentius Valla, *sustentaculum*, Stephanus *mensam* intelligunt; cum vel inspi-

1. Quom.
Blit. Scr.
lib. 6.
11 c. 93.

cienti pateat, Iovis simulacrum *Βάθρον scabellum* vel suppedaneum, & Thronum sive sedem ex auro habuisse. Juxta *Ἰσοπέδιον* MURES chartulam vel aliud quid rodunt; hisque forte locus datur, quia *Batrachomyomachia* à Martiali, qui, ut hic *mures* tantum cernuntur, ita *ranas* solas memorat,

lib. 14.
Ep. 133.

Perlege Meonio cantatas carmine ranas

Et frontem nugis solvere disce meis,

Suida, Proclo, Auctore anonymo; Herodoto, nisi tamen alius vitæ illius auctor, Angelo Politiano, Camerario, aliisque veterum & recentiorum poëtae nostro tribuitur; vel quia Pammenes Thebanus, Zoilus Amphipolitanus, Xenophanes, Euclides, Eratosthenes præstantissimi poëtae famam vellicarunt; non secus ac mures scuta, cribra, papyrus, simileque res rodere solent; unde significanter Cicero, *Qui aliquem in convivio rodunt, in singulis vellicant, carpunt.* Caterum cum non liceat immorari nōmini viri nec inquirere; num à prima pueritia habuerit idem, vel MELESIGENIS; sive à Cumæis propter cæcitatem; ab aliis quia obses Persis à Cypriis datus, vel quia in femore longi crines enascebantur, HOMERUS appellatus sit; de quibus omnibus singulari diligentia agit Leo Allatius, ΙΑΙΑΣ & ΟΔΥΣΣΕΙΑ ad partes vocandæ sunt. Nam genu posito adfident Homero, quia illis operibus æternam famam & nunquam intermorituram consecutus est; nec adjiciuntur vel Margitis vel *Batrachomyomachia* vel alia opuscula, quia multi censent hæc sola genuina esse; Proclus; *ἡ γέγραφε ἡ Ποιήσεις δύο, Ἰλιάδα καὶ Ὀδυσσεΐα;* scripsit poemata duo, *Iliadem & Odyssæam;* Auctor anonymus: *ἔθεν ἡ ἔτεβεν ἕξω τῆ Ἰλιάδος καὶ τῆ Ὀδυσσεΐας;* Nihil illi præter *Iliadem & Odyssæam* adscribendum est: qui & mox addit Pisistratum *ποιήματα αὐτῆ ἀληθῆ,* id est *Iliadem & Odyssæam*, sparsim antea cantari solita in unum corpus redegisse. Et sane, si forte alia à poëta nostro composita sunt, his tamen operibus præcipuam laudem meruit; cum duorum clarissimorum populorum internecivis odiis gestum bellum, & peregrinationem hominis prudentissimi describat; quæ etiam, quia nihil illustrius antiqua historia habet, ad exemplar pro-culdubio Homeri, quem & imitatur Polygnotus apud Pausaniam, in porticibus pingebantur; Petron. *Interrogare ego atriensem cæpi; quas in media porticu picturas haberent;*

Orat. pro
Corn.

In vita
Hom.

lib. x.

ILIADA & ODYSSEAM inquit. Cur autem alterum opus à nomine Herois; alterum, licet præcipue circa Achillem versetur, à loco nomen acceperit, explicat eleganter Eustathius extremo præcæmio:

ὅθεν ἐκείνο μὲν τὸ βιβλίον, ὡς τὸ ἐνὸς περὶ ὧν πᾶς τῆς Οὐδυσσεύς ἀνόμεασεν, ὑποδηλώνει τὸ ὄλγιον τῆς ἕως Φειν ὕλης· ὡς μόνον δὴθεν λέξον τὰ κτλ τῆς Οὐδυσσεύς. εἰ δὲ ἀλλῶς κτλ μέθοδον οἰκίαν, κτλ ἔπειτα ποικίλα παρεπέσθηξε. Ταύτην δὲ πῶς βίβλον, συλλήπτικώτερον ΙΛΙΑΔΑ ἐμάλεσε· κτλ ἔπειτα ὡς ἐνὸς πινθῶ ὡς ἐνὸς Ἀχιλλεῖα ἢ πινθῶν ἐμαλεῖτο, ἔπειτα δὲ τὰς Ἰλιεὺς ὡς δηλαδὴ τὰ τῆς Ἰλιεῶν μόνων πελέχσαν κακὰ· ἀλλ' ὅτι πελέχθη τὰ κτλ πῶς Ἰλιον συμπεσύνθη ἢ πινθῶν Τρωϊκά; Inde illi quidem libro à persona Ulyssis nomen indidit, significans sterilitatem materiæ, & tantum se descripturum quæ Ulyssi evenerant; licet temere vel prout in mentem venerant, secundum suam methodum alia multa immisceat. Hunc vero librum magis communi nomine Iliadem, neque ab uno aliquo, v. c. Achilleidem similiterve vocavit; neque propter Ilienses, tanquam solorum Iliensium clades contineret; sed quia complectitur illa, quæ circa Ilium evenerunt, vel Troica; Virgines autem nostræ parvæ admodum præ reliquis sunt; quia opera, quæ designant, optime ætatem ferent, nec unquam canos rugasve, & quod ex illis oritur, fastidium sentient. Hoc est quod & ipse Homerus ab Euclide, cujus verba ante laudavi, vocatur ἀγίεσθαι, senectutis expers; & quod Sulmonensis vates Petillam ad bonas artes & poëticen reducere conatur; cumque cecinisset faciem decentem vitiari longis annis, damnosamque senectutem formæ manus injicere, addit,

*Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingenique bonis.*

Et paulo post;

*Tu quoque quam studii maneat felicior usus
Effuge venturos, qua potes, usque rogos.*

Et quod valde Iliadis atque Odysseæ juvenilem formam illustrat, Θυγατέρες Homeri vocantur ab Antipatro;

Αἱ βίβλοι, πινθῶ ἔσθ; πινθῶ ἔσθ; Θυγατέρες μὲν Μαυονίδε, μύθων δὲ ἕσθρες Ἰλιακῶν.

Quidnam estis libri? quid fertis? filie Homeri

Nos sumus, Iliacam pandimus historiam.

Abque alio κῆραι sive puellæ pari elegantia;

Lib. El. 7.
Trit.

Lib. I.
Ant.

1.4, c. 27.

Καὶ

Καὶ τὰς δι' ἀνέθεω ψυχῇ γυνήσαστο Κέρρας
 Διοσάσ ἐν σιθῶν γραψάμεθι σελίδας.

Et has divino animo generasti puellas

Duos ex præcordiis conscribens libros.

Orat. 3. *Patri* igitur Homero adfident; quomodo elegantissime poëtæ tam Græcis quam Latinis vocantur: Themistius; Καὶ εἰ ταῦτα ἔτας πρᾶξις, ἔπειτα ἐκεῖνα τὰ ἐπιθωματοσόμεθι, ἀλλ' ἐρῶμε περὶ τὰ πατέρων ἢ σίχων; *Atque si hoc te modo gesseris, nihil erit amplius, quod istos versus admiremur, sed illud eorum patri dicemus: Ovidius libros suos fratres, se ipse parentem appellat:*

L. 1. Tr.
El. 1.

Aspicias illic positos ex ordine FRATRES

Quos studium cunctos evigilavit idem.

Mox loquens de Amorum libris

Deque tribus moneo, si que tibi cura PARENTIS

Ne quenquam, quamvis ipse docebit, ames.

Ad l. 3.
Tr. El. 1.
Lib. 3.
In Tim.
Plat.

Quam in rem nonnulla etiam notat Doctissimus, & omnis antiquitatis peritissimus Nicolaus Heinſius. Proclus quoque Pythagoram appellat ἢ χειρῶν ἐπιὼν πατέρων. & poëtæ veteri Scholastico, qui sub nomine Cæsaris Augusti Maronis mortem deplorat apud Pithœum, *suprema jussa parentis sunt*, quibus Italia decedens mandaverat, si quid sibi accidisset, Æneida, & ut ille videtur indicare, omnia sua opera flammis dari. Nam ut hoc *ὡς πάτερων* adjiciam, omnis ille, qui rei alicujus auctor, PATER ejus appellatur. Nilus apud Themistium est *πατὴρ λήτων*, *pater frugum*, propter annuam, ut notum, inundationem; primi Cæsares eidem *πατέρες βασιλείας*; Phidias *πατὴρ* Iovis Olympii Philoni Byzantio; Augustus in Inſcript. Veteri PARENS COLONIÆ Iadira, quia illam deduxerat, apud Sponium, quo nemo melius rudera antiquæ Græciæ, diligentiusque lustravit non modo, verum etiam illustravit. Epaminondas idemque apud Diodorum Siculum sine liberis licet diem obeat, dicit tamen relinquere se *δύο θυγατέρας*, n. victoriam Leuſtricam & Mantinensẽm. Sedet præterea ILIAS ad dextram Homeri, quia dexter locus Græcis, quicquid velitentur nonnulli, aliisque populis habitus honoratior; & illa cum dignitate tum antiquitate ODYSSEAM, postea compositam, uti docet Dionysius Longinus, præcedit. Neque tamen diffiteor, dubitatum olim fuisse, ultra prior conscripta sit; quemadmodum locu-

Cap. 3.

locuples testis Seneca; Græcorum iste morbus fuit, querere quem L. 13. de Br. Vit.
 numerum remigum Ulysses habuisset: prior scripta esset Ilias an Odyssæa,
 præterea an ejusdem essent auctoris; imo hanc quæstionem diligen-
 ter à nonnullis agitatam fuisse non oblitus est memoriæ man-
 dare Eustathius; Εἰ ἢ ἢ ἔτερον ποιημάτων εἰσιν Ὀμήρου, οἷον ἢ ὁ Μαρσίτης. pag. 4.
 ἢ ἢ μύων ἢ βατράχων μάχη, ἄλλοι ἢ αὐτὰ ἐξήγησαν πρὸς ἀκρίβειαν.
 ἢ ἐὰν ἢ Ἰλιάς τ' Ὀδυσσεύς πεπεπίηται, ἢ ἢ ἀνάπαιιν; Num vero &
 alia poemata Homeris sint, ut Margites, & Pugna murium ranarumque,
 alii quoque diligenter scrutati sunt, & an Ilias ante Odyssæam, an vero
 hæc ante illam facta sit. Quicquid tamen disputaverint veteres,
 Ilias vulgo credita vetustior, & Lucianus affirmantem hoc L. 2. Ver. Hist.
 ipsum introducit Homerum; ἢ μὴ κἀκείνο ἐπέθρυσεν εἶδέναι εἰ
 πρῶτον ἐχρησάμενος τὴν Ὀδυσσεύς τ' Ἰλιάδ' ὅτι, ὡς πολλοὶ φασιν, ὃ ἢ ἤγενετο;
 Tum & illud scire cupiebam, an quod multi volunt, Odyssæam Iliade
 priorem scripsisset; ille vero negabat. Merito igitur Ilias dextrum
 locum occupat, Odyssæa sinistrum; quarum præterea illa,
 veluti insigne, GLADIUM, hæc vero APLUSTRE ma-
 nibus tenent. Scilicet Ilias complectitur bella, cædes, cla-
 des, quas Achilles, Ajax, Hector, aliique tam Græcorum Horat. In Arte.
 quam Trojanorum dederunt, vel

Res gestas regumque ducumque & tristia bella;

Odyssæa vero peregrinationem, quam Ulysses per duo lustra
 sævo mari, ut Ovidius canit, facere coactus est. Et, quod
 valde marmor nostrum illustrat, Ilias interrogata quid tan-
 dem contineret, respondet Antiphilo auctore;

Ἀ' μία μὲν μιλισμὸν Ἀ' χιλιέτη, ἔργα ἢ χειρὸς
 Ἐκτορείας, δεκάτης τ' ἄλλα λέγεται πολέμου.

Prima iram Pelidæ, & denos bella per annos

Et quæ egit bello, Troicus Hector, habet.

Odyssæa vero,

Ἀ' δ' ἐπέτα μόχθον τ' Ὀδυσσεύς, ἀμφὶ τε λένκτρους

Χηρείοις ἀγαθῶς δάκρυα Πύελόπας;

Alteræ Ulyssæos ingenti laude labores

Continet & castæ Penelopæ lacrymas.

Alius similiter anonymus Iliadem bellum Græcorum, O- Lib. 4.
 dyssæam reditum, qui revera fuit peregrinatio, & error, Ulyssæ
 sis complecti canit;

Ἦ μὲν δ' ἢ μὴ νόσον Ὀδυσσεύς πολὺ πηλαγῶν,

Ἦ ἢ ἢ Ἰλιακὸν Δαρδανίων πόλεμον.

Cic. 1. 8. Ilias igitur propter cædes, quæ in illa decantantur (unde *Ilias*
 ad Att. 11 *malorum* in proverbium abiit; & Ἰλίου ἕνε μέ φέρεις apud Helio-
 Lib. 2. dorum ille dicit, qui rogatu alterius tristem narrationem
 erat incepturus; & apud Themistium qui malum auget,
 Orat. 1. Ἰλιάδα ἢ Οδύσσειαν facit) tenet *ensem*; cujus vaginæ extrema
 pars utrinque quasi falcata & in se flexa est; qualem me non
 memini in aliis marmoribus vel nummis videre; nisi quod
 in Notitia Imperii provincia Palæstina gladio, cujus vagina
 in inferiori parte latior est, ornatus proculdubio causa, uti ex
 cætypo patet,

cincta sit: Odyſſea vero **APLUSTRE** ostentat, ad signi-
 ficandoſ Herois ſui maritimos errores. Eſt enim *aplustre*, or-
 namentum navium ex tabulis tenuibus confectum; vetus-
 que Juvenalis Scholiaſtes *tabulatum* interpretatur; *Aplustre*,
tabulatum ad decorandam ſuperficiem navis adpoſitum, alii dicunt *roſtra*
navis, alii *ornamentam puppis*. Græci Ἀφλασα vocant & puppi
 recte adſcribunt, uti multis docent Salmaſius & Scefferus.
 Sunt & nummi apud Urſinum in Gente Fonteja, aliifque,
 qui eandem *aplustris* formam exhibent. Neptunus quoque,
 licet ſæpiſſime delphinum vel tridentem, teſtibus nummis
 & Pauſania, gerat; interdum tamen fortis ſuæ in ſignum
APLUSTRE oſtentat, ut in Veſpaſiani apud Triſtanum,
 Auguſti apud Choulium, Hadriani numiſmate in cimeliar-
 chio Nobiliſſimi Viri Conſtantini Huygens, Domini in
 Zeelhem, & Principi Arauſionenſi à Secretis; nec non an-
 nulo quinto & vigefimo apud Gorlæum. Atque hæc eſt ge-
 nuina rerum, quas Homeri filia tenent manibus, explica-
 tio; non quam comminifcitur Kircherus; genios nempe
 has

In Exer.
 Plin. &
 In Mil.
 Nav.

has figuras esse, alteram manu flagellum ἐμίομορφον quasi in aëra vibrare, quo vis & energia in Tyrannorum vitiosorumque hominum flagitiis profligandis signatur; quæ interpretatio viri doctissimi quid sibi velit, aut quem fundum habeat, meum non est inquirere, qui in Græcorum monumentis Græcarum antiquitatum rationem habeo, neque ad adyta & penetralia Isis, vel Osiridis, Iovisve Pharii decuro. Hancque expositionem mire firmat nobile & antiquum Græciæ institutum; quo Rhapsodi (hos *Homeristas* vocari in Fragmento Petronii Tragurino censent Eruditi, & peculiariter vestitum habuisse, quando carmina Homeri cantabant, Lib. 3. docet Achilles Tattius, ὁμηρικῶ σκεδῶ eam appellans) Iliadem recitaturi RUBRIS, Odysseam vero ἀλαργῶς vel CÆRULIS induebantur; uti tradit addita ratione Eustathius; pag. 6.

Καὶ τῶ ὁμηρικῶ ποιῆσιν εἰ ὑπερον ὑπεκρίνοντο δραματικώτερον, τῶ μὲν Ὀδυσσεῖαν ἐν ΑΛΟΤΡΟΙΣ ἐσθήμασι, τῶ δὲ Ἰλιάδα ἐν ΕΡΥΘΡΟΒΑΦΕΣΙΝ: εἰκείνο μὲν, ἥ σὺν παλαιῶς, ἀπὸ τῶ ἐν θαλάσῃ πλάνῳ δὲ Ὀδυσσεὺς, τῆ δὲ ἀπὸ σὺν ἐν Τροίᾳ φόνος ἢ τὴ ἐπέσθεν αἵματι: *Homeri Poësin posteri egerunt dramatice, Odysseam quidem in cæruleis vestibus, Iliadem vero in rubris: illud quidem ex veterum sententia propter errores in mari, hoc vero propter cædes ad Trojam, & qui inde oriebatur sanguinem: quò pertinet Thylefium, nescio tamen ex quo auctore (quamvis in genere tradant Ovidius, Martialis, Lib. 1. libros purpura, purpureo succo, velatos, Lucianusque iis tribuat Tr. El. 5. περφεσὶν δισθέσιν) notare; nonnullos veterum membrana sanguinei Iliadem, Odysseam vero carulei coloris involvisse. 1.3. Ep. 2. Scilicet ἐρυθρῶς vel *purpureus*, ut Latinis proprie vocatur à Græco φοινῶς vel φοινῶ id est, *cruentus, sanguineus*, color est sanguini simillimus; qualem Plinius purpuræ Tyriæ tribuit; *Laus ei summa color sanguinis concreti, nigricans adpectu, idemque suspectu resurgens.* Sic calcei Imperatorum, qui hujus coloris erant à Græcis modo vocantur ἐρυθρὰ πέδιλα, modo φοινικθαφῆ, uti ex Zonara, Nicera, Codino, Cedreno, Georgio Logotheta aliisque constat; & qui in Inscr. CALCEI PUNICEI pag. 356. sunt, Dioni dicuntur ΕΡΥΘΡΟΧΡΟΟΙ. Lib. 53. Atque ut canentes Iliadem punicei coloris vel sanguinei vestes; ita φοινικίδαι, *tunicas puniceas, vel ruffatam vestem* induebantur Lacedæmonii in prælium ituri, ne hostibus, sanguinem & vulnera videntibus, animi crescerent; quemadmodum videre licet apud*

Xenophontem, Ælianum, Valerium Maximum, Isidorum, nec non Eustathium. Diaconi quoque in prisca Ecclesia Dalmaticas gerebant purpura clavatas, ut significarent sanguinem Christi (fas mihi sit sacrum nomen profanis rebus miscere) pro salute mundi effusum esse, ex mente Honorii Augustodunensis, qui vixit sæculo duodecimo: *Dalmatica duas coccineas lineas ante & retro habet, quia vetus & nova lex dilectione Dei & proximi refulget. Iidem tramites purpurei designant sanguinem Christi pro duobus populis effusum.* Ob cædes igitur & sanguinem Ilias enses tenent, ob peregrinationes Ulyssis Odyssæa aplustre; & rapsodi eam cantaturi puniceis; hanc vero, cæruleis vestibus, vel conchyliatis, ut Suetonius loquitur, ornati prodibant. Scilicet talis maris color, quo per tot annos Ulysses fuit iactatus; inde Cærulea frequenter pro pelago ponunt poetæ; Diique marini Cærulei vocantur, usque omnia cærulea tribuuntur: Ovidius;

Lib. 4.
El. 16. ex
pont.

Velivolique maris vates, cui credere possis

Carmina CÆRULEOS composuisse Deos.

Lib. XI.
& lib. I.
Met.

Lib. I.
de N. D.
Lib. 7.

Theb. &
Ach.
Lib. I.
v. 220.

642.
Lib. 2. de
conf. stil.

L. 8. Æn.

Lib. I.
Artis.
Carm. 2.

Idem alibi Psamathen Nerei filiam, Neptunum, & Tritonam cæruleos appellat; Cæruleos oculos Neptuno Cicero, *crines genasque* Glauco; *equos cæruleos* Tritoni Statius; Hylæ a Nymphis raptam cæruleas vestes Valerius Flaccus; Neptuno cæruleum caput & Britanniam, quia undique mari alluitur, cæruleum amictum tribuit Claudianus;

Inde Caledonio velata Britannia monstro

Ferro picta genas, cujus vestigia verrit

Cæruleus Oceanique æstum mentitur amictus.

Et ne dicam Nilo Virgilium cæruleum gremium dare, Tiberinos; Panopæ crinem, auctorem Consolationis ad Liviam; Tiberimque cæruleum à Virgilio & ejus imitatione à Sidonio Apollinari vocari; nobile Græcorum institutum, similibus rebus illustrandum est. In antiquis historiarum collectaneis Codicis Vaticani 96. Oenomaus dicitur primus invenisse Circensium ludorum colores, illosque qui terram representabant agitadores exornasse viridi, qui mare, *κνανέω* vel cærulea veste: *Καὶ εἰ μὴ τὸ χλοαῖνόν ἐνίκαι τῆς θῆς διφορέϊαν ἤλαπρον. εἰ δὲ τὸ κυάνεον, τῆς θαλάσσης διπλοῖαν ἢ ἡύχοντο οἱ μὲν γεωργοὶ τῆς χλοαῖνόν νικαῖν. οἱ δὲ αὖ πέλιν ναυίλοι τῷ κυανέω ἐδελοντο πῶ νίκω;* *Quod si color viridis vicisset, terræ fertilitatem omnes*

sperabant, si cæruleus, tranquillam vel felicem maris navigationem. Quare agricolæ optabant victoriam viridi colori, nautæ cæruleo. Ut verba illa laudantur Nicolao Alemanno ad Procopium: Et ut omittam eadem fere Chronici Alexandrini Auctorem tradere, hostiæ diis marinis oblata cæruleis vittis ornantur à Valerio Flacco;

L. i. Arg.
v. 138.

*Tum leti statuunt aras, tibi, rector aquarum,
Summus honor: tibi CÆRULEIS in littore vittis
Et Zephyris Glaucoque bovem, Tethidique juvencam
Dejicit ———*

Romæ nuntiato tumultu Italico vel Gallico, is qui exercitum ducturus erat, vexillo roseo pedites, CÆRULEO equites evocabat; quia talis maris color, & à Neptuno equus productus est, teste Servio. Illi qui deos marinos representabant, cæruleati erant; & Plancus apud Vellejum cæruleatus & nudus, caputque arundine redimitus Glaucum saltavit. Qui fortiter se in præliis navalibus gessissent vexillis eodem colore infectis donabantur; & Augustus M. Agrippam in Sicilia post navalem victoriam cæruleo vexillo donavit, apud Suetonium; quod vexillum Dio appellat *σιμαίων κυανοειδῆ ναυκογλήκον*: Sextus tandem Pompejus ob geminum partis diversæ naufragium elatus, quia Neptuni filius haberi volebat, paludamentum puniceum cæruleo mutavit; Appianus; *Καὶ πῶς σωθήθῃ τοῖς ἀποκράτοσι* *χλαμύδα ἐν φοινίκῃς, εἰς κυανῶ μετὰ δάξαι φασι.* Non igitur absque ratione rhapsodi Odysseam cantaturi cæruleis vestibus ornabantur. Nam errasse Ulyssem post decennale Trojæ bellum per totidem annos (Plautus enim in Fragmentis quando canit;

Ad. l. 8.
Æn.
L. 2. c. 83.

Cap. 25.

Lib. 51.

Lib. 5.
B. Civ.

Ulyssem audiivi fuisse ærummosissimum

Qui annis viginti errans à patria absuit,

utrumque tempus conjungit; quod miror non cepisse Priæum ad Apologiam Apuleji) inter omnes veteres conitat, donec Eratosthenes; an Ulysses, & ubi erraverit in dubium vocare est ausus; quem tamen unà cum discipulo Apollodoro longa doctaque disputatione Strabo refellit. Imo Tyrrheni Ulyssem *Νῆιον* id est, *vagum* vel *erroneum* vocaverunt, uti Tzetzes (nisi tamen vigilans somniet ac nugetur, uti censet Bernardus Martinus; vel apud eum *πλάνη* rescribendum sit) commentatur in Lycophronem; *Νῆιον ὁ Ὀδυσσεὺς ἄλλοι Τυρρῶνις καλεῖται, δι-*

Lib. 1.

ἀσπίδος ἔδιδουαίτο ἢ πλάνηται; at ipse adjicit sese repperisse Ulyssē initio Νῆων dictum fuisse, inde Ulyssē, non secus ac Achilles ante appellabatur Διζύων ἢ Πυρρίασο. Non desunt tamen, qui narrant majora veris tradi; & Pindarus canit illius illustriorem famam esse Διός ἢ ἰδουεπῆ propter suavitatem Homerum; cujus figmentis inest gravitas quædam, quæ alios sapienter factis fabulis capit: Ovidius quoque conferens suas & illius calamitates, tandem adjicit,

Adde quod illius pars maxima ficta laborum est,

Penitur in nostris fabula nulla malis.

Quid de erroribus ejus senserit Telephus Pergamēnus Grammaticus, quem Suidas narrat ἐπὶ τῷ Οδυσσεύς πλάνης scripsisse, non passa est nos scire temporis injuria. Alii quæsierunt num in mediterraneo an vero in externo mari fuerit jactatus; Seneca, *Quæris Ulysses ubi erraverit potius, quam efficias, ne nos semper erremus; non vacat audire, utrum inter Italiam & Siciliam jactatus sit, an extra notum nobis orbem: neque enim potuit in tam angusto error esse tam longus.* Et Aristarchus quidem censuit eum ἐν τῇ ἕσῳ θαλάσῳ, Crates vero ἐν τῇ ἕξῳ errasse, uti memoriæ mandat

Ep. 88.

L. 14. c. 6.
Lib. 5.
Tr. El. 5.

Gellius: posterioremque sententiam amplecti videtur Ovidius,

Annuus assuetum dominæ natalis honorem

Exigit: ite manus ad pia sacra meæ.

Sic quondam festum Laërtius egerit heros

Forsim in extremo conjugis ORBE diem.

Lib. 3.

Cap. 25.

Lib. de

Mor.

Germ.

Lib. 3.

Musc. 4.

L. 2. Sic.

Ant. c. 17.

Lib. 1.

cap. 37. &c.

33. de I.

dol.

L. I. c. 33.

p. 2. Geo.

Sacræ.

Lib. 2.

neque enim puto extremum orbem memoraturum poetam, nisi Ulyssē columnas Herculis credidisset egressum esse; quod multis aliis pariter visum fuit. Strabo enim Hispaniam cum adiisse ex Ulyssæa regionis ejus oppido & Minervæ templo colligit; Solinus Britannias tradit; & alii apud Tacitum in Oceanum delatum, adiisse Germaniæ fines, Asciburgumque in ripa Rheni condidisse; quæ tamen omnia fabulosa esse, Ulyssēque tantum in mari mediterraneo errasse docuerunt Brodæus, Cluverius, Vossius, Bochartus. Sentit & idem Eustathius proœmio in Odysseam; sed addit Homerum Φυλάκῳ πρὸ τῆς ἰσθμίου προσηύχῃ ἢ τῇ περιηλοζίαν παυλιχῶ fixisse eum in Oceanum delatum esse. Apollodorus quoque apud Strabonem eos insectatur qui de sententia Homeri Ulyssē circa Siciliam errasse affirmant; quia licet revera ibi jacta-

jaçtatus ventis & mari fit, poëtam tamen fingendi libidine cum in Oceanum deportasse. Ut ut sit, erravit certe Ulysses, indeque factum, ut descripturus gravissimam tempestatem Aristides, ita loquatur; ἢ συμβαίνει τις Ὀδύσεια, ὅθως μὲν ἐν τῷ Τυρρῶνικῷ πελάγῃ, ζάλη ἢ ζόφῳ, ἢ λίψῃ ἢ παραχῇ τῆς θαλάσσης ἀκαλάχῃ. *Tum secuta est Odyssea quædam; ac statim in mari Tyrreno procella, tenebræ, Africus, immensa maris commotio. Sequuntur in Marmore*

Tit. 1.
P. 539.

ΜΥΘΟΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ, & ΠΟΙΗΣΙΣ.

& ille quidem puerili atque mascula forma; hæ vero muliebri repræsentantur: de quibus primum in genere, inde in specie ut agam, flagitant res præclaræ, quæ monendæ & discutiendæ, ut tres virtutes Homericæ bene percipiantur, sunt. Ars igitur poëtica ante Oratoriam nata, & πύξῳ λόγῳ ὄρε καλεσιδασμῷ, μίμημα ἔ ποιητικῆ ἐστὶ; πηγὴ ἢ δέχη φερέσσεως καλεσιδασμῆος ἢ ῥητορικῆς; *pedestris oratio ex arte ornata, poësis est imitatio; eademque poësis, fons & principium Orationis artificiosæ atque Rhetoricæ: uti Strabo loquitur, pluribusque probant*

Lib. 1.
Lib. 1.
H. Poët.
Ad Sol.

Gyraldus & Salmasius. Nec me movet Joannem Spondanum tam inepti insulsi que commentu pudere, & interrogare Græcos, quo pacto Cadmus, Pherecydes, Hecataeus locuti sunt, antequam artem Oratoriam introducerent. Neque enim illi putant homines inter se colloquentes versus usurpasse; sed libros ita primum conscriptos, eosque qui aliquid principes in publicum ediderunt, poëtas, vel certe ligata oratione usos fuisse. Poëtæ autem, unde & nomen ipsis datum est, multa fingeant, historias veras in fabulas mutabant; utque augerent Deorum majestatem, rerum imperitos homines in admirationem raperent, pondusque adderent arti ab ipsis inventæ, veris figmenta, verisimilia quæ essent, addebant, uti apud Palæphatum legere licet; unde & Strabo ἀναπλέκειν id est *adtexere vel superaddere* illis tribuit.

Init.
Lib. 1.

Neque enim omnia fingere debent, sed veris ficta adjicere; historiam sibi describendam sumere, illamque variis quasi emblematis ornare; id quod diligenter fecit Homerus nosster; Strabo Ἐπὶ τῷ, ἐπεὶ δὲ πάντες μυσθάζουσιν, ἀλλὰ πλείω πορσομυσθάζουσι ἢ μάλιστα Ὅμηρος; *præterea cum non omnia fingant poëtæ, sed multa affingant, præcipueque Homerus: quem & libro eodem scribit*

Lib. 1.

ἀπὸ τῶν ἱστορίας τὰς δέχεται, *ex historia initia accepisse. Hoc est, quod docet*

Pag. 260.

Lib. 1.
Int.

docet & eleganter exprimit patrum disertissimus, & si quis alius, Ciceroni familiaris, Lactantius: *Non ergo res ipsas gestas finxerunt poëtae: quod si facerent, essent vanissimi, sed rebus gestis addiderunt quendam colorem: & mox: Nesciunt homines, qui sit poëtice licentiæ modus, quousque progredi fingendo liceat: cum officium in eo sit, ut ea, quæ vere gesta sunt, in alias species obliquis figurationibus cum decore aliquo conversa traducat. Totum autem, quod referas, fingere, id est ineptum esse & mendacem potius quam poëtam. Sic bellum Trojanum gestum est (quanquam Ilium expugnatum fuisse neget magni nominis & eruditionis Orator Dio Chrysofostomus, vel defensus eo nomine vel reprehensus à nostri sæculi eruditis) sed tot illud Homerus*

Lib. 1.

figmentis exornavit, ut vere se poëtam esse ostenderet. Διασιδύζειν & Διασιδύω id vocat Strabo: Βελπον μὲν ἔν ἄν ἔτω δέχῃ, ὅπ πειθεῖς ἐκεί τῷ πλάνῳ τῷ Ὀδυσσεῖ γλυκερῆ λαβῶν ἀληθῆ τῶν τῶ θέσιν, πηλικῶς διεσιδύασε. Recte si quis ita Homero assentiatur, ut qui pro certo habens eo pervenisse Ulysses, hoc verum argumentum poëtice exornavit: rursus: χείρον ἢ εἰάν τις ἢ τῷ Διασιδύω ὡς ἰσοεῖαν δέχεῖ: perperam si quis commenta ejus historiam putet. Hoc

In Phad.
P. 46.

est quod proprie vocarunt ποιῆν, ut hominem, qui fingebat, ποιητῶν, remque ipsam πῆσις. Socrates apud Platonem ἐνοήσας ἴππῃ τῇ ποιητῶν δέοι ἔπερ μέδοι ποιητῆς εἶναι, ποιῆν μύθους ἀλλ' ἔ λόγους; judicans poëtam non debere sermones sed fabulas facere, quam in rem

Lib. de
Aud.
Poëtis.

etiam videri potest Plutarchus; qui inter cetera scribit; ποιησιν non esse ἢ ψεύδῃ μὴ πρῶσσι; cui mendacium non adest. Qui poëtas secuti sunt auctores, soluta oratione utentes, Cadmus, Pherecydes, atque Hecataeus, πηλικὰ tamen conservarunt,

Lib. 1.

teste Strabone; & Heraclitus Philosophus Physicus ποῖα ποιητικῶς scripsit, uti apud Suidam legitur; unde hæc Censorini

Cap. 17.
de Die
Nat.

querela: Poëtae quidem multa incredibilia scripserunt, nec minus Historici Græci, quamvis eos à vero non par fuit recedere. Scilicet cum viderent magno in honore esse eos, qui ex professio fabulas scribebant; existimaverunt suas quoque curas jucundas & acceptas fore lectoribus, si sub narrationis veræ specie ea dicerent, quæ neque vidissent, neque audivissent, idque unum spectarent, ὅπ ἀκρόασιν ἢ δέϊαν ἔχῃς ἢ θαυμασῆν, ut liber curæ jucunditate & admiratione legeretur; quemadmodum loquitur Strabo. Atque hinc Eratosthenes ansam arripuit reprehendendi omnes poëtas, illosque tantum ψυχολογίαν, non autem

Lib. 11.
P. 507.

διδασκαλιάν habere cum persuasum haberet, poëticam vocandi *γραῖαδὴ μυθολογίαν; aniles fabulas*; poëtarum interpretes cum ipsis vatibus *φλυαροῦς*; quam hominis doctissimi opinionem multis iisque haud tralatitiis argumentis refellit Geographus, Lib. 1.

docetque poëtas *ὄ μόνον ψυχαγαγεῖν ἀλλὰ καὶ διδάσκειν, non modo delectare, verum etiam docere*. Ut enim loquitur eleganter Eustathius, τὸ ἢ περὶ φάμιλον ἢ πλείονα εἰδώς, τὸ τέλ. ἔσι τ' πινύσεως, ἧς δῖα πη σφίζειν μεθ' ἡδονῆς, Hoc vero, DELECTANS ET MULTA

SCIENS, *finis est poëseos, cuius virtus, philosophari cum jucunditate: quam in rem plura, ubi ad Σοφίαν erit perventum, monebo*. Poëtæ igitur, exceptis odarum, silvarum, epigrammatum, elegorum auctoribus, quos solum oblectare & genus poëticæ imperfectum colere censent eruditi, non solum docent narrando res gestas: verum etiam oblectant, multa fingendo, quæ sunt veris proxima; eorumque adeo propria habita fictio ut neminem poëtæ nomine dignum censerent, nisi qui præter metrum diligenter observatum *mendacia dulcissima* excogitasset, ut non ineleganter canit Maximinianus; EL. 1.

Sæpe poëtarum mendacia dulcissima finxi,

Et veros titulos res mihi ficta dedit.

mendacia scilicet quæ forent verosimilia, quæ poterant videri evenisse; unde & *verus titulus* illis præscribi potuit, quia omnia, quæ narrabantur, à veritate nequaquam erant aliena. Hanc ob causam Aufonius Homero *plasma* tribuit: *Tum raptio Helenæ, quæ opinione veterum bipartita est; quod plerisque Helenam juxta Homericum PLASMA ad Trojam deportatam fuisse existimaverunt*: Apulejus *craterem commentam* poëticæ; Ego & alias In Flor.

crateras Athenis bibi, POETICÆ COMMENTAM, Geometriæ limpidam, Musicæ dulcem: & Alcuinus nec non Hincmarus Rhemensis poëtam *falsatorem* vocare non dubitant, & non contemnendæ auctoritatis *falsator* ipsis est Virgilius, uti notat Reinesius. Hinc multi veterum Lucianum numero poëtarum eximebant, quia historiam potius, quam poëma composuerat, resque gestas sine figmentorum strepitu instar historici memoriæ mandaverat, ut apud Isidorum, Servium, Jorrandem, Johannem Sarisberientem; & iis omnibus antiquiorem Quintilianum videre licet; *Lucianus ardens*, ait hic, & concitatus & sententiis clarissimus, & ut dicam quod sentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. Si enim res vera carmine

H

com-

Ad Odyf.
M. pag.
1710.Raph. 12
Dil. de
Carm.
Paflor.Ep. 27.
ad Dau-
miani.Lib. 10.
c. 1. Inft.

Cap. x.
poët.

comprehenditur, nullique fictioni locus datur; jam non poëma, verum historia fiet; ut præter alios docet Aristoteles; qui summi ingenii vir cum multa hanc in rem tradidisset, tandem adjicit; *Δῆλον δὲ ἐκ τούτων ὅτι τὸ ποιητικὸν μᾶλλον ἢ μύθων εἶναι δεῖ ποιητικὸν ἢ τὸ μέτρον;* & differentiam poëtæ docet atque historici non in eo consistere, quod alter ligata, alter soluta oratione scribat; sed quod alter res gestas, alter quales fieri possint vel debeant, componat; ita ut historia Herodoti licet numeris comprehensa, non minus historia futura sit,

Lib. de
Aud.
poët.

quam sine illis, *Θυσίας μὲν γὰρ, αἶτ Plutarchus, ἀχόρως ἢ ἀναύλης ἱερῶν, ὅσα ἱερῶν ἢ ἀμύθων ἐδὲ ἀψευδῆ ποιήσιν...* Etenim sacrificia quædam novimus choris & tibiis carentia: *poësin fabularum & figmentorum expertem ignoramus. Nam Empedoclis & Parmenidis versus, The-riaca Nicandri, ac sententiæ Theognidis, orationes sunt, ut pedestris incessus humilitatem effugerent, granditatem & mensuram à poetica pro vehiculo mutuat.e.* Quin & queritur Aristoteles jam suo tempore vulgus poëtæ eos vocasse qui nihil fingerent, sed qui versus tantum facerent;

Cap. i.
poët.

Οὐχ ὡς ἔξ μίμησιν ποιηταῖς, ἀλλὰ ὡς κρινῆ ἢ τὸ μέτρον περὶ παρρησίους; eandemque ob causam illos qui metricæ de medicina scribebant, eodem nomine fuisse donatos. Hinc à poëta distinctus versificator;

Lib. 9.
Inst.

Quint. *Versificator quam poëta melior;*

Lib. eod.

qui etiam alibi, *versificationem* eundem in poëmate locum obtinere scribit, quem in Oratione tuetur compositio. Est autem *compositio* aptus ordo inter se cohærentium rerum, spectans literarum conjunctionem; qua oratio lenis ac suavis redditur, aut plena ac sonora; & ordinem, qui exigit ut graviora subjiciantur humilioribus, quodque dignius & natura prius, præponamus ei quod posterius est. Similiter *Versificator* in eo versatur, ut pedes apte liget, pondera vocum examinet, longa vel brevi, prout res efflagitat, utatur syllaba, legemque metricam rite servet ac superstitiosè; quam contra poëta multa fingat. Et operæ pretium est videre quam diligenter hanc differentiam, in qua describenda fluctuat magnum illud Galliarum lumen Turnebus, observet Arbi-ter Petronius; *Multos, inquit Eumolpus, o juvenis carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuo in Heliconem venisse.* En versificatorem omnibus suis coloribus atque ad vivum depictum; at quanto majora in poëta deliderat! *Non enim res gestæ versibus*

comprehendendæ sunt, quod longe melius Historici faciunt, sed per ambages deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religiosæ orationis sub testibus fides. Hic poëtam vides; qui scilicet non recto ordine res gestas narrat, qui deos iis miscet, qui per gyros & ambitus fabularum fundit mentis conceptus, nec se continet angustiis terminis veritatis; ita ut vaticinari & extra se positus possidere videatur furorem illum, quem poëtæ sibi frequenter tribuunt, quique in versificatorem nequaquam cadit. Hanc ut reor, differentiam edoctus Justinus, agens de Atheniensium torpore, qui omnes reditus urbis in dies festos & ludorum apparatus effundebant, non absque ratione ita loquitur: *Et cum actoribus nobilissimis* POËTISVE theatra celebrant, frequentius scenam quam castra visentes: **VERSIFICATORES** QUE meliores quam duces laudantes: poëtas enim theatro tribuit, quia Tragicis & Comicis hoc nomen optime convenit; cum tota illorum poësis in imitatione & fictione consistat; ab iis distinguit *Versificatores*, qui scilicet epigrammata, elegias, & omne genus poëmatum, in quibus nec *μῦθις*, ut Aristoteles loquitur, nec fictio erat, componebant. *Versificator* igitur est *συχοποιός*, ut in Glossarum libro exponitur; verum *συχοποιός* non est *ποιητής*; facit quidem versus, sed abjicit & ejurat quasi figmenta, proprium poëtæ characterem; unde pessime Homerus noster, interpreti Herodoti vocatur *versificator*, cum Græce sit *εποποιός*, id est, *poëta epicus* vel *Heroicus*: quomodo & Porto in Suidæ versione, *Parthenius* $\chi\iota\theta$ *εποποιός* *Chius versificator*; *Eumolpus* *εποποιός* *versificator Heroicus*; *Opfopœo* in Luciani Imaginibus & *Lubino* in epistolis Phalaridis *ὁ ἢ ἡμελοποιός* *versificator* & *versificatrix* male redditur, cum debeat esse *poëta Lyricus* vel *poëta Heroicus*: quanquam *εποποιῶτα* interdum fabulas excludat, illique tribuatur, qui carmen Heroicum, nullis admixtis fabulis pangit. Locus hanc in rem elegans apud Julianum; qui cum dixisset poëtam fictis fabulis docere, & ne offensam auditorum contrahat, timere palam exemplo Hesiodi eloqui, addit: $\text{Ὁ ἢ μὲν τρεπὼν Ἀρχιλόχῳ, ὡσπερ ἠδυσμαίπῳ ἐλιδεῖς τῆ ποιήσῃ, μῦθες ὀλιγάκις ἐχρήσατο, ὥρων ὡς εἰκός, πλὴν μὲν ὑποθέσειν, ἢ μείη τὸ ποιῶντις ψυχὰς γωγίας ἐνδεῶς ἔχουσι. σαφῶς ἢ ἐγνωκὼς ὅτι σερυδὴν μὲν θεὰ ποιήσις ΕΠΟΠΟΙΪΑ μόνον ἐστὶ: Tum qui Hesiodum secutus est$

Lib. 6.

Lib. 7.
cap. 167.

Orat. 7.

Archilochus, velut condimento quodam poësin suam temperans raro fabulas adhibuit: cum hoc, uti opinor, animadverteret, argumentum illud, quod susceperat, ejusmodi oblectamenta poscere: sed una tamen probe sciret, poësin segregatis ab ea fabulis meram esse versificationem. Hæc igitur vetustissimorum sententia, iique poëtæ nomen à fingendis fabulis, vel ἰσὸς ἔ ποιῆν deduxerunt; quanquam non ignorem sæculi sui lumina Casaubonum & Vossium contrarium statuere, & censere poëtæ à faciendis versibus initio dictos; posteaque, ubi vox illa angustius simul & augustius sumi cœpit, à fingendis fabulis. Hanc virorum doctissimorum opinionem ut non improbo, ita certissimum esse pronuntio Aristotelem, Platonem, Democritum (qui apud Cicronem negat sine FURORE quenquam poëtam esse posse; & apud Horatium ingenium credit fortunatius misera arte, excluditque Helicone SANOS poëtæ) plurimosque adeo veterum fictionem prætulisse, illisque ποιῆσιν non esse solum λόγον ἔμμετρον *Orationem metro adstrictam*, verum etiam μυθῶς περιεχόντων; *fabulis ornatam*. Sic Julianus loco laudato tradit poësin sine fabulis περιεῖδεν ἑαυτῆς, καὶ εὐλείπεδος ποιῆσιν, *se ipsa privari neque amplius poësin relinqui*. Aristoteli Empedocles licet physicam versibus conscripserit, poëta non est: οὐδὲν, αἶν, ἢ κεινὸν ἔστιν Ὀμήρω καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, πᾶσι τὸ μέτρον· δι' ὃ καὶ ποιητῶν δίκαιον καλεῖν, ἢ ἢ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητῶν; *Nilil autem Homero & Empedocli commune præter metrum*. Quare alter poëta, alter vero Physicus magis quam poëta appellari meretur: & Lactantius, imbutus scilicet altera opinione, dubitat, num inter poëtæ an verò Philosophos numerari debeat, quia versibus de rerum natura scripsit. Si tamen alicui ea, quæ & postea videtur primas tenuisse, placet, opinio; non modo ΠΟΙΗΣΙΣ æquo jure poëtæ nostro conveniet; verum etiam alia differentia inter poëtam & versificatorem erit. Ille erit, qui non vulgaria verba, sed poëtico spiritu animata adhibet; ut carmina legens videaris terram relinquere, & αἰρήσῃς ἰσὸς τῆ γῆς, quemadmodum loquitur Themistius; juxta illud Petronii: *Summendæ voces à plebe summotæ, ut fiat, ODI PROFANUM VULGUS ET ARCEO*: *Versificator vero qui versum concludit, qui vocibus vulgaribus utitur, cujusque os non magna sonat*. Horatius sane negat se in Satyris & Epistolis scribendis poëtæ nomen mereri, quia erant sermoni propiora:

Cap. 1.
poet.

1 ib. 2.
cap. 12.

Orat. 16.

*Primum ego me illorum, dederim quibus esse potias
 Excerptam numero: neque enim concludere versum
 Dixeris esse satis, neque si quis scribat, uti nos
 Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
 Magna sonaturum des nominis hujus honorem.*

Quo proculdubio sensu Lucianus erit poeta vocandus, quem non immerito *ardentem & concitatum* appellat Quintilianus. Huc respicientes veteres, dubitarunt num comœdia, cui *sermocinari* tribuit Apulejus in *Floridis*, quia nullis verbis quasi animatur, poema sit; Horat:

*Idcirco quidam, comœdia, nec ne poema
 Esset quaesivere; quod acer spiritus ac vis
 Nec verbis nec rebus inest: nisi quod pede certo
 Differat à sermone merus sermo; —*

alique ulterius progressi existimaverunt Platonis & Demosthenis scripta, etsi absint à versu, tamen quod incitati ferantur & clarissimis verborum luminibus exornati sint, potius poema esse, quam Comicorum, apud quos nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis, nisi quod versiculi sint, uti loquitur Cicero. Ex quibus omnibus patet ΜΥΘΟΝ non modo, sed etiam ΠΟΙΗΣΙΝ Homero convenire; de qua tamen ultima ut & HISTORIA nonnulla monenda restant. Ut igitur per excellentiam ille ΠΟΙΗΤΑ vocatur, quemadmodum vel docet Seneca; *Secundum ex iis, quæ sunt, ponit Plato, quod eminet & exsuperat omnia. Hoc aut per excellentiam esse. Ut poeta communiter dicitur. Omnibus enim versus facientibus hoc nomen est. Sed apud Græcos in unius nomen cessit. Homerum intelligas cum audieris poetam; ita etiam optimo merito sive fictiones, sive ipsa carmina spectes eidem tribuitur*

Lib. de
Orat.

Ep.
LVI.

Π Ο Ι Η Σ Ι Σ.

Tanta enim carminibus ejus virtus inest, ut multi veterum crediderint vel certescriserint Homerum, à diis doctum atque institutum fuisse. Tritum est illud Apollinis

Ἡεῖδον μὲν ἐγώ, ἐχέγρασε δὲ θεῖον Ὅμηρον,
 quo deus significat, se carmina illa cecinisse & dictasse, ab Homero vero litteris fuisse consignata; poeta incertus Iovem ipsam eorum facit auctorem; & alius Palladem,

L. 4. ANE.

— — ἐν γὰρ Ομήρῳ

Ἀὐτὴν ναίει πάσαι σφίλι ἐφ' ἑργάτο μολπῶν,

id est, *In Homero vero ipsa, Pallas, habitans eruditum carmen cecinit;* quo respiciens forte Simmias Rhodius, introducit Epeum gloriantem se beneficio Minervæ Homeri versibus laudari

Νῦν δ' ἐς Ομήρειον ἔβα κέλδυσον

Σάν χάριν, ἀγὰρ πολὺ βεβλε Πάλλιασ.

- O. nat. 53. Quin imo Dio Chrysostomus testatur non potuisse ἀνδρ Μουσῶν ἢ Ἀπόλλωνος ἑπινοίας ἀσφικε Μουσῶν ἔ Ἀπολλίνης ἰνστικτῦ tam sublimem & tam magnificam poësin fieri; Maximusque Tyrius præceptorem Homeri facit *Musam* vel *Apollinē*. Igitur Θεοδιδάκτου erat Homerus, quomodo omnes qui excellebant, dicebantur deos magistros habuisse. Ovidius canit Arachnen texendi, Homerus Scamandrum Strophii filium jaculandi artem à Pallade didicisse; nec defuerunt (inter quos est Proclus etiam Diadochus) teste brevium Scholiorum auctore, qui dicerent, Homerum sese ipsum describere in persona Demodoci, cui *deus canendi peritiam dedit*; quod & inde colligebant, quemadmodum notat Eustathius, quia variis locis dialecti decorum facit mentionem. Quæ omnia nihil aliud significant quam Homerum poëtam natum esse, nec solius præceptis artis ad tantum fastigium ascendisse. Maximus Tyrius non absque ratione arbitratur Hesiodum naturæ beneficio poëtam factum esse; licet ipse fontem originemque ad Musas referret; non secus ac qui ferrariam artem absque præceptore edocti, illam Vulcano adscribunt: ὡσπερ ἀν εἰ ἢ χαλκῶλινος ἡρόμδός τις τέχνης ἀνδρ, ἀνελίθετο ἩΨαίω Φέρων τὸ αὐτόμαδον τὸ δημεργίας; unde patet quam insigniter Pisonem laudet Panegyrici auctor;

Sive chelyn digitis, & eburno verberare pulsas

Dulcis Apollinea sequitur testudine cantus;

Et te credibile est PHOEBO DIDICISSE MAGISTRO.

Qua de re plura, ubi ad ΦΥΣΙΝ perventum erit, monenda restant. Verum si ποιῆν idem est, ut plerisque veterum credidisse docui, quod *ingere*; & ποιήσις in fictione consistit, supervacanea hæc figura videtur; quia paulo ante μυθῶν seu *fabula* vel *fectio* præcessit. Cui objectioni, quæ alicujus momenti est, ut satisfiat; dicendum est; auctorem marmoris per ποιήσιν non intellexisse *fabularum compositionem*, sed *versuum*; quo-

quomodo Eustathius notat, fabulas non esse de ἑστία ποῦμα-
 tis, & ποιῆν apud antiquos significare τὸ ποιητικῶς ἔργον ἐμμέτερον; Ad II. 4.
 αἰεῖδεν ἢ γράφειν; deinde μύθους vel fabulas etiam prosa oratione
 posse conscribi, uti ex iis patet, quæ Æsopi nomine cir-
 cumferuntur; tandemque summum poëtarum Homerum,
 omnibusque aliis ducem fuisse. Socrati apud Platonem ap-
 pellatur ὁ ἀριστὸς ἢ ὁ θεοτάτος ἢ ποιητῶν; Vellejusque Patercu- In Ione.
 lus eo nomine impense illum laudat; *Clarissimum deinde Homeri Lib. 1.
 illuxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine operis & cap. 5.*
fulgore carminum solus appellari poeta meruit. In quo hoc maximum est,
quod neque ante illum, quem ille imitaretur; neque post illum, qui eum
imitari posset inventus est. Neque quenquam alium, cujus operis primus
auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum & Archilochum
reperimus. Eustathius vocat principium ducemque omnium Proöm.
 poëtarum; ἢ διότι ἀρετατικῶς ἀρχὴ ἢ καθηγητὴς αὐτὸς πᾶσι γέροντι
 τοῖς ποιηταῖς; Dionysius Halicarnassensis, κερυφλω ἀπάντων κεῖ
 σκοπόν, ἐξ ἧπερ πάντες ποταμοὶ ἢ πᾶσα θάλασσα ἢ πᾶσιν κελύσει; *omnium*
caput & scopum, ex quo cuncti fluvii, totum mare, & omnes fontes. Iliad.
 Quæ cum perspecta haberet Galaton pictor, non sine iudicio
 Homerum ἐμῆντα, τὸν ἢ ἀλλυς ποιητῆς τὰ ἐμμησεμῆα ἀνομιλῆς,
 vomentem (male Volaterranus, Nannius; postque eos Kir- Prof. in
 cherus mingentem faciunt) & reliquos poëtas ea quæ rejecisset, haurien- Buc. Vir.
 tes, docente Æliano, pinxit; quo pertinet inprimis Naso- Lib. 13.
 nem canere, Var. c. 22.

*Adjice Maonidem, cujus ceu fonte perenni
 Vatum Pieris ora rigantur aquis:*

nec non Manilium;

*Maximus Iliacæ gentis certamina vates
 Ultimaque in patria, captisque penatibus arma
 Ore sacro cecinit, patriam qui & jura petenti
 Dum dabat eripuit: cujusque ex ore profusos
 Omnis posteritas latices in carmina duxit,
 Annemque in tenues ausa est deducere rivos
 Unius fecunda bonis. —*

Neque tantum Heroici poëtæ; sed omnes insuper alii origi-
 nem carminum suorum ex mente veterum Homero debent.
 De Tragicis & Comicis, quia postea in scenam prodibunt,
 nihil dicam; nisi Æschylum solitum fuisse narrare, sua
 scripta

Init I. 2.

Lib. 8. *Scripta particulas esse de magnis cœnis Homericis, teste Athenæo. Inter ὕμνογράφους eum recenset Tzetzes; Epigrammata ipsi originem debere notat Eustathius; exstatque non inelegans phialæ Apollini dicatæ inscriptum apud Tzetzem;*

P. 1612.

ὄσ 1641.

Φοῖβε ἀναξιδῶρόν τοι ἑλών, τὸ δὲ Ὀμηρῶ ἔδωκα

Ἦσιν Ἰπποφροσύνας· σὺ δὲ μοι κλέῳ ἑοδλὸν ὀπάζεις.

Et denique *Satyricam poësim* atque *Sillographiam* ex eodem fonte repetendam esse, docet sapissime ad partes vocandus Eusta-

Ad od. 2.

P. 1850.

ὄσ 104.

Orat. 53.

thius; οἱ παλαιοὶ, ait, (ὡρασημεῖον) ἐν ταῦτα ὅτι ἔ μόνον Ξενοφάνης πεποίηκε Σίλλους, ἐν οἷς ἐδοκίμησεν, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰδὼς πεῶτῳ καλῆξεν Ὀμηρῶ; *veteres annotarunt non Xenophanem solum fecisse Sillos, sed primum hoc poëseos genus invenisse Homerum: puta cum Ther-*

stem describit, vel is reges ridet; vel cum ingens Veneri à Diomede inflictum vulnus, lepidissime Græcæ mulieris fibula canit. Adeo ut non absque ratione Dio Chrysostomus scribat, deos Homero naturam dedisse ad omnia carminum genera idoneam; quod cum animi divini sit, tribuit etiam illi θεῖον καὶ δαιμονίαν φύσιν. Alii Homerum tamen αὐτοδίδακτον negant, affirmantque poëtas extitisse ve-

In f. l. 3.

tustiores, eumque præceptores habuisse. Diodoro sane Siculo appellatur ὁ πεσελεύταισ σχεδὸν καὶ μάλα καὶ τῷ ποιητῶν θαυμαζούμῳ, antiquissimus fere σ poëtarum maxime admirandus:

alibi Pronapidem ejus præceptorem, Linumque res Bacchi ante descripsisse docet: Philostratus in Heroicis eum omnes poëtas, ἐθ' οἷς ἐγγύθεσ ὑπερεβελήδης, ἐν ὄτῳ ἔκαυσεσ ἡ αὐτῶν νεάπιδεσ, ut Orpheum magniloquentia, Hesiodum sua-

Adh. ad

Genr.

Proxim.

Odyss.

vitate. Justinus Martyr non primum talia, sed Orphei imitatione, composuisse affirmat: Naucrates apud Eustathium Ægyptum adiiisse & descripsisse libros, quos de bello Iliaco & Ulyssis peregrinatione composuerat Phantasia: Suidas ve-

Lib. r.

cap. 10.

ad Math.

tustioiorem facit Thaletem Cretensem vel Illyrium Lyricum poëtam & Thamyrin; Nonnulli apud Sextum Empiricum (qui modo ποιήματα nullum πεσελεύπερον existimat, quam Homeri, modo probabile esse scribit, alios ante eum poëtas & suo tempore, sed ab ejus splendore obscuratos fuisse,) Hesiodum, Linum, Orpheum, Musæum & alios plurimos;

In Geog.

Sac.

Bochartus multos antiquiores; & quidem Trojani belli Syacrum, Daretem Phrygem, Teucricam Sisyphum Coum, Idomenes Dictyn Cretensem, Palamedis discipulum

lum Corinnum Ilienſem. Verum ſi fides habenda ipſi poëtæ bellum hoc non ab aliis deſcriptum fecit ſuum; omniaque ex auditu habuit; ita enim Muſas alloquitur

II. B. 485.

Ἰμεῖς ᾗδε θεαί ἐστε, παρέσετέ τε, ἴσετέ πᾶντα,

Ἡμεῖς ᾗ κλέεσθ' οἶον ἀκρόμυθον, ἐδέετο πῖθ' ἰδμυ.

Vos enim Deæ estis, adestisque, scitisque omnia,

Nos autem famam solum audivimus, neque quicquam scimus.

Deinde non omnes illi, qui memorantur bellum Trojanum ante Homerum scripsisse, poëtæ sunt, & denique non defunt alii, qui auctores eos supposititios esse affirmant. Josephus sane nullum scriptum apud Græcos inveniri scribit Homero antiquius; eumque poëtarum antiquissimum facit auctor fragmenti, quod cum Censorino editur; neque aliter sentit Herodotus, οἱ δὲ παλαιότεροι ποιητῶν λεγόμενοι τῶν (Homeri & Hesiodi) ἢ ἀνδρῶν γλυέειν, ὕστερον ἐμοὶ δοκέειν, ἐγλυόντο τῶν; *Qui vero istis priores poëtæ fuisse dicuntur, posteriores ut mihi quidem videtur, fuerunt;* id quod etiam ex recentioribus cum Leone Allatio, & Joanne Jonsio multi credunt. Atque hæc quidem, ut arbitror, sufficient ad ΠΟΙΗΣΙΝ, quæ cum aliis virtutibus & artibus Homero honorem habet, illustrandam; nunc restat ut & in

L. 1. Adv. Apion.

Lib. 2. c. 53.

L. 1. c. 3. Hist. Philof.

HISTORIAM

inquiram, discutiamque, num illa jure sacro intersit consortio. Nam cum prima ejus, teste Cicerone, lex sit, ne quid falsi dicatur; cumque propterea nefas sit vel Muſas historico invocare, ut multis docet Lucianus, immerito HISTORIA possit videri tribui Poëtæ nostro, quippe qui non modo falsa pauca, sed pleraque vel omnia, ut nonnulli censent, scripsit. Et ne dicam Jeremiam Hœzlinum prolegomenis in Apollonii Argonautica censere, nullum bellum Trojanum fuisse unquam, Hestiaica olim Alexandrina dissertationem edidit, utrumquæ Homerus de bello ad Trojam gesto cecinit, historia an fabula sit, teste Strabone; & Sibylla Erythræa, uti tradit Apollodorus Erythræus apud Lactantium, Græcis Ilium petentibus vaticinata est, perituram Trojam & Homerum mendacia scripturum; Cassandra quoque, teste Lycophrone, πλάσις γεγραψῆς, quas tamen aliter explicat Eustathius, eidem tribuit. Imo non defuerunt qui plane historiam Homero

Quom. Hist.

Lib. 13. L. 1. c. 6. Instit.

P. 1862.

ademerunt; & singula, tanquam ea per somnia vidisset, ad allegorias revocarunt; eoque censu habuerunt non modo fabulas, verum etiam ipsum regem regum Agamemnona, Achillem, Ulyssēm aliosque heroes, quemadmodum docet idem proœmio Iliados. Horum è numero fuit *Metrodorus*; qui non solum Iovem, Junonem, Minervam, sed Hectorem etiam, Achillem, aliosque Græcos & Barbaros ita explicavit, ut patet ex oratione Tatiani contra Gentiles;

Cap. 21. *Proclus Lycius Diadochus*, qui per Helenam intelligit omnem sensibilis mundi, & generationis pulchritudinem, circa quam animarum pugna perpetuo committitur, donec superiores factæ, irrationabilis hujus vitæ studiis, & intellectu puriores revertantur ad illum locum, unde primum egressæ sunt; cum mille anni unum veluti annum efficiant, qui animas à generatione rursus in generationem perducit; novemque annos vel annorum chiliadas illæ circa generationem versentur; decimo autem omni barbarico tumultu superato ad patrias habitationes redeant: *Auctor anonymus* moralis interpretationis errorum Ulyssis, jure publico donatus à Conrado Gesnero; qui cum undecim ejus errores non ineléganter explicasset, calci operis adjicit; poëtam sub persona Ulyssis quemcunque hominem voluptatibus obnoxium describere; sic tamen ut cognita miseria sua, semper ad temperantiam, moresque compositos non sine suspiriis reverti cupiat; quomodo etiam *Numenius* per Ulyssēm intelligit quemlibet alium per hujus mundi generationem ordine transeuntem, ac demum illum pervenientem in locum, ubi nec tempestates, nec maris injurias sentit; quod Porphyrio nequaquam absonum videtur. Alii vero his è diametro veluti oppositi, inciderunt poëtæ alas, nec quicquam permittunt ipsum allegorice dicere; εἰδὲν εἰδ' ἕλως ἀφῆκαν ἀληγορεῖν παρ' αὐτῶ; accuratissimi autem historias amplectebantur; fabulas vero statuebant primo ita sese habere, inde inquirebant in eas; tandemque decurrebant ad allegorias, illasque vel Physice, vel moraliter vel historice explicabant, quemadmodum Eustathius tradit. Nam multæ fabulæ historiæ etiam inserviunt; & ut cum eodem loquar, οὐκ ὀλίγοι μῦθοι ἢ πρὸς ἰσορίαν ἀνθερογενεῖναι. Sic, ut resexemplo illustretur, deorum nomina vel historice vel physice explicantur.

Lib. de
Ant.
Nym.

Mars historicis est filius Iovis; alius Græcus, alius Latinus, alius Assyrius: Theologis vero & physicis Sol, vel planeta. Ejus nec non Veneris adulterium constat physice à multis explicari; sed & idem illustratur ex historia à Palæphato apud Auctorem Chronici Alexandrini, & Suidam; quippe ^{In v. H. λ. 6.} qui narrant Solem Ægypti regem & Vulcani successorem, patris leges custodientem, fœminam in adulterio cum milite deprehensam per ora populi traduxisse; illud Homerum mutasse, & finxisse licentia poëtica, Solem ostendisse Veneris & Martis concubitum; sic Othum, Ephialtem & Martem alios historice, alios physice, alios moraliter explicasse docet brevium scholiorum Auctor; idemque veteres de chimæra judicasse non oblitus est monere Eustathius: quo pertinet, credidisse atque adeo docuisse Euemerum Messenium, ^{Ad II. 4. P. 634.} Ennium, Nicagoram Cyprium, Pellæum Leonera, Cyrenensem Theodorum, Hipponem ac Diagoram Melios, & denique Varronem, deos homines fuisse, poëtaſque res eorum gestas non finxisse, sed ad memoriam laudibus celebrandam deos finxisse, uti videre licet apud Minutium Felicem, ^{L. 8. c. 26 de Civ. Dei.} Arnobium, Augustinum, & maxime Lactantium. Neque tamen inficias eo, si poësis Homerica ad regulas Historiæ exigatur, nomen illud minime vati nostro posse tribui: sed simul fatendum est partem eum belli Trojani, nec non errores Ulyssis fideliter satis memoriæ mandasse; adjecisse fictiones; quibus demptis poëma nihilo minus historia erit. Maximus quapropter Tyrius HISTORIAM illi tribuit, sed fabulis exornatam; quia, uti loquitur Episcopus Thesalonices proœmio Odysseæ; νόμος τοῖς ποιηταῖς μὴ γυμνὴν τῶν ἱστορίων ἐκλήθεσθαι, ἀλλὰ μύθοις κατὰ πικράζειν; *consuetudo est poëtis non nudam historiam narrare, sed fabulis eam implere.* Apud eundem Polybius affirmare non dubitat, Homerum Ulyssis peregrinationi & bello Iliaco paucas fabulas addidisse; seu, ut ipsa verba apponam; τῆς ἑξ Ὀδυσσεύως πικρῆς καθ' ἃ τῶν Ἰλιακῶν πελέων ^{Lib. Quom. Hist.} μικρὰ τῶν ποιητῶν περιμνησάσθαι; Lucianus quoque memorat, nonnullos veterum credidisse omnia quæ de Achille canit, vera esse, ὅτι μὴ πρὸς ζῶντων ἔγραψεν; quinimo in heroum gestis describendis majorem illi, quam vel Cresiæ, vel Herodoto vel Hellanico, & aliis similibus auctoribus, fidem haberi posse ^{Lib. xi. Ad II. 7.} Strabo memorat. Adeo ut non immerito Eustathius Ὀμηρικὴν

Lib. 1. *ισοείαν*, de Iliade & Odyssæa loquens celebret; Polybiusque apud Strabonem recte Boëotiam vel Catalogum HISTORIAM esse affirmet; quem etiam, ut doceret veritatem & proinde historiam carminibus viri ineffe, veluti certissimum argumentum advocat Eustathius; *Ἡ ποιητικὴ, αἰτ, ἕξις, ἢ καὶ ἑστία, σωθήσκην ἐξ ἰσοείας καὶ ἀσφάσεως καὶ ἡδονῆς · καὶ ὡς τῆ ἰσοείας μὴ ἔστιν ἢ ἀλήθεια, ὡς ἐν νεῶν κατὰλόγω ποιεῖ Ὀμηροῦ*; *Poëtices habitus & natura, constat historia, dispositione & voluptate; atque ut historiæ veritas est, ita id in navium catalogo facit Homerus*; quibus omnibus vel aliis argumentis inductus Apollinaris Sidonius, poetam nostrum historicis accenset;

*Ac cum se historiæ dabat severæ
Primos vix poterunt locos tueri
Torrens Herodotus, tonans Homerus.*

Lib. 4. de Nisi cum Gerhardo Joanne Vossio, viro præstantissimo dicamus Consentium laudari à suavi, volubili & grandi dictione, qua Herodotus & Homerus excellunt. Et si simplicissimam historiæ definitionem, quæ Plutarcho, Justino Martyri, Theoni & Isidoro est *ἡ γεγονότων περιγραφή*, vel *narratio rei gestæ*, sequimur, convenit illa Homero; quia bellum Troium, & Ulyssis peregrinatio, si plurimos eosque laudatissimos auctores sequimur, evenerunt. Nec defuerunt qui historiæ scribendæ artem ad poëticam retulerunt, teste Marcellino in Thucydidis vita; *eamque proximam poëtis & quodammodo carmen solutum esse memoriæ mandat non minimi nominis auctor Quintilianus; & Agathias, libro primo censet historiam ἢ πῆρῳ τετάχθαι ποιητικῆς, ἀλλὰ ἄμφω ταῦτα εἶναι ἀδελφὰ καὶ ὁμόφυλα, καὶ μόνῳ ἴσως τῷ μέτρῳ ἀποκεκελευμένα; non multum differre à poëtica; sed hæc duo esse gemina, affiniaque & solo pæne rhythmo inter se discrepare.* Et si Historiam cum Aiclepiade Sextoque Empirico dividere placet in *veram*, quæ Deorum heroum & virorum illustrium res gestas; *falsam*; quæ deorum genealogias; & *quasi veram*, quæ tragœdiarum, comœdiarum minorumque argumenta continet, amplectimur; fatebimur utique ea omnia apud Homerum reperiri. Præbet enim ille argumenta tragœdiis & comœdiis, ut postea pluribus docebo; celebrat deorum natales ac genealogias; eorumque ut & virorum illustrium, res gestas posteritati consecrat, complexus

Lib. 1. 0.
p. 1.
L. 1. c. 12.
Adv.
Math.

plexus trinam illam historiae divisionem. Ex quibus omnibus satis puto patere summa cum ratione Homero & ΠΟΙΗΣΙΝ, & ΙΣΤΟΡΙΑΝ & ΜΥΘΟΝ tribui; quam in rem licet & alia possint moneri, praecipue Lucianum Historicis, si quando montes, muros, fluvios, vel alia loca describere velint, exemplum Homeri & Thucydidis proponere, tamen non diutius iis inhærebo, meque ad ipsum sacrificium convertam.

Μ Υ Θ Ο Σ

igitur arae adstat puerili forma, brachio exerto, dextra vasculum, sinistra pateram tenens. Puer effingitur cum quia in fabulis non omnia clare perspicimus, & quamcunque operam ponamus, in iis explicandis semper pueri & infantes, quasi sumus; tum quia pueri sacrificiis fuerunt adhibiti; utpote diis gratissimi ex sententia Pythagoræ apud Jamblichum: *Hiscæ adde, ita vertit interpretes, ipsos videri deo acceptissimos esse, quia dicuntur, cum arva sterilitate & siccitate laborant ab urbibus emitti, ut pluviam à diis precentur, quasi deus illos potissimum exauditurus sit: quem morem sacrorum eleganter describit Hora-* L. 1. c. x.

tius; L. 2. Ep.

*Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsensia numina sentit!
Cælestes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit.*

Sed quod marmor melius illustrat, apud Romanos *Flaminicus Camillus* puer dicebatur *ingenus patrimus & matrimus*, qui *Flamini Diali ad sacrificia præministrabat*: teste Festo; & apud eisdem ἐν τῷ δημοκλέσι θυσίας in publicis sacrificiis, non secus ac in lapide nostro ΜΥΘΟΣ, vinum pueri fundebant, uti legere licet apud Eustathium; adstantque sacrificiis vel acerram tenentes P. 1205. vel coronati apud Choulium. Apud Hermionenses celebrantes festum. Cereris χθονίας, pueros pompam deduxisse ἐχθονίας λαβὴν ἐδῆται ἢ ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ σφάνης; apud Ægieneses olim puerum Iovis sacerdotem, illique cum pubesceret, alium surrogatum, fuisse Pausanias: & Galbæ sacrificanti L. 2. & 7. adstitisse *puerum à ministris acerram tenentem*, Suetonius memo- Cap. 8. riæ mandant. Atque ita ΜΥΘΟΣ coronatus est more sacrificantium solenni; Seneca Hercule Furente;

— — — huc appellite

Greges opimos. Quicquid Indorum seges,
Arabesque odoris quicquid arboribus legunt,
Conferte in aras; pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas;
Te ramus oleæ fronde gentili tegat,
Theſeu — — —

- Lib. 14. Sic Censores Romæ, uti tradit Athenæus, τὴν περὶ ἄρουρον ἐνδεδουγίτες ἢ ἐσεφάνωμφοί πελέκη τὰ ἱερά κατέβαλον; togam prætextam induiti, & coronati securi victimas percutiebant; &, ne quid dicam de sacerdote σεφάνωφώ post Paschaliū, Seldenum, Tristandum & Spanhemium, viros præstantissimos, ipsi quoque victimarii, cornicines, & tubicines, alii denique omnes qui sacrificiis aderant, coronati erant, uti ex nummis, marmoribus, Virgilio, Tibullo, Suetonio, aliisque innumeris auctoribus patet satis superque. Tenet præterea puerulus noster manu dextra vas anſatum ore angusto, ventre protuberante, sinistra vero pateram; & se ostendit paratum ad Homero Deo vinum fundendum. Simile plane videre licet apud Choulium, sed nescio an recte præfericulum vocet; quia illud est vas æneum sine anſa, patens summum, velut pelvis, uti Festo describitur. Guttur-nium vel coturnium mutatis literis vel guttum appellare possis; quia eidem, Gutturium est vas ex quo aqua in manus datur, ab eo quod propter oris angustias guttatim fluat; & alibi Coturnium vas, quo in sacrificiis vinum fundebatur; Varroni vero: quo vinum dabant ut minutatim funderent à guttis gutium appellatur. Pollux inter sacrorum instrumenta recenset χέρνικα quæ ab interprete redduntur gutturnia. At mihi χέρνιψ vel χερσίλειον polubrum est; gutturnium vero πέρχοον; illo aqua excipitur, hoc funditur: Nonius: polubrum quod Græci χέρνικα, nos trulleum vocamus: inde adducit Fabii pictoris verba; Aquam manibus pedibusque dato, polubrum sinistra manu teneto, dextra vasum (non secus sc. ac Μῦθ.) cum aqua. Vas cum aqua est πέρχοον sive gutturnium; quod Varro apud eundem vocat urceolum aquæ manalem; quo aqua excipitur polubrum vel trulleum, unde in Glossis; χέρνιλον trulleum exponitur: neque aliter Homerus vel χέρνιλον vel πέρχοον usurpat; quam ipsi χέρνιψ sit aqua quæ manibus infunditur, τὰ δὴν τὴν χερ-
- Ad Od. a. πῶν ὕδατος, ut optime interpretatur Scholiastes. Ex hoc gutturnio,

L. I. Æ. n.

Lib. 1.

El. 10.

cap. 18.

Galb.

pag. 298.

& 308.

L. 4. de

L. L.

L. I. c. I.

II. n.

v. 304.

Ad Od. a.

turnio, vel *αεγχόω* vinum in scyphum, vel pateram, quam altera manu *Μύθ* tenet, & unde diis libabatur, juxta illud Virgilii, *pateris libamus & auro*, effundebatur. Varro: *Præ- Lib. 1v. de L. L.*
terea in poculis erant PATERÆ; eo quod pateant Latine ita dictæ. Hisce etiam nunc in publico convivio, antiquitatis retinendæ causâ, cum magistri fiunt, potio circumfertur; & in sacrificando deis hoc poculo magistratus dat vinum: Arnobius *scyphos, brias, pateras, simpurvia*; Cicero *cupedunculas & pateras* conjungunt, & denique Festus *Simpulum* explicat *vas parvum non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur*; Hesychius *Σπυρδεῖον, ἀγσίειον ἐν ᾧ παῖς εἰδωλοῖς οἶνον ἐπέπενδον*; qualia etiam apud Pollucem & Suidam legere licet. Vinum igitur ex ejusmodi pateris, quæ in nummis frequentissime occurrunt, diis fundebatur, & quidem ante vel post victimam cæsam, si modo auctores semper ordinem sequuti sunt: Claudianus

— — *penetralibus ignem*
Sacratum rapuere adytis, ritumque juvencos
Chaldeo stravere Magi. Rex ipse micantem
Inclinat dextra pateram. — —

Lib. 1. de
 Conf.
 Hon.
 v. 62.

Virgilius

Dii quibus imperium pelagi, quorum æquora curro
Vobis letus ego hoc candentem in littore taurum
Constituam ante aras, voti reus, extaque salsos
Porriciam in fluctus, & vina liquentia fundam.

L. 5. Æn.

Sed sæpissime thus primo aræ & igni injectum, inde libamina, tum vero victima cæsâ: Ovidius

Thure dato flammis, vinoque in thura profuso
Cæforumque boum fibris de more crematis.

Lib. 13.
 Met.

Rurfus;

Thura focus, vinumque dedit, fibrasque bidentis
Turpiaque obscenæ (vidimus) exta canis.

L. 6. Fast.

Quo ordine etiam alibi thus, *merum*, *victimam*; & thus atque *vinum* recenset idem. Neque aliter Homero sacrum fit; thus enim aræ injicit HISTORIA; fundentis libantisque habitu adstat ΜΥΘΟΣ; & denique bos nondum percussus; quod etiam Domitiani Imperatoris nummi, nec non marmora apud Choulium usitatum fuisse evincunt. Ara, cujus basi inscriptæ literæ ΑΑ. quid significant ne divinando quidem asse-

Ep. 21.
 Her. &
 l. 9. Met.

Lib. de assequor, frondibus more solenni ornatur; Lucianus,
 Dea. Syr. *Βωμὸς αἰεὶ ἔστειται δι' θρώματα ἔχων*; Virgilius, nexos torques,serta re-
 Lib. 4. centia; Ovidius florentes coronas appellant;
 Georg. & *Fumida cingatur florentibus ara coronis*
 l. r. Æn. *Micaque solenni thuris in igne micet.*
 l. 3. Trist.
 El. 13.

Et ejusmodi sertis, vel coronis, quas *pancarpias*, quia ex va-
 rio florum genere factæ sunt, cum Festo vocare licet, aras ex-
 ornari solere plurimi nummi & marmora apud antiquarios
 obvia testantur; utque hæc nostra decoratur bovis capite,
 ita aliæ apud Choulium arietino, ex quoserta dependent si-
 mili plane modo. Bos, qui aræ adstat Homero immolan-
 dus, alia plane forma, quam vulgo illi animali adscribitur,
 quaque in plurimis regionibus cernitur, est. Verum jam
 olim Plinius monuit non omnibus eandem formam; aliam-
 que esse Siculorum, aliam Ægyptiorum observavit Achilles
 Tatius. Et, qui huc aliquo modo quadrant, sunt Syriaci instar
 L. 2. camelorum gibber habentes; Aristoteles; *Καὶ οἱ βόες ὡσπερ οἱ*
 L. 8. c. 29. *κάμηλοι κάμπους ἔχουσιν ἐπὶ τῷ ἀκρωτίων*; *Boves nodos scapularum fle-*
 Hist. An. *stunt, ut cameli*; idemque Philosphus de Cyprii tradidit, si
 Ad l. r. Servio habenda fides; *Non omnium autem boum ἕξον, sed eorum*
 Georg. *tantum, qui sunt, ita ut Cypri gibberes, sicut Aristoteles quoque refert.*
 Tom. 2. Et sane talis cernitur in Gordiani nummo ab Ephesius percuf-
 so apud Tristanum; cujus ectypum adjicio; nec non in

gemma antiqua apud Leonardum Augustini parte prima
 L. 1. c. 22. N. 188. M. Paulus Venetus circa civitatem Camandu simi-
 les sibi notavit; parilesque Persarum Regi dono datos esse ab
 Indorum vel Magni Mogolis legato memoriæ mandat Petrus
 della Valle. Quin & in Sereniss. Celsissimique Arausionen-
 sium

fium Principis Vicario, quod prætorio exornatissimo, cui nomen *Honslaerdijck*, adjacet, ejusmodi boves, India missi, aluntur; uti me monuit Theodorus Rycquius, celeberrimus apud Batavos Historiarum Professor; & postea ipse non absque singulari animi voluptate vidi. At nostro tuber vel gibbus non supra scapulas flexus est, verum à cervice eminet; & proculdubio regionis suæ bovem sollers finxit artificis manus. Nam tales Caria, quæ regio Ionæ proxima, gignit: L. 3. Itin. cap. 28. Plinius; *Syriacis non sunt palearia sed gibber in dorso.* CARICI quoque in parte *Asiæ sædi visu*, TUBERE SUPER ARMOS A CERVICIBUS eminente, *luxatis cornibus, excellentes in onere* L. 8. c. 45. *narrantur*: quæ verba cum marmore nostro collata dubitationem tollunt Conradi Gesneri; & explicationem Joannis Baptistæ Pii clare refellunt; quorum scilicet ille ambigit, num Carici fuerint cum Scythicis eminenti instar celorum dorso; hic vero Syriacos interpretatur. Et de hoc vel certe altero genere boum capiendus est Calpurnius ecloga septima, qua Numeriani ludos describit;

*Hic niveos lepores & non sine cornibus apros,
Manticoram & silvis etiam quibus editur Alcen
Vidimus; & tauros, quibus aut cervice levata*

DEFORMIS SCAPULIS TORUS EMINET; aut
quibus hirtæ

Factantur per colla jubæ. — —

Præterea nostro sunt cornua divaricata vel diducta, quæ Plinius *laxata*, ita scribendum, appellat. *Luxata* enim, quod vulgo circumfertur, essent loco suo mota, ut *luxata membra* & alia dicimus; at *laxata* sunt quæ in diversum patent, nec introrsum flectuntur: *panda* & *vara* vocat Ovidius; ipsosque boves *patulos* Philargyrius: *Camuri boves sunt, qui conversa introrsus cornua habent, quibus contrarii patuli, qui cornua diversa habent;* Lib. 10. Met. 272 L. 1. Am. El. 3. Plautus *patales*; quorum cornua, ita explicat Festus, *diversa sunt ac late patent*; Græci vero *πετραλῆς* vel *πέλιλῆς*, quia cornua habebant *επιπέλα*, id est, expansa & patula, ut docet Athenæus, atque ad eum Casaubonus. Taurum autem esse, qui aræ adstat ex cornibus, quæ illis, teste Plinio, *minora bubus, tenuioraque; ex generositate in aspectu, ex torva fronte*; & inde colligo, quod Iovi, quem Homerus noster refert, id ani-

Adl. 2. mal, licet Servius contradicat, solebat immolari; uti præ-
Æn. cui ter Xenophontem, Julianum, aliosque testis est Ovidius:

adde Ma-
crob. 3.
Sat. 5.
L. 4. Met.
L. 1. Fast.

— — *mactatur vacca Minervæ*

Alipedi vitulus, TAURUS tibi summe deorum.

rurfus,

Immolat ex illis TAURUM tibi Jupiter unum.

Med.

Seneca,

Primus sceptriferis colla Tonantibus

TAURUS celsa ferat tergo candido.

Lib. 4.

id est, Iovi & Junoni; atque ita Dionysius Halicarnassensis
feriis Latinis taurum Iovi immolatum narrat: Εὐνὸς ὁ ταύρος
κοινῶς ἐπὶ πάντων θυομένης; *communis omnium victima est taurus unus.*

Suspiciatus quin etiam nonnunquam sum taurum, apud
Choulium, impositum habentem cornibus deltoton vel fi-
guram litteræ Δ Iovi sacratum esse; quia similis fere occur-
rit in Augusti apud Ducem Arschot. nummo cum Ins.
IOV. OPT. MAX. SACR. & Hyginus in poët. Astron.
memoriæ mandat, Mercurium super caput Arietis ideo Del-
toton statuisse, *ut obscuritas Arietis huius splendore, quo loco esset, si-
gnificaretur, & Iovis nomine Διὸς primam literam deformaret.* Hinc

HISTORIA

Lib. 2.

manu sinistra gerit arculam, ex qua thus, quod *θεοσφιλέσταιν*
esse πῖς θεοῖς scribit Diod. Siculus, depromptum primoribus
dextræ digitis altari injicit; qualem etiam tenet Sacrificantis
L. 1. c. 25. signum elegantissimum apud Chifletium; PIETAS in
Vesont. nummo Lucillæ, uxoris L. Aurelii apud Tristanum; An-
tonini Pii apud Choulium, atque apud eundem in marmore
Pag. 297. puer, & alibi juvenis non secus ac in marmore quod Clivis
306. & exstans hic repræsentare cum alio porcellum tenente visum
315. fuit; Latini *acerram* vocant: Festus; *Acerra, ara, quæ ante
mortuum poni solebat, in qua odores incendebantur: alii dicunt arcam esse
thurariam, scilicet ubi thus reponebant.* Ultimorum opinionem

Lib. 3.

Car. 8.

l. 5. Æn.

v. 745.

l. 2. exli.

præter Horatium, Virgilium, Arnobium, amplectitur Ovi-
dii libro Fastorum quarto;

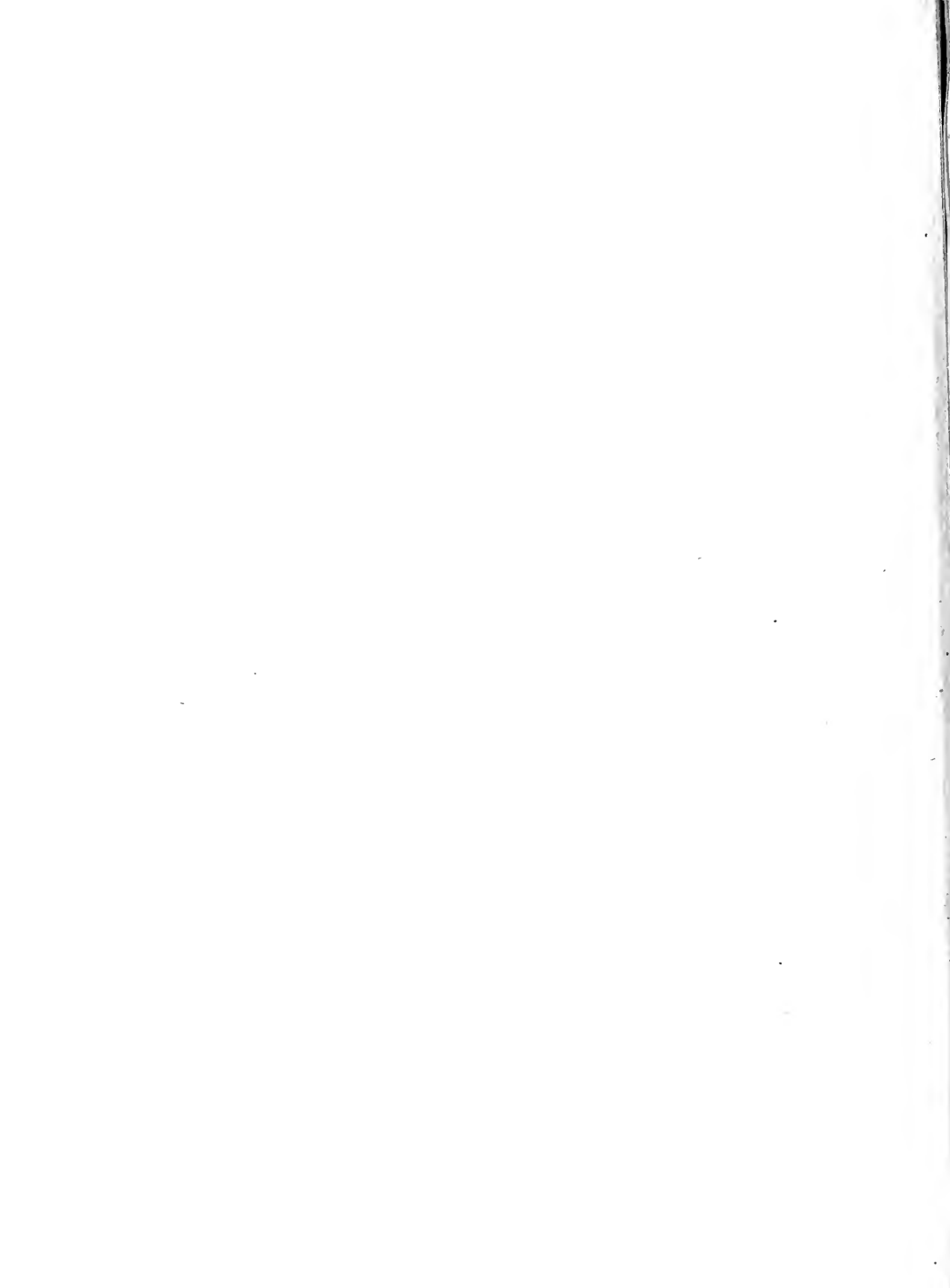
Dixerat à dextra villis mantele solutis

Cumque meri patera, THURIS ACERRA fuit.

Thura focus, vinumque dedit — —

& libro quarto Epistolarum ex Ponto, Elegia octava;

*Nec quæ de parva pauper diis libat ACERRA
Thura, minus grandi quam data lance valent.*

In Glossis *Acerra*, vel *Acerra thuraria* exponitur λιθανωτερίς, uti recte emendat Illustrius Scaliger, cum ante vitiose satis scriberetur, *Accepturaria*. Vox Græca etiam apud Plutarchum occurrit, sed viris eruditis, ut equidem puto, non satis intellecta: ἡ δὲ, ait, αἱ μὲν λιθανωτερίδες (ὡς ἔλεγε Καρνεάδης) καὶ ἄποκενωθῶσι, πλὴν βωδίαν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀναφέρων; non enim roris quidem marini frutices (ut Carneades testatur) etiam excisi diu fragrantiam servant: quæ tamen versio non simplici errore laborat; cum ἡ δὲ interrogationem involvat, λιθανωτερίς sit arcula thuraria, & ἄποκενωθῶσι significet vacuefacere, vel vacuum reddere. Scilicet animus Philosopho probare res præclare gestas semper gratam sui memoriam relinquere in animo viri prudentis: Nonne enim arcule thurariæ (ut dicit Carneades) licet vacuefactæ diu gratum odorem servant; deinde adjicit: ἐν ᾗ τῆ ψυχῆ ἔνδον ἔχουσι αἱ καλὰ πράξεις σὺν αἰετῆ κεχαρισμένῳ καὶ περισφῶλον ἐναπολείπωσι (male vulgo scribitur λείπυσσι) πλὴν θνητοῖαν; In anima vero viri prudentis actiones pulchræ non semper gratam recentemque sui memoriam relinquerent? Hunc puto esse verum horum verborum sensum; utque interpretres per λιθανωτερίδα intelligit male rosmarinum sive libanotida, ita Doctissimum Stephanum non melius explicare thuream plantam persuasus sum. Polianus præterea memoriæ mandans honores, quibus Alexandrum mortuum duces affecerant; refert inter cetera ante thronum fuisse collocatam mensam auream; ἐπὶ ᾗ ταῦτα ἐθαυρίδα καὶ λιθανωτίδα χρυσῆν, καὶ λιθανωτῶν καὶ θυμιάματα βωδία: hæc foculum & arculam thurariam auream, & thus, suffitusque odoratos; scribo enim λιθανωτερίδα, quia Di-
Lib. 4.
Lib. 19.
Pers.
Hym. 3.
ἀει 578.

*Si modicum Salis EMINULIS
Thuris & exiguum DIGITIS
Tangere, Virgo, benigna velis
Pæna gravis procul afuerit.*

- L. 1. c. 20. Lactantius ethnicos scribit colere *thure ac summis digitis, quæ sensibus intimis colere deberent*; & alibi eleganter sese nihil in eorum superstitionibus animadvertere, *quam ritum ad summos digitos pertinentem*. Atque ut HISTORIA pollice & indice thus, quod recte Arnobius dicit, *primum locum in caerimoniis sumpsisse*, aræ injicit; ita etiam D. Hieronymus duos digitos memorat; *Non est tantum in eo servitus idoli, si quis DUOBUS DIGITIS thura in bustum aræ jaciatur, aut haustum patere poculo fundat merum*. Verum Porphyrius memoriæ mandat Hermionea tribus digitis libra ex sacculo extracta aræ imposuisse; *ἑσπυ- ται*, inquit, *ἢ ψαυσῶν ἐν τῷ περιθίῳ τοῖς τελεσὶ δακτύλοις*; gentilibus apud Lactantium, cruciari atque interfici malle, *quam THURA TRIBUS DIGITIS COMPREHENSAM in focum jacere, tam ineptum videtur, quam in periculo vitæ, alterius animam magis curare quam suam*: & denique Ovidius in sacris feralibus & manium placationibus digitos totidem etiam celebrat:

*Et digitis tria thura TRIBUS sub limine ponit,
Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.*

- Lib. 5. Ubi per *tria thura* intellige tres globulos thuris; Ovidius &
Tr. El. 13. Plinius *micas thuris* vocant, quæ scilicet, id quod etiam HISTORIA videtur facere singulæ diis dabantur; *Æstimentur postea*, ait Naturalis Historiæ Scriptor, *toto orbe singulis annis tot funera, acervatimque congesta honori cadaverum, quæ diis per SINGULAS MICAS dantur*: Græci *Μάνναν λιθανώτην* vel simpliciter *Μάνναν* vocant: Glossæ veteres, *Thuris pollen*, *Μάννα*; Plinius, *Micas concussu elisas MANNAM vocamus*; Juvenalis *thus minutum* Dioscorides, *λιθανώτην λεπτὴν*; uti notat Summus Salmasius. HISTORIAM excipit

Pag. 508.
Ex. &
Diff. de
Manna.

Π Ο Ι Η Σ Ι Σ.

- Amiculo humeros onerata, capillum in vertice vel occipitio nodo constricta, quo de more tam mulieribus quam viris usitato alibi agendi erit locus, utraque manu faces tenens; quibus videtur vel sacrificium velle incendere, uti etiam in Pag. 153. Trajani nummo apud Choulium figura togata facit; vel indicare poetæ in carmine condendo excellentiam; quomodo faces Penelopes Scholiastes & Eustathius faciunt signum *ἢ γνώσεως*. Verum his tandem omiſſis, utpote quæ satis superque explicata sunt, in scenam cum

T R A G O E D I A

prodeundum mihi est. Et quidem illa optimo jure tribuitur Homero, quia Tragici ex Homero argumenta sua sumebant, uti præ reliquis docet Proclus Lycius Diadochus. Hoc est, quare non vere minus quam eleganter Platoni *Tragicorum dux & magister vocetur*; Ἐοικε τῷ καλῶν ἀπεινῶν τέτων τῷ Τραγικῶν πρῶτῳ εἶναι διδάσκαλός τε καὶ ἡγεμὼν ἡρώδης; *Videtur præclarorum illorum omnium Tragicorum primus magister & dux fuisse*: alibi vero τραγωδίας ἡγεμῶν; vel πρῶτῳ τῷ τραγωδοποιῶν, *præcipuus Tragicorum*; vel pater & choragus *Tragædiæ*; Hermogenes; εἶχε ἦμισα ἢ καὶ δὸτὸ Οὐμῖρος τῶν ἴδιον ὁ Πλάτων πατέρει τραγωδίας εἶναι καὶ χορηγόν; *quem Plato dicit esse patrem & choragum tragædiæ*. Ut enim Choragus sumptus præbet in totam fabulam, à parte ita nominatus, quia plurimum choro impendebant; ita & Homerus *Choragus Tragædiarum* est, quia varias materias, quas cothurno aptare possunt, subministrat; atque ita translate Jupiter à Themistio χορηγὸς θεοποιήσεως, & Philosophia à Maximo Tyrio appellatur, χορηγὸς ἀρετῆς καὶ λογισμῶν καλῶν, καὶ ἀξιομῆτις βίης καὶ ὑπερβασιλείων διεξιῶν. Hoc est quod Strabo observat τῷ ἔργῳ Οὐμῖρος ποιήσῃν ὑπερβασιλείων θεάτορα πηλῶν, *Poesin Homeri maxime theatra implere*; & Origenes non dubitat Homerum Euripidi (quem cum Sophocle & Æschylo ex eo argumenta sumpsisse docuit Canterus) præferre; quia ille Heroum personas, Nestorem, Ulyssèm, Agamemnonem, aliosque perpetuo sibi similes facit; hic vero ab Aristophane taxatur, quod persæpe Anaxagoræ sententias, vel quas ipse à Philosophis didicerat, ὡς ἀκκυρορήμων, *velut importune loquax* tribuat barbaris mulierculis vel mancipiis. Et hæc quidem clare ostendunt non absque ratione T R A G O E D I A M in artium Homericarum comitatu cerni; sed quid C O M O E D I A E fiet tandem? Neque enim Ilias & Odyssea Comicis inserviunt; bella sunt, iræ, cædes, vastationes urbium, naufragia, principes viri & Reges; quæ Euripidi potius quam Menandro, Senecæ quam Terentio, Sophocli quam Apollodoro conveniunt. Neque tamen absque ratione existimandum est, ad sacrum officium Comœdiam una progredi; & Homerus non modo Tragædiæ, verum etiam Κ Ω Μ Ω Δ Ι Α Σ pater est, uti Eustathio, verbis paulo post laudandis. Fuit quoddam genus fabulæ *Satyriscum* Græcis dictum, quod propter risum ac jocos Comœdiæ

Cap. 24.
25, & 26.Init. l. x
de RepCap. 36.
Meth.
Eloq.Orat. 12.
Dist. 16.

l. i. p. 20.

L. 5. Nov.
Lect. c. 4.

magis quam Tragœdiæ accedebat, cum qua tamen affinitatem propter personarum qualitatem habet; quæ (excepto choro) vel plane eadem cum iis, vel etiam majoris dignitatis, & admirationis, ut Centauri, Cyclopes, quemadmodum erudite docet Isaacus Casaubonus. Hoc ad Odyssææ formam veteres composuisse observavit Eustathius: *λογιστέον*

Ad Od.

Σ. P.

MDCCCL.

*ὅτι ἡ ὡς ἐν τῷ Οδυσσεακῆς ὁμοιωθῆς Σιλογοραφίας, ὅτι περιήρησι ᾠδῶν μιγνύσης ἀσεία τοῖς σαυδαίοις, εἰς ὅς ἔπινοήθηναί τοῖς ὕστερον τῷ Σάλουρκλιῷ ποιήσιν ἢς τῷ μέθοδον ᾠδῶν ἀλλοῖ ὁ μέγαν ὄν δεισιόμην & Εὐραπίδει & Κύκλωψ: Notandum autem, quomodo ex scribendi ratione, qua in Odyssæa utitur poeta, & quæ ut ad Sillorum penitus naturam accedit, ita summa eam arte exprimit, urbanitatem rebus gravibus subinde miscens, verisimile est excogitatam à posterioribus Satyricam poësin. Cujus rationem & naturam is qui hodieque existat Cyclops Euripidis ostendit. Et quod magis huc quadrat, Odyssæam Comœdiæ similem, instarque comœdiæ compositam esse affirmat Euanthius: *Homerus tamen, qui fere omnis Poëticæ largissimus fons est, etiam his carminibus exempla præbuit: qui Iliadem instar Tragœdiæ, Odyssæam ad imaginem Comœdiæ fecisse monstratur: eoque respectu Eustathio pater Comœdiæ vocatur; ὅτι πατὴρ ἂν Ὀμηρὸς ἢ Κωμωδίας κατὰ τὴν ἑῶν ἄλλων Ρήτορικῶν εἰδῶν, ἐν Οδυσσεακῆ μὲν πλεονάζει, ἢ ἀφειδέστερον ἢ ἢ αὐθαδέστερον ἢ ἢ ἀπὸ αὐτῆ, οἷα ἢ χορηγῶντων αὐτῶν ἢ ἐκεῖ πρὸς ὅσων ὕλλω γλοισαμῶ, & τὸ τῷ Ποιήσεως ἐκείνης ἢθικώτερον: id est, Homerum patrem Comœdiæ esse ut & aliarum rhetoricarum figurarum in Odyssæa quidem sæpius apparet; utiturque ea liberalius & licentius, personis materiam risus præ-**

Pag. 938.

Cap. 8.

sentibus, quia poësis illa morata est. Dionysius Longinus cum multis ostendisset Odyssæam ab Homero sene compositam esse, ejusque respectu posse eum comparari ἢ λίω κατὰ δομομῶσιν soli occidenti, nec stylum servare ac in Iliade sublimem, tandem addit Odyssæam esse οἰονεὶ Κωμωδίας ἢ θραυλογομῶσιν, tanquam comœdiam moratam & affectus experimentem; utque Cicero in Comicis personis effictos mores, expressamque imaginem vitæ quotidianæ videre nos scribit; ita Alcidas apud Aristotelem Odyssæam vocat, καλὸν ἀνθρώπινον βίης κατὰ πῆρον; pulchrum humanæ vitæ speculum. Idemque Philosophus Iliadem simplicem & affectuum plenam; Odyssæam vero implexam & ἢθικῶν sive moratam scribit esse. Et sane Ilias atque Odyssæa δευμαλικῶς conscriptæ sunt, singulæque unam actionem non secus ac Tragœdia, vel Comœdia habent, quam variis episodii exorna-

Orat. pro

Ref.

I 3. Rhet.

cap. 3.

Cap. 24.

Poët.

navit Homerus, adeo ut unum inde *δέμα* vel ad summum duo fieri possent, uti Eustathius & Aristoteles observant: quod cum imitati fuerint & Tragici & Comici, recte proculdubio *Tragœdia ac Comœdia* poëtae nostro tribuuntur, earumque pater appellatur: ἐν αἰτ Eustathius, ἢ οἱ μετ' αὐτὸν μιμησάμενοι Τραγικοὶ τε καὶ Κωμικοὶ, καθ' ὁμοίωσιν τὰ πᾶσι καὶ αὐτῶν μέλεχαι εἰς τὸ πᾶσι οἰκεία Ποιήματα ἢ αὐτῶν ἢ τῶν ὁμῶν μέθοδον ἢ ἐν Οδυσσεύᾳ διεχειρίσθη; *Quem imitantes qui post eum fuerunt Tragici & Comici poemata sua composuerunt; eademque methodus Homero servata in Odyssea.* Neque tantum quia ordinis & dispositionis auctor Homerus, **COMOEDIA** additur; verum etiam quia talia inseruit operibus suis, quæ ad hilaritatem excogitata, ut claudicans pincerna Deorum, vanus ac deformis Therfites, Irus cum Ulyssæ certans, Mars cum Venere à Vulcano reti constrictus, comici aliquid in sese continent. Sic brevium Scholiorum auctor scribit cum κωμωδῶν, cum Paridem vel Alexandrum, hominem natura timidum, facit fortissimos Græcorum provocare; & Eustathius; κωμωδῶν μὲν γὰρ, καθ' ἁρτίησιν τὸ Θεοσίτην; *comice scribens, dejicit Therfitem: qui quæ paulo ante notat, nequaquam prætermittenda sunt, cum valde argumento nostro, atque adeo sententiæ convenient: Τραγικοὶ δ' αἰτ, τὸ σεμνότερον ἢ ψῆσιν γὰρ τὰς τὴν τραγωιδῶν ἀειπέλειας. κωμικοὶ δ' ἐλάττω. Οὐδὲν γὰρ ἠρωϊκὸν παρ' αὐτοῖς. ἀλλὰ χάριν γέλωτος ἀειπέλειας ἢ κωμωδίας σχάζει, ταῦτα δ' πάντα καθ' αὐτὴν τῶν ποιητῶν ἔρηται: Tragici id quod magnificum est imitantur; extollunt enim rerum casus: Comici vero deterius imitantur: nihil namque apud ipsos Heroicum, sed Comœdia risus gratia sc̄ctatur prospera: ea omnia apud poëtam inveniuntur. Exstat tandem hanc in rem locus præstantissimus apud Gregorium Nazianzenum in Orat. adversus Julianum; isque non modo μέγαν τὴν θεῶν κωμωδιογράφον, verum etiam τραγωδοποιὸν Homerum appellat; & utriusque rei exempla, τὰ μὲν συμφορῶν, ταὶ δὲ γέλωτος ἀξία scribit reperiri; id quod pluribus explicat Nonnus, qui potest videri. Acerrimus quoque Philosophorum Aristoteles Homerum primum χήματα formas Comœdiæ scribit ostendisse, ἢ ψῆσιν ἀλλὰ τὸ γελοῖον δευμαλοποιήσασθαι; non opprobria, sed ridicula dramaticum in modum representantem; neque tamen Odyssæam, verum Margitem Comoediæ similem facit: ὁ γὰρ Μαργείτης ἀνάλογον ἔχει ὡσαυτεῖς Ἰλιάς καὶ Οδύσσεια πρὸς τὰς τραγωιδίας, ἔπειτα καὶ ἔτι πρὸς τὰς Κωμωδίας: *Quam enim Ilias & Odyssea ad Tra-**

Ad II. 2.
Cap. 9, 23
& 24.
Poëtices.

Inst. II. 7.

Tag. 258.

Cap. 4.
Artis.

- Tragœdiam*; eandem ad *Comœdiam* proportionem habet *Margites*. Scilicet & hoc carmen, licet Dio Chrysoſtomus, Baſilius Magnus, Euſtathius dubitent; alii tribuant Pigreti vel Tigareti Artemiſiæ regi-næ fratri apud Suidam; alii (inter quos proculdubio Zenon, quem Dio Chryſoſtomus in *Iliadem*, *Odyſſeam* & *Margitem* ſcripſiſſe memorat;) diligenter in rem illam inquiſiverint, eodem Euſtathio notante; à multis Homero tribuitur, uti Proclus & anonymus vitæ ejus auctor teſtantur; atque Callimachi admirationem meruit: **Harpocratio**: *Εκάλειν ἢ τὰς ἀνοήτους ἔγω, Μὰ τ' εἰς Οὐρανὸν ἀναφαιρῶμαι Μαργίτῳ, ὅπερ πεινῶ καὶ λιμῶν & ἰαμαζέων ἔοικεν*; *Stultus ita appellant propter Homero tributum Margitem, quod poëma Callimachus admirari ſolet*. Et Marius quidem Victorinus poëtae noſtro illud diſerte tribuit: *Homerus fons & origo metricæ diſciplinæ, non tantum in duobus corpusculis (σωμάτιον vocat ſimiliter Dionys. Longinus, non ſecus ac Heſychius *Iliadem* Οὐρανὸν σωμάτιον, quod male Palmerius in *πεινῶσιον* mutat) *Iliados* & *Odyſſeæ* his verſibus telijambis frequenter eſt uſus: ſed & in eo carmine, cui **MARGITES** nomen eſt, idem heroicis hexametris trimetros jambicos tanquam pares numero miſcuit: Idem loquens de jambis ſeptem & decem ſyllabarum: Hoc genere verſuum primus uſus eſt Homerus in **MARGITE** ſuo: nec tamen totum carmen ita digeſtum perfecit: nam duobus pluribusve hexametris antepoſitis, iſtum ſubjiciens copulavit, quos poſtea Archilochus interpolando composuit: quibus ex locis patet verſus hexametros Jambicis temere ac inordinate fuiſſe mixtos; unde & *μετρικὰ ἀπαικῆ* vocantur Hephæſtioni in *Enchiridio* *ἢ μέτρων ἢ ποιημάτων*. Sed ut ipſum ad marmor revertar, **TRAGŒDIA** viro, **COMŒDIA** foëminæ aſſimilatur; quia Heroës, reges in *Tragoëdiis*; foëminæ vero in *Comœdiis* frequentiores ſunt, quemadmodum ex *Æſchylo*, *Sophocle*, *Euripide*, *Seneca*, *Ariſtophane*, *Terentio*, *Plauto* conſtat. Ut enim publica negotia viri, ita privata mulieres ſibi vindicant, taliaque inprimis, quorum argumenta *Comœdiis* inſerviunt: adeo ut non ſatis caute putem *Lucianum* ſcripſiſſe tam in *Tragoëdiis* quam *Comœdiis* *plures mulieres quam viros eſſe*; qui tamen alibi ipſe *Tragicorum* de conditione agens, nullos niſi *Creontas*, *Priamos*, *Agamemnonas*, *Cecropas* & *Erechteos* crepat, ne foëminarum quidem facta mentione. Sane diſertiſſimus *Latinorum* patrum *Lactantius* *comœdiis**

Orat. 53.
De Leg.
Gentil.
Lib.
Ad Od.
K. extr.

Tag. 4.

Lib. 1.
Extr.

C. 8. πει
+ 46.

Tag. 63.

Lib. de
Salt.

In Ne-
cyom. &
De Merc.
Cend.

diis *virgines & meretrices*; Tragoediis vero *reges* tribuit: *In scenis* L. G. C. 2. x.
quoque nescio an sit corruptela vitiosior. Nam & Comicae fabulae de stupris
VIRGINUM loquuntur, aut amoribus **MERETRICUM**;
 & quò magis sunt eloquentes, qui flagitia illa finxerunt, eo magis sententiarum elegantia persuadent, & facilius inhaerent audientium memoriae
versus numerosi & ornati. Item tragicae historiae subjiciunt oculis parricidia,
 & *incestus* **REGUM** malorum & cothurnata scelera demonstrant. Iisdem reges & heroes **Diomedes**; *Satyrica est apud Graecos* Lib. 3.
fabula in qua item Tragici poetae, non reges aut heroes (quemadmodum scilicet in tragoediis fiebat) sed satyros induxerunt: Deum & heroem Horatius;

Nec quicumque DEUS, quicumque adhibebitur HEROS
Regali conspectus in auro nuper & ostro
Migret in obscuras humili sermone tabernas.

Et quod huc valde quadrat, Comœdia muliere itidem representata, innixa ludicro instrumento, & capiti velum obducens ceu poenitens in Socratem dictorum & factorum, ipsi in carcere sedenti adstat ex opinione Joannis Chiffetii, in libro de Gemmis imagine Socratis cœlatis. Induitur autem **TRAGOEDIA** tunicam talarem manuleatam cinctam, atque pallium; estque fronte admodum torva & gravi, adeo ut non male illi aptari possint Ovidiani versus,

Venit & ingenti violenta Tragœdia passu;
Fronte comæ torva, palla jacebat humi.

Hercules quoque tragicus apud Casalianam ejusmodi plane tunicam gerit; tragicifque eam ex doctissimi viri mente tribuit **Lucianus**; ἡ δὲ ἐμπύτια, ἡ δὲ ποδύρεις χιτῶνας ἢ χλαμύδας In Iov. Trag.
 ἢ χειρίδας; id est; *Et cothurnos, tunicas talares manuleatas & chlamydes.* Verum si hoc sibi voluit ille, miror cur manicas à tunica disjunxerit, interque eas vestes collocaverit: & , nisi me plane fallo, per *χειρίδας* intelligendæ sunt chirothecæ; quas tragicos gestasse ex **B. Chrystomo** alibi doceo. Sed præcipue in Tragoedia notandum capitis tegmen, quod tanquam litera **Λ.** super frontem affurgit; & de quo nescio an loquatur **Pollux**: οἱ δὲ ξυρία, πρὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, λευκὴται τῶν κέ- L. 1. c. 19.
 μέλων, περιεπέμψουσι τῶν οὐγκῶν αἱ τρίχες: *Rafus est maximus natu senum; albissimam comam habens, & crines Ogco adjacentes;* deinde quid sit docet; οὐγκῶν δὲ ἐστὶ, τὸ ὑπὲρ τὸ πρὸς ὤμωπι ἀνέχον εἰς
 L. 1. c. 19.

ὕψος λαμβανοῦσά τῷ ἀήματι: *Orcus autem est ea quæ supra personam est, alta prominentia literæ Λ. figuram referens.* Illustris Salmasius epistola ad Colvium censet ὄγκον fuisse aliquid in summo personæ tragicæ tam mulierum quam virorum in altitudinem elatum non autem ex crinibus factum, sed ex eadem materia, qua persona constabat, huicque fastigio plerumque ipsos crines adhæsisse. Hoc aliquid ego esse puto illud, quod figura literæ Λ. super personam exstabat, ad hanc forte formam;

& propter quod, si in re obscura plane conjecturæ locus, pallium Tragœdiæ (quæ & barba rafa cernitur, ut senem suum plane paulo post describit Pollux) in marmore ita formatum atque compositum est. Atque hunc ad ornatum videtur etiam digitum intendere Lucianus; cui Tragœdus est ἀνθρώπου ἐμβαταῖς ὑψηλοῖς ἐποχέμενος, πρὸσωπον ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνατείμενον ὑπεκείμενος, ἢ σῶμα κεχλωῖς πύμμεγα, ὡς κατὰ πικρῆς τοῦ θεοῦ; *Homo altis calceis incedens, larva super caput vel frontem exstante, ore hiante, non secus ac si spectatores devorare vellet.* Non satis bene interpretem reddidisse existimo, caput larva minaci obductum habens. Nam ἀνατείνειν significat sursum extendere, erigere; quomodo ἀνατείνειν τὰς χεῖρας, τὰς ὄψεις & alia dicimus; & videant eruditi, num hic ornatus superficies vocetur Varroni apud Nonium: *Item Tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem SUPERFICIES accedebat:* Popma quidem explicat de fræce, qua nuda ora Tragici perungebant; sed aliud *ora perungere*, aliud *superficies ad frontem accedens*; nullaque similitudo

tudo est inter *caput gibberum* sive eminens & elatum, faciemque facibus perunctam. Hunc autem ἄγνω servi in tragœdiis, exceptis nuntiis, non habebant; sed *πείρασμον*, id est pilcum *αἰκάνον* vel teretem: ornabantur tamen illo, at non ita elato & exstructo mulieres, uti apud Pollucem, quem interpres non intellexit, videre licet. Et quanquam mulier Comœdiam repræsentans ansam quasi præbeat inquirendi, num mulieres in scenam prodierint, egerintque Comœdias; malo tamen hoc alii tempori reservare, & monere tantum Juvenalem canere viros fœminarum personas egisse;

— *an melior cum Thaida sustinet, aut cum
Uxorem Comœdus agit: vel Dorida nullo
Cultam palliolo, mulier nempe ipsa videtur,
Non persona loqui* —

Sat. 3.

Quintilianumque memoriæ mandare Demetrium Comœdiarum actorem optime repræsentasse, *deos & juvenes, & bonos patres, servosque & matronas & graves anus*. Sequitur

Lib. xi.
C. 3.

Φ Υ Σ Ι Σ

id est *INGENIUM* vel *NATURA*. Apud Thucydidem φύσις ἰσχύς est *vis ingenii*; & Cicero ἀμείνων εἶναι τὰ τῆ φύσεως reddidit, *major ingenio esse*. Sic ipse à Juvenali propter raram eruditionem, non secus ac alii multi ab aliis, *ingenium* vocatur; neque aliter Homerum appellat Plinius; ut cum, *nullum felicius INGENIUM Homero vate Græco exstitisse* scribit, vel eum *FONTEM INGENIORUM* nominat; quæ elogia augens Valerius eundem *VATEM INGENII COELESTIS* appellat. Vel specialius

Sat. x.
L. 9. c. 29.

L. 17. c. 5.

L. 8. c. 8.

Φ Υ Σ Ι Σ

indicat Homerum poëtam *αὐτοδίδακτον*, atque à natura edoctum, nec artis, quæ etiam in marmore non apparet, adimniculis adjutum esse; quo respicit proculdubio poëta anonymus

Lib. 4.
Anth.

Εὔρε φύσις, μόλις ἔρε. Τεκῆσσε δ' ἐπαύει μόχθων
Εἰς ἓνα μῦθον ὄμιρον ὄλιον τρέψασα μνησινίω,
*Invenit natura, ægre invenit. ubi vero generavit, cessavit à laboribus
In unum solum Homerum convertens sapientiam.*

Sed *μνησινή* non est *sapientia*; verum animo impetus à natura infusus, quo ad aliquid agendum impellimur; designatque hoc loco Homerum naturali ardore animi, ad carmina pangenda veluti

luti divino furore raptum esse; quo sensu & *impetum* usurpat Petronius in Satyrico. Atque huc pertinet quaestio antiquis agitata; num NATURA AN ARTE QUIS POETA FIAT. Horatius, acerrimus post Aristotelem poetices iudex nec ingenium sine arte nec artem sine ingenio professe canit;

Lib. de
Arte.

Natura fieret laudabile carmen an arte

Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena

Nec rude quid prosit, video ingenium; alterius sic

Altera poscit opem res, & conjurat amice.

Ars autem id maxime efficere videtur, ut versus pedibus religiose instruantur, & ordo servetur materiae conveniens; naturam vero opus fictio est, ac ornare episodii & fabulis poemata; illa igitur *versificatorem* facit; haec *poetam*; quantumque poeta praestantior versificatore, tantum natura artem, & ingenium curam superat. Hinc Democritus Abderites naturam fortunatorem arte credidit; Horat.

Ingenium misera quia fortunatius arte

Credit, & excludit sanos Helicone poetas

Democritus; —

Scilicet ille credidit, natura poetam fieri, nihil artem juvare; ingeniumque & venam naturalem, *furorem* vocat apud Ciceronem: *Negat sine furore Democritus quenquam poetam esse posse.* Naturam enim nihil aliud in poetis censuerunt veteres, quam afflatum divinum & furorem; unde Plato perpetuo θεῖα νόσος opponit τῷ διδασκῶ, τῷ τεχνικῷ τῷ ἐν ἑπιπέδῳ ὄντι;

L. 1. Div.

& Cicero inflammationem animorum nominat: *Saepe audiivi poetam bonum neminem (id quod à Democrito & Platone in scriptis relictum esse dicunt) sine inflammatione animorum existere posse, & sine quodam afflatu quasi furoris.* Natura igitur primas sibi partes vindicat; nec tantum facit, ut poemata fabulis ornetur, verum etiam ut VENA adsit; cujus quoties mentio fit, toties significatur poetam αὐτοδιδασκῶν esse: Horatius *studium* & *venam* opposuit, Ovidius *ingenium* & *artem*, Plinius *curam* & *ingenium*; & Juvenalis canit;

L. 2. de
Orat.

L. 1. Am.
El. vit.

Sed vatem egregium cui non sit publica vena.

Carmina, quibus illa inest, *fluitantia* vocantur auctori carminis ad Pisonem;

— Si carmina forte

Nectere ludenti jurvit FLUITANTIA versu.

Sic Diogenes Laërtius poëtas, si solute scribere aggrediuntur, aliequi quod volunt; περιγεγραφεως vero, si ad carmen pangendum sese applicant; excidere; indeque patere scribit τὸ μὴ φύσει εἶναι, τὸ δὲ τέχνης ἔργον; id est, poësin naturæ, oratoriam verò artis esse; quæ ultima male invertit doctissimus Vossius, & artem poësi, naturam oratoriæ tribuit; quod à mente Diogenis plane alienum est. Plato poëtas non ex arte, sed ex furore censet; πάντες οἱ τε τῶν ἐπῶν ποιηταὶ οἱ ἀγαθοὶ σοὶ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἔμφροι ὄντες ἢ κατεχρόμιοι παντῶν ταῦτα τὰ καλὰ λέγασσι ποιήματα; Et omnes poëtae epici, non arte valentes, sed divinitus afflati; & furore concitati hæc omnia præclare poëmata canunt. Enthusiasmus autem ille ipsa natura est, qua si ad carmen componendum poëtae impelluntur, elegantissime ΓΟΝΙΜΟΙ, ΑΥΤΟΔΙΔΑΚΤΟΙ, ΑΥΘΟΜΑΘΕΙΣ & ΘΕΟΔΙΔΑΚΤΟΙ appellantur; Aristophanes;

In vita Xenocr.

Cap. 1. de Nat. Poët. In Ione.

Γόνιμον ἢ ποιητὴν ἂν εἶχ' εὐροῖς ἔπι :

quem optime Scholiastes interpretatur φυσικόν τινα ἢ μὴ βεβαιοποιημένον ἢ δημοτικόν; id est; qui natura poëta est; qui non coactus nec factus ad carmen faciendum accedit; Themistius; ὅτι ὁ θεομάστε ἢ αὐτοδίδακτε ποιητὰ; Heus tu egregie & à natura edocte poëta. Nam vocis αὐτὸς ea vis est, ut hominem magistrum excludat; similiterque Homerus ipse citharædum, qui afflatu numinis canebat, vocat αὐτοδίδακτον; quod expendunt & examinant Maximus Tyrius in dissertatione, cui titulus, εἰ τις ἄλλοις θεῖα μοῖρα ἀγαθῆς, Isidorus Pelusiota, & Justinus Martyr. Sic à Themistio iterum αὐτοδίδακτον βασιλεὺς apibus tribuitur, & αὐτοφῶνης; quia ille novit se regem esse visita, neque ab aliis creatur; Synesio non aliter appellatur malitia, ad quam à natura proclives sumus; amor, quia omnibus quasi innascitur, Achilli Tatio; & vox avium Diocoro Siculo, quia natura ejus artifex est. Sic, ut vox elegans similibus illustretur, Eunapio Deus αὐτοκλήτος est, qui sua sponte, non autem invocatus opem fert; Dionis Chrysostomo Philosophi ingenio suo docti αὐτοεργοὶ τῆς σοφίας; & Apollonio Smyrναῶ Πάν αὐτόξυλος celebratur;

Lib. 4. Ep. 20. Lib. de Mon.

Orat. 5. Lib. 2. de Prov. Lib. 1. Lib. 3.

In vita Procrasti.

Lib. 4. Epigr.

Πάν ὁ παρωρείτης, αὐτόξυλος, ἀνεοσφίνης

Εἰμι, ἢ ἐγχεθὲν γλυκισπότης κύλιος.

Pan montis latera incolens, ligneus, agnos in sacrificium addibens;
Sum & patrii mustibiba calicis,

T. 3.
 pag. 84.

ut vertit Lubinus, & post eum Trifanus; verum *ligneus* est Græcis ξύλινος, & altera vox majus quid, ut equidem mihi videtur, complectitur; indicatque hanc statuatam non fuisse humana opera politam, sed ex arbore natam, ita ut truncus ingenio suo retulerit Panos figuram; qualem videor observasse in gemma operis antiqui apud Gorlæum;

eodemq; plane sensu Hesiodus dixit *αὐτόγονον ἀροτρῶν*, quod habet burim à natura curvam, non clavibus affixam temoni & deicali, uti optime exponit præstantissimus Grævius; quomodo etiam Scholastes Homeri *αὐτόγονον* recte interpretatur τὸ ἐξ αὐτῆς μονόξυλον; quod natura sua unum lignum est. Sed ut ad poetam *αὐτοδίδακτον*, qualis & Homerus nos ter facere non possum quin addam insignem Philonis Judæi locum, quo optime vis hujus vocis declaratur: Ἐν τέτρω, αἶτ, πᾶσι πᾶσι ΑΓΓΙΟΜΑΘΗΣ ἢ ΑΓΓΟΔΙΔΑΚΤΟΣ σοφός. ἃ γὰρ σκέψεις ἢ μελέταις ἢ πόνοις ἐβελιώθη. γινόμενος δὲ εὐθύς εὐτέπεσμα μὴ ἐν εὐρε σοφίαν ἀνώγειν ὁμωρηθεῖσαν ἀπὸ χάριτος, ἧς ἀνοσίτερος πάσις, εἰσιδήθη ἢ διεπλεόθη μεθύων πῶ μετ' ὀρθότιτος λόγος νήφωσαν μέθῃ; *Ad hunc ordinem pertinet omnis à se ipse edoctus sapiens. Nec enim cogitationibus, meditationibus, laboribusque proficit: sed mox natus paratam invenit sapientiam irroratam sibi cælesti pluvia, cujus meraco haustus exbilaratus, perpetuo temulentus est ebrietate sobria, salva rationis integritate: cumque αὐτομαθὲς esse dixisset novum, & ratione majus, & vere divinum genus, non humanis commentis eruditum, sed furore divino, adjicit; τὸ μὲν ἐν διδασκόμενον μακρῶ χρόνῳ δείπη: τὸ δὲ φύσει, ταχὺ τε ἢ τρεῖς πᾶσι πᾶσι ἀχρονόν ἐστι. καὶ αἰὶνον μὲν ἀνθρώπων, τῷ τὸ δὲ θεὸν ὑφηγητῶν ἐχθρῶ; Quod discitur opus habet longo tempore; quod à natura*

Lib. de
 profug.

Aura scimus expeditum est, & nullum initium quasi habet: illud hominem, hoc Deum præceptorem habet. Julianus Imperator ingenium, philosophiæ amorem, otiumque in poëta requirens, illud vocat *ἡδὺ πνεῦμα* apud Suidam; Cicero oratione pro Archia scribit, poëtam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi divino quodam spiritu afflari: & Homero tandem nostro Democritus tribuit *φύσιν θεαζέσθω ἢ θεῖαν ἢ δαίμονιαν* apud Dionem Chrysostomum. Verum cum ea omnia *Μύθος* & *Ποίησις* complecti possint; illæque vim virtutemque Homerici carminis designent satis; crediderim

v. *Αἰτιολογίας*;

Orat. 53.

Φ Τ Σ Ι Ν

nos docere, Homerum rerum naturalium eximiam notitiam habuisse; optimum *φυσιογνώμονα*, & Physicum fuisse; ac tandem potuisse *περὶ φύσεως περιγραμμάτων ἀγγελέειν*. Hoc est quare naturæ conscius vocatur Macrobio: Alii putant Romulum vel altiore prudentia, vel certi numinis providentia ita primos ordinasse menses, ut cum præcedens Marti sit dicatus, Deo plerumque hominum necatori, ut HOMERUS NATURÆ CONSCIUS ait, secundus Veneri dicaretur: & quidem, quod non minimum laudis ipsi parat, SOLUS: Idem; Postremo Homerum sequamur, qui SOLUS NATURÆ CONSCIUS: facit enim Nausicaam Alcinoi filiam abluentem vestes, cum super mare esset, non in mari, sed fluvio. Per *φύσιν* autem intelligo Physicam *θεωρητικὴν* vel speculativam, quæ circa res naturales, cælum, stellas, terram, mare, animalia, plantas, ipsumque adeo hominem versatur; quam tamen non eo modo tractavit, quo Plinius, qui historiam naturalem id est quæcunque in rerum natura multis sæculis observata sunt conscripsit; vel ut Empedocles, aliique innumeri Philosophi, qui rerum rationes & causas scrutati sunt; sed NATURAM vel ΦΤΣΙΝ per allegorias docuit; singulisque rebus tam commoda & apta epitheta adiecit, ut pateat clarissime, earum ingenium probe Homerum perspexisse. Hoc est quod Philosophorum princeps & coryphæus Plato memoriæ mandat, eum non tam sapientiæ auctorem, quam imitorem esse; nihil earum rerum vere exhibuisse, quarum cognitionem se habere aperte ostendit; egisse quidem de medicina, sed Hippocratem medicum præstantiorem; de NATURALI adhæc SCIENTIA scripsisse, ejus tamen peritorem esse Thaletem. Quicquid sit pri-

L. 1. c. 12. Sat. 57.

L. 7. c. 13.

lib. 10. de Rep.

Lib. 2.

primus physicae Homericæ maxime studiosus Metrodorus Lampfacenus fuisse legitur apud Laërtium Diogenem; Ἐπὶ ἀναξαγόρῃ ἡ περὶ τῶν λόγων Μητέδωρον, ἡ Λαμφακλῶν, γνώριμον ἐν ταῖς αὐτῆς (Anaxagoræ) ἐν ἡ περὶ τῶν ἀστρονομῶν ἡ ποιητῆς περὶ τῶν φυσικῶν περὶ μαθεῖαν; *Hanc vero opinionem multum extendisse Metrodorum Lampfacenum ejus familiarem, quem etiam primum in his, quæ ad naturalem pertinent Philosophiam, poetæ studiosum fuisse. Et sane, uti plurima exempla testantur, physices penetralia inspexit, sapissimeque uno, nec non elegantissimo epitheto rei naturam exprimit, quam physici multis tradunt verborum ambagibus. Neque hoc latuit eos, ac frequenter, qualis natura animalium sit, ex Homero nostro docent; uti ex variis apud Aristotelem, Ælianum, Plinium, aliosque locis patet. Hominem ipsum ex terra & aqua componi illo auctore docet*

L. I. c. 6.
in Som.

Macrobius: *Et à terra quidem usque ad aquam spatium, necessitas à physicis dicitur: quia vincire & solidare creditur, quod est in corporibus lutulentum: inde Homericus censor (Menelaus) cum Grecis imprecaretur, Vos omnes in terram & aquam resolvamini, in id dicens, quod est in natura humana turbidum, quo facta est homini prima concretio. Aquilam canit esse ἰξύτατον δέξκεδξ ἰσπον ἐρνίων πέλενηδων; columbas τέρωννας, id est, timidus (unde multi περὶ ἀστερον censent dictam à περὶ ἰσως τέρων valde tremere, & φάσαν ἀ φέρομιν) aprum ληῖστοτέρω, quia segetes depascit; dentes acuere prælia initurum; gaudere locis cænotis & aqua turbida pinguescere; leonem cauda sese verberare, & ea ratione ad iram incendi; eumque igne fugari; equos, qui teste Aristotele animalia sunt φιλόλαστα, & φίλυδα, se lavare: draconem nocere alicui cupientem θανάτη φέρως βίξας, mortiferas herbas edere; canem non mordere, si homines subsideant, id quod eodem teste firmat Antigonus Carystius; præterea cygnos appellat δελιχοδέρως, propter insignem colli longitudinem: cervas φυζανικὰ; timidus & ἀνάκιδας imbelles; perdicem ὠκύπερον velocem; capras ἰξάλας id est ὀρεινήλας, quia semper saltare solent; leonem ἐλειήτιω vel propter ἔλλω calorem, vel quia ἐν ἔλεσιν pascitur, uti tradit Orus Grammaticus apud Auctorem M. Etym. vultures, γαμψώνυχας & ἀγκυλοχέλας rostrum eorum & ungulas, describens; serpentes ὀλοόφρονας, quia callidum inprimis animal; mulos κορτερώνυχας fortibus ungulis præditos, non secus ac lupos, quos insuper ὀρεσίους montanos vocat; tauros de-*
nique

Cap. 28.
Mir.

nique *δρυμετόπης*, latæ frontis; qualis & noster ille in mare conspicitur. Cum capræ insuper soleant de rupibus pendere, petras canit esse *αιγίλιπας*, ut indicaret eas tam altas esse, ut ascendi à capris nequeant; cum cervus sit timidus, homini tali tribuit *κερδίλω ἐλάφοιο*; significans simul, ut censuere veteres, timorem in corde sedem habere; cumque canis sit impudentia nobilis, virum impudentem habere *κωδὸς ἔμυα*. Notat quoque Eustathius Homerum per parabolas sæpe animalium proprietates, & historiam naturalem explicare; *ὃ δὲ αὐτῆς*, ait, *ἡ δὲ πικραχὴ καὶ ζῶων ἰδιότητες καὶ φυσικῶν ἰσχυρίαν πικρίλλω ἐκλήθη*: atque ita Achivos ex navibus & tentoriis ad concionem euntes, comparat apum examini è petra cava petentium flores vernos; quia illæ confertim volare solent; Myrmidones lupis propter robur, virum fortem in prælia ruentem apro; Ulyssæmque appellat *κερδαλεόφορα*; quia non secus ac vulpes, (Græci *κερδαλλω* & *ἀλώπηκη* nominant) vafer & astutus erat. Utque ad inanimata descendam, salices vocat *ὀλεσιμάρπης*, quia, ut nonnulli censent, qui earum *ἀνθῶ* bibunt, *ἀγνοὶ Νεμεύσι*. alnos *ὕδατοφείας*, quia aquis gaudent; ventos *ἀπυγαίης*, quia ex Aristotelis aliorumque philosophorum sententia ex terra oriuntur; vinum *αἶθοπα* non propter colorem, nam alibi dixit *αἶθερα σῖνον ἐρυθρὸν*, sed calorem, docente Plutarcho; fluviosque omnes & fontes canit ex mari ortum habere, quod plerisque veterum creditum, nunc non absque rationibus in controversiam vocatur. Nec sane monere oblitus est Plutarchus, in rationem inquirens, quare oleum solum ex omnibus humoribus *ὕγρὸν* vel *humidum* dixerit, poetam singula ornare *ἰδίοις ὀπτησίαις*; & Strabo contendit regionibus sive locis nunquam inania epitheta addita, sed omnia petita esse ex natura rerum, quas ornandas & describendas sibi desumpsit; proptereaque terrarum, marium, fluviorum naturam ipsi perspectam fuisse; *καὶ*, inquit, *ἐδραμῖαν σερσθῆκω κενῶς ἀπορήσειν*; eoque modo *Ἥλιαν* *πιπέντα*; *Ἰθισβεν* *πυλοτρήρινα* vocasse; atque ut docet *Ælianus*, mare Laconicum *θαλάσσαν κητύεασαν*, *cetosium*, quia ingentia in eo cete nascebantur; & teste Macrobio ceciniisse, aquæ marinæ pinguedinem ineffe. Eam quoque Physicæ partem, quæ clementa & cælum spectat, diligenter calluit; eorumque naturam *ὁ μέγας ἐν ἀνθρώποις ἦρως* (ita

Homerum vocare non dubiat Auctor anonymus post Gesnerum à Clarissimo Viro, Joanne Columbo, Professore apud Upsalenses publico, editus, & mihi, cum hæc scribo, dono missus) per fabularum tegmina, id est, deorum amores, pugnas, rixas, aliasque res ob oculos posuit; quo respiciens Dionysius Halicarn. scribit fabulas Græcorum *ἠπειδή τινος τῶν θεῶν φύσεως ἕνεκα δι' αἰκηνόριαις, opera naturæ per allegorias indicare.* Et sane jam olim Metrodorus Lampfacenus, teste Tatiano, Iovem, Junonem & Minervam dixit esse *φύσεως ὑποστάσεις καὶ συχρίων ἀνεκρούσεις, res quasdam naturæ, & elementorum dispositiones*: eidem studio deditus fuit Heraclides; præterque eum Porphyrius, Cronius, Numenius & Proclus, quemadmodum ex libris eorum & Eustathio in Homerum constat. Sic cum Philosophi (nam & Porphyrius scribit ex Stoicorum sententia Solem ali evaporatione maris, Lunam fontium & fluminum, astra telluris) putarent stellas, ignemque æthereum humore nutriri, ideoque sub zona cœli perusta Oceanum positum esse, Homerum idem docere contendunt, fingendo Iovem cum cæteris diis Æthiopum lautas epulas adire: Macrobius. *Ignem æthereum Physici tradiderunt humore nutriri, asserentes ideo sub zona cœli perusta, quam via Solis, id est, zodiacus occupavit, Oceanum, sicut supra descripsimus, locatum à natura; ut omnis latitudo, qua Sol cum quinque vagis & Luna ultro citroque discurrunt, habeat subjecti humoris alimoniam: & hoc esse volunt, quod HOMERUS DIVINARUM OMNIUM INVENTIONUM FONS ET ORIGO, sub poëtici nube figmenti verum sapientibus intelligi dedit, Iovem cum diis cæteris, id est, cum stellis profectum in Oceanum, Æthiopiis eum ad epulum invitantibus. Per quam imaginem fabulosam Homerum significasse volunt hauriri de humoribus nutrimenta sideribus. Quin & loca duodecim signorum docuisse eum ex veteri Ægyptiorum doctrina libro primo Iliados extremo, ubi Vulcanus singulis diis δώματα exstruit, & τοῖς δεσπὶ μαθημάτων ἀφ' ἑαυτῶν τριζύτης δόξης, Mathematicis initium dedisse hujus opinionis, multis iisque elegantibus Eustathius docet. Hinc brevium auctor Scholiorum poëtam nostrum appellat MATHEMATICUM; & Lucianus memoriæ mandat, ex Homeri nec non Hesiodi carminibus patere, τὸ πάλαι τοῖς ἀστρολογέσθιν οὐρανὸν ἔχειν, præcorum fabulas cum ASTROLOGIA consentire; illumque narrantem Iovis catenam, Solis jacula, in*

Lib. 1.

Lib. 2.
in Som.
c. 10. &
Lib. 1.
Sat. 23.

Ad II. 6.
v. 385.
Lib. de
Astr.

scuto urbes, choros & vineam, Martis Venerisque adulterium, ea omnia ex ea scientia confinxisse. Sic quia cecinit Polydamanta & Hectorem eadem nocte natos, natura multum discrepasse, huncque fuisse bellatorem, illum oratorem, Heraclitus affirmabat Homerum Astrologum esse: Eustathius: *ἐν ᾗ τῶ μίᾳ δὲ ἐν νυκτὶ ἐγένοντο, Ηρακλείτῳ παρὰ τήρητε ἢ ΑΣΤΡΟΛΟΓΟΝ εἶναι ἢ ποιητῶν*; Ex illo vero, **UNA IN NOCTE GENITI SUNT**, diligenter animadvertit Heraclitus, poetam **ASTROLOGUM** esse: qui una in nocte natos Hectorem & Polydamantem, tamen naturam longe diversam habuisse narrat *Διὰ ὥρας ἀρχέσειν*, propter accuratam temporis, quo sc. nati sunt, distinctionem. Et per antrum Nympharum in Odyssæa descriptum, duasque ejus portas denotari tropica Capricorni & Cancri, per quæ animæ de cælo in terras meare, & de terris in cælum remeare creduntur, multis docet Macrobius. Ergo Astronomus & Astrologus Homerus fuit; ille docet, quæ lege moveantur ac regantur astra; hic vero *ἀστροτελεσμάτων* sive siderum effectus tradit; prædicitque ex cœli constitutione regionum, urbium, hominum singulorum fata ac fortunas; quam artem *ἡμεθελιακῶς*, quia considerat sidera *ἡμέθελια* vel natalitia, atque ex eorum positione mores humanos colligunt, vocant: indeque licet Hector & Polydamas eadem nocte, diversis tamen horis, diversaque constellatione nati fuerint, morum diversitate fuerunt insignes. Ulyssæm dum introducit observantem Pleiadas, Orionem, & Ursam, ostendit sane Astronomiæ sese peritum esse, illamque nautis necessariam cum ad regionum climata dignoscenda, tum ad prævidendas tempestates; & quod huc valde pertinet, Eustathius Ulyssæm facit Philosophum *ἀστροτελεσµατικόν*; desiderantem noscere *μεθοδικῶς ἢ κανονικῶς φιλοσοφίαν*; ad quam veluti patriam cupit redire, quia sine ea *οὐκ ἔστι φιλοσοφεῖν*. neque aliud docet eorundem astrorum, & Hyadum descriptio in Clypeo quem Achilli fecit Vulcanus, vel iudice summo Philosopho & Historico Plutarcho; Quod vero nec aliorum, Latina interpretatione brevitati studens utor, *in cælo siderum imperitus fuerit Homerus, ex iis, quæ cecinit, palam est, Πληιάδας, &c.* Ad hæc Ursam describit, quo pacto subinde juxta polum arcticum nobis semper apparentem versetur, & propter sublimitatem Horizontem non attingat; eo quod & æquali tempore & minimus circulus, in quo Ursu est, &

Lib. 1.
in Somn.
cap. 12.

p. 1300.

maximus, in quo Orion, in mundi circumferentia vertitur. Præterea
& Bootem tardè occidentem, quia diuturnum faciens occasum ejusmodi
situm habet, ut rectus deferatur & una cum quatuor signis occidat, quæ
sunt ex cunctis illis sex quæ toti nocti attribuantur. Quod vero non omnia,
quæ ad siderum contemplationem pertinent, ut Aratus vel alius persecutus
est, nemini videatur mirum: neque enim hoc ipse institutum fuit. Et
Achilles Tattius in Isagoge, postquam nonnullos versus at-
tulisset, quibus Homerus vel de rerum universitate vel de si-
deribus loquitur, inde occasionem & copiam nactos scribit,
qui de Astrologia commentati sunt; utque Crates & Apion
ὁ πολιωνίκης testantur, Homerum Ἀστρονόμον esse. Aptissime re-
vera ΦΥΣΙΣ huc referri potest, quia mundi principia & si-
derum motus spectare proprie physicorum est, uti non in-
leganter Macrobius, docens Ciceronem in Scipionis somnio
nec Moralem, nec naturalem nec rationalem Philosophiam
prætermisisse diserit: Cum vero vel de Sphærarum modo, vel de
novitate sive magnitudine, deque principatu Solis & circis celestibus,
cingulisque terrestribus & Oceani situ loquitur, & harmoniæ superum pan-
dit arcanum, PHYSICÆ decreta commemorat: hancque ob cau-
sam Heraclides in Allegoriis Homerum nominat ἢ φυσικῶν ἢ
σοιητικῶν δολμᾶτων ἕνα ἀρχηγόν, naturalium de elementis dogmatum unum
ac primum auctorem, & διδάσκαλον, vel magistrum opinionum,
quas quisque invenisse putatur. ΦΥΣΙΣ autem vel ΝΑΤΥ-
ΡΑ in marmore puerili habitu effingitur; quia illius myste-
ria inaccessa & recondita sunt; nosque in eorum investigatio-
ne, quantum etiam profligaverimus, respectu rerum, quas
ignoramus, pueri quasi fumus atque infantes. Sic Solon
apud Platonem in Timæo, Clementem Alexandrinum,
Justinum Martyrem, Theodoretum testatur, Ægyptium
facerdotem Græcos vocasse παῖδας & νέες τὰς ψυχὰς, neminem-
que Græcum γέροντα esse; quo indicabat, Græcos nunquam ad
veram sapientiam pervenire, semperque in ejus vestibulis
hærerè. Ut enim rectè loquitur Strabo: Καὶ ἰδιώτης ὃ πάς ἔ-
ἰπαίδεσσι τὸ πᾶν πᾶς ἐστὶ, φιλομυθεῖ τε ὡσαύτως; Et qui sunt li-
terarum rudes, pueri sunt quodammodo, & fabulas amant. Apud Lu-
cianum qui aliis doctior longe est, certisque argumentis prob-
at non æque illis felix esse ingenium, dicitur eos pueros esse
ostendere; ut cum narrasset Peregrinum Christo nomen in Pa-
læstina dedisse, versatumque esse cum Sacerdotibus & scri-
bis,

Lib. 2.
 in Somn.

Lib. 1.

bis ; subjicit : *καὶ πῶς ; ἐν βροχῇ ΠΑΙΔΑΣ αὐτὸς ἀπέφλυε ,
 θεοφύτης καὶ διασώζων , καὶ σωαγωγὸς , καὶ πάντων μὲν αὐτὸς ὢν :*
Quid quaeris ? brevi illos PUEROS esse ostendit , cum propheta , so-
dalitiis princeps , Synagogæ vel concionis coactor , omnia denique solus esset :
 qui eadem fere loquendi ratione utitur in Alexandro vel pseu-
 domante , Hipponacte & Hermotimo. Et, ne in profanis
 rebus interpretandis doceam Apostolum Corinthios suos
 monere , ne *παιδία* vel *pueri* sint prudentia , sed malitia , φρεσὶ
 δὲ *πέλειοι* ; Arnobius indoctos homines pari ratione *parvulos* ,
 vocesque eorum *pueriles* appellat ; Cicero oratorem plane je-
 junum , ac indifertum *infantissimum* ; non secus ac Dialecti-
 cos , quia anguste differebant & captiosis argumentationi-
 bus , interrogationibus , responsonibusque operam dabant :
 patronis causarum imperitis *infantiam* objicit ; ut , *Accusatorum*
incredibilis INFANTIA : rursus : *Accusators Lentulo subscriptori-*
busque ejus nihil INFANTIUS : & alibi : *Nec INFANTIA*
ejus qui rem novit , sed eam explicare dicendo non potest : nec inscitia ejus ,
cui res cum suppetit , verba non desunt est laudanda . Quibus ex locis
 patebit , spero , non absque ratione *ΦΥΣΙΝ* per puerulum
 repræsentari ; quippe cujus utpote *tortuosæ , obscuræ* , imò per-
obscuræ , uti Cicero loquitur , cognitio , cum tot millia sem-
 per restent enucleanda , tenera & puerilis quasi est . Operæ pre-
 tium est audire Senecam , quo nemo hanc rem melius ex-
 primit : *Quam multa animalia hoc primum cognovimus seculo ? &*
quidem multa venientis ævi populus ignota nobis sciet . Multa seculis tunc
futuris , cum memoria nostri exoleverit , reservantur . Pusilla res mun-
dus est , nisi in illo quod quaerat omnis mundus habeat . Non semel quedam
sacra traduntur : Eleusis servat , quod ostendat revisentibus . Rerum na-
tura sacra sua non simul tradit : initiatos nos credimus : in vestibulo ejus
hæremus . Illa arcana non promiscue nec omnibus patent : reducta & in in-
teriore sacrario clausa sunt : Ex quibus aliud hæc ætas , aliud quæ post nos
subibit , aspiciet . Hic autem puer , Naturæ non inelegans sym-
 bolum , adstantis puellæ , & digito ori admoto silentium
 suadentis , quietemque imperantis , vestem vellicat ; quæ
 mihi *ΑΡΕΤΗ* videtur esse , quia proxime in nominum sub-
 scriptione *ΦΥΣΙΝ* sequitur

Lib. 1.
 Pro
 Cluent.
 & lib. 2.
 ad Her.
 Lib. 3.
 Att. 16.
 Lib. 3. ad
 Q. Fr. 4.
 & lib. 3.
 de Orat.

Lib. 7.
 N. Q.
 cap. 11.

A P E T H

Igitur in sacro , Homerique numini & majestati devoto co-
 mitatu cernitur non immerito ; quippe qui *καρπὸς τῆ ἀρετῆς*

Orat. 2.
d. Regn

præconem virtutis appellatur à Dione Chrysoftomo. Nam apud eum à patre Philippo Alexander interrogatus, quam tandem ob causam contemneret σοφίαν vel sapientiam Homeri; cum tamen ipsum admiraretur, respondit; se velle libentissime audire præconem in ludis Olympicis, nolle autem alios, sed se ipsum proclamari victorem: ταῦτα ἡ λέγων subjicit aurei oris orator, ἐποίησε φανερόν, ὅτι τὸ μὲν Ὀμηρον ἐνόμιζε δαίμονιον καὶ θεῖον τῶ ὄντι ΚΗΡΥΚΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ: *Hæc autem dicens, manifestabat, Homerum quidem putare se esse excellentem & divinum revera PRÆCONEM VIRTUTIS.* Idem Alexander Iliadem, in qua bella, cædes, clades, vulnera describit; hominesque non fecus ac Tyrtæus in prælia & ferrum accendit, τὸ πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδον, docente Plutarcho, vocare solebat: atque apud Ciceronem Oratione pro Archia exclamat; *Ofortunate adolescens (Achillem designat) qui tuæ virtutis Homerum præconem invenisti;* non fecus ac Scipio apud Silium

Felix; Æacide, cui tali contigit ore

Gentibus ostendi; crevit tua carmine VIRTUS.

Lib. 3.
Epigt.
Gr. c. 26.

Parilem ob rationem ab Antipatro Κάρυξ ἀρετῆς Ἡρώων dicitur;

Ἡρώων κάρυξ ἀρετῆς, μακάρων ἡ περὶ φήτιν

Ἐλλάνων βιοτῆ δάδτερον ἀέλιον,

Μεσίων φέγγει Ὀμηρον, ἀκήρατον σμακόςμα

Παυλός, ἀλιέρεθία ζεῖνε κένωθε κόνις.

Heroum præconem virtutis, beatorum vero vatem,

Græcorum vitæ secundum Solem,

Musarum lucem Homerum, immortale os mundi

Omnis, maritimus, hospes, celat pulvis.

Pag. 419.
Ins.

Quod carmen paucis immutatis & additis duobus elegantibus distichis existat quoque apud Gruterum; quodque termino, Homeri capite insigni, erat inscriptum; quem positum fuisse in hostis Æliani, cui nomen Μελέγλωσσος, conjecturatur primus editor Gerastus Falkenburgius ad Nonni Dionysiaca. Quæ omnia loca de virtute bellica præcipue vel fortitudine, quam Græci per excellentiam ΑΡΕΤΗΝ, Latini VIRTUTEM, quia canente Horatio,

Res gerere & captos ostendere civibus hostes

Attingit folium Iovis & cælestia tentat,

ut ex Diodoro Siculo, Thucydide, Cicerone, Justino, num.

nummis, in quibus sapissime **VIRTUS** eo sensu sumitur, Plutarcho, Lactantio, quæcum verba elegantia admodum sunt, aliisque veteribus patet, appellant. Et sane non absque ratione hæc **ΑΡΕΤΗ** poetæ nostro tribui posset; quia jam olim Pausanias ejus in re bellica utilitatem probavit exemplo Messeniorum, qui Patroclum imitati mille milites ornatos clypeis Laconicis Elidem mittunt, urbemque occupant; adjiciens alia multa Strategemata apud eum reperiri, quibus generi humano prodesse voluit. Valde præterea noxium esse, si milites, nondum satis profligato hoste, spoliis castrisque diripiendis se accingunt, Nestoris, quam Eustathius *τακτικώτατον*, *ordinandæ aciei peritissimum* vocat, monito docemur: gravissimusque auctor Polybius, rem militarem Homericis exemplis eleganter illustrat; Frontinus multa strategematum exempla operi suo inserit ex Homero petita; & tandem non defuerunt, qui de ratione belli gerendi temporibus ejus usitata scripserunt, ut Stratocles, Hermias, Frontinus, notante Æliano; quos arbitror rationem ordinandæ aciei, totamque militarem scientiam exemplis viri & præceptis illustrasse. Nec aliam Homerum ob causam Cleomenes Laconice, sed elegantissime vocavit *poëtam Lacedæmoniorum*; quia quomodo militandum sit vel *χρη̄ πολεμῶν*, quo vitæ genere Sparta se extollebat docet; Hesiodum vero *Helotarum poetam*, quippe qui tradit, *ὡς χρη̄ γεωργῶν*, apud Ælianum; quem ultimum non minori festivitate Tertullianus *poëticum pastorem*, & Ovidius, nisi subscribendum politissimo Heinsii judicio, qui distichon illud ut spurium notat, *senem agricolam* appellavere. Hæcque tandem est ratio, cur Alexander Magnus poësin Homeri dixerit solam esse ingenuam, solam magnificam, solam revera regiam, quem legere par erat populis olim imperaturum: *πῶ δέ γε Ὀμήρου*, ait ille apud Dionem Chrysofost.) *ποίησιν μόνῃν ὄντῃ τῶ ὄντι θηναίαν ἢ μεγαλοπρεπῆ ἢ βασιμικῶν, ἢ πέπλητῆ ἢ ἐν πρῶτῳ ἢ ἀνδρῶν, μάλα καὶ ἀρεῖν μέλλοντῶν ἢ ὅποι ποτε αἰθερώπων*: quam in rem plura ibidem videri possunt. Atque hæc quidem utcunque ita disputari possunt; verum cum figura, quæ **VIRUTEM** repræsentat, armata non sit, imo cum mulier sit, difficulter hanc conjecturam mihi ipse approbare possum; crediderimque **ΑΡΕΤΗΝ** respicere virtutem illam & excellentiam, quæ in Homeri

In Co-
riol.
l. 1. c. 15.

Lib. 9.
& 17.
Lib. 1.

L. b. 1.
Tact.

Orat. 2.

ope-

operibus, five ipsa carmina, five figuras, five totius corporis digestionem five ordinationem inspicias, ubique elucet; vel generaliter significare **VIR T U T E M**, quæ oppositam habet *κακίαν*. Eustathius sane in procemio Iliados scribit, Homero *πάντων ἀρετῶν ποιήσεως omnem poetices virtutem inesse*; Ælianus trucidasse Medeam liberos inde natum scribit, quia Euri-
 Lib. 5. Var. H. Cap. 21. *ripides rogantibus Corinthiis fabulam finxit; & à mendacio superata est veritas* *ἀλλ' ἔτι τῶν ἑποικητῶν ἈΡΕΤΗΝ propter poetæ vir-*
 Lib. 2. Cap. 13. *tutem vel præstantiam; & alibi Aristophani, τῶν ἐν τοῖς μέτεροις ἀρε-*
τῶν tribuit. Neque aliter Latinis **VIR T U S** usurpatur: Quintil. *Ideoque optime institutum est ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet: quanquam ad intelligendas eorum VIRTUTES firmiore iudicio opus esset: quo sensu & orationibus VIRTUTES suas tribuit Cicero: Dicendi VIRTUS sine rerum scientia exstare non potest: & In Catonis orationibus omnibus omnes ORATORIÆ VIRTUTES reperiuntur: quod etiam facit Appianus in Legationum excerptis, narrans Cyneam Pyrrhi Epirotæ legatum propter eloquentiam celebrari, quia imitabatur Demosthenis ἀρετῶν. Hac Homeri virtute animadversa Plato carminibus Heroicis scribendis se accingens, & diffilius se eam posse attingere, omne quicquid composuerat, combussit apud Ælianum; nec aliunde natum arbitror plenum gloriæ & laudis dictum, versum Homero non magis posse subtrahi quam vel Iovi fulmen vel Herculi clavam; quodque etsi fieri posset, alium tamen nullum decere fulmen præter Iovem jacere, vel certare præter Herculem robore, vel canere quod cecinit Homerus, uti memoriæ mandavit Macrobius. Hanc præstantiam carminis pangendi celebrat etiam Dio Chry-*
 Lib. 5. Sat. c. 3. *stomus, eamque exquisitis vocabulis ἡδονῶν ἢ χαρῶν appellat: præterea etiam Heraclides Ponticus, atque his (ante meminerat Aristotelis) prior Plato, ejus ubique meminit, τῶν μὲν ἡδονῶν ἢ χαρῶν τῶν ἑπιπέων ἐκπαλιπιδύμεθαι; jucunditatem quidem & gratiam carminum obstupefscens; rursus: ἐπὶ ἧ ἢ αὐτὸς τῆς χαρῆς ἐπαίνων τῶν ποιήσιν; præterea & ipse gratiam ejus ποῖσεος collaudans, valde virum admiratur: significatque illa χαρῆς nihil aliud quam doctrinam, peritiam, eloquentiam; quæ omnia virtus ποῖσεος complectitur; quomodo hominem doctum, peritum, eloquentem χαρῆς ἐπὶ appellat Græci, observante Casaubono ad Athenæum, & Fabro Tanaquillo viris præstantissimis ad Luciani peregrinum;*

num; neque aliter usurpatur vox ea Straboni: Καθάρτες ἔν οι
καριέστεροι ἢ Αἰγυπίων τῶ Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Λιβύης. *Quemadmodum doctio-* L. I. P. 35.
res vel peritiores eorum qui Asiam a Libya dividunt: & similiter ser-
monem non fucari pompa facundiae & gratiae scribit Minutius Felix.
Atque hæc poëtæ virtus non minima in digerendo toto opere
clucet; & Iliadem ac Odysseam ita composuit, ut singulæ sint
una actio; quod æque in Epico ac Tragico poëta laudandum
essè summopere, docet Aristoteles; quóque Euanthius respi- c. 9. Att.
ciens dixit, *Iliadem ad imaginem Tragediæ, Odysseam ad imaginem*
Comædiæ esse factas. Nam ut in omni Tragediâ vel Comædiâ, si
recto stat talo, unum tantum est historiæ vel Herois vel Regis
caput, quod exornat & instruit poëta; ita Iliadis argumentum
est *ira Achillis* (unde Homerum ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος appellat The- Orat. 3.
mistius) *Odysseæ vero Ulyssis reditus sive peregrinatio*; atque inde c. 9. poët.
Aristoteles, acerrimi vir ingenii, eos errare ostendit, qui
Herculis vel Thesei ἀθλὰ καὶ πόνους, vel res gestas descripturi,
omnia ab Heroibus istis fortiter & præclare gesta recensent;
quo crimine etiam Statius Papinius tenetur, qui laudem sese
meruisse existimat, quod non exemplo vatis Mæonii unam
actionem, sed universam Achillis vitam persequatur;

Magnanimum Æacidem, formidatamque Tonanti
Progeniem, & patrio vetitam succedere cælo,
Divæ, refer: quamquam acta viri multum inelyta cantu
Meonio: sed plura vacant. Nos ire per omnem,
Sic amor est, Heroæ velis, Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba: nec in Hectore fracto
Sistere, sed tota, juvenem deducere Troia.

At e diverso Constantinus Manassès, cujus sensum non satis
cepit interpres, in Annalibus veniam a lectoribus petit; si bel-
lum Trojanum non describat ut Homerus, verum historicos
sequatur; quia ille πολλὰ ἐπέφθ καὶ μετ' ἐπέφθ, id est, ordinem
invertit; quæ prima acciderunt, postremo; quæ postrema,
primo loco juxta vulgatum illud ὕστερον προτέρων ὀυπερικῶς, re-
censet; quam in rem plura apud Salmasium & Vossium, I 8 Exc.
Reip. Literariæ clarissima lumina, videantur. Longe revera Plin. &
alia Homeri mens; illeque unam belli partem Iliaci, vitæ- Inst. Hist.
que Ulyssis delegit, quam elegantibus episodiiis sive emble-
matis exornavit; Νῦν δ' ἔν μερόσ, ait Philosophus, ἀπλάτων, c. 29.

ἐπεισθούσις κέχρηται αὐτῆ πολλοῖς contra vera ita unam sibi partem delēgit, ut quam plurimis eam ornaret episodius: atque ita navium catalogus, vel Βαοτία episodium est; nec non multæ aliæ operum partes, οἷς Διχαλωθῆναι ἢ ποιήσιν, quibus poësin distinxit; uti alias, si modo Deus otium dederit, Episodium ex mente Aristotelis, quam pauci perceperunt, illustraturus docebo. Et licet, teste Quintiliano, dispositione totius operis humani ingenii Homerus modum excefferit, non defuerunt tamen, qui eam carpsērint.

- Orat. XI. Dio enim Chrysoſtomus scribit Homerum non incepisse a belli primordiis; quia fere is mos mentientium; & ille belli initium & finem maxime obscurare conatus est, ut pote Græcorum contraria gloriæ, a quibus Trojam non expugnatam; sed quos fusos fugatosque esse docet. Lucianus artem plane & ἀρετὴν tollens, poëtam non dedita opera sed sponte nihilque tale cogitantem incepisse ab ira affirmantem introducit; & Protagoras reprehendit imperare eum, cum precari deberet, his verbis, Μῆνιν ἀειδε θεά; quem ultimum refellit jam olim Aristoteles; quodque si crimen est, illo etiam tenetur Hesiodus, Virgilius, Menander in prologo Thaidis apud Plutarchum; Antimachus, Pindarus, Stesichorus apud Eustathium; & ante eos omnes ipsumque adeo Homerum Orpheus, qui, teste Justino Martyre cecinit,

Lib. de
Aud.
poët.
Ad II. a.
Pag. 9.

Μῆνιν ἀειδε θεά Δημήτηρ ὄψον ἀγλαοκάρπη.

Iram frugiferæ Cereris cane, diwa, nocentem.

Init.
Perioch.

Major certe justiorque videtur eorum querela, qui clamitant esse ommissa multa nobilia ab exordio belli, usque ad Achilles iram; nec minus multa ab Hectoris funere usque deletum Ilium; sed & tales satis retudit Aristoteles, eosque ignaros *judicandi* & *Poëticæ* ΟΕΚΟΝΟΜΙΑΕ expertes esse scribit optimo merito Aufonius. Verum ut ad ΑΡΕΤΗΝ revertar, poësin præterea Homerus instruxit optime verbis atque sententiis, & primusiis, quemadmodum oportuit, usus est; neque ignoravit, quæ essent suæ (non minima sane virtus) partes; paucissimæque ex persona sua narrans, & levi præfatione defungens, continuo Deum vel Deam, virum vel matronam introducit; nec eos sequitur, qui ab initio ad finem usque operis sese manifesta inscitia immiscent, pauca vero ἢ ὀλίγως μιμῶνται, uti apud Aristotelem legere licet. Omnis namque poësis imitatio est, quæ in eo cardine vertitur maxi-

a. 24.
poët.

me, ut meliores & præstantiores imitemur; quod Homerum diligenter fecisse docet idem philosophus. Denique totum tam Iliadis quam Odysseæ corpus ita digessit, ut omnia sibi ad finem usque consentent;

Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet

Primo ne medium, medio ne descerepet inum.

Facitque ut ἄλογα ferri possint, ἢ τοῖς ἀλλοῖς ἀγαθοῖς ἐμφανίζῃ, ἡδονῶν τὸ ἄπορον, aliis virtutibus illud absurdum tollit & jucundum facit.

Non igitur de nihilo est, quod ΑΡΕΤΗ etiam patri suo sacrum facit; hacque voce auctor complectitur proculdubio omnes Poëtices virtutes, quas loco insigni Homero tribuit

Dionysius Halicarnassensis: Τῆς μὲν Οἰμηρικῆς ποιήσεως ἓ μίαν ἑνὴν τὴν σώματι μίσην, ἀλλ' ἐκπέπωσται τὸ σῆμα, ἢ λαθεῖ ζῆλον ἡθῶν τε καὶ ἐκείνῃ καὶ παθῶν, ἢ μεγέθους ἢ τῆς οἰκονομίας ἢ τῶν ἀλλῶν ΑΡΕΤΩΝ ἀπασῶν

Tom. 2.
P. 68.

εἰς ἀληθῆ τῆς ἀρετῆς μίμησιν ἡδαιγημένων. Τὰς δ' ἀρετὰς ἐν αἷς ἀδελφῶν πλεον ἔχουσι, καὶ μιμῆσθαι: *Homericæ poëses non unam corporis partem, sed totum exprime, & imitare mores, affectus, sublimitatem & dispositionem aliasque VIRTUTES omnes, tuam imitationem revera mutant: alios vero, in quibus ceteros superant, imitari oportet.*

Hucque pertinet eum non modo, uti notat Dio Chrysoſt. ἔδεν μάττω λέγειν, nihil frustra dicere, vestitum, habitationem, cibum moribus hominum assimulare; verum etiam οἰκίαις λόγους ἐκάσῳ τῶν εἰσαγαγμένων περσώπων, convenientem singulis, quas introducit, personis tribuere sermonem, testibus Theone Sophista, & Hermogene.

Ut enim canit Romanus Lyricus,

——— *Tristia mæstum*

Voltum verba decent: iratum, plena minarum

Ludentem lasciva: severum seria dicta.

Potest etiam ΑΡΕΤΗ, quemadmodum monui, respicere VIRTUTEM, generaliter sumptam, quæ oppositam habet κακίαν vel κακότητα. Nam Homerus nos ad virtutem non traditis præceptis, sed exemplis ducit; quod poëtæ & Historici munus est.

Basilii oratione cui titulus, ἕπως ἀν Εὐκλειδικῶν ὠφελούτο λόγων; quomodo cum fructu legi possint gentilium libri, scribit se audivisse a viro gravi, ὅτι πᾶσαι μὲν ἢ ποιήσεις τῶν Οἰμήρων ΑΡΕΤΗΣ ἔστιν ΕΠΑΙΝΟΣ, omnem Homeri poësin VIRTUTIS esse laudationem: Athenagoras apud Diogenem Laërtium eam περὶ ἀρετῆς ἢ δικαιοσύνης, de virtute & iustitia esse compositam; Proclus in Timæum, originem ostendere cona-

tum

tum esse, ὅτι πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις ἀρκῶσαι ἢ παρ' Ὀμήρου μίμησις, *Homeri imitationem ad recte agendum sufficere. Atque hoc maxime elucere testatur Basiliius in Ulyssis naufragio; cui tunc virtus pro veste erat, quem Phæaces licet nudum admirabantur; adeo ut Homerus quasi clamet; ΟΠ ΑΡΕΤΗΣ ὑμῖν Διπμελετέον, ὡ ἀνθρώποι, ἢ καὶ ναυαγήσαντι συνεκνήχου, καὶ δὴ τὸ χέρσιν ἡυρόμενον γυμνὸν πριώτερον ἀποδείξει ἢ δὲ δαιμόνων Φαιάκων;* **VIRTUTI** studere vos, o homines, oportet; *quæ cum naufragio enatat, & in terra expositum nudum venerabiliorem facit illis, qui beati putantur, Phæacibus.* Per hanc autem **VIRTUTEM** ego potissimum philosophiam activam, quæ mores hominum emendat formatque sive *Ethicam*; vel rationem, prudentiamque regendarum civitatum, *politice* vocant, intelligo: illa animi morbos depellit, tantique fuit existimata, ut Pythagoras apud Stobæum dixerit, orationem philosophi inanem esse, ὑφ' ἧ μηδὲν ἀνθρώπου πάθου θέρραπύεται, *quæ nullam in homine perturbationem sanat;* & Plato epistola ad Aristodemum; τὸ βέβαιον, καὶ πιστὸν καὶ ὑγιὲς, *constantiam, fidem, sanitatemque, ἢ ἀληθινὴν φιλοσοφίαν esse.* Hæc autem aliis imperare nos docet, eamque elegantissime Polybius φιλοσοφίαν ἐκ πρῶτων ἀειμάτων, *philosophiam ex exemplis* appellat. Atque ita Agamemnonis exemplo, quem canit non somno sese dare, sed belli curam gerere, & vehementer Græcis, pro quorum salute excubabat, timere, docet; bonum rectorem plus de civium quàm de suis fortunis sollicitum esse debere; & Dio Chrysostomus monet Homerum passentem reges æquales Jovi consilio esse, omnes bonos διοτρεφέεις ἢ Jove educatos; Minoa Jovis ὁμιλητῶν καὶ μαθητῶν, *confabulatorum & discipulorum*, breviter tradere, quales Reges esse debeant; *quia is scilicet primus & maximus omnium rex est, novit ac tradit regiam artem;* & boni reges eum respiciunt, principatumque illius ad exemplum dirigunt; quæ & similia tradidit proculdubio Porphyrius in libris quos fecit, περὶ τῆς Ὀμήρου ἀφελείας τῶν βασιλέων, *De utilitate, quam reges ex Homero capere possunt;* quibus perfectam boni regis institutionem ex Homero videtur descripsisse. Ethices autem exempla plurima poetam suggerere, præterquam quod ex ipso opere patet, firmat Maximus Tyrius; qui cum docuisset totam Homeri operum formam esse fabulosam narrationem, adjicit: Μέμικται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ θεολογία σαφὴς καὶ πολιτείας ἡθῶν, καὶ ΑΡΕΤΑΙ ἀνθρώπων καὶ μοχθηρίαι

Scrm. 80.

Orat. 52.

ἢ παθήματα ἢ συμφορὰ ἢ ὀτυχίαι; *In illis autem Theologica & Po-*
litica miscet; & virtutes, & improbitates hominum, affectiones, for-
tunas tam adversas quam prosperas: & mox duo in Homeri poë-
matibus spectari debere monet; quorum alterum ad poësin
respicit, fabulæque speciem habet; alterum vero ad philo-
sophiam; virtutemque ac veritatem commendat; εἰς ἕλρον τῷ
ἄρετῆς ἢ ἀληθείας γῶσιν συντελανόμενον: atque inde exempla phi-
 losophiæ practicæ adducit, ut fortitudinem Ajacis; soller-
 tiam Ulyssis; audaciam Diomedis; prudentiam Nestoris;
 temperantiam Hectoris; intemperantiam Paridis; & alia,
 quæ recensere longo ordine nil attinet. Sic mendacium & ti-
 miditatem perstringit; fortitudinem & silentium commen-
 dat, bellum detestatur, patriam defendendam esse canit,
 uti variis locis observat Stobæus; & frugalitatem laudando
 ad eam tam principes quam privatos viros adducere conatum
 esse docuit olim Dioscorides in Homericis Νόμοις apud Sui-
 dam, quæ omnia ad moralem philosophiam pertinent; juxta
 illud Macrobij; *Illæ ad virtutes amoremque patriæ & ad contemptum*
gloriæ adhortatio, quid aliud continet nisi ethice philosophiæ instituta mo-
ralia? Maxime autem huc Odyssæa pertinet; quam ἠθικῶς tra-
 dunt esse Heraclides in Allegoriis, & Eustathius sine proœmii
 in Iliadem; qui & σωφροσύνην in illa tractari præcipue, docet
 extrema præfatione in Odyssæam. In Iliade enim consilium
 Homero est, repræsentare Heroem magni animi & bellico-
 sum; in Odyssæa vero prudentem ἢ πείσης ἄρετῆς ἕργων, teste
 Heraclide; utque breviter sed non ineleganter Plutarchus
 olim locutus est; *Ἄλλ' μὴ τῷ Ἰλιάδῳ ἀνδρείαν σώματ' ἔσθ' ὅτ' ἔ*
Ὀδυσσεύας ψυχῆς γενναϊότητ' ἀπαλειψῆ. Ulysses sane omnibus cala-
 mitatibus, VIRTUTEM opposuit, atque ab ea animos
 sumpsit; & hanc esse Circes moly, hanc vittam in mari in-
 ventam; hanc navem illi exstruxisse, hanc ab inferis reduxisse,
 hanc domum a prociis liberasse, hanc uxorem vindicasse, &
 denique effecisse virum; qualem Homerus *Ἰσσε γεννιτὸν διῖς*
similem; Plato felicem vocat, notat Maximus Tyrius. Quò
 pertinet veteres censuisse Ulyssæm philosophum esse; μῶλον ex-
 poni παιδείαν; teste Eustathio; illumque duce prudentia,
 quam poëtico ritu Homerus *Μινερῶν* vocat, omnia fecisse,
 uti loquitur Joannes Sarisberiensis. Imo non defuerunt, qui
 dixerunt poëtam ligata oratione, non secus ac Socratem so-

L. 2. ia
Som. f.Dist. 16.
P. 1396.
& 1653.L. 6.
C. 27.

luta, de virtute, vitiis, recte factis, veritate aliisque rebus differuisse, uti videre licet apud Dionem Chrysostomum, Auctorem moralis Interpretationis errorum Ulyssis; Proclum, Lycium, Diadochum, Plutarchum in libro, *quomodo*
 Lib. 1. *Juveni audienda poemata*; & denique Athenæum; qui tamen ultimus præcipue de temperantia, quam omnibus Heroum conviviis adhibet poëta, agit. Atque hoc est quod canit Horatius;

*Trojani belli scriptorem, maxime Lolli,
 Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi,
 Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non
 Plenius & melius Chrysippo & Cramtore dicit.*

Additque eum in Paride stultum regem; Nestore amorem patriæ; Achille & Agamemnone iram; Ulyssæ sapientiam & virtutem; Sirenum vocibus & Circe intemperantiam & libidinem descripsisse; quod idem argumentum tractat Maximus Tyrius Dissertatione XVI. nec non Joannes Sarisberien- sis lib. 7. c. 9. Adeo ut non inconcinne dixerit Isocrates Oratione ad Nicoclem poëtas reliquisse ὑποθήκας αἰς χερῶν ζῆλῶ; & optimo merito pueros voluerint Græci carmina Homeri εὐθύς ἐξαρχῆς, ut loquitur Dio Chrysostomus, discere. ΑΡΕΤΗΝ excipit

M N H M H

fæminæ non secus ac pleræque virtutes & scientiæ assimilata; vel quia, teste Aristotele apud Eustathium, mulieres sunt μνημονικώτεραι; vel quia una ex Musis eo nomine insignis fuit; vel denique quia ipsa vocis terminatio hoc quasi jubet. Referendam autem Μνήμη vel *Memoriam* ad Historiam censeo; quæ Justino Martyri est λόγῳ διήγησιν περιέχων ἡ ἕδρα γεγονότων πραγμάτων; Ciceroni *vita memoriæ*; vel absolute *memoria*, ut, *Mibi repetenda est veteris cujusdam memoriæ non satis explicata recordatio*; cui etiam ut & aliis, *memoriam rerum complecti, memoriam prodere rei alicujus posteris; memoriæ prodere, propagare, dare, est historiam scribere*. Homerus igitur belli Trojæ memoriam posteris prodidit, ἢ ΜΝΗΜΗΝ εἰς ἅπαντα ἡ χρόνον κατέλιπεν, uti apposite loquitur Xenophon; quò pertinet Philonem Judæum tradere, historicos & poëtas memoriæ tradere antiquitatis pulcherrima facinora: ἀπὸρ ἰστορικῶν ἢ σύμπαν τὸ ποιητικὸν γένῳ, ποῖς τε καὶ ἐρωτῆς, ἢ ποῖς ἐπειτα μνήμη ἀειδεδώκασιν.

Lib. 4.

Si quis tamen censor nimium severus, & tetrica fronte conspicuus existimat *πυρολογία* fieri, quia HISTORIÆ jam facta mentio est; dico in narrando bello Trojano & Ulyssis calamitatibus, Homerum multarum rerum antiquarum cognitionem & memoriam conservasse; quas cæteroquin injuria temporis posteris eripuisset; ut & earum iniecisse mentionem, quæ ante iram Achillis, quam ornandam sibi desumpsit, ad Trojam acciderunt; quod nec observare oblitus est Macrobius; Idem divinus, ait, *ille vates res paulo vel multo ante transactas* opportune ad narrationis suæ seriem revocat: & ut historicum stylum vitet, non per ordinem digerendo, quæ gesta sunt, nec tamen præteritorum nobis notionem subtrahat. Theben Asiæ civitatem aliasque plurimas Achilles, antequam irasceretur, everterat; sed Homeri opus ab Achillis ira sumpsit exordium. Ne igitur ignoravimus, quæ prius gesta sunt, fit eorum tempestiva narratio: item ne ignoravimus, quo duce classis Græcorum ignotum sibi Trojæ litus invenerit, cum de Calchante quæreretur ait. (Græcos versus, quia ab ipso peti possunt, omitto) Et ipse Calchas narrationem, quod Græcis navigantibus de serpente passerum populatore contigerit; ex quo denuntiatum est exercitum annos decem in hostico futurum: alio loco senex, id est, referendis fabulis amica & loquax ætas, res refert vetustas. Non igitur in re obscura & conjecturis obnoxia erraturum me puto, si dicam HISTORIAM præcipue respicere illa, quæ acciderunt irato Achille, & Ulyssæ ventis jactato; MEMORIAM vero, quæ vel paulo vel longe iram illam; bellique Trojani initium præcesserunt; quorum memoriam conservatam esse exemplis clarum fiet. Nestor non absque ratione Eustathio appellatus *χορηγὸς παλαιῶν ἱστορῶν*, & Apulejo, *omnis vetustatis certissimus auctor*, socios, bellumque Lapitharum & Centaurorum breviter narrat: atque similiter poëta docet, Amazonas Asiam sibi subjecisse; bellum Thebanum infeliciter a Polynice reliquisque ducibus gestum; Thebas ab Epigonis deletas; bellum Oti & Ephialtæ cum Marte, hujusque per menses tres & decem captivitatem; Junonem & Plutonem ab Hercule vulneratos; Trojam ab eo captam propter negatos a Laomedonte equos; Bellerophon-tis ærumnas; Phœnicis a paterna domo fugam, crimenque in patrem commissum; OEneci, apri Calydonii, Meleagri nec non Atalantæ historiam in Iliade: Herculis natales; Zethi & Amphionis muros; OEdipi parricidium ac incestas nuptias;

L. 5. c. 12
Sat.

pag. 100.
in Apol.

nuptias; Castoris & Pollucis mortem: Oti, Ephialtæ cum diis bellum; Hippolyti castitatem & Phædræ libidinem: Ariadnam a Theseo relictam; Procridis obitum; fabulam Ityos & Philomelæ, aliaque in Odyffea. Quo pertinet sapientem multarum rerum, cum antiquarum, tum quæ sua ætate contigerunt, debere memoriam servare; quia illa mater est sapientiæ; uti testatur Afranius;

*Ufus me genuit, mater peperit memoria,
Sophiam Græci vocant, vos sapientiam;*

- quod distichon cum Sapientiæ imagine veteres philosophos pro foribus omnium templorum voluisse poni, nescio quo auctore, scribit Joannes Sarisberiensis. Ut enim Jamblichi verba instituto meo accomodem; εἶδεν μείζον θεῶς ἐπιστήμῳ καὶ ἐμπειρίῳ καὶ φρόνησιν ἢ δύναντι μνημονεύειν; *Nihil est majoris ad scientiam ac experientiam prudentiamque comparandam momenti, quam rerum posse memoriam habere.* Conservavit adhæc antiqua urbium nomina, licet illæ suo tempore aliis forent insignes; Pausanias, Ομηροῦ δ' ἐπιστήμῳ (ἐμοὶ δοκεῖν) χαίρωνείαν τε ἤδη καὶ δεβαδείαν καλλυμῆσας, ὅμως πῶς ἀρχαίοις ἐχρήσατο ὀνόμασιν ἐς αὐτὰς καθότι καὶ Ἀργύριον ἢ ποταμὸν εἶπεν: *Mea quidem sententia Homerus Cheronæam & Lebadeam appellari notat; sed maluit prisca uti earum urbium nominibus, sicut & Ægyptum fluvium (Nilum) dixit.* Et si ad minoris momenti res, quæ tamen scitu per jucundæ & necessariae sunt, descendere volumus; non modo MEMORIA recte illi tribuitur, qua teste Athenæo conservavit ἢ ἀρχαίων ἢ Ἑλλήνων κατὰ τεύχεσιν, verum etiam quia memoriæ prodidit voces prisca, multasque veluti mortuas revocavit in lucem. Nam Plutarchus inter obsoletas numerat ἄορ καὶ σίνου, *ensem & clypeum*, cum jam Homeri ætate in usu forent ξίφος & ἀσπίς; cumque Græcorum antiquissima lingua abundaret monosyllabis, eas affectavit; priscaque dialecti characterem intrire passus non est; quemadmodum κεῖ pro κείμηνον; δῶ pro δῶμα; βεῖ pro βεῖσι vel βελαρόν. ἤλ pro ἤλθου. εῖ pro εῖδον; λις pro λέων; βρωῖ pro βρωῖμα; κῶ pro κῶμα, quæ male per apocopen facta esse iudice Illustri Salmasio censent Grammatici, evincunt; quibus adjicienda verba, πᾶς pro πᾶσι; χῶ pro χᾶσι; Ἐῶ pro Ἐᾶσι, & alia apud Eustathium, sunt. Sic Plutarchus scribit Homerum varia dictione usum, σὺν δὲ πᾶσι λέγει

λέγτε τῶν Ἑλλήνων χαρακτῆρας miscuisse; & Lesbonax, auctor ineditus, quem ex Florentina bibliotheca descripsit Celeberimus vir Isaacus Vossius, Euboicum, Thebaicum, Siculum, Chalcidiacum, Colophonium *χῆμα* aliaque in ejus operibus occurrere docet: veteresque Grammatici non tantum Jonicam, Atticam, Æolicam, Doricam, sed etiam *ποικίλῃς* vel *ἰδιωτάτας* singularum, nempe civitatum, populorum & insularum, ut Cretensium, Sicularum, Tarentinorum, Cypriorum, Pamphyliorum & aliorum apud eum dialectos notarunt, uti observat Salmastus. Licet autem incertum quodammodo sit, quæ figura *Μνήμῳ* sive *Memoriam* repræsentet, puto tamen eam esse, quæ *Virtuti* silentium suadenti adstat; cujusque humeris illa manum imponit, quia cogitabunda & memorias veteres revolvens quasi secum stat; ac quia ut ΠΙΣΤΙΣ & ΣΟΦΙΑ aliis nominibus subjiciuntur, ita illæ post *Virtutem* & *Memoriam* conspiciuntur. Sequitur igitur, ut quæ de veste exteriori cucullata dici possent, alii temporis reservem,

Lib. de
L. Hell.

ΠΙΣΤΙΣ, sive FIDES.

Hæc vox si eo sensu gentilibus usurpetur, qua Christianis scriptoribus facile crederem, nihil eam aliud significare quam *Religionem* sive *Deos*, quorum nomina, cultum, formam graphice Homerus describit. Sed cum plane ea significatio iis incognita sit, aliud quid longe arbitror notari; de quo tamen antequam agam, quia deorum cultus non minima erat sapientiæ ethnicæ pars, atque adeo quodammodo ad ΣΟΦΙΑΝ pertinet, quæ de sacro cultu observavi, adjicere in gratiam studiosi lectoris visum fuit; ut ita magis pateat, quo loco Homerus apud veteres fuerit; nec immertio, ex mente gentilium loquor, divinos honores consecutum esse, optimum deorum præconem. Nulla igitur Homero pars absque diis est; virtutique Minervam, amori Venerem, artificio Vulcanum, cantui Musas, choreis Apollinem, bello Martem, ventis Æolum, fluviis Oceanum, frugibus Cererem præficit; adeo ut vere dicat Maximus Tyrius; εἰδὲν μέγῃ Ὁμήρου *ἀξρον*, εἰδὲ δύνασσε ἀπρον, εἰδὲ δρχῆς ἔσημον, ἀλλὰ πάντῃ μετὰ θεῶν ὀνομάτων κὶ θεῶν λόγων κὶ θείας τέχνης; *nulla pars naturæ est Homero sine diis, sine præfecto, sine imperio; sed omnia divinis nominibus, omnia divinis sermonibus, omnia divinis abundant artibus.* Et ejusmodi diis ab ipso tribuuntur, quæ si ad Deum unum & verum referan-

Diff. 16.

tur, dematurque vel Jovis vel alterius dæmonii nomen, à Christiano aliena esse nequeunt; ut;

Ζεὺς δὲ δῖον ἀνδρῶσιν ὀφείλει τε μινύθει τε
Ὅπως κεν κ' ἐθέλῃσιν. ὃ γὰρ κάρις ἔσ' ἀπάντων.

id est, vertente Amplissimo Grotio;

*Juppiter, ut visum, vires mortalibus addit,
Et minuit: cunctis nam ipse potentior unus.*

nec non hoc;

Ζεὺς δὲ αὐτὸς νέμει ἔλθον ὀλύμπι' ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς δὲ ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἐκάστω,
Οmnipotens tribuit Deus ipse bonisque malisque
Divitias, quantas suadet dare cuique voluntas.

Atque ita alibi canit Iovem Agamemnoni *σὺν ᾧ τειχὸν τ' ἠδὲ θε-*
μισκί, sceptrum & jura dedisse, ab eo pendere humana regna; re-
 ges majorem in Dei auxilio spem debere habere, quam ho-
 minum; Jovem iratum esse iis qui jura evertunt, impios pu-
 nire, & deos qui mandatum ipsius rescindere conantur, in
 tartarum mittere, sive, ut alii loquuntur, *παραρῶσαι*; Deum
 divitias largiri; frustra esse hominum labores, nisi Deus ad-
 fit; illosque potissimum deum juvare, qui quod in se est
 præstant sedulo, nec manibus compressis sedent. Illud quo-
 que toties repetitum priscam pietatem spirat, *θεὸς (non θεοί)*
ἐμπαλε θυμῶν, quod eleganter & pie, si modo *Dii in Deum*
mutentur, cum Sallustio dicere possumus, *Dii monere*. **Quin**
 & Justinus Martyr censet eum aliosque veteres multa ex *Mo-*
se in opera sua transtulisse; & quod ille dixit, *In principio fecit*
Deus cælum, Homerum ita expressisse

Il. 2. Ἐν μὲν γαίῳ ἐπιξ', ἐν δὲ ἕρπον'. &c.

iisque versibus eum creationem mundi expressisse; ut & per
 Alcinoi hortos, paradisum; per gigantum pugnam, turrin
 Babylonicam; per dejectionem *Noxæ* vel *Αἴτης*, deturbatum
 e cælo diabolum; ad hæc multorum quidem meminisse, ne
 ab Orpei recepta jam poësi recedere videretur, deorum; sed
 postquam in *Ægypto* divinos libros inspexisset, unum solum
 Deum cecinisse, illumque vocari *θεὸν ὡπὸν Deum ipsum*; tan-
 demque uni Deo omnem potestatem tribui, & imperium in
 deos ceteros; qui tantum ab ejus divinitate absunt, ut una
 cum hominibus nominentur: Et Minutius Felix respiciens
 versus Homericos, quos Archilochus in Jambos transformavit
 apud

Il. 1.

Il. 2. v.
159. & c.

Inil. 11.
Θ.

Od. 2.
v. 188.
Od. 3.
62.

Adm. ad
Gentes;

Il. 2.

Inil. 11. T.

odyf. 3.
v. 135.

apud Theonem Sophistam, optimèque illustrat Mericus Casaubonus, unum Deum, omnium rerum auctorem a poëtis celebrari scribit: *Audio poëtas quoque unum patrem divinum atque hominum prædicantes, & talem esse mortalium mentem, qualem parens omnium Deus induxerit.* Præterea sacrificia ab ipso descripta alii imitati sunt, teste Dionysio Halicarnassensi; & Jovis simulacrum ejus ad exemplar se finxisse à Pandæmo interrogatus, pronuntiatis versibus, qui existant in Iliade A. testatur Phidias apud Macrobius, Valerium Maximum, & Strabonem; quorum hic addit, scite solere dici de Homero, *eum solum aut θεῶν εἰκόνας vidisse, aut solum ostendisse.* Hinc Lucius Æmilius Paulus, Polybio teste, templum Jovis ingressus, statuantque admiratus, dixit, *ἐπὶ μόνῳ αὐτῷ δευῆ Φειδίας τὴν παρ' Ομήρου Διαμειμιγῆς; solum Phidiam sibi videri Homericum Jovem imitatum esse.* Et Proclus scribit Phidiam non respexisse *θεῶν γέγονε* vel, *statuas ante eum factas; sed meminisse τῆς παρ' Ομήρου Διὸς, Jovis apud Homerum.* Euphranor quoque Athenis picturus XII. Deos, cum hæsitaret, qua potissimum forma Jovem fingeret, auditis iisdem versibus se *δοχεῖτον* habere dixit, ad quod deum formaret, uti apud Eustathium legere licet: adeo ut non absque ratione cum Luciano Homerum vocem *ἄριστον τὴν γενεῶν παρῶν* & *Εὐφρανὸρ* & *Ἀπελλῆ.* Cum Hesiodo præterea omnium primus Theogoniam vel Deorum natales, *ἑπωνυμίας, πινυῶν τε καὶ τέχνας καὶ εἶδρα, cognomina, honores, artes & figuras* non peculiari opere ut ille est Pherecydes apud Scholiastem Apollonii; Dromocrides, si modo salva lectio, & Orpheus apud Fulgentium; sed sparsim in Iliade, Odysseâ & Hymnis docuit, uti testis est Herodotus; nec non S. Isidorus Pelusiota; probantque Mythologi veteres & patres; qui de diis acturi, frequentissime ad Homerum veluti antiquissimum Theologum provocant. Huc pertinent, quæ poëtarum interpretes allegorice explicant; ut cum per auream Jovis catenam de cælo in terras demissam Macrobius intelligit, *unam nusquam interruptam connexionem, vinculis religatam a summo Deo usque ad ultimam rerum sæcem: vel Justinus Martyr ἐν ἑκείνῳ θεῷ τῷ ἐκείνου καὶ τῷ κατὰ ἀπάντων, uni & principi Deo potestatem atque imperium in omnes tributum: quam in rem quæ annotari possunt, si Lectori annumerare vellem, ejus proculdubio patientia & otio meo abuterer.* Nec sane Hymni omittendi

Lib. 7.

L. 5. Sat.

c. 13.

L. 3. c. 7.

Ex. 4.

Lib. 8.

lib. 2. in

Timæum

Platonis.

p. 145.

Lib. de

Im.

L. 2.

Myth.

L. 2.

c. 53.

L. 1.

Ep. 21.

L. 1. in

Som.

c. 18.

sunt; quia, quamvis à multis dubius habeatur eorum auctor, plurimi tamen veterum recentiorumque illos poeta nostro tribuunt. Auctor vitæ Homeri anonymus existimat τῶν ὕμνων & reliquæ quæ ipsi tribuuntur, excepta Iliade & Odyssæa, ἀπόπειρα ἢ τῆς Φύσεως ἢ τῆς δυναμείως ἕνεκα, & propter naturam & propter vim: Bochartus in epistola, Num Æneas fuerit in Italia, omnes censet esse supposititios; sed admodum antiquos; Scaliger eisdem Homeridarum alicui tribuit, non secus ac hymnum in Apollinem Athenæus quem tamen Homero assignat gravis in primis auctor Thucydides Libro tertio. Atque e diverso hæc PIA CARMINA, ita enim hymnos vocari

L. 1. pag. 950. censeo in Inscriptione antiqua, & per LIBROS intelligo Iliadem ac Odyssæam.

DOGmata. PYTHAGORÆ. SENSI. STUDIUMQUE. SOPHORUM
ET. LIBROS. LEGI. LEGI. PIA. CARMINA.
HOMERI.

nonnullos veterum Homero adsignasse testantur Suidas, & Herodotus, si modo is auctor, in vita ejus. Sic Pausanias ipsi tribuit hymnum in Cererem, in quo prima τύχης vel Fortuna mentio; quod tamen nomen dum apud Homerum extare negant Macrobius & Joannes Sarisberiensis, non pro genuino, nisi forte Iliadem & Odyssæam respiciant, videntur illum habere. Et ne dicam doctissimos hujus superiorisque sæculi viros, ut Stephanum Pighium in Themide; Aggidium Menagium in originibus Gallicæ Linguæ; Petrum Fabrum in Semestrium libris; Vossium in Etymologico; Alciatum in parergis Bernardum Martinium in variis Lectionibus; Mericum Casaubonum in Dissertatione; Pontanum ad Macrobius; & sibi quodammodo contrarium Bochartum in Geographia sacra, aliósque, varios hymnos ut genuinum Homeri foetum laudare; idem multis tam veterum quam recentiorum testimoniis docuit Leo Allatius; Neque tamen ignoro, Xenophanem in Homerum atque Hesiodum scripsisse fillos; quia stultis de deorum natura persuasionibus mentes hominum impleverunt, Pythagoram censere animam ejus apud inferos ex arbore esse suspensam, serpentibusque vallatam, αἰθ' ὧν εἶπε πᾶσι θεῶν, propter ea quæ de diis dixit; apud Diogenem Laërtium; ex Momi Luciansi sententia, homines

L. 2. & 4
L. 5. Sat. 26.
L. 3. pol.
c. 3.
c. 15. vitæ Hom.
In Jove Trag.

mines auditis deorum rixis, pugnis, vinculis, amoribus, quæ omnia poëta versibus complectuntur, atheos fieri; Damidem Epicureum ex iis, quæ de diis Homerus canit, collegisse nullos esse deos, mundumque nulla providentia regi; inde insuper oriri fluctuationem Menippi; & Tychidem eum testari ἐπιπέφω τῷ ψῆσματι κεχρημένον esse: Platonicos Homeri sectatoribus ἀσεβείας vel impietatis dicam scripsisse, & Lucianum, quia deos à poëtis confictos in theatro quasi deridendos propinaret, laudasse, narrante Isidoro Pelusiota: philosophorum facile principem Platonem eum è rep. quam formabat eiecisse, lanis tamen coronatum albis & unguento delibutum, uti videre licet apud Dionem Chrysostomum, Justinum Martyrem, Maximum Tyrium, Heraclidem in Allegoriis: & denique omnes confiteri apud eundem Dionem, de diis μηδὲν ἀληθές, nihil veri Homerum dicere, ejusque laudatores non aliter defendere posse hominem, quam ad ænigmata & allegorias recurrendo. Sed tamen, ut has nebulas discutiam breviter, ejusmodi terriculamentis & fictionibus opus fuisse affirmabant; ut rudes, feroces, & jugi impatientes hominum animi mitescerent; ut enim scribit Strabo; & ἴδ' ἄχλον τε γυναικῶν ἢ πάντεσσι χυδαίς πολλήσδε ἐπαργυρεῖν λογῶδυνατόν φιλοσόφῳ ἢ περσογαλέσσουσδε πρὸς ἀσεβείαν ἢ ὀσιότητεσσι πῖσιν: ἀλλὰ δεῖ εἰ δεῖπιδαιμονίας τῆσπο εἰσὶ ἀνὸς μυστοποιίας εἰ περστέας: Fieri enim non potest, ut mulierum & promiscue turbæ multitudo philosophica oratione excitetur, ducaturque ad pietatem, sanctitatem, & fidem; sed superstitione præterea opus est; neque illa sine fabularum fictione & prodigiosa narratione. Laudat præterea Isocrates Homerum tragicæ diarumque inventores; quod animadversa humani ingenii natura, fabulose bella semideorum narraverint, fabulasque in actus redegerint. Maximus quoque Tyrius disputat, utri melius poëta an philosophi de Diis senserint; cumque multa scitu digna in medium attulisset, hæc verba, ut ab interprete verba sunt, enuntiat; *Noli igitur querere, utrum de diis melius poëta tradiderint an philosophi. sed potius inducias fac, sedusque inter has duas facultates; nec aliter quam unam eandemque artem esse considera. Sive enim poëtam vocas, philosophum dicis; sive philosophum vocas, dicis poëtam: tandemque colligit, vera dicere poëtam, quamvis fabulam narret, quamvis carmine dicat; seque persequi vel le obscuritatem ænigmatum, nec de via veritatis abductum*

Nezycm.
Philosop.L. 4.
Ep. 54.

Orat. 53.

Orat. 11.

Lib. 1.

Ad Nic.

Dial. 20.

iri; vera adhuc dicere philosophum, licet oratione nuda & simplici utatur. Quod autem Platonis factum spectat, non est rep. quam formabat philosophus ille cum contumelia fuit eiectus, verum cum honore dimissus; non secus ac mulieres hirundines, qua metaphora utuntur Dio Chrysostomus, & Theodoretus, quas in deliciis habebant, unguento perfusas avolare sinunt. Et sane honoris causa hoc fecisse Platonem, aliisque ita poetam veluti maxime necessarium, sed cuius nullus usus in sua rep. esse poterat, commendasse, ex ipso Platone patere videtur; quippe qui modo cum appellat *Θεῶν ποιητῶν*, modo *ἀριστὸν ἔθειότατον τῶν ποιητῶν*; modo *σεβαστῶν*, reliquos autem poetas *σεβαστέπιδον*; multisque in rebus ipsi asferuntur; unde & Telephus Grammaticus impetum olim cepit librum componendi, teste Suida, *ὡς ἐπὶ Ὀμήρου καὶ Πλάτωνος συμφωνίας*: quo pertinent dissertationes eorum, qui inquisiverunt, *utrum recte Plato e rep. eiecerit Homerum*; qualem composuit Zerapion Alexandrinus, uti legere apud Suidam licet; qualisque exstat inter opera Maximi Tyrii: nec non Homeri defensio, quam adversus Platonem libris quatuor complexus olim fuit Dio Pruseus, narrante eodem Lexicographo. Quam in rem qui plura desiderat, adire potest Nicolaum Majora num in dissertatione non inerudita Eustathio Romanæ editionis juncta; Vossium, Schottum, Barthium & Reinesium; quorum hi inquirunt cur corona, qua Homerum Plato ornatum dimisit, *lancea* fuerit: & denique Proclum Lycium Diadochum capite ultimo Libelli, quo dicta adversus Homerum & poetice in Rep. Platonis refellit. Cum enim Philosophia passim contemneretur, aliique illam ut inutilem accusarent, alii damnarent, poësis contra in immodica admiratione foret, atque hanc ad solam doctrinam sufficere putarent, narrante eo Plato hominum perversitate motus poetice & imitatorium genus plurimum a veritate discedere monstravit; poëtas ac præcipue tragicos, qui demulcere auditores, non ad virtutem promovere student, reprehendit, & Homerum ut *tragicorum ducem* inculpavit & eiecit, quia in ejus poësi semina quædam tragediæ sparsa sunt, & vestigia passim apparent. Idem in præfatione, Homerum in doctrina sua de divinis humanisque rebus, tum naturæ, tum philosophorum placitis maxime convenire; Platonem &

Orat. 53.
Ther. 2.

Diff. 7.

In Arte
poet.
L. 3. Ned.
Cic.
L. 22.
Ad. 6.
App.
Epist. ad
Dionysium.

Homerum esse mente ac scientia contemplatores rerum divinarum, eademque iisdem de rebus utroque docere, denique tanquam ab uno numine progressos, eundem divinitatis ordinem perficere, ac eandem in rebus veritatem interpretari memoriæ mandavit. præterea cap. xxii. sequentibusque Platonem maxime poetam admirari, nec nisi hoc nomine reprehendi: cap. xviii. venerari solere, ut *omnis veritatis ducem*; & cap. xx. in omnibus suis scriptis, in divinis humanisque rebus, æmulari ostendit. Deos igitur descripsit, eorumque cultum ad posteros transmisit; unde non immerito à Porphyrio Θ Ε Ο Λ Ο Γ Ο Σ dictus est. Nam Græcos non aliter scriptores vetustissimos vocasse testatur Lactantius; hocque nomen iis dabatur, qui de diis mythice diserebant, & eorum naturam involucris fabularum vel allegoriarum velabant; quales fuere antiquissimi Orpheus, Servio ad sextum Æneidos librum *Theologus* etiam dictus, Musæus, Homerus, Hesiodus; qui in genere Origeni vocantur τὰ δογματῶν πατέρες ἢ ἀρχαῖοι Θεολογοὶ τῶν Ἑλλήνων; quorumque Theologia erat μυθική, ut Philosophorum φυσική, sacerdotum vero & populi πᾶσις, uti ex Varrone & Seneca docet Augustinus. Inde ad eos devolutum est, qui mysteriorum erant interpretes, Deorum vaticinia & oracula, naturam, & omnia quæ huc spectabant, explicabant; occurritque vox non modo apud Ciceronem, Arnobium, Proclum, verum etiam in nummis Q. Herennii Etrusci Messii Decii apud Tristanum, & Spanhemium. Sic *Theologicas doctrinas* celebrat Ammianus: *Julianus nocte dimidiata exsurgens, occulte Mercurio semper supplicabat: quem mundi velociorem sensum esse, motum mentium suscitantem* THEOLOGICÆ prodidere doctrinæ: & Proclum Lycium Suidas scribit librum composuisse de Magna Matre, atque in eam omnem τὴν περὶ τῶν θεῶν Θεολογίαν explicasse. Quin & *Homericam Theologiam* Tatiani interpres memorat; sed cujus ne quidem ille meminit; nam cum Antinoum cælo illatum dixisset a quodam nempe qui mercede conductus pejeraverat se vidisse eum ascendere addit: ἢ ἔμειν θεολογῆσαι πῦρ ἢ δωρεῶς ἠξίωσθαι; & similem sive hominem dignatus est propter honores & munera Deum facere; non autem; & *Homericam Theologiam imitatus honore muneribusque affectus est*: quæ nescio quomodo alicui in mentem venire potuerint. Verum licet alicui hæc mea explicatio probabilis

Lib. de
An.
Nym.
c. xi. de
Ira Dei.

L. 6. c. 5.
de Civ.

L. 3. de
N. D.
L. 3. p.
106 & 4.
p. 135.
Adv.
Cent.

babilis possit videri; & quæ de Diis notavi quoad Homerum vera sint, eo tamen sensu ΠΙΣΤΙΝ non memini usurpari à Gentilibus. Ut enim recte me docuit præstantissimus Grævius, notio hujus vocis ex Hebræorum lingua derivata est in scripta Christianorum Doctorum, qui vitam Christi Græcis litteris prodiderunt; sed πῆξ ἔξω fuit plane ignorata: & cum viro celeberrimo per ΠΙΣΤΙΝ intelligo Rhetorum contentionem, quæ aliter *probatio* dicitur; & ita appellatur Aristoteli, ejusque exemplo Ciceroni *fides Orationis*. Nam ita loquitur in Partitionibus; *Agesis ergo, quoniam in confirmationem & reprehensionem diviseras ORATIONIS FIDEM, & dictum de altero est, expone nunc de reprehendendo*. Dividitur autem in confirmationem, qua causam nostram adstruimus, & confutationem, quâ adversarii argumenta destruimus, & non inconcinne etiam PROBATIO vocatur: Quintilianus cum de enthymemate, epichiremate & apodixi verba fecisset, subdit: *Hæc omnia generaliter Πίσεις appellant, quæ etsi propria interpretatione dicere fidem possumus, apertius tamen probationem interpretabimur*. Exstatque eo sensu hæc vox apud Auctorem Compendii Rhetoricæ, quem primo Hœschelius, deinde Schefferus edidit: Ἀγὼν ἐστὶ, inquit, ΠΙΣΤΙΣ ἢ ἀπόδειξις τῶν οἰκείων καὶ ἀλλόγων *Contentio est confirmatio & probatio nostrorum capitum, & proculdubio Auctor Marmoris indicare voluit Artem Rhetoricam originem quoque suam Homero debere*. Cum enim Πίσις sit præcipua Orationis pars, ejusque vitam & viscera contineat, illâque causam nostram firmemus, & adversarii argumenta infringamus, nulla vox commodior potuit reperiri vel elegantior, ad significandum ut omnium fere Artium Liberalium, ita & Rhetorices Homerum auctorem esse. Nam Aristoteles futurum Rhetorem informans, jubet ut exemplis ad exemplum Homeri utatur; *Εἰς ἡ σαφινώτατον ἀποδείγματα καὶ ἀποδείξεις οἰκείων ἀποδείγματα ἢ οἰκεία καὶ ἐξ ὀνόματι· οἷα Ὁμηροῦ μὴ οἷον Χοίραλλο;* *Exempla autem & comparationes ut quam maxime sint perspicua videndum est. Exempla vero propria & ex iis quæ scimus; qualia Homerus, non qualia Chærilus*. Omnia quoque decenter exposuit, eorum, quos describebat, mores, aptissime servavit, Orationemque, figuras, affectus iis accommodabat: elegans inprimis locus est apud Auctorem Anonymum; *Πρὸς τῆς οἰκείας ἢ τῆς Ῥητορίας καὶ τῆς λέγον ἀναλαμβάνειν ἀναμιμνησκόντα καὶ ὑποκείμενα*

Lib. 5.
cap 10.
Inst.

Lib. 8.
Topic.

καίνεσθαι ἢ θεοκαμύων τῇ ἡθῇ καὶ πάθει καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ, ὡς ὁ δαιμόνιος Ὀμηρὸς κί ἐρμυλώσειν πάντῃ καλῶς ὡς ἄπυμμεῖσθαι τῷ λέξειν, πᾶν ἡθὸς καὶ πάθος καὶ περὶ ἄνθρωπον καὶ λεγόμενον τε καὶ ἐπιφραζόμενον: *Adhæc Oratorem non oportet orationem proferre sine imitatione, sed propositorum exprimere mores & affectus, cum oratione, cum figuris, ut DIVINUS HOMERUS, & exponere cuncta decenter, ut formet oratione omnes mores, affectus, res dicendas vel exprimendas. Atque hinc ortum est, ut dixerint veteres Homerum eloquentiæ partibus dedisse initium, & ab eo omnia ornate copiosè que dicendi fluxisse genera; Quintilianus; Igitur ut Aratus ab Iove incipiendum putat, ita nos rite capturi ab Homero videmur. Hic enim (quemadmodum ex Oecæno dicit ipse annum fontiumque initium capere) OMNIBUS ELOQUENTIÆ PARTIBUS EXEMPLUM ET ORTUM DEDIT. Hunc nemo in magnis subtilitate, (legendum forte sublimitate) in parvis proprietate superavit. Idem lætus & pressus, jucundus & gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis; nec poetica modo, sed ORATORIA VIRTUTE EMINENTISSIMUS. Hoc cum multis & lectu dignissimis docuisset, adjicit tandem; Quid? in verbis, sententiis, figuris, dispositione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni sit viri ejus VIRTUTES non æmulatione (quod fieri non potest) sed intellectu sequi. Imo & tria dicendi genera, quæ Græci χαρακτικὰς appellant, ab eo fluxisse prodere memoria non dubitavit A. Gellius. Cum enim sit character ἀδρὲς vel uber, cui dignitas & amplitudo, ἰσχυρὸς vel gravis, cui venustas & subtilitas inest; ac denique μέσος vel medius, in confinio utriusque modi particeps, horum omnium exempla apud Homerum censent reperiri: Vera autem, ait Gellius, & propria hujusmodi formarum exempla in Latina Lingua M. Varro esse dicit Ubertatis Pacuvium, Gracilitatis Lucilium, Mediocritatis Terentium, sed ea ipsa genera dicendi jam antiquitus tradita ab Homero sunt tria in tribus; magnificentum in Ulyxe & ubertum; subtile in Menelao & cohibitum; Mixtum moderatumque in Nestore. Non abs re fuerit ipsa Homeri verba laudare; nam Ulysses magnam vocem emittebat,*

Lib. 10.
c. 1. Inst.

Lib 7.
cap. 14.
Not.
Att.

Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικῶτα χειμερίσιν,

Et verba imbribus nivallibus similia hibernis.

Menelaus vero,

— — Ὀπιπροχάδω ἀγόρευε
 Παῦρα μὴ, ἀλλ' ἀμάλια λιγέως, ἐπεὶ δ' πολύμυθ' ἔ
 οὐδ' ἀφ' αἰθέρα πηλῆς — —

— — *succincte concionabatur*

Pauca quidem, sed valde acute: quia non erat multiloquus

Nec in verbis peccans. — —

Nestor denique melleo delibutus erat eloquio,

Τῆς ἢ δ' ὀπ' γλώσσης μέλιτ' ἔγλυκίαν ῥέεν αὐδὴ,

Cujus ab ore melle dulcior fluebat oratio,

cum ora foro resolveret. De his dicendi generibus (Quæ etiam alibi quam in illis ducibus apud Homerum reperiri testis est Angelus Politianus) ita loquitur Aufonius; *Certens huic sententiæ vices illi, ἔ Homericis Oratores; subtilis deducta oratione Menelaus; ἔ instar profundæ grandinis ductor Iphacensis, ἔ melleo delibutus eloquio jam tertiæ Nestor ætatis. Quin & quartum invenit characterem, Allegoricum nempe, quo secreta naturæ, uti arbitratur Schefferus, præceptaque morum sub fabulis traduntur, cujusque unus omnium meminit Auctor Anonymus Compendii Rhetoricæ; licet revera peculiare genus nequaquam sit, cum allegoriæ & magnifice & aliis modis referri atque ob oculos poni possint; Audiendus tamen ille, quisquis est, ut luce meridiana clarius pateat, quid senserint eruditi de Arte dicendi Homérica.* Ὁμηρ' ἢ ἢ τέτατον ἢ δι

ἀλλήγριος παρέδωκε, τῷ Πανηγυρικῷ μὴ ἢ αὐτὸν ἐφ' ἀρμοσίον ἀρμοδιοφύει ἢ πῆθεος, ὅταν ὀπέλειαν λόγος πρὸς ὄγκον ἢ μέρεθ' ἐξέειρα βελομέθρα; *Homerus autem addidit ἔ quartam allegoricam, quæ ἔ ipsa apta est generi panegyrico, maximeque idonee adhiberi potest, si tenuitatem orationis in sublimitatem ac magnitudinem volumus attollere.*

Pag. 221.

Eustathius quoque observat tria dicendi genera, *Deliberativum, Demonstrativum & Juridiciale* apud poetam nostrum existare: Optima laudationum & comparisonum exempla præscripsisse multis tradit Lucianus, adeo ut tandem dicat; *Καὶ ἔλωσ, ποσὰ τὰ ἐστὶ τὰ ποιῶντα, ὡς μὴδὲν εἶναι τὸ ποιήσεως μέρεθ', ὁ μὴ ἔθ' θείας εἰκόσι ἀξιοκροσμήλιον;* *In summa earum rerum tanta apud Homerum copia, ut nulla sit pars poëseos, quæ non divinis comparationibus sit exornata.*

pro Imag.

Quo pertinet, quendam veterum interrogatum, quodnam esset *δικαιῶν τὸ Ρ' ἢ ποικίης εἶδ' ἔθ'*, pronuntiasse hunc versum.

Od. τ.

v. 72.

Ἀνδρ' ἀπαμύνασθ', ὅτε τις πρὸς περ' ἔχ' χαλεπήν η.

notante Eufstathio; adeo ut non immerito Quintilianus plenius eloquentiæ velis hanc ob cognitionem Homerum extollat, & Cicero alicubi scribat eum *plane Oratorem* esse. Atque huc pertinet Dionysium Halicarnassensem ἐν τῷ περὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος, *De Demosthenis dicendi vi*, notare Homeri in dicendo ἡδονῶν ἔχοντα καὶ τὸ σεμνὸν *jucunditatem & magnificentiam* plurimos poëtas Epicos, Melicos, Tragicos, Comicos, Historicos, Philosophos & Rhetores secutos esse; atque inter Historicos præcipue Herodotum, inter Philosophos vero Platonem; ut & Dionysium Longinum scribere, Stefichorum, Archilochum, Herodotum & maxime omnium Platonem ὀμηρικῶν ποίητων fuisset, καὶ ὑπὸ τῶν ὀμηρικῶν ναύμαχων εἰς αὐτὸν μυθίας ὄσας ἀφαιρούμενος, *ab Homericis laticibus ad se deductos plurimos rivus transfulisse*; quod & olim, teste eodem, multis offendit docuitque Ammonius. Unde futurum Oratorem à poëtis, à quibus scilicet *petitur & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis decor*, incipere ex Theophrasti sententia debere censet Quintilianus; & Petronius auctor est, ut primus poëtarum Homerus discatur;

— — *Det primos versibus annos*

Mæoniumque bibat felici pectore fontem:

Mox & Socratico plenus grege; mittat habenas

Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.

Ultima tandem omnium virtutum, & digna quæ primum locum obtineat, est

Σ Ο Φ Ι Α vel S A P I E N T I A.

Antiquitus Σ Ο Φ Ο Ι appellati fuerunt omnes artifices, sive architecti, sive coriarii, sive statuarii, sive alii forent, uti præter Georgium Diaconum præfatione in Logicam Aristotelis, testatur Nicomachus Gerasinus: τῶν περὶ Πυθαγόρου πέντων Σ Ο Φ Ω Ν καλεσμένων σωκεχυμῶν ὀνόματι, ὡς περὶ τῆς τέχνης, καὶ συντομῆς, καὶ κωβερνήτης, καὶ ἀπλῶς ἡ τέχνης τινὸς & δημοκρατίας ἔμπειρος, ἡ Πυθαγόρας σύσειλε πάντων τὸ ὄνομα; *Cum ante Pythagoram omnes promiscue dicerentur Sapientes communi nomine, etiam architecti & coriarii & gubernatores, & quicumque denique scirent artem aliquam, aut populare opificium, Pythagoras omnibus id nomen negavit.* Atque hunc antiquum usum auctores nonnulli conservarunt: & Æliano piscatores in arte sua excellentes sunt σοφοὶ τῆς ἀλιείας; L. i. c. 11. de Anima.

ac figulus peritus à Festo in *Ratumena porta* appellatur, *prudens artis figulinæ*; Lucianus in Phalaride Perilaum nominat σοφὸν χαλκία; in Navigio coquum artis suæ gnaviter peritum σοφιστῶν; in inscriptione veteri, quæ continet donarium Nicomedis medici, notante illustrissimo Falconerio, ΕΤΠΑΔΕΜΟΣ ΣΟΦΙΑ est *statuaria*; Luciano iterum eodem in libro ipsique adeo Homero, ad quem Eustathius & brevium Scholiorum auctor videri possunt, ars fabrilis & Platoni ἡνιχία vel *aurigandi peritia σοφία* appellantur. Et quod huc valde pertinet, Aristoteles notat, τὴν σοφίαν ἐν τῷ τέχνῳ, τοῖς ἀριστοῦτοις ταῖς τέχνας, *sapientiam tributam esse iis, qui in artibus quibusque peritissimi sunt*; Phidiam dici λιθεργὸν σοφὸν *sculptorem sapientem*; Polyctetum ἀδριανῶσιπιδὸν σοφὸν *sapientem statuarium*; eoque nomine nihil aliud designasse quam ἀρετὴν τέχνης, *artis peritiam insignem*. Nec abeunt multum Latini; iique interdum non aliter loquuntur; ut Argum *doctum munere Palladio* canit esse Val. Flaccus; Titinius apud Nonium *sapientiam gubernatori navis*; & auctor inscriptionis veteris apud Gruterum *DOCTAM MANUM* statuario tribuunt;

HIC ACCUMBENTEM. SCULPI. GENIALITER. ARTE.

SE. JUSSIT. DOCTA. POST. SUA. FATA. MANU.

Valerius Flaccus navis Argus texturam describens, canit *docta resonare bipenni Littora*. In Inscriptione veteri inedita, quam apud Arelatenſes repertam mecum communicavit Jacobus Tollius V. C L. fabro tignario tribuitur *DOCTRINA*, illoque nemo *DOCTOR* dicitur fuisse. En tibi eam, Lector,

Q. CANDI. BENIGNI. FAB. TIGN. C
ORP. ARS. CUI. SUMMA. FUIT
FABRICÆ. STUDIUM. DOCTRINA
PUDORQUE. QUEM. MAGNI
ARTIFICES. SEMPER. DIXSERE
MAGISTRUM. DOCTOR. HOC. NE
MO. FUIT. POTUIT. QUEM. VINC
ERE. NEMO. ORGANA. QUI. NOSSE
T. FACERE. AQUARUM. AUT. DUCE
RE. CURSUM. HIC. CONVIVA. FUI
F. DULCIS. NOSSET. QUI. PASCE
RE. AMICOS. INGENIO. STUDIO
DOCILIS. ANIMIQUE. BENIG
NUS. CANFIDA. QUINTINA
PATRI. DULCISSIMO. ET. VAL. MAX
SIMINA. CONIUGI. KAR.

Et tandem *Sophia Septimiae* (quam alii mutant in *sepiam*, alii nomen proprium esse existimant) apud Cicer. in epistolis ad Familiares, nulla mihi alia est, quam ars rite apparandi cibos: *oblitusne es*, ait, *fungorum istorum quos apud Niciam? & ingentium culinarum cum Sophiu Septimiae?* id est, an oblitus es fungorum, quos tam delicatos apud Niciam edimus? an apparatus, & lautarum epularum, quibus nos excepit Septimia, tam bene callens artem culinariam? Verum postquam hunc usum sustulit Pythagoras; ΣΟΦΙΑ significavit *Philosophiam* vel *SAPIENTIAM*, quæ, definiente Scholiaste Homeri est γῶσις θεῶν τε ἔ ἀνθρώπων πραγμάτων; vel, ut Cicero loquitur, *rerum divinarum, humanarum causarumque, quibus continentur illæ, scientia*. Atque ita Ennio & Afranio *Sapientia* exponitur *Sophia*; non secus ac Ciceroni: *princepsque omnium virtutum est illa sapientia, quam Græci σοφίαν appellant*; aliisque plurimis frequenter *philosophia* eo nomine denotatur; ut Petronio: *Ubi est Dialectica? ubi Astronomia? ubi SAPIENTIÆ consultissima via?* Laetantioque & Censorino philosophi sunt *professores, & cultores Sapientiae*. Hæc igitur ΣΟΦΙΑ vel ideo Homero convenit, quia poëtæ communi appellatione σοφοί appellantur: Scholiastes Pindari: *Σοφιστὴς ἔ σοφὸς ἔλεγον τὸς ποιητὰς; poetis appellantur Sophistas & sophos*; ipse Pindarus

Lib. 2.
Offic.
Lib. 4.
Tuic.

L. 4. c. 3,
Inst. c. 4,
& 14. de
Nat. Dic.

Ad Od. S.
Isth.
Od. 1. Ol.

ὅθεν ὁ πολὺφάλοϛ

Ἕμνϛ ἀμφιθέαλλεϛ

Σοφῶν μῆλ' ἔσσι,

Unde pulcherrimus

Hymnus elaboratur

Poëtarum ingeniis.

Sed maxime quia vetustissimi Musici ac poëtæ erant Philosophi, morum præcepta, siderum cursus, deorum naturas versibus complectebantur; quomodo ipse Homerus illis tribuit munus vitæ formandæ; ἔ σοφρονιστὴς facit; uti videre licet apud Strabonem, Suidam, Athenæum Eustathium; omniumque clarissime hæc tradentem Quintilianum, cujus verba, licet longiuscula, adscribere non gravabor: *Nam quis ignorat Musicen (ut de hac primum loquar) tantum jam illis antiquis temporibus non studii modo, verum etiam venerationis habuisse, ut iidem MUSICI & VATES & SAPIENTES iudicarentur? mittam alios; Orpheus & Linus; quorum utrumque Diis genitum, alterum vero, quod rudes quoque atque agrestes animos admiratione mul-*

Od. 1.
v. 266.
Lib. 1. v.
ἀειδῶν.
Lib. 1. &
pag. 35.
L. 1. Inst.
cap. 10.

ceret, non feras modo, sed saxa etiam sylvasque duxisse, posteritatis memoria traditum est. Et Timagenes auctor est, omnium in literis studiorum antiquissimam Musicen existisse: & testimonio sunt clarissimi poëtae, apud quos inter regalia convivia laudes heroum ac deorum ad citharam canebantur. Iopas vero ille Virgilii non canit, ERRANTEM LUNAM SOLISQUE LABORES? quibus certe palam confirmat auctor eminentissimus, musicen cum divinarum etiam rerum cognitione esse conjunctam: unde etiam factum est ut brevium Scholiorum auctor,

- Tab. 5.
Diff. 29. Φιλόσοφον appellent. Et, quod huc apprime pertinet, Maximus Tyrius docet poëticen & philosophiam res eandem esse, tantumque tempore & tractandi more differre, illam argumento fabulosam, hanc vero αἰθερῶν ἀπεριότερον, & ἡρόνιον νεωτέρον tempore posteriorem esse: Lactantius poëtas priores multo philosophis fuisse, & ante natum philosophiae nomen pro SAPIENTIBUS habitos. Strabo poëticen esse πρῶτην τὴν φιλοσοφίαν, εἰσαγεσθῆναι εἰς τὴν ἑλὸν ἡμῶν ἐκ νέων καὶ διὰ δόξασιν ἔχει, καὶ πᾶσι καὶ πρῶταις μετ' ἰδούης; primam quandam philosophiam, vitae à prima aetate formatricem, mores, affectus, actiones nos cum voluptate docentem. Nec hoc ignorans Porphyrius in philosophica Historia Homeri, tanquam philosophi vitam, uti ex Suida puto patere, descripsit; auctor quoque anonymus qui librum de vita Philosophorum multis ineptiis scatentem avorum memoria conscripsit, hanc purpuram panno suo attexuit, de Homero scilicet historiographos referre, ipsum virtute pariter & aetate non solum poëtarum, sed Philosophorum Principem vocari & haberi inde meruisse, & ante omnes fuisse, quorum memoria non est, omnibusque verius & lucidius, quicquid dicere voluit explicasse. Hoc est, quod Lucianus Demostheni δεινότητι; Platoni μεγαλοφροσύνη; at Homero per excellentiam ΣΟΦΙΑΝ tribuit; ipseque vel propter peritiam carminum pangendorum, vel potius propter Philosophiae & Sapientiae accuratam cognitionem, Aeschini in Orat. contra Timarchum; Dioni Chrysostomo; Ilidoro Pelusiotaë, σοφώτατος καὶ πειτητών; Tatiano in oratione contra Græcos, ἀρχηγὸς πάσης βασιλέως sive gentilis σοφίας; & veteribus comparando, acerrimique viro ingenii, Danieli Heinsio: καὶ πρῶτος πάσης φιλοσοφίας appellatur. Scilicet omnis sapientia Homerus princeps habitus est, atque ab eo originem Philosophia traxit; uti inter ceteros testatur gravissimus auctor Dionysius Hali-

Halicarnassensis: *Inerat, ait, Platoni multis virtutibus ornato am-* Ep. ad.
bitio, quam maxime patefecit æmulatio, qua Homerum profæquebatur; Pom.
quem ex ordinata à se rep. eiecit coronatum & unguento delibutum, tan-
quam eiectum hæc decerent, δι' ὃν ἢ τε αἴλιη παιδεία πᾶσα περῆλθεν εἰς τ'
βίον, ἢ περὶ ἁλώσα φιλοσοφία; per quem alia omnis eruditio, & perfe-
ctissima Philosophia introducta est: Adeo ut non absque ratione Lib. 2 de
 Hippodromus apud Philostratum Homerum appellet *πατέρι;* v. Soph.
 & *φωνὴν σοφιστῶν, patrem & vocem Sophistarum.* Nam sive intel-
 ligas veteres Philosophos, qui *Sophistæ* dicuntur (uti Herodo-
 tus narrat ad Croesum Lydorum regem omnes *ἐν τῷ Ἐλικείδῳ* Lib. 1.
σοφιστῆς, & inter ceteros Solonem se contulisse; Tertullianus c. 27.
 Pythagoram *Samium Sophistam,* Cratinus in proœmio Dioge-
 nis Laertii Homerum & Hesiodum non aliter vocat; & *ἄ-* Cap. 34.
ρχαῖα σοφισμᾶ & Pindaro nihil aliud sunt quam ab antiquis *inven-* de An.
ta Sapientia;) sive, inquam, intelligas veteres Philosophos, Od. 13.
 sive eos qui postea eloquentiæ & virtutis vel Philosophiæ *Olymp.*
 studium conjunxerunt, optime hic titulus Homero apponitur;
 quia originem eloquentiæ non minus, quam Sapientiæ Græ-
 corum dedit, omnesque veteres, teste Strabone, censue-
 runt ejus *ποίησιν* esse *φιλοσόφημα* vel *scriptum Philosophicum;* id Lib. 1.
 quod contra Eratosthenem, sententiam illam impugnan-
 tem, acriter & fortiter defendit. Maximus sane Tyrius non
 dubitat affirmare errare eos, qui aut Homerum aut Hesio-
 dum minus quam Aristotelem Stagiritam, vel Cilicem
 Chrysippum vel Libycum Clitomachum, aliosque, *σοφῶν*
 esse existimant; aut minus in rerum contemplatione excel-
 luisse. Nec defuerunt præclara ingenia, quæ variis temporibus
 de PHILOSOPHIA HOMERICA commentati sunt.
 OENOTIAUS Gadarensis, Cynicæ sectæ addictus, *περὶ τῆς*
καθ' Ὀμήρου φιλοσοφίας; PORPHYRIUS & PHAVORINUS
περὶ τῆς Ὀμήρου φιλοσοφίας; MAXIMUS TYRIUS *περὶ Ὀμήρου*
ἢ τῆς ἢ παρ' αὐτῷ ἀρχαίας φιλοσοφίας, De Homero, & quæ sit apud eum
antiqua Philosophia; (non exstat tali titulo hodie dissertatio, sed
 alia, quæ inscribitur *Εἰ ἐστὶ καθ' Ὀμήρου αἴρεσις, an secundum Home-*
rum certa sit secta; in qua poësin Homericam eleganter appellat
πανορμόνιον πῶρργανον, quia omni vitæ generi, atque instituto
 convenit) ARISTOCLES MESSENIUS *πυτερον σαρδαείο-*
περὶ Ὀμήρου ἢ Πλάτων, Utrum præstantior Homerus an Plato; (quo
 pertinet Platonicos Homerum rejecisse; at contra Homeri
 admi-

Diff. 7.

admiratores vituperasse Platonem, teste Maximo Tyrio) CASSIUS tandem LONGINUS ΕΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟῦ ΟΜΗΡΟΥ, uti apud Suidam legere licet, scripserunt atque inquisiverunt; plurimique alii operam dederunt, ut summum & unicum poetam diligenter explicarent; & dogmata ejus sive ad Philosophiam in genere, sive certas partes pertinentia illustrarent; de quibus nec non Homeri interpretibus alibi dabitur commodior differendi campus. Nec revera opus est multis hoc docere, cum Plato, Socrates, & Aristoteles Homeri discipuli sint;isque à Themistio appelletur ΠΕΡ ΠΑΤΩΡ Ε ΔΕΥΧΗΡΟΝ & ΠΛΑΤΩΝ & ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΣ ΛΟΓΩΝ; *primus parens auctorque Platonis & Aristotelis sermonum.* Ipsius sane veritatis arcantum, uti Platonis à Macrobio appellatur, omnem suam Philosophiam ab Homero accepisse non obscure indicarunt veteres, quando illum Platonis *magistrum* fuisse memoria mandant, licet tam longo temporis divortio à se invicem sint separati. Eleganter

Lib. 1.
in Somn.

Diff. 16.

hac de re loquitur Maximus Tyrius; *Cum antiqua illa, quæ plane adhuc Homerum redolet, Sapientiæ ratio, generosos, verosque ac genuinos Philosophiæ alumnos protulerit eduxeritque.* ΕΚΕΙΝΗΣ ΤΙ ΨΩΔΗΣ ΘΡΕΜΜΑ ΛΩ ΠΛΑΤΩΝ • ΚΑΝ Υ ΉΞΟΜΟΣΙ ΤΙΣ ΔΕ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ, *illius Musæ ALUMNUS erat Plato. Licet enim PRÆCEPTOREM hunc recuset, vestigia tamen apparent, semen illius disciplinæ se prodit.*

Sic oculos, sic ille manns, sic ora ferebat,

Talis cæsaries, & pulchri luminis ardor.

Ut dicere non dubitem nulli quam Homero magis similem Platonem esse, quamvis Homerum fugere, Socratem sequi videatur velle. Nec existima me dictionem Platoniam cum Homericam, verba cum verbis, nomina cum nominibus conferre, tametsi & hæc ex eodem illo fonte Musico, sicut ex Oceano Mæotis (error hic insignis, sed cum aliis veterum Maximo Tyrio communis) ex Mæotide Pontus, ex Ponto Hellepontus, ex Helleponto mare defluerunt; sed ex mente utriusque & sententiis affinitatem noto.

Orat. 55.

Eandem ob rationem Dioni Chrystostomo Socrates DISCIPULUS Homeri; non autem Archelai, esse dicitur: Αλλ' α τὸ πὸ γε οἶμα πολλοῖς εἶναι σαφεῖς, εἴ τις ἐμπειροῦ ἀμφοῖν πῶν ἀνδρῶν • ὅπ Σωκράτης πὸ γε ἀληθὲς Ομήρου ΜΑΘΗΤΗΣ γέγονεν, εἴ γε ὡσπερ ἐνίαι Φασίν, Αρχελαῖος; *At ego hoc sane multis arbitror esse perspicuum, si quis modo amborum virorum habeat experientiam, Socratem revera Homeri DISCIPULUM; non, quod nonnulli dicunt, Archelai esse.* Cumque objici posse animadverteret, Socratem

tot

tot annos post natum non potuisse operam dare Homero, adjicit; absurdum nequaquam esse, virum, qui poësin ipsius intelligat, ut imitatore, ita etiam discipulum dici; ἔκταν ἀποπνῖ μίτη ξυγγνώμων, μίτη ἴδοντα, τὸ δὲ ποιήσεως ξύνεντα τὸ Ὀμήρου, καὶ τὸ ὅλης ἀλλοτρίως ἐμπειρὸν γνώμων, ΜΑΘΗΤΗΝ Ὀμήρου γράει; Non ergo à ratione alienum est, eum qui licet non conversatus sit, neque viderit, intelligat autem Homeri poësin, totusque illius mentis gnarus sit, DISCIPULUM Homeri dici. Atque ut elegantissimam loquendi formam similibus illustrem, non alio sensu Sophocles μαθητὴς ποῦτα nostri vocatur ab auctore vitæ ejus; Lucianus sese οἰκῆτον, id est, familiarem Platonis, Socratis, aliorumque; Porphyrius Numenium & Cionium Homeri, ac Cicero nescio quem ex veteribus familiarem suum appellat.

Epist. ad
Attic.

Ammonius Philosophus & Origenis præceptor Suidæ dicitur semper τῷ Πλάτωνι συνῆναι, cum Platone esse & Cicero scribit Clitarchum NARRASSE Cælio Rufo Darii apud Ilium ab Alexandro esse superatum; quæ non de vivis sed eorum scriptis intelligenda esse convincit satis temporum ratio. Verum ut ad Σοφίαν redeam, veteres plerique omnem Philosophiam, omnesque adeo Philosophorum disciplinas ab Homero, quem ejus Ἀρχηγέτω non immerito vocat Strabo, tanquam à fonte fluxisse, inveniri apud eum Stoicorum, Epicureorum, Peripateticorum & Academicorum placita; cunctarumque adeo sectarum sententias ex eo haustas esse docet is, qui Plutarchi nomine Homeri vitam in lucem emisit; quod tamen ipsum urget Seneca, proptereaque negat Homerum Philosophum fuisse: *Vis scire quam non ad docendam virtutem confederint? adspice quam dissimilia inter se omnium studia sint; atqui similitudo est idem docentium. Nisi forte tibi Homerum PHILOSOPHUM fuisse persuadent, cum his ipsis, quibus colligunt, negent.*

Epist. s. s.

Nam modo STOICUM eum faciunt, virtutem solam probantem: modo EPICUREUM, laudantem statum quietæ civitatis, & inter convivia cantusque vitam exigentis: modo PERIPATETICUM bonorum tria genera inducentem: modo ACADEMICUM incerta omnia dicentem. Apparet nihil horum esse in illo, quia omnia sunt: ista enim inter se dissident. Demus illis HOMERUM PHILOSOPHUM fuisse: nempe sapiens factus est, antequam carmina ulla cognosceret: (Lipsius l. conderet) ergo illa discamus, quæ Homerum fecere SAPIENTEM. Verum tam magni viri judicium refellere non dubitat Lipsius; isque multis argumentis docet

Lib. r.
Man. ad
St. Phil.

vetustissimam Philosophiam esse Poëticam, inque ea Musæum, Linum, Orpheum, Hesiodum & Homerum excelluisse; maximam tamen hunc laudem meruisse; quippe cui & palmam ingeniorum ab omni ævo Plinius adjudicat. Et sane ea tunc erat hominum indoles, ut non nisi fabulis & arte metrica ad virtutem discendam adigi possent. Rudis illa, agrestis, atque incondita hominum turba blanditiis quasi & dolis Sapientiæ initianda, & per ambages ad divinum cultum duccenda fuit, uti præter Eustathium docet Maximus Tyrius;

Δοκέ μοι Ὅμηρος, φύσ τε κεχρημένον ἐνθεωπάτην ἢ φρονήσας δεινοπάτην
 ἔμπειράν πολυτροπώπατην, φιλοσοφίαν ἑπιπέμμενον, δημοσιόσασιν τῶν
 πῶ τῆς ἔδρασιν ἐν ἀρμονίᾳ τῆς τότε ὁδοκίμῳ. αὐτὴ δὲ ἦν ἡ περικλή:

Videtur mihi Homerus, cum & divina nature indole & exquisitissimo iudicio, experientiaque rerum omnium esset præditus, hoc consilio Philosophiæ se dedisse, ut sub illa, quæ, tum temporis placebat, ratione metrica, cum Græcis eam communicaret: illa autem erat poëtica. Eademque disertatione narrat Philosophiam alios ante vocasse mysteria, alios fabulas, alios musicam, alios divinationem, postea velum illi detractum atque inde factum esse, ut Homeri & Hesiodi carmina fabulæ germanæ existimarentur, illumque Philosophorum, quorum erat princeps, numero ejectum esse:

τῆ δὲ ἑπιπέμμενος τῶν τῶς τὸ κεφάλαιον, τῶς μὲν πανδοκίμοις φιλοσοφίᾳ
 μὲν ἀρχαίᾳ μελεχρημένῳ τῶς τῶν ἐντυγχανόντων ψυχῶς διδασκαλείῳ
 ἀλύτοις, τῶ μὲν ΤΕΛΕΤΑΣ ἔ ΟΡΓΙΑΣΜΟΥΣ πᾶς ἑπιπέμ-
 μισίῳ τῶς ἀπὲς λόγῳ, τῶ δὲ ΜΥΘΟΥΣ, τῶ δὲ ΜΟΥΣΙΚΗΝ, τῶ
 δὲ δὲ ΜΑΝΤΙΚΗΝ ἐκείνῳ μὲν ἦν ἀπᾶσι τὸ ὠφέλιον, ἴδιον δὲ τὸ ἀρχαίᾳ
 ἔ λόγῳ, &c. Hujus scientiæ professio & scopus variis olim sub figuris latebat: quibus sine ulla austeritate animos sibi commissos tractabat simul docebatque. Cum alii MYSTERIA, alii OCCULTA SACRA disciplinam suam appellarent: alii FABULARUM, alii MUSICES, alii postremo DIVINATIONIS nomine eam inducerent. Ita cum unam utilitatem omnes spectarent, non uno docendi modo utebantur. Postea vero nimia sapientiæ copia lascivire cum inciperent homines, ceperunt & velum hoc sapientiæ detrabere; ita Philosophiam amictu suo spoliarunt, in contemptum adduxerunt, cuius eam objecerunt, cuius tanquam scortum prostituerunt. Neque aliud quam solum nomen reliquerunt: quod ipsum ineptæ quædam cavillationes occuparunt. Eo igitur deventum est, ut Homeri Hesiodique carmina, totaque antiqua illa & divina Musa pro fabulis habeantur; nec aliud in iis quam narrationes nu-
 das, quam numerorum suavitatem, quam harmoniæ elegantiam, sicut

Proem.
 II. Diff.
 16.

in tibia aliqua aut citbara miramur. Quod vero solum in iis admiratione est dignum, negligimus, nec virtutis nomine dignum censemus. Ita Homerus à Philosophorum numero ejicitur, ὁ ΗΓΕΜΩΝ ἔχρ' ἔσσι, PHILOSOPHORUM PRINCEPS. Quin & alii Homerum Philosophum esse negabant, quia nihil de pronuntiatis & syllogismis memoriæ mandavit. Elegans, ita sim felix, causa; & quæ indicio est ejusmodi homines verba, non res spectare; qui morbus nostris quoque temporibus multorum virorum mentes veluti pestilenti sidere afflavit. Neque enim verbis insudare, definitionibus, syllogismis, captiunculis, distinctionibus tam nostros quam discentium animos onerare, Philosophia est; majus quid illa complectitur & augustius; virtutem scilicet, mentem compositam, naturam, rerumque causas, mores, & quæcunque alia apud bonæ mentis capaces in pretio sunt. Ejusmodi autem homines refellit Plutarchus: Ἄν δέ τις φῆ, αἰτ, τίω Ἰλιάδα ἢ Ὀδύσειον ἀρετῶν πόνος ἢ ἀρετῶν ἐπέος ἢ ἀρχαῖς γλυκεῖας, ἐφόδιον ἢ ἀληθῶς γερονέων ἢ ἐν φιλοσοφίας λόγον, ἢ οὐδ' ἐπὶ ἀφοβίας ἢ ἀνδρείας, ἐπὶ ἡ σωφροσύνης ἢ μεγαλοφυχίας ὑπομνηματισμῶς καὶ ἀφρονῶν ὅτι δηλαδὴ ἐπὶ συλλογισμῶν εἶδεν, εἶδ' ἐπὶ ἀξιωματῶν ἔγχεσθαι, εἶδ' ἐν Λυκίῳ ἀεὶ πᾶσαν ἔχον, εἶδ' ἐν Ἀκαδημία θέσεις εἶπεν. τῆτοις ἡδ' ὀρίζεσσι φιλοσοφίαν, εἰ λόγον αὐτῶν οὐκ ἔργον νομίζουσι; Si quis vero dicat, eum (Alexandrum) Iliadem & Odysseam animi reficiendi, laborisque leniendi gratia secum tulisse, viaticum vero ei fuisse doctrinam à Philosophia perceptam, ac commentationes de ejiciendo metu, fortitudine, temperantia, magnanimitate susque deque habemus. Scilicet quia nihil de SYLLOGISMIS, aut PRONUNTIATIS scripsit, neque ambulationem in Lyceo occupavit, neque in Academia theses proposuit. His enim rebus Philosophiam definiunt, qui eam verba, non res putant. Sed cum Philosophia circa veritatem indagandam versetur, nulla causa videtur esse, cur poësin, quæ sine fabulis non constat, eo etiam nomine comprehendamus. Et, ne repetam quæ à me hanc in rem disputata sunt, Plutarchus testatur poësin οὐδ' λόγους ἐν φιλοσοφίας ἀναλαμβάνειν μνημονεύσας πρὸς τὸ μυθῶδες, narrationes fabulis exornatas ex Philosophia accipere; & ἰλασθῆν ἢ προσφιλή παρέχειν τοῖς νέοις τίω μάθησιν, facilem & gratam juvenibus præbere institutionem: Strabo esse primam Philosophiam, moderantem affectus; puerosque primo omnium eam didicisse, & ὑποχρηστικῶς χεῖρην ψυχῆς, ἀλλ' ἀ σωφροσύνης, non nudæ oblectationis sed modestiæ discendæ causa, in Græciæ urbibus. Imo, quanquam multi poëtam

Lib. r.
de Fort.
Alex.

Lib de
Aud. i.
Poët.

Lib. r.

- propterea reprehenderent, criminandique cum ansam arripere, rem nihilominus perquam difficilem esse fatetur
- Orat. 53. Dio Chrysoſtomus discernere, num erraverit, an vero naturales res fabularum involucris more tunc uſitato texerit: *ὡς μὲν δὴ τῶν αἰτῶν, ἕπερ λόγῳ πλείων, ἢ μακρότερον ἢ ἐλάττω· πότερον Ὁμηροῦ ἢ μεταξὺ τῶν φυσικῶν πινὰς ἐόντας ἐν πῶς μύθοις λόγους, ἢ πῶς πότε σωθήσονται περὶ τῶν ἀνθρώπων;* De his vero alia maior & longior, neque facilis oratio habenda est, an Homerus deliquerit circa hæc, an naturales quasdam rationes per fabulas, ut tum fieri solebat, hominibus tradiderit: Ulteriusque progressus Plato, ne vult quidem Homerum fabulas scripsisse; cenſetque ἔδειν αὐτὸ ἀμύθητος τῆ σοφίας Ὁμηροῦ ἐπιπέειν ποιήμασιν, ἵνα μὴ μύθος οἰήσῃτο γράφειν τῆ ΗΡΩΛ, non debere Homeri poemata eos, qui Sapientia non initiati sunt, legere; ne existimarent HEROEM fabulas scripsisse. Julianus Apostata, immerſusque falſorum numinum, relicta splendidiſſima luce, cœno, alicui Philoſophiæ parti fabulas adſignat; maxime quia eas etiam varii & magni nominis Philoſophi, ut Orpheus, Xenophon, Antisthenes & Plato ſcriptis ſuis inſeruerunt; cumque nonnulla de Sapientia & ejus diſiſionibus diſſeruiſſet, atque oſtendiſſet Phyſicæ partes eſſe tres Theologiam, Mathelin, & Aſtronomiam; totidemque Philoſophiæ practicæ, Ethicam, Oeconomicam & Politicam, fabularum fictionem Ethicæ & Theologiæ myſticæ adſignat: *Τῶν δὴ τῶν μερῶν ἕτε τῶ λογικῶ πρῶτῃ τῆ μυθολογίας, ἕτε τῶ φυσικῶ, ἕτε τῶ μαθηματικῶ· μόνον δὲ, ἕπερ ἄρα, ἕτε περὶ τῶ πρὸς ἕνα γινόμενον· ἢ τῆ Θεολογικῆ τῶ τελεστικῶ ἢ μυθικῶ:* Ex iſtis vero partibus neque logicæ fabularum ſcriptio conuenit, neque Phyſicæ, neque Mathematicæ; ſed uniſi forte practicæ Philoſophiæ ſpeciei, quæ circa ſingularem verſatur hominem; tum ei Theologiæ parti, quæ in initiationibus ac myſteriis conſiſtit: atque his tandem aliisque, quas adducit, rationibus motus affirmat
- Orat. 55. μύθῳ γράφειν alicui φιλοσοφίας εἶδος conuenire. Dio etiam Chryſoſtomus teſtatur, Socratem non minus quam Homerum fabulis uſum; & per eas homines docuiſſe: conaturque probare poëtam, cum Dolonem timidum deſcribit & equos Achillis ſpe devorantem, egiſſe de timiditate & cupiditate gloriæ; cum Pandorum ſpernentem fœdera & juſjurandum, de corruptione per munera; impietate, & in uniuſum de inſipientia; ac tandem adijcit Socratem de arrogantia diſſeruiſſe, introducendo hominem arrogantem; idemque cum

fecisse ubi de iracundia, ingrato animo, ira aliisque affectio-
nibus agit; adeo ut verè dixerit Plutarchus, Philosophos

Lib. de
Aud.
Poët.

ἡδὲ δέγματοι ἐξ ὑποκειμένων exemplis quæ ad manum sunt, uti; ποë-
tas vero idem propositum habentes, πλάττειν παραγμάλω ἢ μυ-

θολογεῖν, exempla fingere & fabulas narrare. Hanc tamen opinio-
nem olim impugnavit Colotes Epicureus, judicavitque in-

dignas Philosopho, veritatis professore, fabulas esse; quod
adeo Macrobio displicuit ut calumniam vocare nullus dubita-

Lib. 1.
cap. 11.
in Somn.

verit; *Illam calumniam persequemur, quæ nisi supplodatur, manebit*
Ciceroni cum Platone communis. Ait à Philosopho fabulam non oportuisse

confinigi: quoniam nullum figmenti genus veri professoribus conveniret.
Sed, ut taceam maximos Philosophos fabulis ad docendum

ufos esse; Ciceronem Scipionis somnium finxisse; Plato-
nem Erem quendam introduxisse, non autem vitæ restituisse,

quemadmodum Æneæ Gazæ ἀνάγειν, male satis vertit & in-
terpretatur Barthius, narrantem quæ per XII. dies, quibus

mortuus jacuerat, viderat; Macrobius ipse Epicureum illum
refellens, fabulas falsas plane, vel voluptatis causâ & adhor-

tationis ad bonam frugem, ut comœdias, gratia, nec non
argumenta fictis amantium casibus reperta, à Philosophia

excludit: *Hoc, ait, totum fabularum genus, quod solas aurium deli-*
cias profitetur, è sacrario suo in nutricum cunas sapientiæ tractatus eliminat:

cas tamen admittit plerasque, quæ ad aliquam virtutis spe-
ciem intellectum hortantur; & quibus veritas pro funda-

mento est, dignas Philosopho censet: At in aliis argumentum
quidem fundatur rei soliditate; sed hæc ipsa veritas per quædam composita

& ficta profertur, & hoc jam vocatur FABULOSA NARRA-
TIO, non FABULA: ut sunt cerimoniarum sacra; ut Hesiodi &

Orphei, quæ de Deorum progenie acturæ narrantur; ut mystica Pythago-
reorum sensa referuntur: quam in rem plura apud ipsum, eaque

elegantia possunt videri. Philosophus igitur Homerus est;
adeo ut multi veterum censuerint ipsam Philosophiæ divi-

sionem primam & præcipuam ab ipso sumptam esse. Versa-
tur enim illa circa DIVINA & HUMANA, iisque dua-

bus rebus absolvitur: Marius Victorinus: *Plena philosophia est,*
quæ constat ex duabus Physica & Ethica. Physica est quæ de DIVINIS

Lib. 1.
Rhet.

agit, Ethica quæ de HUMANIS disserit: Pythagoras eam ap-
pellat γωτῶν θεῶν τε ἢ ἀνθρώπων παραγμάλων; Divinarum huma-

narumque rerum notitiam; Maximus Tyrius; Ἰσημῶν ἀρετῶν θεῶν
τε αἰεὶ ἢ ἀνθρώπων, accuratam divinarum humanarumque rerum

D. II. 16.

scientiam; & Straboni denique dicitur *ἄπλοῦς τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπων*. Hanc divisionem veteres ex eo loco sumptam iudicabant, quo Diomedis, hoc est, Philosopho, Pallas sive Sapiencia omnem caliginem, quæ mortales habet visus, ad deos hominesque cognoscendos, dempsit; vel ex alio, ubi Phæmus *ἄοιδος*, sive Philosophus canit *ἕργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε*, notante Eustathio: quin & Heraclides in Allegoriis censet distinctionem ejusdem scientiæ ex mente Platonis & Academicorum in *λογικῶ*, *φυσικῶ* & *ἠθικῶ*, ab Homero per Cerberum tricipitem designari. At cum Philosophus Homerus sit, cui tandem Philosophorum generi erit adscribendus? Nam, uti Seneca docuit, modo Stoicus, modo Epicureus, modo Peripateticus, modo Academicus est; proptereaque multi eum à sacra cohorte excludunt. Plutarchus sane libro toties laudato cum Stoicum fuisse negat; quia homines introducit, in quibus virtutes & vitia miscentur; cum contra ex illorum opinione neque virtuti vitium, neque vitio virtus adsit; sed semper sapiens recte agat, insipiens peccet. Rejecerunt eum etiam Cynici & Epicurei, uti ex Juliano atque Macrobio constat; atque ut hic loquitur; *Epicureorum tota factio, æquo semper errore à vero devia, & illa existimans* ridenda quæ nesciat, SACRUM VOLUMEN & *augustissima* irrisit *naturæ serena*. Scilicet *ἡδοῦς* ille *χωρῆς* omnem poësin *ὡππερ ἐλέθειον μύθων δέλεαρ*, velut *perniciosum fabularum oblectamentum*, uti loquitur Heraclides Ponticus, averfatus est; aliosque *ἄπυρρον ἀκάπρον ἀεθμῶν ποιητικῶ*, *φύγειν καὶ παρεξελκύνειν*, sunt verba Plutarchi, *intre Epicuri poësin prætervehi ac fugere* docuit; eaque re meruit ut nec poëtis nec Philosophis à Maximo Tyrio annumeratus sit. Licet autem nulli sectæ adscribi poëta noster debeat; præstantissimi tamen veterum affirmant, omnia fere Philosophorum placita ex hoc fonte profluxisse. Ipse Epicurus Phæacum vitam, & fictas in clypeo Achillis urbes; Zeno virtutem solam laudatam, deosque fato adstrictos profert. Plato sonos, à cælo ejusque orbibus editos, & suam de anima opinionem inde hausit. Pythagoras animorum migrationem, docente Eustathio, ejusque nec non Hesiodi *λέξεισι διαλεγμῶν* utebatur *πρὸς ἐπανόρθωσιν ψυχῶν* ad emendatiorem *animarum*, uti scribit Jamblichus. Thales animadvertens Oceanum *θεῶν γῆρας* dici, & somnum narrare, sese in soporem posse conjicere Oceanum, *ὅππερ γῆρας πάντεσσι τέτυκτο*; aquam

II. E.
v. 132.

Od. α.
v. 338.
P. 1421.

Lib. de
Aud.
Poët.
Diff. 29.

Od. τ.
v. 549.
P. 1838.

II. ξ.

originem & patrem omnium esse rerum statuit. Empedocles
 ex binis civitatibus in Achillis clypeo descriptis, & Martis ac
 Veneris adulterio, litem & amicitiam, variis locis tradente
 Heraclide, rerum primordia facit. Xenophanes didicit apud H. H.
v. 99.
 Eustathium & Scholiastem, hominem ex terra & aqua com-
 poni; Cleanthes & Chrysippus cum Stoicis solem & stellas
 aquis Oceani vel vaporibus ali, apud Laërtium, Plinium, Lib. 2.
N. Q.
L. S.
 Ciceronem, Porphyrium. Jamblichus fata *ἡυσίους ἢ β'χ'αῖς*
 posse averti; Plato rursus animam immortalem esse à corpo-
 re solutam; & denique Pyrrhoniū vel Sceptici Homerum
 sectæ suæ principem, quia *ἐχ' ὀλεστικῶς δογματίζει περὶ τῶν ἐπιφρασιν*,
 esse gloriantur; quemadmodum Eustathius, Athenæus, Pag. 616.
Lib. x1.
 Laërtius, nec non Suidas testantur. Atque ea quæ dixi firmat
 summi vir ingenii, ne vel Gabrielem Naudæum, vel Meri-
 cum Casaubonum eadem tradentes advocem, Joachimus
 Camerarius; isque non dubitat tam luculento elogio poë-
 „tam nostrum ornare. Quisnamne, ait, omnium non Ho-
 „merica scripta, quasi pro oraculis quibusdam doctrinæ &
 „sapientiæ habuit? an recitato versu aliquo illius, non fo-
 „lium Sibyllæ se recitasse credidit? an quicquam in quæstio-
 „nem venire posse existimavit ullus, de iis rebus, quas Phi-
 „losophia complectitur, id est, de scientia, de causis, de
 „natura; itemque de ordine bonorum & malorum atque
 „etiam de falsis & veris certo iudicio distinguendis, deque
 „inventis subtiliter differendis, & ornatè eloquendis: de
 „his igitur universis, quæ solerent quæri, an non explicatio-
 „nem in hoc auctore reperiri posse omnes statuerunt? ho-
 „rumque non modo exempla, sed etiam præcepta quædam
 „de illo fuisse à doctis collecta manifestum est: quod ne plu-
 „ribus illustrem, facit idem atque Angelus Politianus; qui præ-
 fationibus suis in Homerum hanc materiam omnem ita
 tractarunt, ut ne videantur quidem spicilegium reliquissè.
 ΣΟΦΙΑ igitur, id est SAPIENTIA vel Philosophia opti-
 mo jure Homerum patrem agnoscit; testaturque eum *ἀρχι-
 γόν* esse *πάντων σοφίας* *ducem omnis Sapientiæ*; & allegorice tradidissè
πῶς μετ' αὐτὸν ἀρ' ὕπατος ἔμ' ἕρη πανθ' ὅσα πρώτῃ πεφίλοσσοφῆκε, *posse-
 ris haurienda singulatim omnia, quæ primus est philosophatus*; uti non
 ineleganter loquitur Heraclides. Sed cum & *Geographia* Philo-
 sophiæ pars sit; primique Geographi Philosophi fuerint, uti
 multis docet Strabo, nec hæc mihi omittenda videtur; do-

Lib. 1. cendumque hac scientia Homerum etiam imbutum fuisse. Hipparchus sane atque alii eum appellare non dubitant ἀρχηγέτω ejus artis. Strabo; Καὶ πρώτων, ὅτι ἐρεθῶς ὑπελήφαμεν καὶ ἡμῶν, καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἰπποαρχῶν, ἀρχηγέτω εἶναι τὸ γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον; *Ac primo loco id recte & à nobis, & a majoribus nostris, quos inter est Hipparchus, existimatum fuisse (perpendamus) primum Geographicæ peritiæ auctorem esse Homerum: qui pluribus id conare probatur; ut & primum Homerum, cui πολυπειρείαν τῶν τόπων, accuratam locorum experientiam tribuit Proclus, inde Anaximandrum Milesium, atque Hecatæum aulos esse αὐτῆς ἀψαύξ, eam scientiam aggredi.* Exstat hanc in rem locus elegans, & dignus qui explicetur apud Silium Italicum; Sibyllam Scipionem alloquentem introducuntem;

Lib. 13. — — non falleris, inquit,
Docta comes Trivia, meruit DEUS esse videri,
Et fuit in tanto non parvum pectore NUMEN.
Carminibus complexus TERRAM, MARE, SIDERA, MANES,
Et cantu Musas & Phæbum æquavit honore,
Atque hæc cuncta prius quam cerneret, ordine terris
Prodidit, & vestram tulit usque ad sidera Romam.

id est; Homerus descripsit terram atque mare, antequam ea illustrasset; vel si verum, cæcum eum natum esse, sive, uti libro II. scribit Pausanias, oculis orbem, inopia oppressum, victum emendicantem per omnes prope terras errasse; priusquam in deorum numerum relatus foret, atque ita conspiceret ex alto tellurem; item sidera, cælum, manes, inferos, antequam anima sideribus recepta, vel umbra apud inferos foret: Hæc scilicet est nota, illum Deum esse; hoc fuit non parvum Numen in tanto pectore, *constitutum rerum naturæ corpus*, ut Vellejus de Cicerone loquitur, *animo videre, ingenio complecti, & eloquentia inluminare.* Atque ita Maximus Tyrius tradit terram inhospitalem & mare infestum non peragrassæ Homerum, sed animo omnia illa nec non sidera illustrassæ: βέλομαι (locum integrum adscribo, quia plurimum laudibus Homeri inservit) κατ' Ὅμηρον αὐτὸν, ὡς καλεῖται ἐπὶ τῷ λόγον πινὰ μέθοποι θεῶν, ἢ πῶ αὐτῶ ἐκείνῳ πῶ Καλλιόπῳ

Lib. 16. Ἄνδρες μοι ἐννεπε Μῆσοι πολύτροπον, ὅς μάλα πολλὰ

Πλάγχθη — — —

εἰ γῆ ἄξενον ἐπιπορθόμην, εἰ δὲ θάλατταν χαλεπῶν περαισμήν,
εἰ δὲ ἀνθρώποις ἀγέλοισι συμφερέμην. αἰτὰ ταῦτα μὲν αὐτῶ οἱ μῦθοι ἔχου-

σιν, αὐτὸς ἢ τῇ ψυχῇ, κέφῳ χεῖμαί: ἢ πολυπλανεστῶν ἢ σωμαίων
 παύσασθαι ἐθέλει φέρετο, πάντα ἐσκόπει, ὅσα ἔργων κινήματα, ὅσα γῆς πε-
 θήματα. Ἰεῶν βυλάς, ἀνθρώπων φύσεις, ἡλιε φῶς, ἄστρον χρόνον,
 θύσεις ζώων. ἀναρχύσεις θαλάττης, πλάτων ἐπιβολάς, ἀέρων μετέβο-
 λάς. τὰ πολιτικά, τὰ οἰκονομικά. τὰ πολεμικά, τὰ εἰρηνικά. τὰ χαμη-
 λία, τὰ γεωργικά, τὰ ἱππικά, τὰ ναυικά, τέχνας παντοίας, φωνάς
 πικίλλας, εἶδη παιδοπαίδ, ὀλοφυρομύθους, ἡδυμύθους, πενθέων, γε-
 λῶν, πολεμῶν, ὀργισμῶν, εὐωχμῶν, πλεόνων; *Libet Ho-*
meri exemplo, dissertationi huic decorum aliquem ad-vocare, & fortasse
non aliam, quam eandem quam ille solet, Calliopen;

Dic mihi Musa virum sapientem, quique vagatus

Plurima conspexit — — —

Non quod inhospitalem terram peragraverit, aut infestum mare transmi-
serit, aut cum feris agrestibusque vixerit hominibus. Hæc enim in fabulis
tantum suis referre ille solet, de quo loquor. Ipse vero animo, qui levissi-
mus est, faciliusque quam corpus locum loco mutat, ubique vagatus est,
perlustravit omnia. Ille quæ in cælo moventur, quæ in terra mutantur,
ille deorum consilia, hominum naturas, solis lumen, siderum choros, ge-
nerationem animalium, restuum maris gremium, fluviorum ostia, aeris
diversitatem perspexit. Ut omittam politica, æconomica; quæ ad bellum,
quæ ad pacem pertinent; nuptialia, rustica, equestria, nautica; artes-
que quascunque, diversissima vocabula, diversus rerum species; lamen-
tantes, gaudentes, lugentes, ridentes, bellantes, irascentes, epulantes,
navigantes. Quo pertinet Cedrenum ex emendatione mea
Homero tribuere vultum attritum senectute, & φρονισι ὑπὲρ
ἢ παντός, curis de universo, vel universa natura, quam descripsit;
Eustathiumque notare eum per Λεῖδε θεῶν intelligere mentem
suam, quam invocat, ut monere omnia velit, quæ canere
volebat; multos tandem fuisse, qui censent Homerum cæ-
cum dias in luminis oras venisse, uti videre licet apud Leo-
nem Allatium, Brodæum, Heraclidem in Excerptis, &
Gerhardum Vossium; quod si verum, rectissime dicitur
animo omnia complexus fuisse; & terras atque maria nunquam
visa descripsisse. Ex hac tamen πολυπερίῃ ἢ τόπων Proclus col-
ligit poetam cæcum non fuisse; affirmatque multas terræ
partes eum lustrasse; & tot res vidisse, quot nunquam ullus
alius homo; quo argumento etiam pugnat Cicero; Traditum
est etiam Homerum cæcum fuisse. At ejus picturam, non poesin videmus.
Quæ regio, quæ ora, qui locus Græciæ, quæ species formæ, quæ pugna,
quæ acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum non ita

C. 9. Pat.
 Hom.
 Lib. 5.
 MIB.
 c. 9. l. 1.
 Inf.
 Omt. 5.

expictus est, ut, quæ ipse non viderit, nos ut videremus, effecerit? Quid ergo aut Homero ad delectationem animi, aut voluptatem, aut cuiquam docto defuisse unquam arbitramur. Ut ut sit, Geographiæ accuratam cognitionem poëta noster habuit; quod non aliunde, sed ex ipso petitis argumentis firmandum restat. Orbem igitur terrarum in clypeo Achillis insulam facit, & Oceano circumfundi canit; quem eandem ob causam *ἀμφιπέλιω* appellat, *ἀμφιπέλιον*, quod circumquaque terram fluctibus atterat, uti explicat Herodotus. Hanc sententiam præter Strabonem, Ciceronem, Apulejum, Melam Pomponium, cujus hæc sunt verba, præter Physicos Homerumque, qui uniuersum orbem maris circumfusum esse dixerunt, Cornelius Nepos ut recentior auctoritate sic certior tradit, plurimi veterum sequuntur; unde & Oceanus *πέλιος* Græcis, & Neptunus *γαιήχου* vocatur, orbemque pede premit in nummo apud Trifanum. Nam & eum rotundum plerique fecerunt, ac talem cecinit esse poëta noster, celebrans *ἀπείρονα γαῖαν*, id est, Eustathio interprete *περασιόλω* & *εὐπερίωλω*: quia *ἀπειρος* illa res vocatur, quæ terminum seu finem non habet; id quod maxime rebus rotundis convenit; quomodo *ἀπειρον δακτύλιον* annulum vocamus, gemma carentem & plane rotundum, uti ex Aristotele & Polluce docti obseruarunt. Eratosthenes præterea ex quinque plicis scuti Achillei, in quo orbem terrarum descripsit, quinque Zonas, teste Heraclide, sumpsit; & si Strabonem sequimur, primæ omnium Homerus Græciam accuratissime descripsit: illudque in Catalogo, quem propterea non immerito Porphyrius dixit *πεῖσαν περὶ ἐχέειν ἀληθείαν ἐν τε χωρογραφίᾳ καὶ πόλεων ἰδιώμασιν*, omnino verum esse quoad chorographiam & urbium proprietates, per epitheta scilicet expressas, factum esse nemo tam à Musis alienus est, quin nesciat. Tanta sane hujus poëtos Homericæ partis fuit auctoritas, ut urbes de finibus ambigentes, litem inde deciderent; utque legislator Cerdias iusserit patriæ suæ pueros, proculdubio cognoscendæ geographiæ causa, eam memoriæ insigere: *Ἰσσηῶν, n. Porphyrius, καὶ ὁ πόντος πίνας ἐξέθεντο, ἵνα συμμαλίσιν σὺν παιδομοχίῳ τῷ Ομήρῳ καὶ ἀλλοιοῖ; ὡς καὶ ὁ Κερδίας νομοθετῶν τῇ πατρίδι; narrans nonnullos leges tulisse, ut pueri Homeri Catalogum memoriter redderent; id quod etiam Cerdias patriæ leges ferens constituit. Sed, ut hoc obiter moneam, ille Κερδίας nusquam apud alium occurrit, mutandusque mihi equidem videtur in Κερκιδίας; quo nomine fuit legislator Megalopolitanorum;*

Lib. 4.

L. 3. c. 4.

Tom. 1.

P. 287.

In Alleg.
Lib. 8.Proclus
cap. 26.
Lucubrat
Euit.
p. 263. &
ad Inst.
Catal.

rum; quem docui Homeri librum primum & secundum Iliados sepulchro iussisse inferri; quique post Socratem dixit, se ἡδέως mori; quia sperabat se adfuturum ex Philosophis Pythagoræ, ex historicis Hecatæo, ex Musicis Olympo, ex poetis vero Homero, uti memoriæ mandat Ælianus. Græciam igitur summo studio & cura instar diligentis Geographi digessit, nec regiones promiscue, ut nonnulli veterum existimarunt, descripsit; Macrobius: *Notissimum promontorium ad exordium sibi enumerationis elegit, unde progrediens modo mediterranea, modo maritima, juncta describit: Inde rursus ad utrumque situm coherentium locorum disciplina describens velut iter agentis accedit; nec ullo saltu coherentiam regionum in libro suo biare permittit: sed obviandi more procedens; redit unde digressus est, & ita finitur quicquid enumeratio ejus amplectitur.* Quod ut nulli dubitationi obnoxium sit amplius, brevi quasi in tabella Homicam Græciæ descriptionem ob oculos ponam. Bœotia igitur ob varias causas, quæ ab Eustathio & Scholiaste peti possunt, initium est; inde proximas gentes Phocenses, Locros Epicnemidios, & Opuntios ex adverso Eubœæ habitantes describit; in hanc mox trajicit, indeque Atticam, Salaminem, & Peloponnesum, tunc temporis in sex partes, binas orientales, reliquas occidentales, divisam adit. Ex his primam memorat Argiam, ὅπ ἀκράθως κῆ Σαλαμίνα ἐπὶ Πελοπόννησον ἦκεν ὁ ποιητής, uti loquitur Eustathius: hinc Mycenæ, quibus ager Corinthiacus & Sicyonius fere Elidem usque comprehenditur; mox ad occidentales sese accingit, Laconicam, Pylum Messeniacam, Arcadiam, & Elidem. Sic descripta Peloponneso in insulas adjacentes Dulichium, Echinadas, Ithacam, Zacynthum, Samum trajicit; quod tam commode & eleganter factum est, ut notare non dubitet Eustathius ὁ ποιητής trajecisse poetam ἐν τῷ πελοπόννησος εἰς τὸ πλεονεχόν αὐτῆς Δελχίον. Insulis relictis Epirum, quo nomine Acarnaniam ac Ætoliā etiam complectitur, describit. Hinc cum terra commodior nulla occurrat, Cretam memorat, & vocat ἐνατόμπλιον; moxque Rhodum, Sumen, Nisurum, Carpathon, Casum & Coon insulas laudat, quæ absolvunt primam descriptionis Græciæ partem. Alteram, licet continenti adhæreat, peculiariter sumit sibi ornandam, propter Achillem, ut reor, cujus in gratiam Iliadem videtur composuisse. Thessaliā igitur, cuius ille partem tenebat ditione, adit, eamque una cum The-

Lib. 13.
cap. 20.
Var. H.

L. 5. Sat.
c. 15.

In. v.
Παρ. 27.

sprotia ita describit, ut vix unius loci oblitus sit. Inde discimus
 insuper Ἐλλῶνας primo vocatos fuisse, qui Phthiotin Thessaliæ
 inhabitabant; quod etiam monet Stephanus Byzantinus;
 aliud esse Ἀργῶν in Thessalia, aliud in Peloponneso, hoc-
 que ab Achaëis vocari Ἀχαιῶν; illud Πελασγῶν, quia Pelasgi,
 quamvis in Epiro, Creta, Peloponneso, Thracia etiam
 fuerint, præcipuas sedes in Thessalia, affirmante Strabone,
 unde & ipsa regio Stephano Πελασγία dicitur, habuerunt.
 Pari felicitate Asiam viresque Trojanas describit; atque à re-
 gione primaria, Troade sumpto initio, ejus varias regiones
 & urbes enumerat: hinc Hellepontum, parvo aquarum di-
 vortio Europam & Asiam dividentem, trajiciens narrat Pe-
 lasgos, Larissæos, Thracas & Pæonas, qui Priamo suppetias
 tulerunt; ex Thracia in Asiam iterum quasi navigat, & à Pa-
 phlagonia incipiens totam oram maritimam ad Cariam & Ly-
 ciam usque accurato ordine, & singulari diligentia describit.
 Neque tantum nuda regionum nomina, verum etiam agri ad-
 jacentis, incolarumve naturam & ingenium aptissimis epi-
 thetis posteritati & memoriæ consecravit. Sidonem vocat π-
 λύζαλλον, quia in medio Tyri & Sidonis urbs est Sarepta, no-
 bilis aris & ferri fusione; ejus incolas πηλοδαυδῆδες, quos sci-
 licet à peritia artis fabrilis olim rex sapientissimus Salomon
 laudavit; Temesen ab ære celebrat; dubitantque interpretes,
 num ad Cypri, an vero ad Bruttiorum urbem, ære utramque
 abundantem, sit referendum: Camirum appellat ὄργανον
 quia sita erat in solo argilloso Syriæ, quam optime describit,
 incolas antiquissimo nomine Arimos id est, Ἀριμῶες; Nyfan
 recte Arabiæ versus Ægyptum tribuit, quam quomodo in
 Indiam posterius transfulerint, alibi doceo: & mare tandem pa-
 cificum à Phœnicibus edoctus sub nomine Ὠκεῖο ἀναλαβείτες,
 id est, *pacati & leni fluxu*, describit; uti variis locis in Geogra-
 phia sacra observat Bochartus. Samos prope Ithacam est π-
 παλόσσα prærupta, quia rupibus undique cingitur; ipsa quo-
 que Ithaca ut aspera, dura, & culturæ impatiens Telega-
 cho apud Homerum, Ciceroni, Plutarcho aliisque optime
 describitur. Cyclopes quas Siciliæ oras tenuerint, ex Homero
 docet Cluverius; campos Elysios in Hispania cum collocasse
 propter regionis ubertatem Strabo; & antrum Nympharum,
 quod maxime fabulosum esse plurimi existimant, in Ithaca
 esse apud Porphyrium testatur Artemidorus Ephesius Geo-
 gra-

graphus insignis. Sed dies me deficeret, si omnem Homerica-
 cam Geographiam excutere vellem; & multis aliis exemplis
 docere, non immerito Strabonem vocasse poetam nostrum
 ῥοχηγέτω ejus. Ad metas quapropter propero, ut quod restat
 absolvam atque consecrationi finem imponam. Notandum
 igitur, non fuisse insolens vel sculptoribus vel pictoribus, no-
 mina adjicere sive viris sive fœminis historiam aliquam repræ-
 sentantibus: Pausanias Iliadem pictam enarrans: *Sedet supra* Lib. 10.
Helenam vir purpureo velatus amictu, mæstus admodum. Helenum esse
Priami filium facile intelligas, ἢ πρὶν ἢ καὶ τὸ ἑπιγραμμὰ ἑπιπέξαδς,
vel priusquam inscriptionem legas; rursus; Secundum illos vir quidam
sedet, ἑπιγραμμὰ ἢ ὄκνον εἶναι λέγει ἢ ἀνδρωπον; inscriptio indicat
Ocnum esse. Inde Lucianus cui puero innitatur Hephæstion in
tabula, qua Aëtion Alexandri & Roxanes nuptias depinxer-
at, fatetur se nescire, quia nomen adscriptum non erat;
εἰ γὰρ, αἶτ, ἐπεγράφητο τῆνοια. Quin & statuarii interdum non
nuda nomina sed epigrammata, quæ historiam plene decla-
rant, apponebant, uti ex eodem Pausania patet: & artifex Lib. 5.
tandem noster vel sculptor marmoris quo nomine, qua pa- Pag. 320.
tria fuerit, addita inscriptione docet; 324.

ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΑΠΟΛΛΟΝΙΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕ ΠΡΙΗΝΕΥΣ.

Archelaus Apollonii filius Priænsis fecit.

Archelaus igitur, (qui num aliis aucto-
 ribus celebretur, incertum est) hoc marmor fecit vel sculpsit; quo sensu ποιῆν fre-
 quenter usurpari solet, uti ex his Pausaniæ verbis; ἁ' εἶσαι δρ. Lib. 2.
 ἢ Πάριος ἢ Πολύκλειτος ἁ' εἶσαι δρ. ὁ μὲν γυναικὰ ἐΠΟΙΗΣΕΝ
 ἐχρῆσι λυγρῶν; aliisque plurimis apud eundem patet; Eadem
 vox Luciano in Toxari pro pingere; Anacreonti pro πρῶτον vel
 celare usurpatur, unde in gemma Urfsiniana occurrit, ἐΠΙ- Carra.
 ΤΥΓΧΑΙΝΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Neque aliter Latinis FACERE 17.
 sumitur; Plinius de Praxitele: FECIT & puberem subrepenti
 lacertæ cominus sagitta insidiantem; ibidem; Polyclethus Sicyonius Age-
 ladi discipulus, Diadumenum FECIT molliter juvenem centum ta-
 lentis nobilitatum; alibi; FECIT & canem & discobolum: Ovi-
 dius

Vendicat & Calamis laudem, quos FECIT, equorum;

Ut similis veræ vacca Myronis opus

Marmor, nihil enim opus est alios auctores advocare, apud
 Urfinum;

M. METTIUS
ΕΡΑΦΗΡΟΔΙΤΗΣ
GRAMMATICUS GRÆCUS
M. METTIUS GERMANUS FEC.

Notatu quoque dignum in marmore nostro occurrere ΕΠΟΙΗΣΕ; cum frequentius soleret esse ΕΠΟΙΕΙ, vel FACIEBAT; *Et ne in totum videar Græcos insectari, ex illis vos velim intelligi pingendi fingendique conditoribus, quos in libellis his invenies absoluta opera, & illa quoque, quæ mirando non satiamur PENDENTE TITULO inscripsisse: ut APELLES FACIEBAT, aut POLYCLETUS: tanquam inchoata semper arte & imperfecta, ut contra judiciorum varietates superesset artifice regressus ad veniam, velut emendaturo quicquid desideretur, si non esset interceptus. Quare plenum verecundiæ illud est, quod omnia opera tanquam novissima inscripsere, & tanquam singulis fato adempti. Tria non amplius, ut opinor, ABSOLUTE, quæ traduntur, INSCRIPTA; ille fecit, quæ suis locis reddam: quo apparuit, summam artis securitatem auctori placuisse, & ob id magna invidia fuere ea omnia. Sane in marmoribus apud Rupertum; ΦΙΔΙΑΣ, ΚΑΙ ΑΜΜΟΝΙΟΣ ΦΙΔΙΟΥ ΕΠΟΙΟΥΝ; ΑΥΣΙΠΠΟΣ ΕΠΟΙΕΙ; in alio apud diligentissimum doctissimumque Græciæ lustratorem, Jacobum Sponium; ΗΦΑΙΣΤΙΩΝ ΜΥΡΩΝΟΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ: in alio, quod publicavit Gronovius pater, cui plurimum litterarum studium debet, in notis Plinianis; ΑΓΑΣΙΑΣ ΜΗΝΟΦΤΑΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ.*

Et in gemma tandem quæ citharistriam repræsentat apud Leonardum Augustini, ΘΗΗΣΑΣ ΕΠΟΙΕΙ. Sed pendens ille titulus licet frequens admodum fuerit, attamen absolutus occurrit, non tantum in marmore nostro, verum etiam in alio apud Pighium & Gruterum

Σ Α Λ Π Ι Ω Ν
Α Θ Η Ν Α Ι Ο Σ
Ε Π Ο Ι Η Σ Ε.

pag. 401. & in nummo Domitiani in quo repræsentatur naumachia, teste Erizzo; ΦΛΑΟΥΤΙΟΣ. CAVINOS ΕΠΟΙΗΣΕ. Adeo ut nihil necesse sit cum Andrea Schotto inscriptionem appensam Nemesis statuæ contra Mss. fidem mutare & προ ΑΓΟΡΑΚΡΙΤΟΣ ΠΑΡΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ scribere ἐπιθήσει. Ad Ze-nob. PRIENE autem urbs est, quemadmodum monui, Ionia, posita in Cariæ confinio; unde ab Herodoto Cariæ adscribitur.

tur. Medius inter illam & Miletum Mæander sese in mare exonerat, uti docent Livius & Dionysius Periegetes. Conditam fuit ab Æpyto Nelei deductionis Ionice princeps filio; civisque se ortos gloriabantur Helice, Achaia oppido; cuius rei in memoriam Iones in agro Prienensi Panonium sacrificium Neptuno, quia idem ibi colebatur, instituerunt; postea eo coloniam deduxit Thebanorum Philotas; unde & *Cadme* appellari cœpta, uti legere licet apud Strabonem, & Eustathium ad Dionysium. Duobus portubus fuit inelyta, quorum alter κλεις vel *clausus* erat, observante Scylace; adhuc casibus variis & belli discriminiibus obnoxia: Ardyisque Gygis filius, & postea Mazares Cyri Pertarum regis dux eam expugnavit. Natale illud solum habuit Pamphaës, qui Cræso privato adhuc triginta minas dono dedit; cui ille, postquam regno admotus fuit, currum argento stipatum remisit; uti narrant Nicolaus Damascenus in Excerptis, & Ælianus. Verum maxime eam nobilitavit Bias, unus è septem sapientibus; cuius iustitia in proverbium abiit, quemadmodum Hipponax apud Strabonem testatur; & vitam conscripsit Diogenes Laërtius. Gentile Græcis est, teste Stephano, πελωδῖς. πελωῖς, ἢ πελωνῖς; Latinis proculdubio *Prienensis* vel *Prieneus*; quod ultimum apud Varronem, cui laudantur initio librorum de R. R. *Diodorus* & *Menander Prieneus*, nec non Aufonium exstat;

Bias Prieneus dixit, οἱ πελωῖς καυοί :

Quod est Latinum, plures hominum sunt mali.

Atque hæc puto sufficere marmoris præstantissimi explicatio-
ni; ut & unumquemque facili opera posse perspicere, non abs-
re esse, quod Artes & Virtutes tam excellentes Homero veluti
patri & Deo honorem habeant. Et sane poëtam in multis ar-
tibus, præcipueque in carmine pangendo excelluisse tam
persuasum fuit veteribus, ut illi, qui in alia aliqua arte excel-
leret, nomen ejus datum fuerit. Panætius apud Ciceronem,
Platonem *divinum, sapientissimum* & HOMERUM PHILO-
SOPHORUM; Julianus Æsopum Ἰμωβῶν ὁμηρον, vel *Thucy-
didem* vel *Platonem*; & Polemon Atheniensis, Homerum Σοφο-
πλέα Ὀμηρον, Sophoclem vero Ὀμηρον Τεαγικόν appellant. Illud
tandem eruditione sua meruit, ut Indi, quanquam id neget
Maximus Tyrius, carmina ejus decantaverint, teste Dione
Chrysofostomo; ut eum Philosophi, Rhetores, Grammatici,
Poëtæ, Geographi, Medici admirati sint, quemadmodum Eu-
stathius monet; ut cuius mihi nomen excidit, auctor eum ita

Cent. 5.
Prov. 82.
lib. 1.
cap. 14r.

Lib. 14.
& 9.

Herod.
Lib. 1.
cap. 15.
& c. 16r.

L. 4. Var.
c. 27.

Lib. 7.
Tusc. Q.

Orat. 7.
Suid.

Diff. 7.
Orat. 53.
Inst.
proœm.

celebret; Οὐδείς ἔτε τὰ ἀνω θαλασσοζομῶν, ἔτε τὸ ἀεὶ φύσιν, ἔτε τὸ ἀεὶ ἦν, ἔτε ἄπο τῶν ἀποτῶν λόγους ἐξωτερικὰς, ἵποιας ἀν' εἶποι τις, παρῆλθε πῶ οὐ κελὶ σικλῶν ἀξεναι γῶγη, ἀλλὰ πάντες παρ' ἀπὸς κατέλυσον, id est. *Nemo neque eorum qui caelestibus rebus, neque qui naturalibus, neque qui moribus, neque in genere qui sermonibus exterioribus (vel disciplinis gentilium) operam dant, qualemcunque designet aliquis, praeterit Homeri dixerunt, sed omnes apud ipsum dixerunt: ut qui Homerum non diligant μαινέσθαι vel insanire, Proteus apud Philostratum testetur; ut in illo omnium artium vestigia aut perfecta aut certe non dubia reperiri scripserit Quintilianus, utque tandem idem indicendo virtutes ejus plusculis quidem, sed lectu dignissimis verbis extollere non dubitaverit. Igitur*

Lib. 12.
cap. XI.

Lib. 10.
cap. 1.

Diff. 16.
In prooemium.

ut Aratus AB IOVE INCIPIENDUM putat, ita nos rite capturi ab HOMERO videmur. Hic enim quemadmodum ex Oceano (qua metaphora etiam utuntur Dionysius Halicarn. Maximus Tyrius & Eustathius) dicit ipse annuum vim fontiumque cursus initium capere omnibus eloquentiae partibus initium & ortum dedit Hunc nemo in magnis subtilitate, in parvis proprietate superaverit. Idem letus ac pressus, jucundus & gravis, tum copia tum brevitate mirabilis: nec poetica modo, sed oratoria virtute eminentissimus. Nam ut de laudibus, exhortationibus, consolationibus taceam; nonne vel nonus liber, quo missa ad Achillem legatio continetur, vel in primo inter duces illa contentio, vel dictae in secundo sententiae, omnes litium ac consiliorum explicant artes? Affectus quidem vel illos mites vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in sua potestate hunc auctorem habuisse fateatur. Age vero, nonne in utriusque sui operis ingressu paucissimis versibus legem proœmiorum non dico servavit, sed constituit? Nam & benevolum auctorem invocatione dearum, quas praesidere vatibus creditum est, & intentum proposita rerum magnitudine, & docilem summa celeriter comprehensa facit. Narrare vero quis brevius, quam qui mortem nuntiat Patrocli? quis significantius potest, quam qui Curetum Aetolorumque praelium exponit? Jam similitudines, amplificationes, exempla, digressus, signa rerum & argumenta, caeteraque probandi & refutandi, sunt ita multa ut etiam qui de artibus scripserunt, plurima earum rerum testimonia ab hoc poeta petant. Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus aequari? Quid? in verbis, sententiis, figuris, dispositione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni sit viri virtutes ejus non emulatione, quod fieri non potest, sed intellectu sequi. Verum hic omnes sine dubio, & in omni genere eloquentiae procul a se reliquit, Heroicos tamen praecipue, videlicet quia clarissima in materia simili comparatio est.

EXPLICATIO VESTIMENTORUM

Quibus Artes & Disciplinæ

H O M E R O

Sacrum facientes amiciuntur unà cum

ADDENDIS NONNULLIS.

Um Apothecosi absoluta, constituiffem alii operi reservare explicationem vestium, quibus figuræ Marmoristam viriles, quam muliebres ornantur; à sententia partim typographi rogatu, partim amicorum, quorum in potestate vivo, hortationibus depulsus sum. Ille enim justæ magnitudinis opus desiderabat; hi male me censebant facere, si quæ parata habebam, diutius, &, ut canit Romanus Lyricus, nonum in annum premerem. Pernisi igitur me eorum voluntati; imo ut plenam satisfactionem pararem, impetum cepi non modo adjiciendi explicationem vestimentorum; verum etiam alia venerandæ monumenta antiquitatis cum inedita, tum edita, sed quæ subtiliorem, quanquam nec mea forte exacta planè, limam desiderant. Tu igitur, Lector, qui non injucundam exhaustisti materiam, HOMERUMQUE celo illatum, omnium artium parentem ac chorum & *semperflorantem, potitumque scepra comitum Heliconiadum*, sive poëtarum, ut Lucretius canit, miratus modo es; accinge te etiam intricatiori, sed tamen eruditæ materiæ; sique alicubi in circumseptis tam densis tenebris semita titubaverim, dirige gressus, & erranti comiter viam monstra. Quin & antequam Virginum ornatus mecum examines, *vittæ & infule* sacerdotali exiguum operam da, atque ex Festo, vel Atejo Philo-

logo potius difce eam **STROPPUM** appellari. *Stroppus*, ait, est, ut *Atejus Philologus* existimat, quod *Græce* σρόφιον vocatur, & quod sacerdotes pro insigni habent in capite; quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigni in caput imponatur, quale sit *strophium*. Prudentius *tortam infulam* appellat, & *Virginibus Vestalibus* tribuit;

Interea dum **TORTA** vagos ligat **INFULA** crimes

Fatalesque adolet primas innupta sacerdos:

Lib. 19.
cap. 30.

Et *Isidorus* ita de ea loquitur; *Infula* est fasciola sacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab utraque parte dependent, quæ infulam vinciunt. Unde & vittæ dictæ sunt, quod vinciant. *Infula* autem plerumque lata erat, plerumque tortilis de albo & cocco. *Empedocles* apud *Hefychium Milesium* gerit σρόφιον χρυσεόν *strophium aureum*; quod *Suidas* tamen σέμνα appellat: in nummo quoque *Patiniani Thesauri*; regis, vel *Iovis caput*, uti ex ectypo patet.

Lib. 1.
cap. 18.
Oncir.

STROPPO ornatum occurrit; non fecus ac *Seuthis Thracis* in alio apud *Seguinum*: adeo ut non abs re notet *Artemidorus*, illi imperium portendi, qui somniaverit caput se ingens habere, illudque cingi corona, *strophio*, vel *diemate*: τῷ μὲν γὰρ ἀρχὴν πῶς παραγομένη ἐν ᾧ δεήσει αὐτῷ σρόφον ἢ στεροφίον, ἢ ἀφ' ἀθήμασιν. Apud *Athenienses* sacrificans puer simili ornatu erat insignis, vel, ut *Pollux* loquitur σρόφον χλαμυδίῳ καὶ σρόφῳ περιέχεσθαι, *chlamydatus strophioque cinctus circumit, arisque ignem imponit*. Sunt igitur *stroppi* & *strophia* diademata tortilia, nomen proculdubio à *Græcorum* σρόφῳ habentia; deque iis intelligendus est, prout cum emendat *Salmasius*, *Plinius Secundus*: *Quædam coronæ per coronas currunt: tenuioribus utebantur*

Lib. 8.
cap. 9.
S. 32.

antiqui STROPPUS appellantes, unde nata STROPHIOLA; quibus verbis indicat historiæ naturalis scriptor, tænias tres pluresve inter se contortas, unam coronam vel diadema fecisse; atque ita coronas per coronas, cum singulæ tæniæ coronarum vicem præberent, cucurrisse. Illud autem singulare nonnullos apud Hesychium & Suidam $\sigma\tau\omicron\phi\iota\omicron\nu$ sacerdotale vel quod $\sigma\iota\ \iota\epsilon\rho\acute{\alpha}\iota\varsigma\ \phi\omicron\rho\sigma\delta\omicron\tau\iota$ appellare $\kappa\iota\delta\alpha\epsilon\lambda\iota\nu$. Scilicet *Cidaris*, quamvis frequentissime pro pileo regio sumitur, nihil aliud est; quam fascia lata vel diadema, quo reges Persarum, uti docuit idem Salmasius, tiaras cingebant; hinc quia *strophium* caput, ut $\kappa\iota\delta\alpha\epsilon\lambda\iota\varsigma$ tiaram ambit, videntur vocem hanc de *sacerdotali stropo* etiam explicasse. Notandum præterea Scaligerum ad Varronem in describendo apice, ita de *Stropo* commentari; Summum autem fastigium vocabant tutulum. „ Addebatur virgula ex felici arbore, quæ in Flaminibus dicebatur STROPPUS; in Flaminicis INARCULUM. Neque enim ullum veterem audivi sic stropum describere; ac præterea semper persuasus fui, apicem virgulam oleagineam esse, cujus summitati aliquid lanæ adiciebatur. Servius: *Apex proprie dicitur in summo flaminis pileo VIRGA LANATA*, id est *in cuius extremitate modica lana est*: Festus; *Albogalerus... cui affigebatur apex virgula oleaginea*. Suetonius quoque apud priorem Grammaticum apicem pileum sutile interpretatur, circa medium virga eminente; & ipse Virgilius lanigeros apices dixit; quæ loca inter se collata satis puto evincere; male virum illustrem virgulam ligneam *stropum* appellare; & nullam ob causam apud Festum rescribere *in apice* pro *in capite*; id quod etiam Vossius observat. Sacerdotalem hunc stropum TORULUM appellat mea ex sententia Amm. Marcellinus: *Hac* (loquitur Hilarius) *linteis quidam indumentis amictus, calceatusque itidem linteis soccis, TORULO capite circumflexo, verbenas felicitis arboris gestans, libato conceptis carminibus numine præscitionum auctore, cæremionali scientia supersistit*: alibi: *Et Chonodomarus quidem nefarius belli totius incentor, cuius vertici flammæ TORULUS aptabatur*: quanquam non ignorem Salmasium in brevibus, quas fervo, ad auctorem eum notis ultimo loco intelligere vexillum flammæ, sive flammæ coloris. *Torus* autem, unde *Torulus* descendit, tortum funem significat, uti ex Varro, Servio, Isidoro & aliis auctoribus patet; indeque *torus*,

Ep. de
Coma.Ad lib. 2.
Æn.L. 8. Æn.
v. 664.

Lib. 29.

Lib. 16.

C. 136.
de R. R.

vel lectus ex herbis tortis factus nomen accepit, uti recte do-
 cet Vir Doctissimus; quem tamen nollem scripssisse lectos
 funibus tendere adeo insolens & inusitatum apud veteres
 fuisse, ut ingenti probro Alcibiadi verterentur. Nam ne vel
 Martialem vel Horatium vel Petronium, quippe quos hac
 in materia *veterum* numero non videtur habere, ad partes vo-
 cem; Grammatici τριτῶς λεχθέντος Homeri, exponunt ἰμασιόδε-
 τος; Lucilius apud Nonium tres à Deucalione grabatos restibus tentos
 celebrat; & denique Alcibiadis factum longe aliter interpre-
 tandum est. Neque enim talem ob lectum absolute carpi-
 tur; sed vitio ipsi vertitur quod in triremibus, in quibus
 lectos asseribus injicere solebant, fasciis vel institis ad mol-
 lius cubandum uteretur, Ἐκτομῆς τε καὶ τρωμάτων ἐν τῷ τελαίρειον,
 ὅπως μαλακώτερον ἐγκαθίσθαι κειραῖς, ἀλλὰ μὴ σπιῖσι τῷ τρωμάτων
 ἄπασκαλομήλων; *incisuras constrati navis in trirēmissis, quo mollius cu-
 baret, stragulis injectis fasciis vel restibus, non asseribus.* Atque ita
 quidem in Homero consecrato, & haustum puram tenente,
 ac sedente in Olympo nihil amplius notandum restat. Ne-
 que enim, ut multis probavi, mons hic Parnassus est; quem
 ex Phocide, ut hoc obiter moneam, in Peloponnesum ma-
 le transfert doctissimus Reinesius. Ut enim Aristotelem
 recte à se emendatum fuisse doceat, statuit silphium, magy-
 darim dictum, nasci in Parnasso Achajæ monte, huncque
 Peloponneso Argivorum sedi contribui. Sed Philosophus
 optime se habet, nec verba ejus mutanda sunt. Nam post-
 quam dixerat aspidis ictum ἐν λιβύῃ sanari non posse; addit,
 nasci ἐν τῷ σιλφίῳ inter silphii frutices ἰφιδιον, cujus remedium la-
 pis est, ὃν λαμβάνουσι ὑπὸ τὰ φεβασιλίως τῷ ἄργαίον; quem accipiunt
 à sepulchro regis cujusdam antiqui. Vir tamen doctissimus rescribit
 Ἀργείων, Argivorum, inferitque nomen regis Ἀργυρῆ; quia Argus
 Phoronei successor, Peloponnesi rex fuit; & magydaris in Par-
 nasso Achajæ, quæ Peloponneso Argivorum sedi contribui-
 tur, monte nascitur. Mihi autem Aristoteles de Cyrenaica,
 regione silphii ferace videtur loqui; & licet magydaris nasca-
 tur in Parnasso, non tamen percipio, qua ratione mons,
 quem omnis antiquitas Phocidi tribuit, in Peloponnesum
 possit transferri. Neque enim simile quid vel apud Plinium
 vel apud Theophrastum, quos laudat, invenitur; tradunt-
 que illi tantum, magydarim non in Cyrenaica regione,

ubi

Lib. 1.
 cap. 25.
 Var. Lect.

ubi scilicet verum filphium vel laferpitium venit; verum in Syria & monte Parnasso nasci. Sed, nisi plane fallor, *Achajæ* vox decepit virum *πλουμαθησαλον*. Nam proprie ita vocatur, ut notissimum, pars Peloponnesi, quæ adjacet Isthmo Corinthiaco, complectens Corinthiam & Sicyoniam; unde nonnunquam tota Peloponnesus ita vocatur, uti clare docet Dionysius Halicarn. Paris apud Ovidium non aliter Laonicam partem ejus, nisi tamen totam quis intelligere malit, appellat;

Lib. 1.
Ep. Her.
16.

O quoties dices; quam pauper *ACHAIA* nostra est!

Una domus quasvis urbis habebit opes.

& apud Censorinum legimus, in *Achaja* *Arcades* esse. Postea hoc nomen latius patuit, & quam ante *Ἐλλάδα*, tunc *Achajam* vocarunt, & à Peloponneso distinxerunt, eoque nomine complexi sunt Atticam, Bœotiam, Phocidem, victa à L. Mummio Corintho, uti satis multis docuerunt viri eruditi. Cum igitur vel apud veterem, vel forte apud recentiorum, & quidem Martinium legisset Reinesius Parnassum *Achajæ* montem esse, male primam, non autem posteriorem Achajam intellexit, & ut unus error alium parit, Parnassum Peloponneso adscripsit: quod si verum foret, jam *Hippocrene*, imo tota Bœotia ejusdem regionis partes forent; quia apud Vibium Sequestrum legitur: *Hippocrene Bœotia in Achaja*: & Eubœam *Ἐπει τῷ Αχάϊαι* esse. Sed, ut pergam, virgo Homero proxima, nec non illa, quæ sedenti coronam imponit, *CUCULLUM* induuntur, affixum, ut videtur, tunicæ interiori; quam optime quis cum Vopisco *palliolatam*, explicante Salmasio, vel *cucullatam* vocare possit. Eundem habitum mihi notavi in nummo, quem post doctissimum Sequinum hic exhibeo, nisi forte dicendum sit, tunicæ partem

Cap. 19.

In Lex.
L. 2. C. 4.

superiorem in caput reductam & attractam esse. In ultimo segmento marmoris M H M H induitur vestimentum exterius, paulo infra genua descendens, undique conclusum, syrma habens, & cucullum, qualis etiam occurrit in Cæsaris nummo, quem vulgavit Æneas Vicus;

Adeo ut mulierum etiam respectu recte glossarium vetus laudatum Wilthemio in Appendice ad Diptychon Leodiense, *capitium* explicet *summitatem tunicæ*. Multa autem de cucullis, vestibusque quibus affixi fuerunt, monuerunt Ferrarius, Solerius, aliique; & tunicam itidem cucullatam induitur figura apud Boissardum, cui subscribitur,

ET SECURA QUIES ET NESCIA FALLERE
VITA.

ac *bardocucullum* tandem ex opinione Tristani, gerit Telesphorus vel Acesius in nummis Antonini, Commodi, Elogabali, & Decii; quorum binos apponendos, ad rem melius oculis subjiciendam, curavi.

Part. 2. Neque aliter idem hic Deus inter Æsculapium & Hygiam
Gemma. stans cernitur apud Antiquarium Italiae primum Leonordum
Num. 12. Augustini. Similem in Chilperico rege habitum observat
In Anast. Chi-

Chifletius; sed non satis cautè ita interpretatur verba Philostrati; quippe in quibus ne cuculli quidem mentio: cum narret tantum Meleagrum chlamydem rejectam in humerum vel cervicem, ut expeditior venationi esset; *χλαμύδα τε κροσθεῖσθαι ἢ ἑσπέρῃ κίχρῃ κολπώσασθαι*. Quin & non aliter Æsculapii signum describit, ex mente Tristiani, Pausanias; *Signum è quo sit vel ligno vel metallo, neve quis ejus fuerit artifex quisquam omnino possit agnoscere; nisi quis forte ad ipsum Alexanora referat: φαίνετο δὲ ἀγάλματι τοῦ Πέσωπον μόνον, καὶ ἀκροὶ χεῖρας καὶ πόδες· χερῶν γὰρ οἱ λαοὶ ἐρεῖς καὶ ἰμάτιον ἔπιπέθελλον*; *Signi ipsius sola se facies, manus & imi pedes ostendunt: partes cæteræ lanea tunica alba & pallio velantur*. At Telephorus in nummis pallium non gerit; neque manus ejus conspiciuntur; adeo ut nequaquam, id quod magnus ille Antiquarius notat, talis conspiciatur in Nicaensium nummo Æsculapius; neque simili cultu, quem mox describit Pausanias, Hygia ornata sit; *Υγίας δὲ ἐστὶ κτὴ ταυτῶν ἀγαλματῶν· οὐκ ἂν εἴδῃ τῶν ἰδοῖς ῥαδίως εἶτω ἀεὶ ἐχέουσιν αὐτὸ κέσματι τὸ γυναικῶν αἰ κέρων* τῇ θεῶν, καὶ ἐσθῆτι βαβυλωνίας τελαμῶνες; *Sed & Hygiæ eodem in loco simulacrum est. Hoc quoque non facile conspicias· velatum enim undecunque est, partim comis, quas deæ mulieres detonderunt, partim vero Babylonie vestis laciniis*. Vir contra doctissimus, sequens Amasæi versionem, putat κτὴ ταυτῶν significare, eodem ferme habitu Hygiæ signum fuisse; quam explicationem vel ipsa utriusque statuæ descriptio inter se collata rejicit. Quæ autem laciniæ vel τελαμῶνες ἐσθῆτι βαβυλωνίας, quibus ea velatur, sint, haud facile dictu est. Constat τελαμῶνας fuisse fascias, quibus vulnera alligabantur, & corpora mortuorum, vel aliæ res involvebantur; Hesychius; *τελαμῶν, λῶρ, δεσμὸς ἢ φακία*; an igitur dicemus similiter Hygiæ statuam constrictam fuisse; id quod suadere quodammodo videtur effigies (nisi tamen serpente cingatur) quæ occurrit in nummo M. A. Antonini apud Tristanium: an fascias ornatus causa fuisse appensas? an denique vestem intelligi, quæ viis, tramitibus, vel lineis recte descendentibus esset ornata? quam in rem velim eruditiores inquirant. Quæ in secundo ordine, extenso dextræ manus indice, sinistra codicem tenens, canentis habitu sedet; tunicam ἄσπρον, & utroque in humero fibula constrictam gerit: Julius Pollux: *ἐστὶ ἄσπρος χιτῶν περὶ ναις καὶ σπῆρ ἄμυς διήρετο*; *Tunica dissoluta, ut vertit interpres,*

Lib. 2.

T. 1.

P. 628.

Lib. 3.

cap. 15.

pres,

pres, *fibulis circa humeros connectebatur*; qualem etiam *σύμπεριον* vel *συμπέριον* Græcos vocasse docuerunt Salmastius & Alb. Rubenius. Hæ tamen tunicæ, quarum partes superiores erant *ῥασι* vel apertæ nec futura commissæ, interdum plures fibulas, si nempe manicæ erant longiores, habuerunt; uti patet ex statuis, quas Electis suis inseruit Rubenius Philippus; atque ex Atheniensium mulierum habitu descripto ab Æliano; cuius verba laudans Rhodius nescio quare commentetur, eum muliebres **V I D E R I** innuere tunicas; cum certissimum sit, de nullis aliis auctorem loqui. In nostra autem tunica una tantum fibula est, non secus ac illa qua ornatur Livilla Germanici foror in gemma Tiberiana. Nodus huic vel fibulæ nomen proprium **ΚΟΜΒΟΣ**: Suidas; *ὁ κόμβος ἴδω χειρῶν • ὅταν τις δέσῃ ἐπὶ τῷ ἴδιον τετραγώνῳ*: id est, *Combus est duarum parvarum manicarum nodus, quum quis eas circa suum colulum ligat*; ut vertit Portus Æmilius; qui simul suum illud toties repetitum **N. L.** vel *Non liquere* apponit. Mihi hæc verba videntur significare, Græcos fibulam, qua parvæ manicæ, si modo eo nomine dignæ sunt, in humeris constringeantur, *κόμβον* appellare. Sane *κόμβος* nodus est; & Hesychio *ἐγκομβοθεῖς* explicatur *δεθεῖς*, id est, *illigatus, vincetus, immodatus*, firmatque Apollodorus apud Auctorem **M. Etymologici**;

— — *τὴν ἐπωμίδα*

Πτύξας διπλῶς, ἀνωθεν ἐνεγκομβοσάμω;

pro quo apud Suidam *πτύξασαι διπλῶς*, tanquam mulier loqueretur, scribitur non incommodo sensu, quia *ἐπωμίς* est vestis mulierum propria, uti disertis verbis testatur Julius Polux. Ut autem *κόμβος* clarius elucidetur, dispiciendum est, quale vestis genus, *Ἐπομῖς* fuerit; quod eo libentius facio, quia nemo, quantum equidem scio, hanc rei vestitiaræ partem ornandam sibi vel elucidandam sumpsit. Thomas quidem Gatakerus, vir eruditissimus censet ex iis fuisse, quibus fœminæ indui solebant, cum vel oblectamenti causâ ad hilaria agenda, vel ad spectaculum quoddam solenne in publicum foras prodirent. Sed ut hoc verissimum est, facileque auctoritate Chæremonis apud Athenæum potest firmari, ita nondum constat, quæ ejus forma fuerit. Ego arbitror vestem vel peplo simillimam vel à peplo haud multum diversam fuisse, & Apollodori ita vertenda esse verba;

Lib. 7.
cap. 13.
Onom.

L. I. c. 9.
Cinni.

— — *peplum*

Ubi duplicem complicavam, in humero constringxi.

Ut enim peplus sinistrum tegebat humerum, duasque oras in dextrum adductas fibula connectebat; ita etiam epomis induebatur; atque exinde nomen sortita est; quia vox ista significat τὸ ὑπερέχον & βραχίον, *summam partem brachii, vel humerum ipsum*. Scholiastes Theocriti περονατεῖδα exponit, Ad. Idyl. 15. τὸ πέπλον ἢ ἐνδυμα ὅπερ πῶπεν ὑπερὸν ὠμῶ; *peplum vel vestem, quam primum cingebant: εἶρη) ᾗ, pergit, ὅτ' ἔπερον ἄλλ' ἢ τὸ ἐπωμίδ' ὀππλάμεινεσθ' ὡς αἱ Μακεδονίπιδες; descendit autem inde, quod fibula in humero connectitur, ut Macedonicæ; id est, pepli mulierum Macedonicarum*. Vocarunt igitur peplum ἐπωμίδας, quia in humero; περονατεῖδα quia fibula eadem in parte corporis constringebatur; unde & in Græco epigrammate διβόλον χλαῖναν περονατεῖδα apud Salmasium legimus. In peplo autem In Vop. fibulæ usum fuisse variis locis docet Homerus, atque ad cum brevium Scholiorum auctor, nec non Eustathius; cuius Ad. Od. 8 P. 1247. verba, quia elegantia admodum sunt, adscribam: πέπλον δὲ φασὶ πνες ἢ ἐνταῦθα μέγαν ἢ περικαλλέα ἢ ποικίλον ὑπερὸν ὠμῶν εἶναι, σκέπον ἢ ἀριστερον ὠμῶν ἢ ἐμπροσθεν ἢ ὀπισθεν σωάζον τὰς δύο πτέρυγας εἰς πῶν δεξιῶν πλάταν, γυμνῶ ἑὼν πῶν δεξιῶν χεῖρας ἢ ὠμων: *Peplum quidam ajunt magnum & perpulchrum & pictum pallium esse, tegens sinistrum humerum (male Rubenius Albertus vertit dextrum) ante & pone adducens duas oras in dextrum latus, nudam sinens dextram manum & humerum*. Quomodo si ornata mulier incedit, levorsum amicta dicitur elegantissime & rarissime: Martianus Lib. 6. Capella: *Et cum dicto prospicio quandam fœminam luculentam, radiam dextra, altera sphaeram solidam gestantem, AMICTAMQUE LEVORSUM PEPLO, in quo siderum magnitudines*. Unde patet quoad formam induendi, nihil à virorum chlamyde peplum discrepasse; quam sinistrum quoque humerum texisse, in dextro fibula junctam hæsisse docuerunt Ferrarius & Rubenius; firmatque clarissimum Luciani testimonium: In Amoz. ὁρθρα ἄνακτις ὅκ' ἄλ' ὕγκιστις, πῶν ἱερὰν χλαμύδα πῶν ἐπωμίδας περόνας συρράφας ὅτ' ἔπατεψας ἐστίας ἐξέρχεε): *mane se levans ex vi-duo lecto, sacram oblamydem fibulis humeralibus connectens, à patria domo egreditur*. Atque hæc forte causa est, cur Virgilius Didonem oblamyde Sidonia, Tacitus Agrippinam aurata; Euripides II. B. contra Orestem peplo (quod nec observare omisit Eustathius) P. 175

& Trebellius Pollio Saturninum *peplo Imperatorio* insignes faciunt. Illud insuper observandum, fœminas non semper peplos in humero dextro fibula, verum etiam in pectore junxisse; uti clarissime patet ex Sophoclis Trachiniis; nummis Antonini Pii, & Caracallæ; atque Grammatico vetustissimo Bibliothecæ Ambrosianæ Mediolani apud Rhodium; *Fibulae sunt quibus pectus fœminarum ornatur, à viris in humeris seu cingulum in lumbis portantur.* Homerus quoque noster canit, Junonem ἐάνον seu peplum ad pectus aureis ἐνελαῖς vel fibulis constrinxisse; quem locum cum inspicio, mirari subit, cur Doctissimus Rhodius, nullius auctoris testimonio suffultus, fibulam, cujus usus in caligis est, proprie ἐνεπῶ videri appellari scribat; cum Homerus contrarium doceat, & ἐνελαῖ apud Suidam in ν. Ἀγκυρά chlamydi tribuantur. Hunc præterea κήμεον posteriores Græci κήμειον videntur appellasse. Nam in Turco-Græcia Crusii κήμειω exponuntur *fibulae*; & Eustathius ita commentatur ad Iliada κ. Ἄμφι δ' ἄρα χλαῖναν περινήσατο, ὃ ἐστὶ περιόνας ἤγαν κημείοις σσιώδησε. Nonnulli *calasim* vocarunt: Festus; *Calasis tunicæ genus, quod Græci καλάσιον dicunt: alii dicunt nodum tunicæ muliebris, quo connexa circa cervicem tunica submittitur.* Ultimorum sententia Scaligero & Vossio placet; ipsisque *calasis* est χαλάσις, deducta voce ἀπὸ ἔ χαλαῖν, id est, laxare; quia peplus in dextro humero nodatus, laxatur & partem illam corporis nudam relinquit; vel potius quia supra humerum peplus confusus non est; unde & eidem Festo *Aclassis, sive Acalasis* exponitur, *tunica ab humeris non confusa.* Auctori M. Etymologici præterea ἐγκήμεωμ exponitur ὁ δεσμός ἢ χειρῶν; adjicitque ab Atheniensibus vocari ὄχθησον; in quo mirifice sibi contrarius est; quia Attici ὄχθησις nominabant limbos, quibus mulierum vestes prætexebantur, quemadmodum ipse in ν. λῶμα, Hefychius, aliique Grammatici testantur. Melius longe est, quod notat, aliis κησύμειω dici; cum & Hefychio vox ista exponatur δεσμός, ἀνάδεσμα, ἢ ἐγκήμεωμ; Suidasque κότυμεον & κησύμειω explicet ἀνάδεσμον vel κότυμεον ἢ χειρῶν, *vinculum, nodum manicarum.* Atque ex hac, cujus vestitum explicare conatus sum figura, illis quæ in superiore & infimo segmento faces attollunt, quæ Homero coronam imponit, nec non aliis patet fœminarum tunicas sæpe manicis caruisse; & brachia earum usque

V. 133.
Tit. 1.
pag. 666.
& Tit. 2.
pag. 225.
II. 3.

usque ad primos humeros fuisse nuda; quod etiam non obscure liquet ex illa, quæ tertii ordinis prima sedet cithara canens, & altera, cui ΠΟΙΗΣΙΣ subscribitur; quanquam istæ tunicæ χιτῶν non sint, sed in humero confutæ, ut αὐτοψία satis superque docet. Sic idem patet ex quatuor, quarum binæ alatæ sunt, imaginibus, quibus pectorale, ut sic loquar, Dianæ Ephesæ ornari in ædibus Farnesianis docet nos Claudius Menetreius in explicatione Symbolicæ Dianæ statuarum. Verum intricatiore de vestitu materia parumper ommissa, GLOBUS, in quem virgo digitum intendit, quid sibi velit, enodandum est. Ille igitur potest esse vel cœlestis vel terrestris; & virgo forte adstans cœli motus considerat; adfidens vero

— *Canit errantem Lunam, Solisque labores,*

& alia, quæ apud Virgilium sequuntur: vel indicat, uti Kircherus opinatur, Homerum poësi sua mundi opificium & omnia, quæ in eo sunt, divino quodam afflatu cecinisse; quo respiciens, ut antea docui, Silius Italicus tradit, eum *carmine terram, mare, sidera, manes complexum esse*. Non aliam, ut arbitror, ob causam Pythagoras in Samiorum æreo numismate apud Ursinum Fulvium manu globum columnæ impositum tangit; quam quia astronomiæ fuit studiosissimus, motuumque cœlestium ab Ægyptiis & Chaldæis, testibus Porphyrio ac Jamblichō causas edoctus; adeo ut & Plinius narret ipsum naturam sideris Veneris, sive Luciferi vel Vesperii primum deprehendisse. Quod si autem *sphæra* hic denotatur *cœlestis*, observandum mundum non habere *σφῆρα κωνοειδὲς* neque *ωσπεδὲς*, uti putabant Orphicis sacris initiati, sed *σφαῖρας*; id quod etiam censuit olim Empedocles, quemadmodum docet Achilles Tattius; qui inter cetera addit: *εἰς τὴν δὲ ἑξ ἑσθινὸς σφαῖρα* • ὅθεν καὶ τῶν κύλων φερόμεν πιεῖται, *Cælum est itaque sphaera, unde & in orbem movetur*: qua de re, ut & de sphaeræ inventoribus multis agit Salmalius. Si autem globus terrestris intelligendus venit; constabit auctorem non eos secutum esse, qui terram oblongam, semicircularem, mensæ, caudæ, vel fundæ similem, uti videre licet apud Agathemerum, & Eustathium, verum rotundam faciebant. Nam ipsum Homerum ea in sententia esse memini me docere; & ne notissimos Ovidii versus advocem, Herodotus

L. 2. c. 8.

In Iliad.
in Phan.
cap. 7.

Ad Sol.

L. 1. c. 1.
Ad II.
H. p. 69*.

terram rotundam facit *ὡς δὲ τὸ πῦρ*; quod tamen merito Eratostheni apud Strabonem displicet; quippe qui eam esse σφαιροειδῆ, & inæqualitates quasdam habere affirmat; quæ etiam Achillis Tatii sententia; σφαιρῶς μὲν γὰρ ὁ ἕρως • σφαιροειδῆς ἢ ἡ γῆ • ἀλλὰ φέρει ἢ ἐκείτης • ἢ τὸ μὲν σφαιροειδὲς σχῆμα ἢ ἐξοχὰς ἔχει ἢ κλιότιλως • τὸ ἢ τὸ σφαιρῶς πᾶσι γὰρ ὅθεν ἴσται, ἢ δὲ τὸ ἢ μέσῃ κέντρῳ ἐκκεντρώου • ὁ δὲ εἰς εἰς τὴν ἑπιφανείαν ἴσται ἔχον. *Sphæra quippe cælum est, sphærae similis terra. Est autem utriusque discrimen. Nam sphericæ similis figura partes quasdam eminentes habet, alias concavas. Sphæra undequaque est æquabilis; & sunt ab ejus centro ad extremum ambitum ductæ æquales inter se lineæ.* Hinc frequenter veteres per globum, tellurem denotabant; quam in rem quæ mihi notata sunt, adjicere non gravabor. In numismatis Julianus apud Trifanum, Caracalla apud Patinum globum tenens **RECTOR ORBIS**: Hadrianus **LOCUPLETATOR** & **RESTITUTOR ORBIS TERRARUM** dicuntur: quo pertinet Athenienses apud Athenæum ludis in honorem Poliorcetae Demetrii institutis, ipsum pinxisse *ἑπὶ τῷ αἰκεμῶνι ὀρχημῶνι*, *orbe terrarum vestum;* & Julium Cæsarem ex decreto Senatus apud Dionem, *ἑπὶ εἰκόνα τῷ αἰκεμῶνι χαλκῶν ἐπιθεσθῆναι*, *super imaginem orbis æream incedere.* Ex habito Cæsari honore factum est, ut orbis frequentissime in nummis ejus videatur; utque hic mos ad alios Imperatores, regni honorumque hæredes transfret. Capricornus, qui in Augusti, ut postea dictus est, ortum fulsit, unguis orbem tenet; ut significarent illo sub signo **MUNDI DOMINUM**, quanquam aliter interpretetur Rubenius, natum esse. Tito equo insidenti orbem figura armata, & M. Junio Philippo Jupiter tribuunt; sæpeque Imp. cum manibus tenent, uti præter innumeros nummos testatur Hadriani apud Ferrarium statua. Huic postea Christiani Augusti crucem imposuere; ut significarent, quemadmodum narrant Cedrenus, Suidas, Codinus, se propter fidem in Christum terræ dominos factos esse; terram per globum denotarunt ob rotundam figuram; per crucem vero fidem, ob incarnatum Deum illi affixum, intellexerunt. Jam in Justiniani & Marciani nummis victoria altera manu corollam, altera globum, cui crux loco victoriæ, quam cæteroquin multi Christiani Imp. retinuerunt, gerit; adeo ut non fatis caute hunc morem à Justiniano Magno repetat Joannes

Meur-

In de
 Nat.
 Aug.

Meursius; nisi forte ille primus talem sibi statuam posuerit; Cap. 8. Man.
 priores autem nummis tantum orbem cruce decoratum in- In Dif- fert. de Numis. Inf. avi.
 sculperint; quam in rem, ni fallor, pluribus inquit Carolus du Fresne; In Dif- fert. de Numis. Inf. avi.
 cujus Glossarium ut eruditissimum est, & ex-
 spectationem eruditorum superat; ita optime ætatem feret,
 omnesque illud bonæ mentis capaces, optimo merito semper,
 dum manebit pretium litteris & antiquitati, admirantur.
 Crispi insuper Cæsaris in nummo apud Patinum cernitur orbis
 aræ vel basi impositus, cum Ins. **BEATA TRANQUILLITAS**;
 quia opera ejus debellatis Francis, Alemannis & Licinio, pax
 & tranquillitas orbi terrarum erat reddita. Et hinc clarum utique
 erit, cur Metio Pomposiano capitale fuerit circumtulisse *depictum orbem terræ in membra-
 na*. Licet enim aliæ quoque causæ, ut quod Imperatoriam
 genefin habere dicebatur, concionesque regum ac ducum
 (quod male expositum Tomafino optime interpretatur Spanhemius)
 ex T. Livio circumferret, ipsum occidendi sævissimo tyranno
 fuerint; hanc tamen non minimam existimo, quia orbis dominus
 poterat velle videri, qui eum quotidie depictum secum habebat.
ITALIA præterea in nummis Titi apud Erizzum, & Antonini
 apud Trifanum insidet globo terrestri, quia *rerum* erat, ut
 Rutilius canit, *Domina*; & propter Romam reliquæ omnes
 regiones, vel ut Romani loquebantur, totus terrarum orbis
 ipsi parebant. Et, quod notandum, nullæ aliæ provinciæ
 globum apud sese habent, unam si excipias Britanniam;
 quæ ut Antonini nummo orbi Oceano imposito insidet;
 & Hadriani eum pede premit; quia à reliqua Europa
 divisum regnum, *alter quasi orbis* habebatur & nominabatur,
 uti ex Servio, Floro, aliisque auctoribus patet. Et ne dicam
 Neptunum, Fortunam, Venerem, aliosque deos & deas in
 nummis orbem tenere propter imperium, quod in terram
 habere putabantur; ille qui in mare conspicitur, si
 terrestris est; terram & mare completur, quæ ab Homero
 descripta fuisse constat. Sic testatur Procopius statuam
 Justiniani *πῶλον* vel orbem gestare, *ὅτι γῆς τε αἰπῶς
 καὶ θαλάσσης δεδῶλω* πᾶσαι, *quia terra & mare ipsi
 subjecta est tota*: Tiberio Val. Maximus tribuit *maris ac terræ
 regimen*; Constantinusque Monomachus Joanni Episcopo
 Euchaitensi in Jambicis vocatur *γῆς καὶ θαλάσσης κύριος
 καὶ δεσπότης*. Nam, ut loquitur

Suet.
 Dem.
 cap. 10.
 In vita
 Livii Dis-
 fert. 9.

Ad Ecl. 1.
 1. 3. c. 3.

Lib. 1. quitur Strabo, ἡ γῆ ἐστὶ σφαιροειδὴς σὺν τῇ ὑπερῷ φύσει, terra est sphaerica similis cum aqua.

Cæterum ut ad vestes è diverticulo tandem redeam, & promissis fidem exhibeam; notandus diligenter ornatus, quo virgo digitum in globum intendens, insignitur. Nam, nisi plane fallor, est vestis ἐπερομάχαλῶ, vel *Exomis*; quæ partim fuit tunica, partim pallium: Hesychius: Ἐξωμῆς χιτῶν οὐκ ἔχει ἰμάτιον; quia scilicet ab una parte μαχαλίῳ id est *manicam*, ut vertunt eruditi, in quam brachium inferebatur, habebat; ab altera vero instar pallii vel chlamydis potius sive pepli induebatur: nisi diversas vestes describat Grammaticus; *exomidemque ἰμάτιον* respectu Philosophici pallii (quod ita appellatur) explicet, χιτῶνα vero, quia tunica etiam nomen erat. Pollux *exomidem* tradit esse περικελευμένην καὶ χιτῶνα ἐπερομάχαλον; neque aliter eam describit Auctor M. Etym. τὴν γὰρ ἐπερομάχαλῶν καὶ ἀναεολῶν ἔχειν, τὴν ἀνέδεν τῶν σούμεων: *unicam enim manicam habebat, & pallium, quod constringunt nodo*; **Quin** & Hesychio ἐπερομάχαλῶ χιτῶν exponitur δεξιὸς ἐργαλῆος ἀπὸ τῆς ἐπέρας μαχαλίῳ ἔχειν ἐφραμμένην; id est, si Salmasium sequimur, *quod alteram alam habet fibulatam, sive nodo strictam*; ut autem mihi videtur, *sutam*; quia licet ἰαπίδος acum fibulæ denotet, non tamen arbitrator ἰαπίδην absolute unquam pro fibula constringere usurpari; unde & Lucianum vidimus συρράπειν περόνας dixisse. Hæc ut clarius percipiantur, notandum *exomidas* in genere dici viriles & proculdubio etiam muliebres tunicas manicis carentes; Gellius: *Viri autem Romani primo quidem sine tunicis toga sola amicti fuerunt: postea substrictas & breves tunicas citra humerum desinentes habebant, quod genus Græci dicunt ἰξωμίδας*; quales illæ sunt, quas antea in variis virginibus notavi. Inde hoc nomen datum etiam est vestibus, quæ relinquebant unum brachium & humerum nudum sive exertum, & ab altera μαχαλίῳ parte corporis habebant; quam per vocem si intelligere volumus *manicam*, proculdubio Virgo, quæ ansam huic inquisitioni dedit, tali induitur vestimento; & si manicam excipias, etiam illa, quæ secunda ab Homero descendens habitu & currentis supra antrum cernitur; quia & illa dextrum humerum exertum, & alterum latus, si brachium demissum foret, plane eodem vestimento tectum habet. Fuit & ἐπερομάχαλῶ εἰκετῶν sive *seruorum*, quam ab *exomide* videtur distinguere

Lib. 7.
cap. 13.

Lib. 7.
cap. 12.

guere Pollux; quæque nisi plane fallor, conservatur in ta- Lib. 7.
 bula Hieroglyphica, quam illustravit Joachimus Camera- cap. 13.
 rius;

Tunica enim quin fit, dubitari nequaquam potest, quia
 corpus, non secus ac vulgaris, totum complectitur; & cin-
 gitur; est etiam ἐπερομάχαλον, quia unam tantum manicam
 habet. Quin, ni fallor, additur etiam ἐγκόμωμα, quod ser-
 vorum tunicae proprium esse testatur Julius Pollux: τῆ δ' ἴσ' Lib. 4.
 δ' ἄλων ἐξωμίδι ἢ ἱμαλιδίον π' περὶ πειρῶ λουκὸν δ' ἐγκόμωμα λέγει ἢ Ἰππ. cap. 18.
 ελημα; *Servorum exomidi vestis quædam affixa est alba, quæ ἐγκόμω-
 μα vel amiculum dicitur.* Nam illud esse puto, licet nonnulli
 chlamydem faciant, quod à tergo veluti vento agitur, nota-
 tum

Lib. 2.

tum littera A. quodque videtur fibulis forte annexum, tolli potuisse; quia Longus narrat Tityrum Philetæ filium ἐγκόμμα abjecisse, ut celerius iter conficeret: nisi tamen alia vestis exterior ita vocata fuit; quomodo Varro apud Nonium puellis tribuit *encombomata*; quæ ῥαδωπά, ut Gallorum *sagula virgata* apud Virgilium, & *auro virgatas vestes* apud Silium Italicum, facit Gatakerus. Sane puellarum *encombomata*, cultiora & elegantia aliqua insignes fuisse docere videntur *κουλώματα*, quæ Suidæ sunt *καλλιωπίσματα* ornamenta; & *κουέξθι*, quod Epicharmo pro *ornari* usurpatur; nisi hæc significatio à vestium nodis vel fibulis descendat; quæ *κόμβες* vocabant, & in quibus non minimus vestium ornatu consistebat, ut ex variis auctorum locis, & multis earum figuris apud Joannem Smetium, Laurentium Pignorium, Casalium, & Rhodium patet; unde & factum forte ut *περόνη* à Phavorino explicetur *κόσμησις*; & fibulæ in jure vocentur *auro & arte pretiosæ*. Ut igitur fuerint ornatiores illæ virginum vestes; tamen nondum perspicio, quo auctore Gatakerus easdem *virgatas* faciat. Hesychio quidem *κουλώματα* sunt *τὰ ἐν τοῖς ῥαδωδαῖς μικρὸν τόνον ἔχοντα ὑπὸ πτελέων*; sed quamvis ex his verbis certi vix quicquam, ipso fatente viro doctissimo, colligi possit, nullo tamen modo *encombomata virgata* nobis repræsentant. Nam Grammaticus scribit bullas & nodos in sceptris vel baculis torno factos à Græcis *κουλώματα* appellari. Et tale sceptrum Jupiter gerit in nummo Græco apud Choulium, in alio gentis Juliæ apud Urfinum; eorumque multus usus in aula Constantinopolitana. Codinus Magno Domestico tribuit sceptrum *ἢ ἢ κόμβων ἰνοσπίλων*, *cum nodis fibratis*; Magni Ducis tradit habere *κόμβες χρυσῆς ἐγκόπτης ἢ κωνούλης ἀσάωτως χρυσῆς*; *bullas aureas incisas, & similiter condylos aureos*. Sed, ut finiam, Diana etiam in binis Commodi nummis percussis ab Ephesiis, atque ab incolis Raphiæ, apud Trifanum, tunicam ἐπρωμάγαλον cinctam induitur, atque *expapillata*, ut Romani loquuntur, vel curru vecta, vel pedes venationi operam dat.

Lib. 13.
cap. 21.

Illam quæ dextræ antri oræ incumbit, & admiratur quasi Iliadem ac Odysseam cælitum numero adscriptas esse *soleas* elegantes gerit. Nam, quemadmodum ex Castricio monet A. Gellius, *Soleas* dixerunt Romani *omnia id genus, quibus plantarum calces tantum infirma teguntur, cætera prope nuda, & TERE-*

TIBUS HABENIS *vineta sunt*; unde Virgilius, Ovidius, Tibullus aliique sapissime *vincula* vel *compedes* eas appellant, Græci vero *συνδάλια*; de quibus egerunt tam multis eruditi viri, ut ne quidem videantur spicilegium reliquisse. Quæ igitur Lyram in primo antro pulsat, zona, non secus ac aliæ, sub ipsis mamminis more mulieribus usitato succingitur; Apulejus: *Ipsa linea tunica mundule amicta, & rufa fasciola prenitente, altiuscule sub ipsas papillas succinctula.* Nihil frequentius in nummis occurrit; ipsique adeo viri ita interdum cinguntur, uti clarum est ex Hercule tragico apud Casalium, nec non homine, qui in marmore tragœdiam repræsentat. Induitur præterea tunicam talarem manicatam, qualem fere GAVIA gerit apud Onuphrium, & mulieribus convenire monet A. Gellius: *Tunicis uti virum prolixis ultra brachia & usque in primores manus ac prope in digitos, Romæ atque omni in Latio indecorum fuit. Eas tunicas Græco vocabulo nostri chirodotas appellaverunt: feminisque solis vestem longe lateque diffusam decoram existimaverunt, ad ulnas cruraque ad versus oculos protegendâ. Latini stolam; vestem exteriorem pallam vel pallium vocant; ut plerique eruditi censent, excepto Rubenio, qui stolam non tunicas, sed pallia muliebria, sive, ut Græci loquuntur, ἀμπερόνας facit: quam in virorum eruditissimorum litem ut non inquiri, ita Ciceronem video, atque Petronium togam virilem, & stolam, tanquam ejusdem generis vestes, opponere; contra Varronem ita loqui: *Accedit quod quæcumque usus causa ad vitam sunt adsumpta, in his utilitatem quærimus, non similitudinem. Itaque in vestitu cum dissimillima sit virilis toga tunica muliebri, stola pallio, tamen hanc æqualitatem sequimur nihilominus: ubi legendum, virilis toga tunica, muliebris stola: id est, licet toga virilis ac tunica; stola itidem muliebris & pallium plurimum inter se differant, tamen ab eodem eademve propter utilitatem sumuntur.**

¶ LYRA supra ostium antri quare ponatur, sat multis à me ostensum est. Addo tantum *λύραν ὀκτώγυρον* celebrari Theoni Smyrnæo cap. 6. de Musica; & Ismaëlem Bullialdum corrigere decretum Lacedæmoniorum adversus Timotheum Milesium in notis ad auctorem laudatum: insignemque locum de chordarum in Lyra multitudine extare apud Nicomachum lib. 2. Enchiridii.

PILEUS in medio antri ore positus, licet satis explicatus

tus sit, tamen iterum ad partes vocandus; quia ansam præbebit in alios pilcos, & morem, quo Græci capita velabant inquirendi breviter. Communiter igitur capite aperto incedebant, uti vel patet ex viro, qui prope antrum stat. Sic apud Lucianum Anacharsis dicit consulto se domi πῖλον reliquissē, ne solus inter Athenienses peregrino habitu esset; interrogatque Solonem, quomodo ille confecta fere arate πῖλον ὀμοιωτῶς perferre possēt, cum contra ipse sudore diffucret, & ἐμπιπτοντα γυνῆ τῆ κεφαλῆ vix perferret. Quando autem caput tegere vellent, attrahebant in illud summam pallii partem, uti patet ex homine qui TRAGOEDIAM, nisi tamen distincta vestis sit, repræsentat. Ulyssēs apud Homerum

Luc. Gymn.

Od. Θ.
v. 84.

Πορφύρεον μέγα φάσθαι ἑλών χερσὶ σιβαρῆσι,
καυκεφαλῆς εἴρωσε, κάλυψε δὲ καλὰ πρὸσωπα.

*Purpuream magnam vestem prehendens fortibus manibus
Trahit in caput, & texit pulchros vultus.*

Et Hippocrates ἐν τῷ εἰκόσιν ἰσορῶται τὸ ἱμάτιον ὅτι τῷ κεφαλῷ ἀναθεβλημῆσθαι, ἢ σπεπίμωσθαι, in stautis cernitur (male vertitur traditur) pallium in caput rejectum habens, & tectus; vel quia hic ejus mos esset, vel propter peregrinandi studium quo flagrabat, vel ob peculiarem ἐν τῷ χειρουργίαις morem; uti Suidas loquitur. Quin & teste Sorano non modo tecto capite pingebatur, verum etiam ἐν πῖλῳ, ὃ ἀπέσκημεν ὀρχυείας, κατὰ τὴν σέουσας ὄς, pileatus, ut Ulyssēs, quod nobilitatis est insigne. Atque ita quidem communiter Græci capitibus apertis incedebant. Fuerunt tamen & homines, qui variis temporibus illa velabant; variorumque populorum celebrantur pilei. Nam qui opus rusticum faciebant sive rustici κωμῆ utebantur: Homerus patri Ulyssis αἰγείλῳ κωμείῳ tribuit, id est, pileum ex lana vel pelle caprina: nam recte Eustathius scribit esse κωμείῳ non pugnæ utilem, sed simplex κάλυμμα τῆ κεφαλῆς; alibique κωμῆς λεγόμενον σιμάδιον ὅτι τὸς Ἡσίοδ ὁ πῖλον ἀσσητὸν appellat; nempe in Operibus

Luc. Vita
Hipp.Od. α.
v. 230.

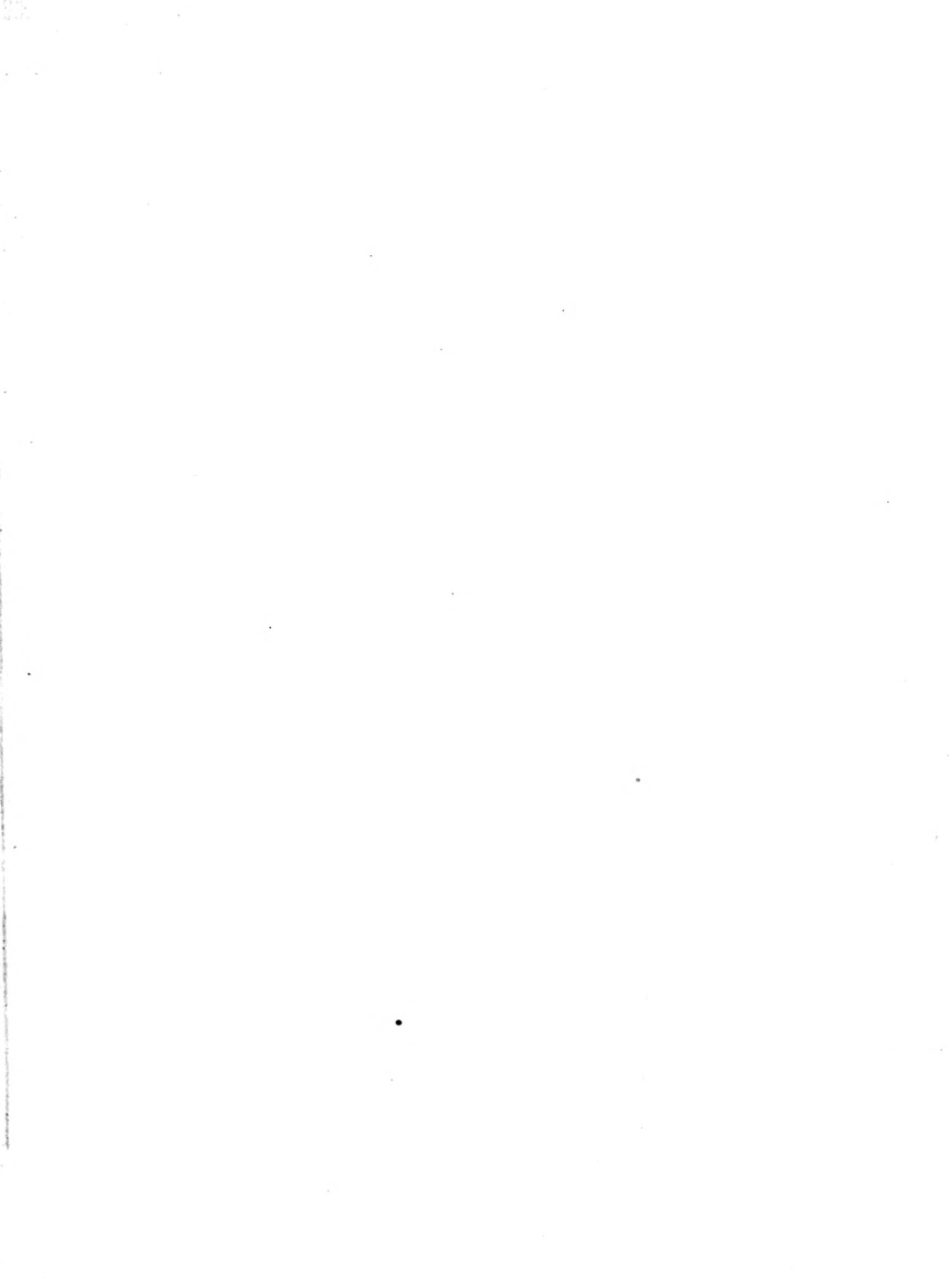
— — κεφαλῆσθαι δὲ ὑπερθεῖν

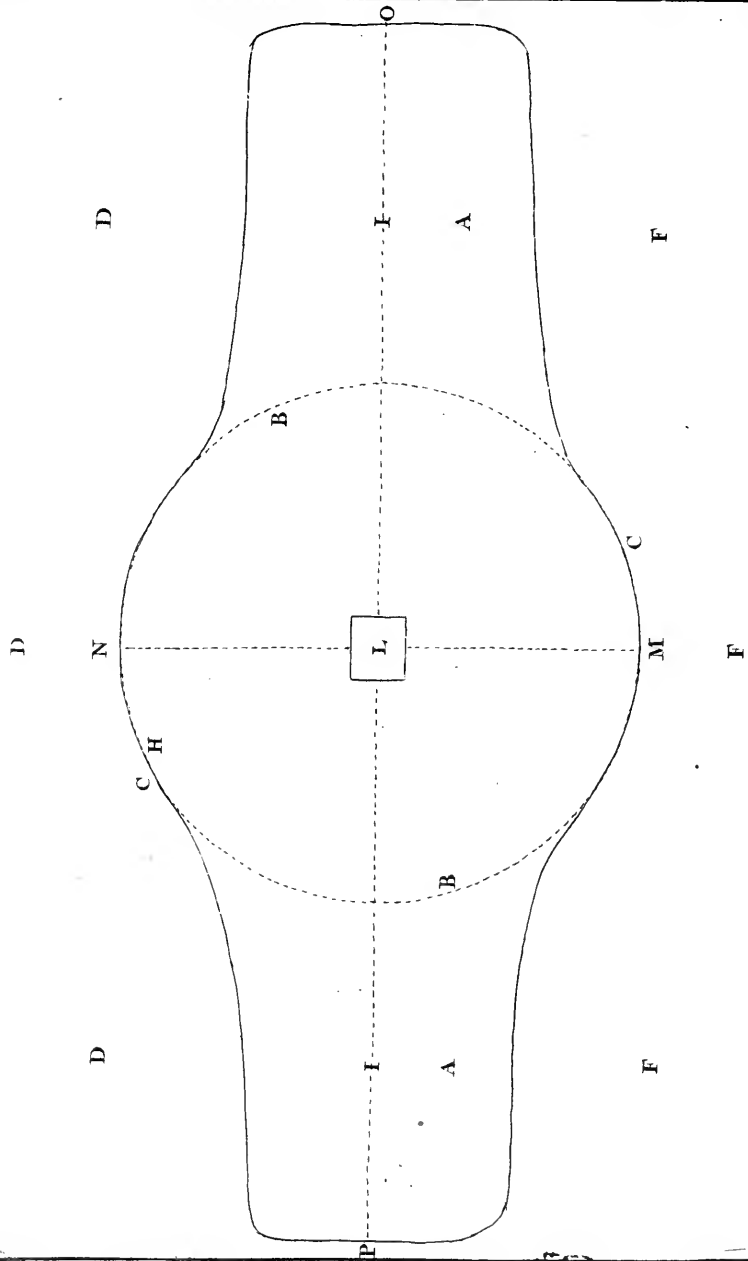
πῖλον ἔχειν ἀσσητὸν, ἵν' ἕαται μὴ κατὰ δόξην

— — supra caput vero

Pileum habeto elaboratum, ne aures humefiant.

Atque ita Suidæ κωμῆ exponitur περικεφαλαίη, τῆ ἀρχαίων φέρημα; quam eandem Helotibus etiam Lacedæmoniorum tribuit

buit Myron teste Athenæo. Apud Athenienses ephebi, uti tradit Pollux, *πέτασον* gerebant; τὸ δὲ τῶν ἐφέων φόρημα πέτασον: & in theatris sedentes Æginetæ etiam videntur idem capitis tegmen sumplisse. Nam Suidas testatur Draconem, cum apud eos in theatro propter leges latas laudaretur, ab injectis *εἰς τὴν κεφαλὴν πετάσις*, tunicis, & *pallis* suffocatum esse. & alibi in ἑπιφανῶς ἀγωνισαμένους vel egregie certantes, *πετάσις* ἢ ζώνας honoris n. causa jactos esse: nisi hoc ultimum solos ephebos gymnasio operam dantes respiciat, quos petasum sumplisse ex Maccabæorum libris docet Salmasius; quanquam non ignorem alios aliter interpretari. Ut autem Lacones præcipue in bello pileis utebantur, ita & *Thessalici* laudantur; verum non ut illi referebant ovum medium, sed erant amplius, orasque latas habebant; unde ἡλιουσερῆς κωνῆ Θεσσαλίας vocatur Sophocli; exponiturque Scholiastæ *πλατύπιλον*; Suidæ vero *πλεισιός*, alibique eidem *πλατύπιλον* est κωνῆ Θεσσαλίας. Et ne quid de *causis*, quam Eustathius facit *καλύμμα κεφαλῆς Μακεδονικὸν ἐκ πίλων ὡς πάραν*; de Getis & Hispanis, quos capita velasse ex Ovidio & Seneca constat, dicani, laudantur etiam *pilei Arcadici*. Docui in Observationibus eos celebrari Valerio Flacco,

Ille vinum ut contra venientem, umbrataque vidit

Tempora, Parrhasio patriæ de more galero.

nam *parrhasion* urbs est Arcadiæ: Quin & eorum meminit Arrianus; ἡ πῖλοι λακωνικῆ ἢ Ἀρκαδικῆ: & licet nusquam se invenire testetur doctissimus editor, tamen illos observo non modo apud Flaccum, verum etiam auctorem veterem, cujus verba laudat Suidas: τὸ δὲ ἢ ἐοικὸς αὐτῆ, Φαιός χιτῶν πιδήρης ἢ *αὐτὸν ζώνη Περγικῆ ἢ πῖλον Ἀρκαδικὸς ἑστὶ τὸ κεφαλῆς*; *Vestis ejus* (Menippi Cynici) *fuit pulla tunica talaris, circa eam zona Persica, & pileus Arcadicus in capite*; apud Statium:

His arcus, his tela fudes, hic casside crines

Integit: ARCADII morem tenet ille GALERI.

& tandem apud Polyænum: *πίλον ἀρκαδικὸν ἐπιθέμενον* (Polyperchon) ἢ τῶν ἐξ ἑσθῶνα διπλῶν ἐμπροσπιτάμενον ἢ βασιλευσθῶνα λαβῶν ἐφεπὸς αὐτῆς: *Pileum Arcadium imponens, pallium duplex induens, accipiensque baculum dixit ad eos. Qui nos in periculum vocant, commilitones, ejusmodi sunt homines.*

VIRGO, quæ Odysseam representat fascia, circa quam capilli convoluti sunt, caput cinctum habet; quam non

modo *vittam*, verum etiam *diadema* appellant: uti Varro apud Festum ex emendatione Scaligeri: *Mulieres opertas auro, purpuraque: arsiuea, rete, diadema, coronas aureas, rufas fascias, galbeos, lineas, pelles, redimicula*: Nemesianus,

— *implicitos cōbibe diademate crines.*

& Prudent. lib. 11. in Symm.

— *Crinalis acis, redimicula, vittæ:*

Fibula, flammeolum, strophium, diadema, monile.

Lucretius *anademata* vocat;

Et bene parta patrum sunt anademata, mitræ.

Antro adstans ignotus vir tunicam atque pallium gerit: quod luce meridiana clarius patet quadratum esse, vel ex panno quadrato constare, & quatuor angulos habere; duos in superiori, duos in inferiori ora; quomodo pallium describit Albertus Rubenius. Sane hic bini duarum extremitatum anguli dependent, unus usque genua, alter usque pedes; reliquos autem, uti ex circumjectione patet, manu & brachio sinistro continet homo noster. Quin & eandem formam observes in pallio TRAGOEDIÆ, nec non in veste, qua Homerus in Olympo residens inferiorem partem corpore habet velatam. Appianus scribit M. Antonium *εὐλω πέτεράγωνον ἐκλωκινλω ἀνλι ἔ πετέρις*, id est, *Pallium protoga sumpsisse*: Tertulliano *pallium* vocatur *extrinsecus habitus* & ipse QUADRANGULUS: illudque ita loquens introducitur; *omnis Liberalitas studiorum QUATUOR MEIS ANGULIS vestitur*; id est, omnes qui studiis operam dant, ut Philosophi, alique me quatuor latera & angulos habens, induunt. Neque enim, ut verum fatear, ego percipere possum, quomodo res aliqua *πετέρων* dici possit, nisi quatuor vel aequalia vel inæqualia latera habeat; & quicquid commententur viri doctissimi, arbitror hanc simplicissimam & verissimam *quadratarum vestium* explicationem esse. Sic Dionysius Halicarnassensis Lydorum & Persarum Regum pallia facit *πετέριων τῶ σχήματι*; & Strabo haud multo aliter chlamydem describit; quia terram probat esse *πετέριων*; illique mox tribuit *σχῆμα χλαμυδοειδές*, figuram *chlamydi similem*; licet revera chlamys non plane fuerit quadrata, ut ut quatuor angulos habuerit. Verum operæ pretium me facturum arbitror, si quæ de veste eâ mihi notata sunt adjiciam; & aliquam lucem cum

ipsum

Lib. 5.
cap. v.

Lib. 3.

Lib. 2.

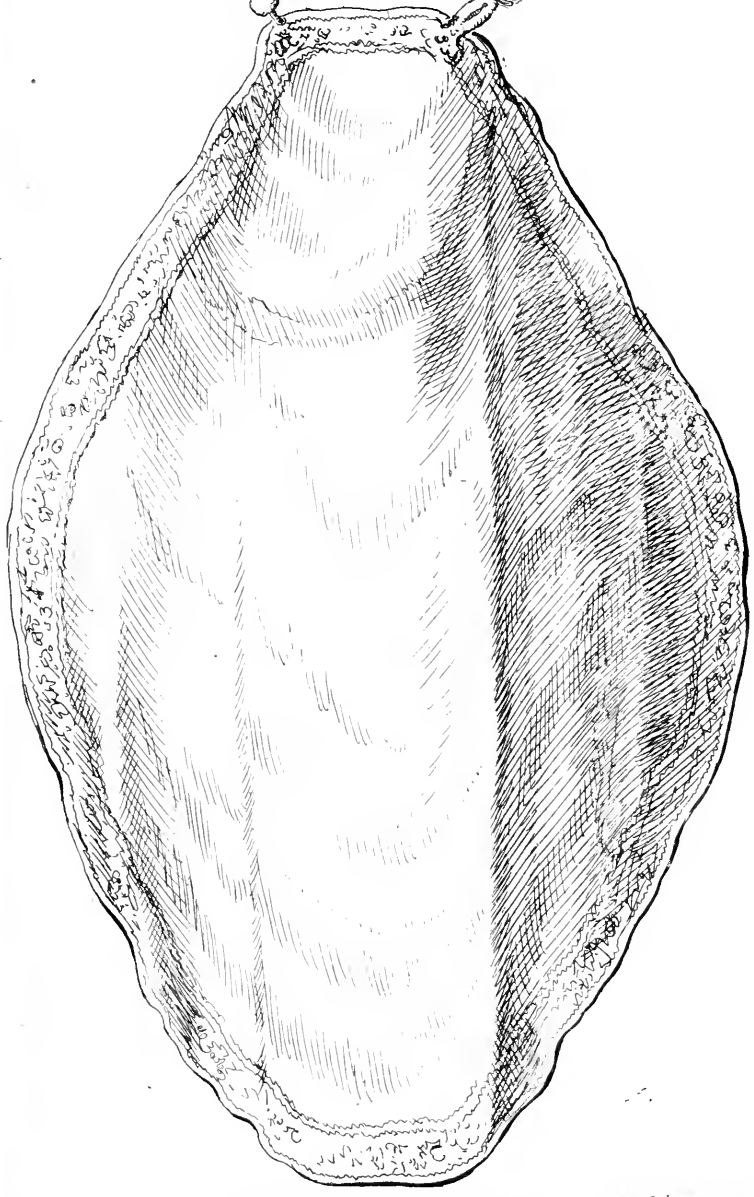

iplius tum Alexandriae formæ afferam. Fuit igitur CHLAMYs vestis exterior, in humero plurimum dextro fibula juncta; ita ut lævam tantum corporis partem amicaret: Isidorus; *Chlamys est quæ una parte induitur, neque consuitur, sed fibula infrenatur*; unde patet quam facile dimicaturi, potuerint illam colligere, & brachium sinistrum ea loco scuti munire; ut Alcibiadem fecisse memoriæ mandat Plutarchus; τῆ γ' αἰσπερῆ χειρὶ πῶ ἐαυτῆ χλαμύδα περιελίξας, τῆ δεξιᾷ πασάριον τὸ ἐγγχειρίδιον ἐξέπεσεν: non quod putem cum Jano Ulietio, viro doctissimo chlamydis inferiorem partem sŷrmatis instar dependisse, & militiæ id maxime habuisse usum, ut non caudam illam, quod delicatiorum erat, pro impedimento traherent, sed etiam involuto chlamyde brachio ictus, scuti vice, exciperent. Nam nummi, lapides, ipsa denique ratio evincit militantium chlamydes nullum sŷrma vel caudam habuisse; sed ad genua vel paulum infra ea descendisse. Quæ autem fuerit ejus forma, disputant inter se eruditi: *Macedonicam* à reliquis diversam faciunt alii, alii eandem; Salmasius & Ferrarius illam inferiore parte censent fuisse conclusam, reliquas apertas; Petavius & Rubenius apertas omnes. Quorum opinionum quæ amplectenda sit, Ammonii verba diligenter examinata docebunt: χλαμύς, αἶτ, ἢ χλαῖνα Διφθέρης, καθὸ Διφθ. ποικῶν ἀπέδειξε Δίδυμο ἐν Ἰσπομνήματι δούλιον Ἰλιάδ. ἢ μὲν χλαῖνα ἠρωϊκῶν Φωρημ. Χλαμύς δὲ Μακεδονικὴν, μὲν ἐξαιρέσει ἔτι τὴν ἠρωϊκῶν ὀνομασθεῖσα. Σαπφῶ αὐτὴ δὲ μέμνη τὴν χλαμύδα Διφθέρειν φησὶ ἢ τῶν ἀγῶν. ἢ μὲν δὲ χλαῖνα περὶ ἀγῶνόν φησιν ἰμάτιον; ἢ δὲ χλαμύς εἰς τέλειον περὶ τῶν κάτω σινηῶν; id est, *Chlamys* & *Chlæna* differunt, ut multis ostendit Didymus ad librum Iliados secundum: *chlæna* enim vestimentum Heroicum, *chlamys* Macedonicum, post sexcentos ab Heroicis (alii l. ἠρωϊκῶν) nominatum. Sappho enim ipsa (parum abest quin scribam πεῶτι, prima, quia sæculo post Trojam expugnatam sexto extremo floruit illa) *Chlamydis* mentionem facit. Dicunt & differre figura; *chlænam*que esse vestem quadratam; *Chlamydem* vero plane in imo in angustum cogi vel coartari. Ultima Ammonii verba motus præcipue dederunt, virique maximi ut in diversas abirent partes, fecerunt. Alii enim explicant in extrema parte undique clauditur; alii; in infima solum parte rotunda: alii denique; in imo in angustum cogitur; ita ut cunei fere formam & trigonum magis quam tetragonum referret, quam ultimam

Ulietii expositionem ego fere, utpote Græcis verbis convenientissimam, secutus sum. Nam *συνάγει* dicitur res, quæ cum lata sit, ad finem in angustias coit. Eustathius scribit terram habitabilem ἐφ' ἐκείναι μὲν ὄρειναι, ἔπειτα δὲ συνάγει εἰς ὑψίπερον; *utrinque dilatari, alias autem partes in angustias coire; id est, latiore inter septentrionem & meridiem esse, arctiorem ab ortu & occasu*: Strabo *χλαμυδοειδὲς σχῆμα τῆς οὐκίμυδος* facit, quia, ut ipse loquitur, *extrema longitudinis utrinque in angustum coartantur mari alluente; & alibi ita loquitur: λίγη ἢ ἡ χλαμυδοειδὲς πῶς τὸ σχῆμα· πικρὴ γὰρ συναγωγὴ ἔστω πλάτες πρὸς τοὺς ἀκροὺς ὀρέσεις, ἢ μάλιστα τοῖς ἑσπερίοις*; Dicitur autem hæc figura *chlamydi similis; nam in extremis latitudinem valde contrahi animadvertum est, præcipue in occidentis*. Cum igitur terra habitabilis sit chlamydi similis, cum Orientales & Occidentales ejus partes coartentur, sequitur hanc fere chlamydis formam; partesque notatas litteris A. B. fibula in humero dextra junctas fuisse; optimeque veteres dixisse eam εἰς τὸ τελευτῶν πρὸς τὸ κατὰ τὴν συνάγειν.

Explicationem sane meam vel veram vel vero proximam esse, fidem faciet Alexandriae situs Plinio Secundo memoratus: *Metatus est eam Dinocrates architectus pluribus modis memorabili ingenio, XV. millia passuum laxitate inessa, ad effigiem Macedoniae chlamydis, orbe gyrato lacinosam, dextra lævaque anguloso procurso, jam tum tamen quinta situs parte regia dicata*. Non igitur circulari forma ad instar aliarum urbium exstructa fuit μέγα ἔστω Μακεδόνων ἄστυ, uti Alexandriam vocat Zacharias Episcopus Mitylenes; sed *orbe gyrato lacinoso*; ita ut in medio orbem referret, atque ab utraque parte lacinias haberet, vel dextra lævaque angulose procurreret. Hanc meam expositionem firmat plane Plutarchus; cujus alioquin verba cruditione præstantes viri obscura judicant; quorumque sensum parum videntur percipisse: *Ἐν τῇ ἀλφίτων λαμβάνοντες ἐν πεδίῳ μελαγχρῶ κυκλοτερῆ κολπὴν ἵθον, ἢ τὴν ἐν τῷ πελάγειον ὀρέσει βλάσεις, ἅσπερ δὲ πρὸς κρῶστων εἰς σχῆμα χλαμυδοειδὲς ὑπελάμβανον, ἐξ ἴσων συνάγειν τὸ μέγεθος*; id est, *ut vertunt; Polenta in campo nigro usi ad effigiem metati sunt chlamydis orbe gyrato lacinosæ sinum, cujus esset ab directis basibus æqualibus procurso*. Tu, Lector, ut clarior locus sit, observa *κυκλοτερῆ κολπὴν, orbem gyratum*; cujus τὴν ἐν τῷ πελάγειον, seu interiorem ambitum, rectæ bases, non secus ac laciniæ excipiebant, facie-

A. B.

ciebantque chlamydis figuram, æqualiter contrahentes τὸ μέγεθος, id est, quæ ab utraque parte æqualiter contrahebantur vel coartabantur. Strabo non aliter interpretandus est: Lib. 17. Ἐστὶ ἡ χλαμυδοειδὲς τὸ σχῆμα τῆς ἐδάφους τῆς πόλεως. ἢ τὰ μὲν ὅππῃ μήκους πλάτος ἐστὶ πρὸς ἀμφόκλυσαι, ὅσον περιώνυχου σεδίων ἔχοντα διαμέτρων. Τὰ ἡ ὅππῃ πλάτος οἰκηθμοὶ, ἐπὶ τῇ ἡ ὀκτώ σεδίων ἐκότερον, σφίγγου τῆ ἡ ὀκτώ σεδίων, τῆ ἡ ὀκτώ τῆ λήμνης: *Urbis solum chlamydis figuram habes; cujus latera quæ in longum tendunt, aqua circum alluuntur 30 fere stadiorum habentia diametrum; latera vero quæ in latum sunt, isthmis stringuntur septem octo stadiorum, qui hinc mari illinc lacu alluuntur.*

Diodorus quoque Siculus urbi duos aditus angustos tribuit, Lib. 17. qui sunt Plutarchi *bases*, Strabonis *isthmi*, qui que faciunt ut chlamydis formam referat. Ἀνὰ μέσον γὰρ ἂν μεγάλης λήμνης ἢ τῆς θαλάσσης, δύο μόνον ἀπὸ τῆς γῆς ὁδὸς σενὰς ἔρχη, ἢ παυτελῶς ἐκ θουλάσσης. ἢ ἡ τύπον ἀπὸ τελευτῆς χλαμυδοειδὲς πλάσιον; *Cum enim hinc lacus, illinc mare mediam complectatur, duos tantum aditus à terra eosque angustos & facillimo presidio tutandos habet: formamque urbis chlamydi similem efficit.* Quæ ut clarius ob oculos ponantur; figuram Alexandriæ, & auctorum verba ex quibus diligenter pensitatis eam, non tamen ad Euclidis præcepta construxi, apponendam curavi.

AA. Sunt *angulosi procurfus* Plinii: εὐθείαι βάσεις Plutarchi: ὁδοὶ σενὰ Diodori: πρὸς ὅππῃ πλάτος οἰκηθμοὶ ἐπὶ τῇ ἡ ὀκτώ σεδίων ἐκότερον; *latera quæ in latum sunt; isthmis stringuntur septem octo stadiorum, quos hinc mare illinc lacus alluit*, Strabonis. Qui tamen ultimi non tam urbis partes, ut priores, designant; quam qui eas vel angulosos procurfus sequebantur, isthmus; per quos aditus ad urbem patebat; quod monere volui, ne quis censor nimium rigidus & severus carperet.

BB. Notant πρὸς ἐνὸς περιφέρειαν *circuli*; seu κυκλιφῆρες κόλπε Plutarchi: atque *interior circulus* ideo vocatur, quia angulosi procurfus illi juncti sunt.

CC. *Orbem gyratum* Plinii: κυκλιφῆρη κόλπε Plutarchi: ἀνὰ μέσον Diodori Siculi: ὅππῃ μήκους πλάτος Strabonis, si nempe bina illa latera integra considerentur, quatenus mari vel lacu alluuntur.

DDD. Mare mediterraneum.

FFF. Paludem Marcotini; adeo ut vere scribat Alexandriam undique muniri ἢ δυσχεραίας ἐρημίαις, ἢ θαλάσσαις ἀλιμύοις, ἢ τε-

ἢ ποταμοῖς ἢ ἕλεσιν, aut inaccessis solitudinibus, aut importuoso mari, aut fluviiis aut lacubus.

H. Hic alicubi fuit magnus portus, cujus ad dextram erat ingredientibus insula Pharos, ad lævam cautes; & Lochias promontorium in quo regia est. Hic portus diligentissime, non secus ac alii exitus, sub Ptolomæis à custodibus observabantur, nec quisquam poterat ἀνὸς περὶ αἰγυμῶν & sine mandato; uti testatur Strabo l. 2. solvere.

I. I. Viæ duæ latissimæ, quæ sese medias ad rectos angulos secant; Strabo pag. 793. quæque columnis erant utrinque ornatae; Achilles Tatijs initio libri quinti, de Amoris Leucippes.

L. Locus ille, quo cum multa stadia progressus Clitophon pervenisset, aliam se civitatem videre putabat; cujus pulchritudo hoc pacto distinguebatur; ut quam longus esset columnarum in rectum dispositarum ordo, tam longus alius sese in obliquum intuentibus offerret; teste eodem Achille Tatio; qui addit ab Alexandro illi nomen fuisse: ἤλθεν εἰς τὸ ἐπιώνυμον Ἀλεξάνδρου τόπον. Et proculdubio ita vocatus fuit, quia ibi vel in urbe media fuit Alexandri Magni conditorium; uti docuit Casaubonus ad Suetonii Augustum. Sed quem ille *Didymum* vocat, is *Zenobius* est, uti patet ex centuria III. Prov. 94. qui tamen sua ex Didymo & Tharrhæo hausit, quemadmodum initio operis ipse testatur. Conditorium hoc ingressus fuit Augustus, ut puto, & corpus Alexandri inspexit, coronaque aurea imposta & floribus aspersis veneratus est, Dione & Suetonio testibus. L. Septimius Severus illud clausit, ἵνα μηδεὶς ἐπιμήτε τὸ σῶμα τέτυε ἰδῆ, ne quisquam corpus ejus videret in posterum: quod factum oscitanter satis Suidas Severo sophistæ tribuit, uti notavit Salmasius ad H. Augustam. Aperuit postea Severi filius Caracalla; nam, ut scribit Joannes Antiochenus, *ingressus est μνημα Alexandri, demptum sibi paludamentum purpureum cum annulo & balneo & si quid præterea pretiosius gerebat, ὄπισθηκε τῇ ἐπιείνῃ σαρῶ folio ejus imposuit.* Sed & notandum hoc monumentum videri exstructum esse à Ptolomæo Philopatore. Is enim ob conjectam in custodiam Berenicem, ubi illa injuriæ impatiens venenum hausit, in somniis turbatus, *media in urbe monumentum construxit, quod Σῆμα* tempore Zenobii vocabatur: inque eo majores una cum illa con-

condidit, ἢ Ἀλέξανδρον τὴν Μακεδόναν. Hac quoque occasione examinandus alius ejusdem paroemiographi locus Prov. xxiv. Centuriæ v. ubi narrat Naëra & Chermiones statuas περὶ τῆς Βημαίας τῆς Κλεοπάρας, ἢ καλεῖται Μουσώλιον fuisse positas. Nam vel hic scribendum iridem σήμαϊ; vel βήμα; quod tamen vix credo, eo sensu sumitur, quo *solium* fere apud Florum eadem in historia & alios.

M. Porta Solis.

N. Porta Lunæ. Nam has sibi obversas fuisse tradit Achilles Tatius; easque in his urbis partibus colloco, quia navibus ad Solis portam se pervenisse narrat Clitophon. Ex Nilo enim per fossam manufactam in paludem, ex palude in portum, qui ad portam Solis erat, naves appellebantur, uti patet ex Strabone, pag. 793. & clarissime pag. 800. *E Canopica porta exeunti ad dextram est fossa, quæ lacui jungitur, & Canopum fert: per lacum vero in flumen (Nilum) & Canopum & ad Sebédiam navigantur.* Arrianus libro tertio testatur Alexandrum Canopum cum venisset τὴν πύλιν τὴν μαρίαν navigasse: & Strabo pag. 801. inter Alexandriam & Canopum terrestre iter esse centum & viginti stadiorum; Κάνωβος δὲ ἐστὶ πόλις, ἐν ἧσιν ἢ ἐκατόν παύσις ἀπὸ Ἀλεξανδρείας περὶ ἑξήκοντα. Sed quia paludis Alexandrinæ, vel lacus Marcotis mentio occurrit, quia & Alexander Magnus illam navigavit; nequaquam omittendum, Suidam memoriæ mandare Alexandro vehementem imbrem tunc temporis diadema decussisse, eumque ægre evasisse: Εἰς τὴν πύλιν τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀφ' ἡμέρου, τὸ δαδύμα ἀπέβαλεν ὄμβρον κατ' ἄρρωστῶν, ἢ μόλις ὅτι τὴν γῆν διενήξατο. Sed cum omnes auctores testentur, Persis primum debellatis & Dario occiso eum diadema sumpsisse, non videtur hoc verum esse posse. Favet tamen Cedrenus; narratque Alexandrum à Brachmanibus reversum, Ægypto occupata, Alexandriam condidisse, navigasse in palude spretis Chaldæorum monitis; imbribus oppressum diadema amisisse, ac vix salvum evasisse.

Favet valde venerabilis Beda, memoriæque mandat Alexandrum Hyrcanis & Mardis captis, *revertentem in Ammono*, id est, *Ammoniaca regione Parætonium condidisse.* Verum & hoc fabulis accensendum, quia Alexander nunquam ex Oriente in Ægyptum reversus est; amissique diadematis historia non in palude, ut censet Suidas, Marcoti, verum in lacubus cir-

Lib. de
Temp.

L. 7. l. 17.
in Syr.

ca Babylonem evenit & omen fuit morituri Alexandri, ut̄ testantur Arrianus, Diodorus, & Appianus: adeo ut apud Suidam, Cedrenumque scribendum ἐν Βαβυλωνίᾳ; vel potius, quia nova scriptura à veteri nimium abit, erroribus accensendum sit, quibus posterioris ævi scriptores res gestas Magni inquinarunt: qualia plura in dissertationibus de Alexandro Vero & Falso, si otium mihi Deus tribuit, docebo.

O. Porta Canopica, Straboni memorata pag. 795. quia per eam Canopum & ostium Nili Canopica versus iter erat; ejus ad dextram exeunti cernebatur *διωρυγή και ωεική*, in paludem Mareotim ducta, uti præter Geographum testatur Plinius Lib. 5. c. 10. *Mareotis lacus à meridiana urbis parte.* EURIPO è Canopico ostio committitur *mediterraneo commercio.* Fuit & prope hanc portam vel certe partem urbis, aquæductus subterraneus, per quem Nili aquam in cavernas totam per urbem derivabant, Cleopatrar̄ opus, si fides habenda Chronico Orientali, quod Latine vertit Abrahamus Ecchellensis: *Hæc aquæductum Alexandriæ construxit, & ad eam adduxit aquam dulcem ex flumine Nilo Ægypti.* Neque enim potuit in alia urbis regione fuisse, uti satis superque ex situ urbis & iis, quæ disputavi, pater. Meminit hujus operis etiam Haitho Armenus cap. LIV. *Histor. Orientalis: Aquam vero, quam bibunt cives Alexandriæ, venire faciunt de flumine Nili, per quendam meatum subterraneum & occultum, & implent multas cisternas, quas habent in civitate ordinatas: nec non Leo Africanus: Cuique fere civitatis domui ingens cisterna concamerata, crassisque innitens columnis & fornicibus substructa est: in quas exundans Nilus per aquæductum in planitie magno artificio; extra Alexandriam constructum deductus, sub ejus mœnibus demittitur. Cisternæ porro successu temporis turbidæ ac cænosæ redditæ, plurimis æstivo tempore languoribus occasionem præbent.* Atque has ad cisternas, & Nili receptacula subterranea forte respiciens Ausonius, Alexandriam *domum fluminis* appellat; tanquam scilicet ibi habitaret, domos & tecta haberet: *Celebrant quidem, ait in Gratiarum Actione, solennes istos dies omnes ubique urbes, quæ sub legibus agunt, & Roma de more, & Constantinopolis pro luxu, & Carthago disincta & DOMUS FLUMINIS Alexandriæ;* quam vulgatam lectionem etiam Belgicæ nostræ decus olim Daniel Heinsius ad Horatium retinet; quia Pindarus urbes & locos fontibus fluviiisque cognomines *αἰνήματα πημάτων* appellat; & Græ-

& Græcorum imitator Aufonius propter vicinum fluvium Nilum Alexandriam *domum fluvii*: licet nequaquam ignorem viros eruditissimos rescribere *domum fluminis*; quia cum Ægypti inferior pars mari accepta referatur, & Herodoto aliifque vocatur δῶρον ἔ ποταμῶν; idem etiam de loco, in quo Alexandria, quam νεφέων εδον vel *fibriam* Ægypti eleganter vocat Aristides Tom. III. pag. 562. sita fuit, crediderunt; quæ emendatio ut verisimilis admodum; ita non repugnabo, si quis eam amplecti malit. Fossa igitur subterranea Nilus Alexandrinorum in cisternas admittebatur; quæ num à Cleopatra exstructa sit tamen, ut Arabs ille cenfet, facit ut dubitem Auctor Belli Alexandrini: *Alexandria est fere*, ait cap. v. *tota suffossa, specusque habet ad Nilum pertinentes, quibus aqua in privatas domus inducitur, quæ paulatim spatio temporis liquefcit, ac subsidit. Hac uti domini ædificiorum atque eorum familia consueverunt. Nam quæ flumine Nilo fertur, adeo fertur limosa atque turbida, ut multos variosque morbos efficiat.* Neque enim alia potest intelligi quam Cleopatra, ultima regina Ægypti; quia licet ante eam eodem nomine fuerint soror & conjux Ptolomæi Philometoris, atque Phisconis, & aliæ; non tamen illis, verum maritis regibus opus adscriberetur. Deinde nec hoc verum esse potest, quia cum Cæsar bellum gereret adversus Alexandrinos, per quatuor tantum annos non sola, verum cum fratre Ptolomæo, à quo etiam expulsa erat, imperium tenuit; adeo ut satis pateat antiquioris regis illud opus fuisse; & si usum necessitatemque spectemus aquæ dulcis, alicujus ex primis. Per hunc igitur aquæductum Nilus fluebat in specus subterraneos, ibique aqua lapsu temporis, quia turbida & limosa pota nocet, *liquefcit*, id est clara fit, limus & sordes subsident, ac fundum cisternarum gravitate sua pressæ petunt; quomodo plane Ovidius *liquefactam undam* dixit, quæ clara fit & limpida. Canit ille Narcissum fontem, in quo se ipse tanquam in speculo cernebat, lacrymis turbasse, atque ita effigiem suam abiisse; & paulo post pectora sua nuda, cum clara iterum aqua foret, vidisse:

*Quæ simul aspexit LIQUEFACTA rursus in unda,
Non tulit ulterius — —*

quod nollem mutasset vir Doctissimus.

P. Hic proculdubio fuit porta, cujus nomen nondum

repperi : Leo Africanus, licet recentior, eam suo tempore fuisse testatur: *Sita est forma quadrangulari; portæ sunt quatuor: prima quæ orientem spectat ad Nilum constructa; altera quæ meridiem ad lacum Buchiara; tertia versus Barca solitudinem ad Occidentem: quarta ad mare mediterraneum, ubi est portus. Quo ex loco simul patet, Alexandria formam valde mutatam esse: neque enim antiquitus fuit quadrangularis; nisi aliquo modo, uti & Strabo chlamydem τετραγωνον facit.*

Alexandria autem, vel ἡ Ἐ Μακεδόνων πόλις, uti vocatur Auctori vitæ S. Syncreticæ, cum aliis Ecclesiæ Græcæ monumentis à viro Doctissimo Johanne Baptista Cotellerio, edito, in quinque regiones fuit divisa, ἐπινομίας τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἑβραϊκῆς φωνῆς, idem nomen sortitas cum quinque primis literis alphabeti; uti videntur verba Philonis, de quibus tamen consule Reinesium, interpretanda esse. Una harum regionum pars à regia, Plinio teste, occupabatur; binæ Judaicæ dictæ, ob plurimos in iis habitantes Judæos, qui postea tamen in unam eamque angustissimam compulsi fuerunt, teste Philone. Nec illud omittendum est, Josephum Alexandria tribuere triginta stadia longitudinis, decem latitudinis: μήν τε μῶς γέ αὐτῆς τετράκοντα σταδίων, εὐρὸς τε ὅσα ἑλαττοῦν δέκα; unde constabit Clitophontem, cum dicit se multa stadia fecisse, postquam ad locum, cui nomen ab Alexandro erat, pervenisset, ad minimum quatuor vel quinque absolvisse: cumque isthmi fuerint *septem octove stadiorum*, teste Strabone, quam proportionem latera ad mediam urbem habuerint. Ex Alexandria igitur forma, facile, quæ sit chlamydis, potest cognosci. Neque enim ulla alia est, quam qualem delineandam rudi Minerva curavi: habes circulum gyratum, medium corpus ab utraque parte tegentem; habes angulosos procursum, quorum superior fibula in humero constringebatur, alter magis tamen coartatus & rotundus fere ad genua dependebat. At *chlenam*, à chlamyde diversam vestem, puto fuisse quadratam instar pallii, & stragularum quibus hodie mendici, quos *Bobemos* Galli, nos *Heidens* vocamus, velantur. Non alia insuper veste induitur puer, qui ΜΥΘΟΝ repræsentat; indeque videtur factum ut stragulas *pallia* veteres vocaverint. Suetonius; *Decubuit super lectum modicella culcita, veteri PALLIO STRATO instructum*; quem hujus vocis usum

L. 1. c. 9.
Var. L.

L. 3. c. 16
Exc.

usum aliquot exemplis firmat Ferrarius, Vir Doctissimus.

Homo præterea noster tunicam gerit; quam non secus ac pallium vel χλαῖναν, vel φᾶρ Heroidibus suis tribuit Homerus; Ulysses minatur Therfiti se detracturum

Χλαῖναν τ' ἠδὲ χιτῶνα, τὰ τ' αἰδῶ ἀμφικαλύψῃ

Et Telemachus

— —· Χιτῶνα αἰεὶ χροὶ σιγαλέον

Δύνεν γὰρ μέγα φᾶρ ὅππῃ σιγαροῖς βάλειτ' ὤμοις.

quod & postea Græci, exceptis Philosophis, aliisque qui rigidiores vivendi rationem sequebantur, imitati sunt. Sed licet *chlana*, vel *lenis*, si Juba apud Plutarchum & Servio credimus, fuerit instar pallii vel φᾶρε quadrata, puto tamen aliter eam corpus velasse; & quidem fibula fuisse in humeris confiectam, uti diserte docet Homerus Iliade xi. & Odyssea xix. cum contra φᾶρ tantum circumjiceretur; ut Agamemnon è lecto surgens, cum tunica induisset;

— Περὶ δὲ αὐτὸ μέγα βαλεῖο φᾶρ,

quomodo & de Telemacho poetam loqui ex verbis paulo ante laudatis constat. Sed & hoc observandum venit, pallium cinctum non esse, neque fibula in humero coerceri; quæ tamen aliquando facta esse auctores testantur antiqui. Nam Diogenes apud Lucianum ἀγχιώσιον τὸ τεῖχον cingens pallium dolium, in quo habitabat, sursum ac deorsum per Cranium volutat: nisi dicamus cingulum non adhibuisse Cynicum, verum medium corpus pallio involvisse, eoque se quasi cinxisse. Sic *chlamydem*, vestem itidem exteriorem, cinctam fuisse videtur docere Apulejus; Hic incinctus baltheo militem gerebat; illum Succinctum Chlamyde copides & venabula venatorum fecerant: Nemesianus Dianæ venantis habitum describens;

Quom.
Hist. fec.

Sit chlamys aurato multum subtemine lusa

Corrugæque sinus, gemmatis baltheus arctet

Nexibus: implicitos cobibe diademate crines.

Lib. xi.
Met.

Fibulæ autem in palliis usum fuisse docet Tertullianus: Pallium, extrinsecus habitus, & ipse quadrangulus, ab utroque laterum regestus, & cervicibus circumstrictus, in fibulæ morsu humeris acquiescebat: Sed ibi de proprio Carthaginensium habitu, palliisque cultioribus loquitur, Græcorum circumjectu velabat corpus; Idem: At enim pallio nihil expeditius, etiamsi duplex, quod Crætæis mora nusquam vestiendo cum ponitur: quippe tota molitio eius est operiri

SOLUTIM. Id ex uno circumjectu liquet, equidem nusquam inbumano, ita omnia hominis simul contegit. Verum cum pallium Philosophicum usurpaverint etiam sacerdotes Christiani, & ἀσκηταί; qui fit, ut Damafus Papa epistola, quam ad Acheiolum, Euridicum, Severum, Uranium, Philippum & Joannem scripsit, illud HABITUM IDOLI videatur vocare. Nescio, ait, quos ex Ægypto venientes in postulatione contra regulam ecclesiasticæ disciplinæ alienum à nostra professione in Constantinopolitana civitate CYNICUM ad sacerdotium vocare voluisse: mox; Quanta igitur hæc festinatio fuerit, nescio, ut cum Christianis hic habitus displiceret, tam insolenter totum quod non decuerat ageretur: & tandem: Huic homini, qui in HABITU IDOLI incedit, nunquam adscribendum est nomen Christiani: quia fieri non potest, ut qui placere gentibus desiderat, nullum nobiscum consortium integræ fidei possit habere. Nam cum Cynici pallio insignes, & gentiles fuerint, non absque ratione aliquis suspicari possit ejusmodi cultum habitum idoli appellari; maxime quia circa illa tempora Christiani pallio philosophico nuntium remiserant, vestemque communem & civilem habitum sumpserant; unde & Constantino Magno Imperatore Eustathius quidam Episcopus & Presbyteros ad antiquam ἀσκησιν & pallium reducere voluit, uti notavit Salmasius. Verum Holstenius existimat pallium vocari habitum idoli, forte quod dii gentium eo habitu pingerentur: ideoque id genus vestis graviter in Episcopis improbare tantquam superstitiosum Cælestinum Papam Tom. 1. Concil. Gall. pag. 55. Et sane talis occurrit Æsculapius in nummis Coorum & (hanc enim particulam sive ἄ subintelligendam esse, quicquid contradicat Tristanus arbitror) Milesiorum, aliorumque populorum. Verum mihi diligentius hunc locum expendenti, videbatur nonnunquam, per habitum idoli intelligendos esse capillos longos & promissos, quibus Maximus more philosophorum se foedabat, quosque Ecclesiastici doctores deponendos, barbamque alendam esse censebant. Tatianus enim scribit Philosophos alterum ex humeris neglexisse, sive pallio (ἡμάτιον, male ab interprete redditur tunica) non contexisse; καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ κεφαλῆς τοῦ μακροῦ, capillos demisisse longos, barbam aluisse & ἀνοχὰς ἰσχυρὰν habuisse: Seneca; Asperum, incultum & intonsum caput, & negligentiorē barbā, indictumque argento odium, & cubile humi positum, & quicquid aliud ambitionem

Ad Pall.
Tertull.

T. 1.

Æp. 7.

perversa via sequitur, devito. Inde Epiphanius Massilianos carpit, quod barbam τὴν μορφῶν ἔανδρῶν refecarent, capillos vero τρίχας ἢ κεφαλήs haberent prolixiores, idque contra constitutiones Apostolicas; & Hieronymus scribit se fugere viros, quibus *feminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, nudi in patientia frigoris pedes*; quia ea omnia argumenta sunt diaboli. Quinimo non aliud in homine isto carpit Damascus; mittitque ad Acholium sibi non placuisse quod nescio quem Maximum ex Ægypto venientes COMATUM vel maxime, cuius habitus juxta Apostolum ignominiosus esset, Constantinopoli Episcopum ordinare voluissent; & alibi non immerito narrat eos qui ex Ægypto venerant, notatos ab omnibus discessisse, errorem suum condemnantes, ut amputatis ejus postea capillis, qui non recte fuerat ordinatus, & jacturam capitis sustineret, & quod ambierat esse non possit. Et Theodoretus lib. 5. c. 8. scribit Timotheum Alexandriae episcopum, eundem Maximum Cynicum ὁθὺς ἀπὸ τοῦ κυνικῆς ὑποκείρου τῆς τρίχας deversa subito cynica ejus coma, pro Gregorio episcopum ordinasse. Ordinationi, uti apparet, obstat inter cetera etiam capillus prominissus, quem vel ob dictam causam *habitum idoli* vocat, vel quia ex ejus sententia ab Apostolo Paulo vetitus & gentilibus idololatrique (quos per *idolum* designare potest; ita ut idem sit, ac si dixisset, in habitu gentilium) relictus erat.

Restat tandem ultimum segmentum, in quo ὁ θυμαστός, uti appellatur Origeni, Homerus tanquam in adyto templi, velis ab alia ejus parte, ut fieri solebat, docente Salmasio, separato, sedet; & tot Virtutes atque Artes ipsi sacrum faciunt. Sedet autem non *hircorum barba*, ut modo audivimus loquentem Hieronymum, deformatus, sed ornatus lata eadem ac decenti. Philosophi eam in acutum desinentem habere solebant; unde Julianus Imperator ἑπὶ τῶν βασιλέων Marco tribuit; & ipse sibi τὴν βασιλικὴν ἔραει, quia ambo ejusmodi habitum affectabant; uti vel patet ex Amm. Marc. qui memoriae mandat hunc *hirsuta barba in acutum desinente vestitum fuisse*. Bagoas Eunuchus apud Lucianum falsissime ridet Philosophos, & si prolixitate barbæ censendi sunt, dicit, hircos primas laturos; εἰ γὰρ ἐπὶ πῶγων βασιλεὺς κείνους δέει τῶν φιλοσοφῶν, ἢ τὸ τρίχων ἀνδρῶν δικαιοτέρων περιελαθῆναι πίνων; Veritas apud eundem narrat, Parrhisiadem falsis Philosophis dilaceraturum

turum pallium, & rasurum ἢ πώγωνα ἐν χεῖρὶ τετρακταρικῆ μαχαί-
ρα, *barbam usque ad cutem hircina* (male interpres reddit *tragica*)
novacula. Et nullum clarius exemplum promissi capilli, at-
que hircinæ barbæ, quam in Callisthene Aristotelis socio,
comite Alexandri Magni, & præceptore Lysimachi, cum
quo ille sculptus est in Marmore apud Urfinum ΧΛΙ. cum
vocibus ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ ΛΥΣΙΜΑΧ. reliquis litteris detritis.

X.

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ ΛΥΣΙΜΑΧ.

Neque eum adsentiri possum doctissimo commentatori,
ad Callisthenem poëtam Comicum lapidem referenti: cum
quia nullus, quod sciam, eo nomine poëta fuit; tum quia,
quem exhiberi putat. non Callisthenes, verum CALLIAS
vocabatur, filius Lysimachi cujusdam, Athenæo & Suidæ;
& tandem quia non conveniunt filius senili plane vultu, pa-
ter juvenili, contrariusque est ordo naturæ. Nullus igitur
hic Callesthenes Lysimachi filius, sed Callisthenes, & Lysi-
machus; cujus licet maximam partem detritis vultus, ita ta-
men nummis convenit (præcipue æreo quem Illustrissimus
Dominus à Netelhorst, ad Concilium Ordinum Generalium
Fœderatæ Belgicæ delegatus, & Comitatus Zutphaniensis Sa-
trapa servat, cujusque una in area cernitur Minerva cubito
sinistro scuto innixa, dextra manu Victoriâ tenens; in altera
vero Lysimachi caput eodem plane mento, ore, & naso cum
ins. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧ.) ut gutta guttæ similior non
sit.

fit. Deinde non abit hic habitus ab horridis & asperis viri moribus; nam eum Arrianus scribit ἢ τὸ πῶν ἑπαγγελικότερον; & Plutarchus familiaritatem ejus narrat gravem aliis fuisse *Μετ' τὸ αὐτῶνδ' ὑπὸν propter morositatem*; nec denique mirum Regem & Philosophum jungi; cum benigno semper ille in hunc, à quo præcepta virtutis acceperat, fuerit animo; & misertus tanti viri, non culpæ sed libertatis pænas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dederit. Sed omisso, in quem *me hircina barba Hieronymi* duxit, tramite, notandum **TEMPUS**, vel virum illud repræsentantem **ALAS** habere, & mento esse raso.

De **ALIS** quidem nonnulla monui; sed tamen non ingratis lectoribus rem me facturum persuasus sum, si quæ de **DIIS ALATIS** notata habeo, veluti ἐπιπέδιον rei vestitiaræ interferam. Et ne quid de Harpocrate, Iside, Sole, de quibus alibi ago, dicam, **TO** autem quidem **Saturno** quatuor alas, humeris affixas quarum duæ expansæ, duæ demissæ erant, tribuere, ad indicandum eum dormientem videre, vigilantem dormire; quiescentem volare & volantem quiescere; adhæc capiti ejus duas alias affinxisse, quarum altera mentis principatum, altera sentiendi vim indicaret; πῶς ἢ λοιπῶν θεῶν δύο ἐν ἑσώ ἡερῶμασιν, ἑπὶ τῶ ὤμων, ὡς ὅτι δὴ συνίστατο τῶ Κεφάλῳ; cæteris vero diis alas in humeris duas, utpote cum **Saturno volantibus**; testatur Sanchoniaton apud Eusebium. L. 1. c. 18.
 Scilicet cum persuasum haberent quicquid immortale erat stare Pæp. Eu.
nescire, & æternitatem, uti loquitur Mamertinus, *semperiterno se* c. 3. Gen.
motu servare; non potuerunt hanc deorum naturam melius, quam alis exprimere; adeo ut ipse etiam ἑποχραυματὸς alas capiti habuerit affixas, teste Clemente Alexandrino; & ple- 6. Stro.
 rumque dii in tabulis hieroglyphicis alati conspiciantur. Nec dubito quin Phœnices & Ægyptios Græci; hos Romani imitati sint; & si non omnes, at saltem multos deos fecerint alatos. Orpheus apud eundem Eusebium Iovi alas tribuit; 1. 3. Pæp.

— — ἡέρυγες ἢ αἱ ἐξεφύοντο

Τῆς ἑπὶ πᾶσι περὶ τῶν.

Et, si viris eruditis credendum, **Jupiter Pluvius** alatus cernitur in Antonini Romæ columna.

Musas, Sirenas, Victoriâ, Irin, Amorem & Mercurium non aliter effinxerunt Græci: **Porphyrius**; τῶς ἢ Μῆσας ἐπέρω-

ων ἢ τὰς Σειρήνας : καὶ τὰ αὐτὰ ἢ τῶ Νίκῳ, ἢ τῶ Ἰένῳ, ἢ τῷ Ἐρωτῷ, ἢ τῶ Ἐρίωνῳ ; notandusque obiter error viri docti, qui ex verbis paulo post sequentibus colligit Pindarum omnes deos alatos facere; cum contra Porphyrius narret poetam cum canere, deos omnes à Typhone fugatos non in homines, sed alia animalia, vel, ut Hyginus loquitur, *inferas bestias* se convertisse.

Tab. 196. Ut autem *Sirenes* virgines alatas fuisse notissimum est, ita de Musis apud alium auctorem, qui quidem nunc occurrat, nihil tale legi. *Victoria* frequentissime pennata in nummis occurrit; neque aliter auctoribus describitur; Ovidius; *dubiisque volat Victoria pennis*. Ut enim eleganter Latinus Pacatus dixerit: *Recte profecto germana illa pictorum poetarumque commenta Victoriæ sinxere pennatam, quod hominum cum fortuna euntium non cursus est, sed volatus*. *Quin & albas alas illi tribuit Silius Italicus*:

Mecum Honor, & laudes, & læto Gloria vultu,

Et Decus, & niveis Victoria concolor alis.

Hanc tamen Athenienses ἀπτερον, id est *sine alis* coluerunt: ne eos deferere & alios populos petere posset: Pausanias: ἢ ἡ

Lib. 1. πρυτανείων ἐν δεξιᾷ, οὐκ ἐστὶν ἀπτερὸς ναός, *Ad vestibuli dexteram victoriæ alis carentis sacellum est, causam reddit Idem*; ἢ ἡ

Lib. 3. πρυτανείων αὐτῶν ἀπὸ μὲν ὅτι ἄνθρωποι ἀπτεροὶ ἄνθρωποι; *Athenienses semper mansuram secum, quæ pinnis caret, Victoriæ interpretantur*: illudque

templum adhuc hodie Athenis cerni testis est Jacobus Sponnius, qui etiam non inelegantem sed veterum auctoritate

T. 2. Itin.
p. 138.

destitutam rationem reddit; ideo nempe exstructum, quia Thesei de Minotauro victoriæ tam tarde Atheniensibus nuntiata est, ut *Ægeus* se, è rupe proxima præcipitaverit. Calamis Mantinæ ad exemplar Atheniensis illius, ἀπτερὸς victoriæ statuam fecit, apud Pausaniam; & existat elegans epigramma Pompei in Victoriæ simulacrum, cui fulmen Romæ alas abstulit;

Lib. 5.
Lib. 4.
Anth.

Ἦ ὡμῃ πεμθεσίλει πρὸν κλέος ἔπειτ' ὀλεῖται

Νίκη γὰρ σε Φυγέειν ἀπτεροῦ σ' δύναιται.

Roma, caput rerum, nunquam tua gloria abibit:

Nam nunquam te alis deseret orba Dea.

Ac talis cernitur in nummo Posthumi cum inf. VICT. COMES AUG. & S. C. nec non in alio Constantini Magni cum titulo: SARMATIA DEVICTA apud Patinum; imo & ante eos in ære Titi, cum Inf. VIC. AUG. S. C.

apud

apud Ducem Arschotanum. Fingit quoque eleganter Plu-
 tarchus, Fortunam desertis Persis & Assyriis, cum leviter De For.
R.
 pervolasset Macedoniam, Ægyptum, Syriam, & Cartha-
 ginem, transmissō Tiberi, alas & talaria posuissē, ac missō
 volubili globo, Romam, tanquam ibi mansuram intrassē;
 Καὶ μεταβαίνοντ' ἢ Θύμβρον (ὡς ἔοικεν) ἔθηκε τὰς πτέρυγας, ἐξέβη τ' πε-
 δίλων, ἀπέλιπε τ' ἄμψον ἢ παλ' ἕβρον σφαιραῖον. ἔτως εἰσῆλθεν εἰς Ῥώ-
 μῳ ὡς μὲν ἔτα: Et transmissō Tiberi, ut videtur, alas posuit, talaria
 exiit, reliquit infidum & volubilem globum; atque ita Romam, ut ibi
 mansura est ingressa. Et antequam Victoria relicta ad alios alatos
 deos me convertam, non ingratum fore Lectori existimo,
 si inscriptionem veterem sæculo decimo Carthagine Sparta-
 ria in Hispania visam Luitprando, & ab ipso in Adversariis
 positam, verum non intellectam, subjiciam:

VICTORIÆ. AUGUSTISSIMÆ. C. VALE-
 RIUS. FELIX. EX
 VOTO. D. D. CURANTE. MAXIMIANO. UR-
 BIS. TURBULA
 NÆ. PATRONO.

Arbitratur ille hanc positam esse S. Victoriæ Virgini & Mar-
 tyri domo Romanæ & passæ in civitate Turbela; eamque
Augustissimam vocari propter egregiam ejus sanctitatem. Sed
 falli virum non indoctum illo sæculo facile perspiciet is, qui
 noverit Victoriā nominari *Augustam*, & vel à limine saluta-
 vit marmora vetusta.

MINERVÆ talaria tribuit Cicero: *Quinta*, Minerva,
Pallantis filia, quæ patrem dicitur interemisse, Virginitatem suam vio-
lare conantem, cui pinnarum talaria affingunt. Et illi, quæ *Victoria* est
 cognominata, Phornurus, vel Cornutus potius ex interpre-
 tatione Jodoci Velarei: *Adhæc auxiliatricem & Agelaida*, id est,
prædatricem vocant, id quidem ab auxiliando deducentes: nam ad de-
pellendam injuriam atque ferendam opem satis est instructa, unde &
 VICTORIA est appellata: Paulo post: *Deinde alata quoque in-*
ducitur ob acrem minimeque retrahendum ad res impetum. Quin & A-
 thenis in arce Ἀθηνῶν ἢ Νίης simulacrum fuisse alis aureis or-
 natam ex Aristophonte Pythagorista, Aristophane, & Eu-
 stathio probat Græcarum Antiquitatum promus condus
 Joannes Meursius. Nonnus eam vocat ἀργυρῶς ἦλον Ἀθηνῶν
 Νίης ἢ καλῆσι; quod cum Lubino nollem vertere, *Marte*

Lib. de
N. Deor.

L. i. Lect.
Att. c. 20.
Lib. 27.

genitam, quippe quem nemo ejus patrem facit, verum *auxiliatricem*: illiusque meminit etiam Euripides;

Μὰ τῶ ἀδελφίχου ἀομασίν ποτε

Νίκου Ἀθῶν Ζηνι γηγυρῆς ἐπι:

Non per eam quæ quondam curru vecta tulit opem

Victoriam Minervam Iovi adversus terrigenas.

Lib. 3. Nec non Arnobius, si modo levissima mea eruditus placet mutatio: Quod si accipit, ait, *res fidem, nulla est ergo (Minerva)*

L. 3. c. 7.
Cr. Arn.

Mentis filia, nulla Victorie, nulla Iovis enata de cerebro: Meursius faciebat Metis filia, nullave Coryfæ; verum cum nimium recedat à vulgata scriptura; cumque ve alteri voci junctum, orationem quasi interrumpat, fingebam nonnunquam: nulla VICTORIA, nulla; ita ut dicat, non esse Minervam, quam Victoriam cognominabant. Præterea, ut alii scribunt,

Lib. 2.
Dion.

Minervam cum Iove contra gigantes stetit, ita idem Victorie tribuit Nonnus:

Καὶ Διὸς μενωθέντι παρήγορ' ἔκετο Νίκη

Ἡ ἔρ' ἀκροῦ κέλευθον ἀγαγάψασα πεδίω.

Aut Iovi soli relicta auxiliatrix Victoria

Aëris summas vias secans talaribus.

utque Minerva Iovis capite prognata, ita etiam Victoria, docente Judæo Philone; Μονοῦ ἢ, ὡς ἐφῶ, ὁ ἐπὶ ἔτε ἡμιᾶν πεφύεν, ἔτε ἡνωᾶσθ; δι' ἡ αἰτίαν οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι ἢ ἀειδίον τῆτον ἐξομοιοῦσι τῇ ἀμήπει Νίκῃ ἢ παρθένο; ἡ ἐν τῷ Διὸς κεφαλῆς ἀναφανῆναι λόγ' ἔχει: Solus, ut dixi, septenarius nec natura gignit, neque gignitur. Quam ob causam alii quidem Philosophi numerum eum similem statuunt Victorie, matrem non habenti, atque Virgini, quam prognatam è Iovis capite vulgo ferunt: quanquam hic possit non tam Victoria, quam Minerva Victoria intelligi, quia alii tradunt numerum septenarium eandem ob causam Ἀθῶν ἄν appellari, τριτηγόρειαν, Γλαυκώπιν, Ἐργάνην, & aliis, quæ dea tulit, nominibus. Et vel ideo Minerva Victoria coli potuit, quia hæc plerumque est illius sive ingenii ac rationis opus, ut Aristides & auctor M. Etym. tradunt; quo pertinet Varronem apud Acronem Horatii Scholiastem tradere, *Vacunam Sabinorum Deam esse Victoriam, & ea maxime eos gaudere, qui Sapientia vincunt: Alexandrum Magnum parta celebri victoria aras Minervæ simul & Victorie exstruxisse; & denique in Nummo Caracallæ apud Tristanum, & alio Pescennini Nigri apud Joannem*

Orat. in

Min.

Lib. 1.

Ep. 10.

Cur. l. 8.

c. 1. & XI.

Vail-

Vaillant exhiberi MINERVAM VICTRICEM, dextra victoriolam tenentem; tanquam sola foret Νικηφόρος & victoriarum causa: quo pertinet apud Urfinum in Gente Hostilia cerni Victoriam alatam, & galeatam; humero sinistro impositum habentem tropæum, dextra manu gerentem caduceum.

Sequitur apud Porphyrium IRIS, quam *ἄρυστιπτερον* vocat Homerus; cui etiam *alis* tribuit Virgilius;

Ergo Iris croceis per cælum roseida pennis

Mille trahens varios adverso Sole colores

Devolat. — —

& Apollonius Rhodius

— — ἢ δ' ἀνόραστον

Ὀλυμπίνδε θεῆσι μέγ' ἁρμόνι πέρυραστον.

aliique poëtae.

AMOREM vel Cupidinem alatum esse notius est, quam ut probari debeat; *alas* versicolores ipsi tribuit poëta anonymus; In Cat.

Marmoreusque tibi, Dea, versicoloribus alis

In morem picta stabit Amor pharetra.

alatos pedes Eustathius l. 2. de Ism. & Ismenes Amor: τὸ πρὸς δὲ μὴ κατ' ἀνθρώπων ἦσαν τῷ μειοζυγίῳ, ἀλλ' ἔλκον πτερόν. *Quin & ipsa*

Venus alata est in gemma antiqua apud Leonardum Augustini centesima quinta decima partis primæ; & alia signatoria, si modo genuina est, apud Ramiresium ad Martialem.

Exstat quoque elegans nummus inprimis apud Carolum Patinum, cuius una in area Alexander Magnus, diademate cinctus, in altera puerulus alatus, colliculo infidens, uvam dextra ostentans, sinistra manu vestem, qua superior corpusculi pars velatur, elevans cernitur. Hoc quid sibi anigma velit, non facile adipisci esse fatetur vir Doctissimus: mihi autem nonnunquam videbatur artificem jungere voluisse

duo numina, Bacchum & Cupidinem; quia, ut Terentius loquitur, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* Hoc est quare vinum vocet *ἔρωτος* & *πρωφω* Achilles Tatius; quare Euripides *νεκρον*

Ἀφροδίτης esse dixerit *Διονύου δόξα ἢ Δήμητρος*; & quare Gnidi circa templum Veneris celeberrimum, omnes arbores viti-

bus maritata, teste Luciano, fuerint; adeo ut non inconcinne scribat Joannes Sarisberienfis, *Bacchum plerumque Venerem expugnare, & tamen in sacello voluptatis nemine reclamante convenire.*

Exstat hanc in rem elegantissima gemma apud Antiquarium

L. 4. Am.
cxi.

Cap. 6.
Thef.

Lib. 2.

In Am.
Lib. 1.
c. 6. Pol.

urbis præcipuum Leonardum Augustini; cerniturque in ea Venus compositis rite capillis decora & nuda plane, manu dextra tenens tres sagittas; sinistra vero lanceam sive thyrsum, quem ambit vineæ ramus racemis onustus, cujusque summitati impositæ sunt spicæ; ad indicandum scilicet Venerem absque illis rebus frigere. Uvas ore petit Cupido alatus, & ante eam sedet Cupido alius vel puerulus carenalis; quo ænigmate, licet vates non sim, arbitror significari amorem vulgarem Cerere ac Baccho ali, sæpissimeque castra mutare & dubiis volare pennis; at cælestem sive purum & pudicum stabilem esse, proptereaque alis carere ac sedere. Et inde forte Bacchus Ἐπεὶ δὲ θῆσθαι , narrantibus Suida, Hesychio, & Zenobio vocatus est; quia ut ἔπεὶ δὲ θῆσθαι est $\text{ἐπεὶ γελῶνός περὶ τὰ ἀφροδισια}$, ita etiam ille ad Venerem excitat: ac Venus Μύσις νόμαλθαι Anacreonti; licet ejus sensum nequaquam perceperit interpret, & Faber Tanaquillus, vir acerrimi ingenii, locum putaverit esse hiulcum & abruptum. Poëta poculum sibi cælandum describit, jubetque in eo effingi ver, rosas, comestationem; removet autem τρεπῶς , quæ ad expiationem scelerum pertinent, tristemque mortis & suppliciorum imaginem continent: deinde mandat, ut Διὸς γόνον Bacchum pingat; quia scilicet,

$\text{Μύσις νόμαλθαι ἢ Κύπρις}$
 Ἵμβραίης κροτῶσα.

id est, Venus hymenæos plaudens, vel nuptiis delectata, est mysta vini, initiata Baccho, sive sacrata Bacchi: utque hic νόμα absolute de vino, ita & latex Virgilio usurpatur,

Dixit & in mensa LATICUM libavit honorem.

Bacchum præterea thyrsum tenentem & currui à tigribus tracto insidentem comitatur Cupido nescio quid manibus tenens, in Trajani apud Patinum; atque in Perperenorum nummo idem ebrius, titubansque & uvam supra caput tollens, à puero parvo alatoque sive Cupidine sustinetur. Quin & in ejusdem gentis numismate in honorem itidem Commodi signato apud Sirmondum, Cupido alatus, cantharum tenens sacrata Baccho bestia, quam Satyrus ducit, infidet, non fecus ac in alio L. Aurelii Cæsaris apud Æneam Vicum, jaculum manu continens, quorum εἶς τῶν τῶν exhibeo.

Atque

Car. 18.

C. 6. Th.

In Anti-
Trist.

Atque ita in marmore apud Boissardum, in annulo apud Gorlaeum primo & trigesimo puerili facie & statura Cupido, alatusque uvas tenet. Nisi tamen quis sentiat, Bacchum in Commodi numismate ipsum alatum esse, quia non modo cantharus facer deo illi, verum & Satyri perpetui comites, & dicatum animal adsunt. Sane *volitantem Bacchum* celebrat Catullus;

Carm. xv

At parte ex alia florens VOLITABAT Iacchus

Cum thyaso Satyrorum & Nisigenis Silenus.

nisi quis interpretari malit; Bacchum florentem, sive ut Pausanias loquitur ἀθύρον, huc illuc, modo in hanc modo in illam partem se contulisse; quo sensu frequentissime hæc vox usurparur. Et Bacchus vel alatus erit, quia ut alæ aves, ita vinum homines attollit; unde & à Dorienfibus

Lib. i.

Ψίλας cognominatus est, Pausanias; Θεῶν ἢ σέβασσι οἱ ταύτη τὸν τε Ἀμυκλαῖον ἢ Διόνυσον ὀρθότατα ἐμοὶ δοκεῖ, Ψίλαν ἐπωνομάζουσι. Ψίλα γὰρ καλεῖσθιν οἱ Δωρεῖς τὰ πικροῦ ἀνθρώπου ἢ οἶνον ἐπαίρει τε ἢ ἀνακαθίρει γράμμιον ἔδεν πῆσαν ἢ ὀρενίθας πικροῦ: Venerantur horum locorum incolæ præ ceteris Amyclæum & Liberum, quem optime Psilan nominant. Psila enim Dorienfes alas vocant. Vinum vero homines, perinde ac volucres alæ, incitat & subleuat: vel ideo deus ille alis erit instructus, quia tam arcte Cupidini junctus est, atque, ut alio loco canit Eu-

Lib. 3.

οἶνε ἢ μηκέτ' ὄντω, ὅσκι ἐστιν Κύπελλος

οὐδ' αἶπο τερπνὸν ἔδεν ἀνθρώποις ἐπι.

Nec, quod nonnulli forte objicient, insolens duorum vel plurium numinum proprietates & insignia uni dari. In numis

mis

Tit. 2.
P. 42, 43.
Tit. 3.
P. 197. &
Tit. 1.
P. 183.

mis apud Triflanum APOLLO, MERCURIUS, NEPTUNUS; CYBELE & MERCURIUS: ISIS & OSIRIS: JUPITER & NEPTUNUS: & in alio apud Patinum Juliae Mamae, HERCULES & BACCHUS junguntur. Cujus superstitionis clarissimum exemplum Juno, quae in templo Deae Syriae culta fuit; Lucianus; Η ἡ Ἡρη σκοτεινὴ τοὶ πολυειδέα μορφῶν ἐκφανέει· ἢ τὰ μὲν ἑμπαντῶ ἀπεικάζει λόγῳ Ἡρη ἐστὶ· ἔχει δὲ τὴν Ἀθλιώτις, ἢ Ἀφροδίτης, ἢ Σελλωαίης, ἢ Πένης, ἢ Ἀρτέμιδος, ἢ Νεμεσίως, ἢ Μαιρέων. Χεῖρ δὲ τῆ μὲν ἐτέρῃ σὺν ἑστέρον ἔχει, τῆ ἐτέρῃ δὲ ἀτρακτον· ὅππὶ τῆ κεφαλῇ ἀκτιῶν τε Φορέει ἢ πύργον, ἢ κέσων, τῶ μὲν τῶ δὲ ἑστέριαν νοσμέει; *Juno autem si propius contempleris, haudquaquam unius speciei formam praese fert. Nam in univrsam quidem, quod vere dixeris Juno est: ceterum habet quippiam & Minervae, & Veneris, & Lunae, & Rheae, & Nemeſis & Parcarum. Ac altera quidem manus sceptrum tenet, altera colum, & in capite radios gerit, & turrim & caesum habet, quo solum Caestem exornant. Et nonnunquam suspicatus sum ejusmodi signa PANTHEA fuisse dicta; quale celebratur in Inscriptione antiqua. Neque enim existimo cum viro eruditissimo ejusmodi signum esse, quod unius quidem è legitimis & majorum gentium diis statua esset, eaque vastior, in ejus sive templo, sive aede constituta, sed reliquorum deorum icunculas hinc inde haberet anaglyptas, eo modo quo simulacra vel Victoriolam altera manu sustinere, vel habere posterganeam, vel capitibus supervolantem, ut in nummis quibusdam, videmus. Talia namque simulacra nec in nummis, nec in gemmis, nec in lapidibus occurrunt unquam; nemoque veterum eorum vel levissimam mentionem fecit; sed, ut docui, insignia variorum numinum uni, uti vel ex Harpocrate meo patet, dantur; atque per ista SIGNUM PANTHEUM efficitur; quod, uti in lemmate Aufoniani epigrammatis legitur, omnium Deorum argumenta habet.*

Lib. 2.
Icon.

PLUTUS apud Rhodios alatus praeterea cultus: Philostratus; Εὐθέσις τῆ ἀκροπόλεως ἢ ὁ δαίμων ὁ Πλάτων· γέρεσσιν ἡλιώσι μὲν, ὡς ἐν νεφῶν, χεῖρας δὲ ἀπὸ τῆ ὕλης, ἐν δὲ ἐφάνῃ· γέρεσσιν ἢ βλάτων· ἐν περὶ τῆς αὐτῶν ἀφίκεο: *Plutus quoque demon arci (Rhodiorum) praese est; pictus autem est alatus quidem, ut è nubibus aureus vero à materia, in qua apparuit; pictus etiam est oculatus; ad eos enim ex providentia accessit.*

DIANAM alatum in arca Cypseli fuisse testatur Pausanias; Ἀρεμὶς ἢ ὅσα οἶδα ἐφ' ὅτω λόγῳ Πέρυγας ἔχουσι ἐστὶν τῶ ὤμων, ἢ τῇ μὲν δεξιᾷ κατέχει παράδειον, τῇ δ' ἑτέρᾳ τῶ χειρῶν λέοντα; *Fam vero Dianam quamobrem volucrem fecerint, non facile dixerim. Humeris ale applicite sunt, dextera pardalum tenet, leonem altera. Qualem in nummo Trajani curru à centauris tracto insistentem, arcu & sagittis armatam cerni arbitratur Trifanus: quo etiam per-*

Lib. 5.

Tit. 1.

P. 404.

Lib. 1.

pag. 63.

NEMESIS alata laudatur Pausaniæ; Πτεροὶ δὲ ἔχον ἐδὲ τῆτο πὸ ἀγαλμα Νεμέσεως, ἔτε ἄλλο πεπονητὸν τῶ ἀρχαίων. Ἐπειδὴ ἢ Σμυρναίοις τὰ ἀγνώτω ἔδωκα ἔχεν πτεροὶ οἶδα ἕτερον, ὅτι φαίνεται ἢ πτω θεὸν μάστιγι ὅτι ποῖς ἐρῶν ἐφέλκων, ὅτι τῶτων Νεμέσι πτεροὶ ὡσπερ Ἐρωτοῖσι; *Nemeseos neque hos neque aliud vetus signum alas habet. Apud Smyrnaeos, que maxima cum religione coluntur signa alas habere postea deprehendi; cujus rei causam suspicor esse, quod cum dea maxime amatoribus præsit, ei ut Amori alas addunt.*

JUSTITIAM alatum facit Æneas Sophista; & Pindarus; ut indicarent procul dubio, celeritatem vindictæ divinæ ad puniendam crimina.

Ep. pen.
In Pyth.
& Nem.

MOMUM reprehensionis & convitii deum Alcæus, Comicus antiquus; Μῶμος λαίψηρος ἐξέφυγεν Πέρυγας. quia nihil est tam volucres, quam maledicentia, & carpenti alios tetra libido; nihilque citius excipitur, vel latius dissipatur.

AURORAM talem in nummo Gentis Plautiæ occurrere notat Antonius Augustinus. Et proculdubio respicit illum, in quo apud Ursinum Virgo alata in aëre quasi pendens, & quatuor equos contumaces coercens cernitur. Nam & illi equos roseos tribuit Ovidius: & Ionem Chium poetam dithyrambicum αἰθῶν αἰσῶν fidus eorum vocarunt teste Aristophane in Pace; quia oden fecerat, cui principium erat; Αἰθῶν ἀεροφοίτων αἰσῶν μένομεν Ἀελίῳ λελυκῆ Πέρυγι πρὸς ὄρομον; *Eorum aëritragum fidus expectamus, albis alis anteambulonem Solis; uti legere apud Scholiastem licet; quanquam non plane eadem res sint stella, quam luciferum vocant, & aurora.*

Dial. 5.

Lib. 1.

Ann. El. 8.

FORTUNÆ alas quoque tribuit Joannes Sarisberiensis; Quos Fortunæ gratia **ALARUM** suarum remigio ad sublimia subve-

L. 3. c. 6.

bit, & extollit; & à quibus quælibet magna domus dispositionis suæ formalam trahit, & habitum mutuatur: qualis etiam cernitur in variis numismatis, quæ Suaresius & Kircherus luce publica donarunt.

V E N T I alati cernuntur in turri marmorea, quam Athenis olim fecit Andronicus Cyrrhestes, quamque Sponnius *ἀνδρονίκου* itinerario suo eruditissimo inseruit. Et quod notandum in Secundinorum monumento ad Mosellam in provincia Luciliburgensi, ventus alas, inter quas cornu oritur, capiti affixas habet, uti docet Wilthemius. Et ne poëtas omnes advocem, ecce Boreæ etiam alas tribuit Ovidius;

Dypt.
Leodien.
L. 6. Met.

Hæc Boreas, aut his non inferior a locutus

Excussit pennas — —

Et mox

— — parvidamque metu caligine tectus

Orythyan amans fulvis amplectitur alis.

Noto Valer. Flac. Lib. 1.

— Zephyrusque & nocti concolor alas

Nimborum cum prole Notus.

adeoque sibi placuerunt in hoc figmento, ut & Boreæ filii Zeti & Calai alas tribuerent; uti Argonauticorum scriptores, & Ovidius docent.

P A C E M in Græcis Locrensiū nummis occurrere sedentis habitu & alatum, gerentem caduceum; cum Inf. ΕΙΡΗΝΗ testatur Antonius Augustinus: eademque talis cernitur in nummo Claudii Imp. cum Inf. P A C I A U G U S T A E.

Dial. 2.

Page. 204.

SOMNI alati effigiem edidit & illustravit nuper vir doctus; & Gruterus insuper testatur in marmore Romæ reperto cerni genium alatum, dormientem, dextra manu in humerum sinistrum, à quo velum retrorsum dependet, posita; sinistra mentum sustinente; crure sinistro in dextro imposito eumque faci inversæ inniti. Genius hic mihi vel somnus est, quia additur SOMNO ORESTILLA FILIA; vel GENIUS SOMNI in alia inscriptione laudatus. Verum, cum monumentum illud positum sit mortuis, arbitror SOMNUM hoc loco *mortem*, quæ in aliis inscriptionibus appellatur SOMNUS ÆTERNALIS, SOPOR, SOMNUS, ΥΠΝΟΣ; & figuram alatam inversæ faci innixam nihil aliud quam animam è corpore migrasse, denotare.

Est quoque simulacrum mulieris alatum, serpentum gyris

cir-

circumvolutum, & innixum hastæ in pictura hieroglyphica Camerarii; qui arbitratur eam esse naturam, leges quasdam sua naturali prudentia & rediviva procreatione omnibus rebus nascentibus præscribentem. Verum, quia Lunæ comes, & quia similis plane absque alis figura Soli additur, potest NOX esse. Illi alæ tribuuntur, quia celerrime fluit, & vix homines dormientes eam præteriisse sentiunt: quod plane contrarium in DIE, qui Soli additur, obtinet; quia ob labores & æumnas pluribus mortalibus, rusticis maxime, longus videtur: Fulgent. lib. I. Myth.

Tum nox stellato mundum circumlita peplo

Cæcula vorigeris pigrescere jussërat alis.

LUNA quoque vel DIANA LUCIFERA in nummo apud Trifanum facem accensam tenens, & alata, Faustina in cælum fert: & Julia Mammæa in Lunæ habitum vel Ifidis transformata, alas gerit in alio elegantissimo.

Infamiae tribuit alas atras Silius Italicus

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & ATRIS

Circa te semper volitans Infamia PENNIS.

Lib. 15.

Tandemque apud Boissardum in monumento ATHANIAE EPIERIDIS binæ figuræ muliebres nudæ & alatæ ex totidem cornucopiis emergunt; quæ quid sibi tamen velint, nondum satis perspicio. Et ne infernus mundus ejusmodi figmentis careret, *Eumenidibus* vel *Furiis* etiam alas dat Euripides;

Orest.
276.

A α, πιδήτη μέλας ε', εἰς ἀνεξίτητ' αἰθέρα

Πτεροῖς • τὰ φέβει δ' αἰνῶδες θεοφάτα,

Ab, ab, quid cunctamini; evolate in ætherem

Alis, & accusate oracula Phæbi;

& alibi eas *δρυμαδὰς πτεροφόρας* appellat. Seneca Græcum Tragicum sequitur;

Her. Oct.
1004.

Quenam ista torquens angue vipereo comam

Temporibus atras squalidis pinnas quatit.

Et apud Virgilium Aleæto modo *fuscas*, modo *stygias alas* habet; quanquam aliter Furiae describantur Pausaniae, cernanturque in nummo M. Julii Philippi Caesaris ab Antiochenis percussio apud Seguinum. Atque hæc quidem occasione TEMPORIS, ut in marmore occurrit, ALATI; quorum si multa ἀπεσδιόρουσα sunt, in meliorem partem accipias, Lector, rogo; & quod paululum extra oleas, ut est τὸ λεγόμενον, vagatus sim, dona materiæ non plane injucundæ.

HOMERUS ipse παντοίας σοφίας ἰδμων, ἢ Ἐ λόγων ἀκευός, uti appellatur Joanni Diacono in allegorica explicatione IV. primorum versuum Iliados libri quarti apud Lambecium Tom. VII. Bibl. Cæsareæ; vel ἰσοφός, quo elogio cum ornat Julianus Epistola 39. hinc sequitur in terris Deus; quem honorem eruditionis præstantis viris habitum esse multis exemplis docui; firmatque itidem Empedocles, qui teste Laërtio, vivus à Scelinuntiis in genua procumbentibus, tanquam Deus adoratus est; cuique Pausanias amicus monumentum fecit, ἢ ἀγαλματόπιον π, ἢ σπλὸν οἶα θεῶ; aut imaginem quandam parvam, aut sacellum quasi Deo. Sedet autem tunicam indutus, cujus manica primis humeris hærent, vel quæ ad medios lacertos descendunt. Triplicem mihi tunicarum formam quoad brachia notavi; suntque vel manuleatæ, vel parvas manicas habent; vel denique plane iis carent. Ultimum genus cernere licet in Castore; & Edessæ regulo Abgaro apud Trifstanum; illudque colobium vocare solent, q. d. mutilum: Isidorus; Colobium dictum quia longum est & sine manicis; antiqui enim hoc magis utebantur; unde emendandæ Glossæ Arabicæ apud Vulcanium; Levitonarium est colobium lineum sine manicis; cum vulgo male scribatur, sine tunicis; alii tamen parvas iis manicas, quales in Homero observavi, & in plurimis marmoribus antiquis, tribuunt; Cassianus: Colobis quoque lineis induti, quæ vix ad cubitum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus. TRAGOEDIA brachia usque ad manus velatas habet; quod apud Romanos infame olim fuisse, ex Gellio, Cicerone aliisque docuerunt viri docti. Græci χειρωτὲς χιτῶνας, vel κερπώτες dixerunt, id est, μεχει ἢ κερπῶν χειρίδας ἔχουσας. Et quamvis iis probrosæ fuerint, utpote barbaris sive Persis propriæ, tamen Epicurus manuleatus à Seneca describitur; Hercules Tragicus apud Cæsarium non aliter vestitur, & denique Tragicis tribuit Lucianus, si viro docto fidem habemus: καὶ σπῦ, ait, ἐμβάδας ἢ σπῦ πδῆρας χιτῶνας ἢ χλαυδάς ἢ χειρίδας ἢ περασπίδια ἢ σωματίνα; id est, vertente Vincentio Obsopœo: Calceos & tunicas ad pedes usque porrectas, & chlamydes & chitrotbecas, & ventriculos & corpuscula. Eadem ornamenta tragica, exceptis περασπίδιοις recenset quoque Julius Pollux: verum σωματίον vel σωμαλίον ipsi exponitur stola; ἢ σιδλή μὲν ἢ Ἐ ὑποκελιῶν σελή· ἢ δὲ αὐτὴ ἢ σωμαλίον ἐκαλεῖτο; alibi: σωματίον ἢ Ἐ ὑποκελιῶν σιδλή; videturque ita hæc vestis dicta esse, quia totum corpus cingebat &

in

Tom. 2.
P. 268.
& 519.

In Iove
Trag.

Lib. 4.
cap. 18.

involvebat: *περὶ ἀσπίδα redduntur ventriculi*, Minerva itidem, quemadmodum reor, invicta; quia potius fuere *ventralia* vel vestimenta brevia ad instar thoracis, muniendo ventri tunicae subjecta; uti interpretatur Ferrarius. Sed quod idem alio loco vir eruditissimus interpretem carpit, & *χειρίδας* transposita voce *tunicas talares manuleatas* vertit, necdum approbare potui: potiusque suspicor, inter tragicum vel scenicum apparatus *chirothecas* fuisse. Semus sane Eleus, Grammaticus apud Suidam *Ithyphallis* tribuit *chirothecas floridas*; οἱ ἡ ἰσὺ φάλλοι περὶ σσωπέια μεθούλων εἶχον, ἢ χειρίδας ἀνθραίνας ἢ χιτῶνα μέγχεϊ ἢ σφυρῶν; quod idem Lexicographus sine auctoris nomine tradit in v. *Φαῖσσοφόροι*. Quin & tragoedis eundem habitum tribuit D. Chrysothomus; *Τὰς ἡ χεῖρας καθάρτες οἱ Τραγωδοί*, ἔτω μετ' ἀκροβείας ἐνδιδούσεις, ἄσε νομίζεῖν περὶ σσωπέικηνα μάλλον αὐταῖς; *Manus vero sicut Tragœdi tam accurate chirothecis muniunt* (virgines sacræ) *ut adnatas iis existimes*. Nec dubito idem tradere Pollucem loco eleganti admodum, sed viris eruditissimis, ut mea fert opinio, parum intellecto. Nam postquam varia tragicorum ornamenta, & cum iis chlamydem chlanamque recensuisset, addit; *Ἐφάπλις συσπρεμμάτιον π. φοινικῶν ἢ σφυρῶν; ἢ πάλιν χεῖρας εἶχον οἱ πολεμιστῆς ἢ οἱ θηρῶνες; ἰνυολυκρὺν quoddam puniceum purpureumve, quod manibus circumvolvebant milites vel venatores*. Janus Ulietius arbitrat *ἐφάπλιδα* fuisse insigne histriionum, quo persona bellica vel venantis agnoscebatur, quale hodie fere milites in brachio etiam alligant: Scaliger interpretatur chlamydem, quam brachiis circumvolvebant milites cum scuto carerent. Sed hos refellit ipse Pollux; illum (ne dicam morem talem apud neminem veterum reperiri) quia non *brachium*, verum *χεῖρας* five *manus* nominat; hunc vero, quia chlamydis vel chlanæ jam meminerat, nec de iis tanquam de re parvula, ut indicat *συσπρεμμάτιον π.* loqui censendus est. Neque tamen ignoro *ἐφάπλιδα* chlamydem vel paludamentum significare. Nam, ne alios adducam, ita loquitur Eustathius; *ἢ μὲν δηλαδὴ ἢ αἱ χλαμύδες, ἄς ἐφάπλιδας* *Φασὶν εἰρηδῆς ἀπὸ τῶν εἰπόντων, ὅτι εἶχον περὶ χεῖρας ἐφάπλιδας, παλαιὸν δὲ* *ἢ ἀγροχέυσης ζώνης*: Auctor fragmenti, quod laudat, anonymus, est Athenæus; qui libro quinto his verbis utitur in describenda pompa Antiochi regis; & ex quo constat apud Eustathium scribi oportere, *ἀγροχέυσης ἢ ζωωταῖς*, id est, *paludamenta auro texta, & animalium figuris variegata*. Quid igitur?

Lib. 1.
cap. 18.
p. 1. de
Re vett.

Hom. 8.
Es. pr.
ad Tim.

AdNem.

Ad Varr.

Ad II. Π.
p. 1016.

puto ἱππιλίδα Pollucis esse *chirothecas*, non tales, qualibushodie politiores vel rustici utuntur; sed fascias & lintea, quibus tota manus, & forte singuli digiti seorsim involuebantur.

Secm. 1. Hoc est quod tradit Musonius apud Stobæum; *Ἀλλὰ τὸ εὐδαμῶς καλὸν ἔτε ἐδοήσεσι πηλαῖς καὶ ἄσιεπεν τὸ σῶμα, ἔτε ταινίαις κατελεῖν, ἔτε χεῖρας τε ἢ πόδας ἀεὶδέσει πέλων ἢ ὑφασμάτων πινῶν μαλακύνειν τὲς γε μὴ νοσῆνας*; *Quare minime honestum est vestitu nimio operire corpus aut fasciis involvere, aut manus pedesque circumligatis pannis ac linteis quibusdam molles ac languidos reddere, cum morbo non sunt impliciti. Ut enim apud Pollucem συσπρεμμάτων, ita apud Stobæum ἀεὶδέσει sive circumligatio occurrit; utque pedes fasciis, quas pedules & ἀεὶδημάτια πέλων vocant, involverunt, ita aliis manus, & forte, quemadmodum monui, digitos singulos. Et hæc quidem occasione tunicæ manicatæ, quam TRAGŒDIA induitur; quæque non secus ac exterior vestis humum verrit; quarumque de altera ita canit Ovidius*

Lib. 3.
Am. 1.

Venit & ingenti violenta Tragædia passu

Fronte comæ torva, palla jacebat humi.

Nam sive tunicam, sive pallium intelligas, nihil errabis; quia *palla* nonnunquam, quod negant viri eruditi, tunicam significat. Cornificius *chlamydem* i. e. vestem exterioriorem; & *pallam* i. e. interiorem, *citharædo* tribuit; *Ut citharædus cum procedit optime vestitus, PALLA inaurata INDUTUS, cum chlamyde purpurea coloribus variis intesta*; neque aliter interpretandus

Lib. 3.
ad Her.

Lib. 14. Ovidius est;

Met.

— — *pallamque induta nitentem*

Insper aurato circumvelatur amictu.

Nam non modo *amictui* vel *amiculo*, quod quia exterius vestimentum est, recte *circumvelare* dicitur, opponitur; verum etiam *induere* (quod verbum tunicæ convenit, ut apud Apulejum: *Habebat tunicam indutui, pallium amictui*; & Ovidium,

Induiturque humeris cum lato purpura clavo)

de ea usurpatur, non secus ac apud Plautum

— — *non ego te indutum foras*

Exire vidi palla? —

Ad talos autem usque descendisse, idem Ovidius alibi docet;

Lib. 3.
Amor.
El. 4.

Ima videbatur talis illudere palla

Namque hæc in nitido corpore vestis erat.

videantque eruditi; num *in nitido corpore* positum sit pro, quod Gra-

Græci ἐν χιτῶνι dicunt, seu *in nudo corpore*; quodque Apulejus exprimit per, *tunicam habere indutui ad corpus*. Hoc enim si verum foret, testimonium omni exceptione majus haberemus, constaretque *pallam* interdum interiorem vestem sive tunicam denotare. Neque tamen cum Rubenio Alberto, omnibus in locis *pallam* eo sensu sumi existimo; quia tot auctorum verba contrarium evidentissime evincunt, quos ne recenseam, facit Vir præstantissimus, & rei vestiarie veterum peritissimus Octavius Ferrarius: quò pertinet Varronem *pallam* inde deducere quod *foras ac palam* gestetur, quæ quamvis tunicæ exteriori etiam conveniat derivatio, commodissime tamen de amiculo exponitur. Ut autem TRAGOEDIA tunicam ad pedes demissam induitur, palliumque trahit; ita eundem habitum Tragœdiarum actoribus tribuit Plutarchus: Ἄ ᾧ Δῆ-
 εἰς ὁ Σάμιος Ἄλκιβιάδῃ Φάσιων ἑστῶτον εἶναι περὶ στήθεσι τῆσιν, αὐ-
 λείν μὲν εἰρησίαν πῆσι ἐλαύνεισι χρυσόστονον ἢ Πυθιονίκεω κελύειν δὲ Καλλι-
 πίδω ἢ ἢ τῶν τραγωιδῶν ἑποικεῖται ΣΤΑΤΟΥΣ ἢ ΕΥΣΤΙΔΑ ἢ
 ἢ ἄλλον ἐναγῶριον ἀμπεχούμενον κόσμον; *Quæ vero his Samius Duris,*
stirpem ad Alcibiadem referens, addit; ad tibiam eum remos concitasse,
classicum modulante Chrysogono Pythonice, hortatorem Callipedem fuisse
tragœdiarum actorem, recta tunica & syrmate, reliquoque cultu, quo
prodire in scenam solet, ornatum, ea Theopompus non prodidit. Sed si
ἑσπῶτες vel, ut alii loquuntur, *ἑσπῶτες* sive *ἑσπῶτες* sunt, in-
 terprete Polluce & *ζωννύμενοι* vel non cinctæ; in marmore con-
 trarium observatur; Tragœdiaque tunicam cinctam induit;
 quomodo Dio etiam Cassius *ἑσπῶτιον χιτῶνα* Neroni tri-
 buit; qui tamen in nummis citharœdico habitu insignis cin-
 ctam itidem gerit; quæ quomodo conciliari possint, nisi
 exponas *rectas tunicas, quæ sursum versus à stantibus* texebantur,
 sagaciores excutiant.

cap. 25.
Anacœt.

In Alcib.

Lib. 63.

In ILIADE & ODYSSEIA nihil amplius notandum restat, nisi quod colorem cæruleum, *thalassicum* vocet Plautus; vestes ipsas *thalassinas* Lucretius;

Scilicet & grandes viridi cum luce sinaragdi
Auro includuntur, teriturque thalassina vestis
Affidue & Veneris sudorem exercita potat.

& Nonio Cumatilis color explicetur aut *marinus* aut *cæruleus*; tra-
 ctumque scribat à Græco quasi *fluctuum* similis. *Fluctus enim Græce*
κυμαῖα dicuntur. Gruterus & Mercerus existimant hoc nomen
 vestibus dari non à colore, verum à textura representante
 fluctus;

fluctus; indeque Varroni apud Nonium easdem *undulatas* appellari. Sed ne dicam fluctuum agitationem omnibus coloribus, ut hodie fieri amat, potuisse representari, Titinius *colorem cumatilem*, Plautus *thalassicum* celebrat, hicque ita exponit *ferrugineum*; & tandem Ovidius non obscure indicat *undulatas vestes à colore nomen habere*;

L. 3. Arr.

Hic undas imitatur, habet quoque nomen ab undis

Crediderim nymphas hac ego veste regi.

Nam deabus marinis sive nymphis cæruleas vestes dari, sat multis exemplis docui; & poëta de variis vestium coloribus agit, ut vel locum inspicienti patebit. Nec alio colore arbitrator fuisse *togam regiam undulatam* qua Servius Tullius, Plinio teste, fuerat usus, quam etiam celebrat Varro apud Nonium: *Et à quibusdam dicitur esse Virginis Fortunæ ab eo quod duabus UNDULATIS togis est opertum; proinde ut olim nostri reges UNDULATAS & prætextas soliti sint habere.*

Lib. 3.
cap. 48.

Sed ut pergam, per *mures*, licet soli sint, non secus ac *ranas* apud Martialem posse intelligi *Ranarum* & *Murium* pugnam dubitanter affirmavi; nunc adde ultimam loquendi rationem usurpatam etiam esse *Fulgentio*,

Lib. 2.
Myth.

Quod Meonius ranarum

Cachinnavit prælio

Parrhasia candicanti

Dente lyra concrepet.

quo ex loco insuper discimus, carmina *Maonidis* vel *Maonii watis*, sive *senis*, ut alii eum appellant, ad lyram fuisse decantata.

ΜΥΘΟΣ tunica caret, soloque pallio corpus, excepto petore, humero & brachio sinistris velat; quomodo plane ex Lycurgi instituto Lacedæmoniorum pueri ab anno duodecimo, *ἀνδὲ χιτῶν ἤδη διετέλυν, ἐν ἰμάτιον εἰς τὸ ἐνιαυτὸν λαμβάνοντες*, sine tunica agebant, unum accipientes quotannis pallium, narrante Plutarcho; quod & firmat Agefilai historia apud Ælianum; nec non Justinus memoriæ mandans juvenibus Lycurgum non amplius una veste uti toto anno permisisse. Quin & *pallia* inter puerilia vestimenta numerat Ulpianus; *Puerilia vestimenta esse ait, quæ ad nullum usum pertinent nisi puerilem, veluti togæ prætextæ, aliculæ, chlamydes, PALLIA, quæ filiis nostris comparamus. Est præterea puerulus noster nudis pedibus; quem habitum*

In Lyc.
Lib. 7.
cap. 17.Tit de
Aur. &
arg. leg.

& pue-

& pueris suis præscripsit Lycurgus ; & potuit hoc factum esse reverentiæ causa, uti in multis sacris fieri solere apud gentiles constat. Nam & inter Pythagoræ symbola fuit, *Ἀνυπόδητος* & *ἄποσκιός* apud Jamblichum ; quod ex Mosaïca historia petitiu esse affirmat Ambrosius. Apud Cretenses ædem Dianæ Britomartys præterquam nudus vestigia, nullus licito ingreditur ; & matronæ Romanæ Vestæ ad ædem nudo pede descende-
 Lib. 1.
 Ep. 6.
 L. 9. Th.
 Statium, Solino & Ovidio testibus ; unde Glossæ Barthianæ ad Statium, narrantem Atalantam Parthenopœi matrem somni figuris turbatam plantis ex more solutis ad Ladonis undas ivisse, ut malum soporem vivente fluvio purgaret, notant : *Sacrificantium more nudaverat plantas*. Sed obvia talia sunt, & viris eruditus notata ; quapropter me ad alia convertam, Virginisque quæ faces tollit . habitum inspiciam. Nam præterquam quod *amiculo humeros onerat*, quod quid sit docuerunt Casaubonus, Ferrarius & ipse in observationibus, capillos
 L. 2. c. 5.
 in vertice nodo constrictos gerit, more Græcis usitatissimo. Hunc habitum Dianæ tribuit Ovidius ;

Altera succinctæ religetur more Dianæ,

Ut solet attonitas cum petit illa feras.

quæ propterea dea frequenter in moneta veterum talis occurrit ; ita tamen ut capillus interdum in duo membra vel *ἀλέγματα* dividatur, & alterum in summo vertice, alterum in occipitio religetur ; quemadmodum hi nummi testantur.

In viris ejusmodi ornatus *κράβυλλος* ; in foeminis *κόρυμβος*, in pueris *σκορπίος*, notante Thucydidis Scholiaste dicebatur,

ac in genere Nicolaus Damascenus appellat *κόμην κεκορυμμένην*.

BOVI *luxata cornua* Plinium à me emendatum tribuere arbitror; nisi forte quis *luxata* interpretari malit, quæ boves pro libitu huc illuc movere instar aurium possunt; uti de *Phrygiæ* bubus memoriæ mandat Aristol. l. 3. c. 9. H. Anim. & de *Indicis* Solinus, Plinius atque Agatharchides.

COMOEDIA tunicam talarem sed per pulpita non tractam gerit, quam Græcos *συμμετρίαν* appellare reor. Sane Pollux illam Comicis tribuit; estque ipsi *χρῶν ποδῆρης ἀλουθῆς κύκλω*; non fecus ac Hesychio *ἐνδύμα γυναικείον ποδῆρες ἔχον σῆμας*; *vestimentum muliebri talare sÿrma non habens*. Ut autem propter causas à me allatas Comœdiam foemina representat, ita non absque ratione eandem puero Theopompus designavit. Nam cum opera Æsculapii sanitati esset restitutus, iussit se ex Patrio marmore in lectulo jacentem sculpi, adstantibus salutaris manus porrigente deo, & puero *νεαρῶ* tenero subridente. Hunc Suidas vel is ex quo sua hausit, indicare arbitratur poetam jocosum esse amantem: *Ἔγω, αἰτ, σωήμι τ̄ φιλοπαίτιον* (ita legendum non *φιλοπαίτιον*, quomodo *ψηφοπαίτης* ac *ψηφοπαίτιον* apud eundem & Pollucem inveniuntur) *ποιητιῶν ἑσποδηλῶν*; adjicit deinde rationem: *γελαῖ ᾧ ἢ τ̄ κωμωδίας τὸ ἴδιον ἀπ̄ συμφορῶν ἀνίπτεῖ*; ridet enim, & comœdiæ proprium characterem per signa indicat; scilicet & risus comœdiis tribuit Claudianus

Lib. I.
in Eur.

Quo focci superent RISUS, luctusque coturni.

SAPIENTES vel *σοφῆς* Græcis dictos esse, qui in qualibet arte excelleret, docet insignis locus Aristotelis, qui exstat lib. v. *Moralium* ad Eudemum; *τιῶν ἢ σοφῶν ἐν τ̄ τέχναις, παῖς ἀκραθεαῖταις τὰς τέχνας σοποῦδουλῶν · ὅσον Φειδίαν λιθουργὸν σφον · ἢ Πολύκλειτον ἀνδραποιδιόν · ἐνταῦθα μὲν ἔθεν ἄλλο σημαίνοντες τῶν σοφῶν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν*: *Sapientiam autem in artibus attribuere illis solemus, qui in istis sunt exercitatissimi*: unde *Phidiam sapientem marmorarium, Polycletum sapientem statuarium dicimus; nihil aliud hic sapientiae nomine, quam artis præstantiam significantes*. In marmore antiquo apud Reinesium centesimo quinto & septuagesimo classis **XVII.** non alio sensu Latinorum **DOCTUS** occurrit;

NOVERAT HIC DOCTA FABRICARE MONI-
LIA DEXTRA
ET MOLLE IN VARIAS AURUM DISPONE-
RE GEMMAS.

quin & Synesius in Encomio calvitiei scribit canes, ὡν ὄπτα εἰ
γαεῖρες ψιλῶι, σφωπότερος τῶ κύνων εἶναι; & ita ipsam Sapientiam
animalibus tribuit.

Atque hæc sunt quæ monere necessarium valde esse duxi,
ut major lux vestibis non modo, quibus figuræ ornatae ince-
dunt, verum etiam ipsi marmorī affulgeret; & finem face-
rem atque ad tertiam partem transirem, nisi quæ *vestium de*
clarois & patagio mihi notata sunt, ut adjiciam horraretur ma-
teria ipsius elegantia.

PATAGIUM igitur cum viris eruditis esse arbitror lim-
bum, fasciam vel segmentum, quod tunicæ circa collum
vel fauces affuebatur; indeque recte Festo illud exponi, *quod*
ad summam tunicam assui solet. Eodem sensu hanc vocem apud
Apulejum occurrere censent nonnulli: *Uberes enim*, ait, *cri-* Lib. 2.
nes leniter emissos & cervicē dependulos, & deinde per colla dispersos, sen-
sifimque sinuato patagio residentes paulisper ad finem conglobatos in summum
verticem nodus adstrinxerat. Verum mihi Apulejus videtur ipsos
crines à fronte usque in collum per tempora contortos, ut
frequentissime in nummis animadvertere licet, *patagium* vo-
care; quia scilicet & verum patagium circa illud erat. Hanc Sat. 8.
ut firmet opinionem Rubenius adducit elegantem valde Ju-
venalis locum;

*Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
Porrigat; & longo jactetur spira galero.*

Vult dicere; si quis dubitat Gracchum, Saliari sacerdotio
præditum, ut retiarium in arena pugnare, credat tunicæ
Saliari purpureæ, & aureæ spiræ de faucibus tunicæ se porri-
genti; uti explicat non inerudite Ferrarius; qui tamen Ru-
benium reprehendit, quod *spiram* putaverit esse *patagium*; si-
bique nondum exploratum esse fatetur, quomodo quæ de
faucibus tunicæ se porrigebat, possit dici jactari longo gale-
ro. At mihi nondum constat Rubenium existimasse *spiram* ita
debere interpretari; quippe qui verba illa omittat, & hæc
tantum ponat;

*Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
Porrigat — —*

id est, fidem habeamus tunicæ, hunc hominem in arena depugnans Salium & Gracchum esse; quia illa circa fauces aurea est, vel aureum limbum sive patagium habet. Mox Satyricus alterum non leve minus argumentum subijcit, *spiram n. iactari longo galero*. Quod ut percipiatur, observandum; Salios gestasse apices vel pileos fastigiatos in coniformam: Dion. Halicarn. *Καὶ οὗτ' ἀπὸ καλεμῶν ἀπικῶν ὀπικείμῃσι κεφαλαῖς, πῖλῶν ὑψηλῶν εἰς ἀγῆμα συναγαμῶν κωνοειδῶν, ὅς ἐστι λῶν περὶ σαυροδύσι κλεβασίας*: *Gestant etiam capitibus, quos vocant apices, fastigiatos in coniformam pileos: Græci appellant Κλεβασίας*. per *spiram* autem intellige fascias quibus apex sub mento stringi solebat (uti patet ex iis quæ notat Festus in v. *Apiculum & Offendices*; atque ad eum Scaliger) ne decideret; quas liberas & per humeros fluitantes relinquebat Gracchus, non secus ac sacerdos in

Lib. 2.

Lib. 1.
c. 29. de
Vet. Jure
Pont.

Pompiliæ Gentis nummo, prout editur à Jacobo Gutherio

Licet autem retiarii tunicati fuerint, non tamen illorum tunicæ aureis patagiis ornabantur; & si galerum gestarunt, iste nec offendices videtur habuisse, nec fuisse coniforma, unde facile Gracchus ab aliis distingui poterat, atque ab omnibus cognosci. Imo dubito adhuc, num galero, caput muniverint hujus generis gladiatores, uti arbitrantur viri eruditi; cum quia *nudum cultum* ipsis tribuunt Suetonius, Juvenalis, Valerius Maximus; tum quia Juvenalis verba, quibus de Graccho agit, omnibus retiariis aptari nequaquam possunt; & Suetonius, quem adducit Calderinus, non de Nerone retiario, sed nocte per popinas & loca ædilem metuentia vagan-

te agit; tandemque quia nulli usui huic generi gladiatorum galerus fuit, quippe qui rete pugnabant, & illo adversarium in terram trahere conabantur. Sed cum *patagium* ornamentum sit, quod summæ tunicæ solebat adfui; qui factum est, ut Nonio explicetur *aureus clavus, qui pretiosis vestibus immitti solet?* Scilicet nulla inter *patagium* & *clavum* fuit differentia, nisi quod hic recte per vestes descenderet, illud vero transverse eas ornaret; ita ut ambæ forent lineæ diversum nomen propter diversum, quem occupabant in tunicis locum fortitæ. Nam verissime docuit Rubenius Albertus **CLAVUM** nihil aliud esse, quam lineam vel latam vel angustam; unde & prisca ecclesiæ dalmaticis *clavos ex purpura* tribuit Isidorus, *Virgulas vero coccineas* Alcuinus. Atque ut *patagium clavus* exponitur Nonio, ita nonnulli apud Servium *nimbium*, vel *limbum* (ut scribendum videtur, quia res toto celo diversæ sunt) interpretantur *clavum transversum in veste*; & Festus *ricinium* togam scribit esse muliebrem, *prætextam clavo purpureo*. Neque enim mihi fit verisimile, hos viros, quorum ultimus ætate aurea vixit, adeo rerum temporibus suis obviarum vixisse ignaros, ut quid fuerit **CLAVUS** vestium ignoraverint; sed cum viderent nullam aliam clavorum formam, quam lineæ transversarum & insularum esse, eodem nomine has designarunt addita differentia, quæ per *transversum* & *prætextam* satis superque palam fit; cum contra clavi proprie & per excellentiam ita dicti recte descendant. **CLAVI** igitur lineæ sunt; unde alii eos **VIAS**, & **TRAMITES**, docente Rubenio, appellant; licet observaverim hæc nonnunquam auctoribus distingui: Auctor passionis S. S. perpetuæ & Felicitatis: *Et exivit vir quidam miræ magnitudinis, ut etiam excederet fastigium amphitheatri distinctatus purpuram inter duos CLAVOS per medium pectus, habens CALLICULAS multiformes ex auro & argento factas, efferens virgam quasi lanista & ramum viridem, in quo erant mala aurea*, Holstenio, viro doctissimo, *distinctatus purpuram inter duos clavos* exponitur purpuream vestem gerens clavis duobus vel fasciis distinctam sine zona; quæ interpretatio etsi vera sit, firmetque Rubenii de clavis sententiam; doceri tamen velim qua ratione dicatur *purpura inter duos clavos* pro veste purpurea duobus clavis ornata. Suspicio quapropter mihi nonnunquam oborta, verba hæc ita ordinanda esse:

discinctatus purpuram; inter duos clavos, per medium pectus, habens *calliculas multiformes*. Et *discinctatus purpuram* indicat, hunc virum indutum fuisse tunica purpurea discincta; uti apud Ciceronem *purpura usque ad talos demissa* de veste purpurea, vel purpura prætexta legitur; & *purpuram sumere* dicuntur Imperatores imperium, cujus vestis purpurea insigne, capeffentes: sequitur, *inter duos clavos, per medium pectus habens calliculas multiformes*; id est, tunicam gerebat duobus clavis ab utroque pectoris latere (ubi Rubenius docet fuisse clavos angustos) insignem; ipsumque pectus ornatum erat multiformibus calliculis id est, ut auguror, lineis, quas pariter Tibullus & Servius *vias*; Rabanus Maurus & Honorius Augustodunensis *tramites* vocaverunt. Nam ut ab *avis arvicula*, à *pellis pellicula*, à *cutis cuticula*, ita à *callis*, licet masculini generis sit, *callicula* videtur descendere.

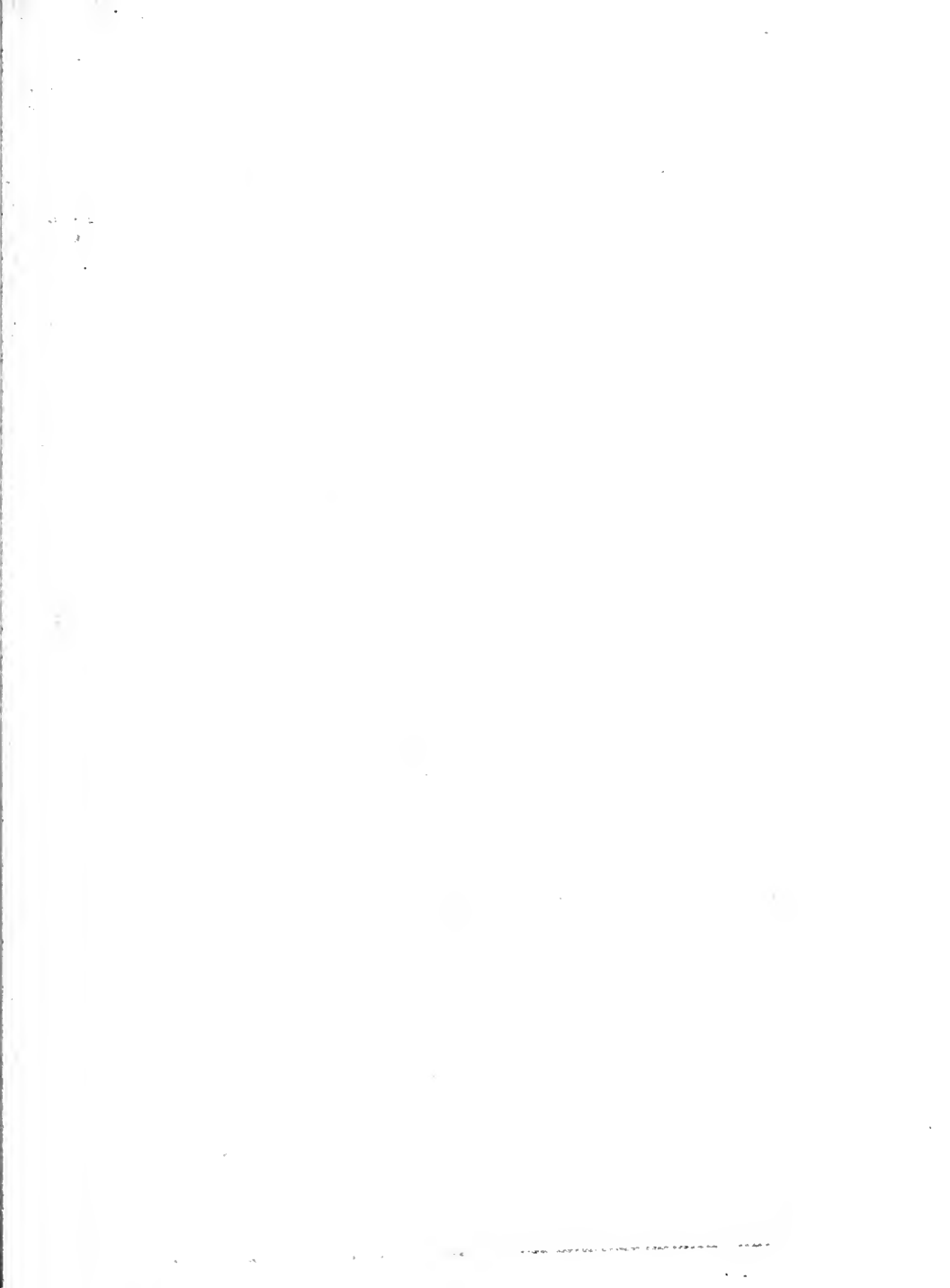
Il. A. 24. Eodem sensu plane apud Homerum *οἶμοι* id est *vias* occurrunt, easque Scholiafies & Eustathius explicant *ὀδὸς, σιχὺς ἢ ῥαῖες*; talemque fere vestem observasse videor in Roma Aringii subterranea, & *σαλὰς σωλιωῶτες* nominat Georgius Cedrenus, explicante P. Jacobo Goar. Idem Auctor paulo ante ita loquitur: *pridie quam pugnaremus video in horomate hoc: venisse Pomponium Diaconum ad ostium carceris, & pulsare vehementer: & exivi ad eum, & aperui ei: qui erat vestitus distinctam* (forte & hic scribendum *discinctam*) *candidam, habens multas* (alii *multiplices*) *CALLICULAS*: id est, *vias, tramites, lineas* in veste. Neque tamen ignoro, doctissimum Possinum arbitrari *calliculas* esse appendices rotundas, ornatus causa additas capitibus militarium thoracum in acumen desinentibus; quæ poterant ex bysso, purpura, & simili materia esse interdum è metallo, cujus generis erant tintinnabula & malo-granata in extrema ora summi sacerdotis posita. Quem ut refellere non est animus, maxime quia ejusmodi ornamenta dependent ex fasciis vel lineis per pectora Sampsonis, Methodii & Germanici descendentes apud Jacobum Goar; ita arbitror cum errare, dum *Galliculas* vel *τροχαῖδες*, ut in Glossis exponuntur, ad eum modum explicat; & aliquid rotundum & volubile fuisse, quia *τροχαῖς* vocatur *Gallicula*, putat. Nam *Gallicula* fuit calcei species, aliisque *Gallica* dicitur, uti ex Tertulliani carmine quod in Senatorem Ifiacum composuit; Gellio; Juvenalis Scholiafite, aliisque patet; & *τροχαῖδες* exponuntur Hesychio *συνδάλια δὸπῶ & αἰγεία δέξ-*

Lib. 3.

cap. 22.

g. DLXXI.

In Rit.
Gr.

A

δέματ. Sic in Ifidori Glossis *Kalones* explicantur *Gallicæ mulierum*; quod nullam ob causam in *Galeæ* mutat Vulcanius; quia, teste Festo, *calones* sunt *calcei ex ligno facti*. Nihil igitur commune hæc inter se loca habent; quia *Calliculæ* in Passione laudatæ sunt ornamenta vestium, sive lineæ, sive (facit enim loquendi ratio, ut ipse mihi cum nova interpretatione vix placeam) quid aliud; unde in Glossis MSS. apud Carolum du Fresnoy, virum eruditissimum, *Gallicula* exponuntur, *calciamenta pastorum*. *Gallicula signum vestis*. Quicquid sit, ex loco laudato constat binos clavos una in veste fuisse; quod non leviter firmat opinionem Rubenii; qui existimat totidem clavos angustos; latum vero non nisi unum fuisse per medium pectus demissum, prout canit poëta;

— & latum demisit pectore clavum.

fique verum est matronas in Asia olim, omnesque sacerdotes fere externarum religionum laticlaviam veste insignes fuisse; videtur cum observasse una cum patagio in figura fœminea, quæ exstat in Caracallæ nummo, quam Tristanus Dianam Alphæam esse arbitratur. Eundem ornatum mihi notavi in pervetusta Urbis Romæ imagine apud Lambecium; variis imaginibus, quæ cum Imp. Leonis oraculis editæ sunt inter Historiæ Byzantinæ scriptores; Carolo Magno, cujus effigiem publici juris fecit Paulus Petavius, & denique multis figuris, quæ exstant in Roma subterranea; quarum unam apponere visum fuit.

T. 3. Bibl.
Vindob.

Tunica quidem laticlaviam cingitur contra morem Romanorum, uti docuit Manutius; sed firmat opinionem Rubenii in explicando Quintiliano; & quod reprehendit hic in angusticlaviam, illud in laticlaviam observo; eamque posse cingi, ut purpuræ, id est clavi angusti non recte descendant, vix finit me dubitare figura laudata: Cui, ait, *laticlavii jus non erit, ita cingatur, ut tunicæ prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant. Nam infra mulierum est, supra centurionum. Ut purpuræ recte descendant, levius cura est, notatur interim negligentia*; id est, negligitur vulgo, ut clavi recte descendant, vel ut pars supra cincturam, respondeat ad amussim illi, quæ infra eam est; negligentisque eo nomine homines habentur; qui simplicissimus & verus istorum verborum sensus est. In eadem præterea Roma subterranea multæ cernuntur figuræ,

Lib. 11.
Init. c. 3.

ræ, quæ tunicas binis clavis ornatas gerunt; ita ut eadem per humeros videantur descendere; & non leve pondus adjiciant Rubenii opinioni, censentis *angustos clavos* tam à posteriore, quam anteriore corporis parte fuisse. Sed & idem vir doctissimus ex Eucherio & Sedulio *pænulas clavatas* fuisse conatur probare. Hoc non videtur obtinuisse Rep. Romana vetere; sed tamen Christianos hunc ornatum iis addidisse, docet præterea elegans pænulæ figura, quam ex eadem Aringii Roma exhibeo.

Nam duo hic clavi visuntur; estque hæc vera pænulæ figura, non quam vir eruditus laudat, uti jam docuit literatissimus Ferrarius tam in *Analectis*, quam in *Libris de Re Vestitaria*, nec non Thomas Bartholinus, vir doctissimus & Daniæ suæ lumen in commentario de Pænula.

Quod tandem ad nomen artificis, marmoris inditum, attingit; observavi sæpe illud solum in secundo casu operibus, adponi, ΜΥΡΟΝΟΣ inscribitur basi statuæ Deæ tenentis cornucopiæ, teste Choquiero in *Antiquitatibus Viennensibus*: & nonnunquam suspicabar bina nomina, quæ gemmæ antiquæ cum aliis editæ à Marco Antonio Canini adjiciuntur, ΑΠΟΔΟΔΟΤΟΥ ΛΙΘΟΥ, non significare, *pietra* ò *gemma donata da Apollo*; verum primum esse nomen artificis; alterum nomen artis, & denotare λιθογλυφία, vel λιθογλυφον id

id est sculptorem; qui non Aspasæ, ast Minervæ vultum gemmæ insculpsit. Neque enim quia in aliâ gemma, eodem vultu notabili, ΑΣΠΑΣΟΥ legitur, ambas ad Aspasiam referri debere persuasus sum. Quin potius ΑΣΠΑΣΟΥ mihi itidem nomen artificis est; galea, hasta, & ægis suadent Minervæ hanc *θεοποιώ* esse; ut jam non dicam, nunquam Aspasiam *Ἀσπασον* appellari à veteribus; & in priore galeam ornari gryphe, quod animal ejusdem deæ galeæ tribuit Pausanias.

Jam finem explicationi marmoris imponerem, nisi cum eam typographo traditurus eram, ad me forent allatæ eruditissimæ & humanissimæ litteræ Nobilissimi Viri, & gestis legationibus perquam illustris, Ezechielis Spanhemii. Cum autem à tam præclaro Ingenio non nisi doctissima soleant proficisci, parili, Lector, mecum aviditate cognosces, quæ elucidationi Homericæ consecrationis inserviunt. Male scilicet me habebat vir palliatus prope antrum basi impositus; virum maximum & in hoc studiorum genere exercitum ad miraculum usque consului, atque ejusmodi responsum tuli:

„ Quod autem tuum de viro illo basi prope antrum insistentem, & qui tibi, ut ais, crucem figit, judicium ad arbitrium meum defers, in eo utinam voluntati tuæ obsequi, aut expectationi satisfacere mihi liceret. Verum cum & alio, tum & hoc ante omnia cupiditati hac in re meæ obfuisse, meisque ad te litteris unam inde moram adlatam noris, quod neque illius marmoris ectypum aut schema haberem hic loci, neque unde nanciscerer scirem, nisi quod demum ante diem unum vel alterum in Kircheri Latio sese mihi denuo videndum præbuit. Neque ideo tamen occurrit hætenus quicquam, quod animum meum in eo, de quo quæris *ζήτημα* abunde explicet, & in quo declarando me Oedipum audacter apud te venditarem. Philosophum equidem Græcum totus viri habitus, quadrata vestis, vultus quod manibus tener, consentanea denique similibus palliatorum *σφῶν*, quæ adhuc Romæ aut alibi prostant, statuis aut iconibus, figura arguere mihi haud abs re videbatur. Quum vero operis illius artifex, pro more consueto, dicatur in eodem marmore Apollonius n. quidam patria Prienensis, ad Biantem continuo referebam statuam illam

B b

pallia-

palliatam, virum, ut nosti, primarium illius urbis decus, & cui delubrum etiam consecrassè Prienenses è Laërtio memineram. Unde nihil mirum aut insolitum videbatur, ut in eodem marmore, in quo nobilissimæ Artes ac Disciplinæ, imo ipsa rerum Natura, vario singulæ habitu ac ritu, ad commendationem Consecrationis illius Homericæ oculis usurpantur; in eodem tanti civis, magni Ionum, ut Biantis tumulo apud Prienenses insculptum, ornamentis, & inter septem Sapientes multorum iudicio præcipui, divinisque honoribus à conterraneis suis culti, effigies quoque, opportune ac decenti habitu & loco, à Prienensi artifice signaretur. Neque Faces, quæ ab utroque viri latere occurrunt, quifquam mirabitur, qui eas in Græcorum Sacris ac delubris familiares haud ignorat, iisque non Cererem solum, aut Dianam Lunamve Luciferam, quod & arguunt obvii, ut nosti, veteres nummi, aut Panem cateroquin, sed & alios Deos ac Heroas ejusmodi *δαδελχίαις ἢ λαμπροδοφείαις* frequenter ab iisdem cultos. De litera, quam vocant, Tautica, ceu cruce ansata, quæ in monumentis Ægyptiis haud infrequens à Kirchero traditur, cur eadem capiti hujus viri appensa, aut quæ Sphærica veluti addita ei machina, haud ita, ut ingenue fatear, liquet. Tripodem quidem ancum memorant Auctores, cui nomen *sapientis* aut *sapientissimi* inscriptum singulari munere Bianti concessum. Sed neque machinæ illi cum Tripode convenit, neque tripus supra caput, sed ad pedes adponi in monumentis antiquis consuetus. An ad celebre illud Biantis effatum, *Omnia mecum porto*, quidquam eadem spectet machina, tu ipse videris, qui omnia nobis præclara hujus *Σοφιστήριος* arcana, ut verus epopa, propinabis. Hæc sunt, quæ Vir Excellentissimus epistola laudata ad me misit; quæque ut erudita & elegantia sunt absque controversia; ita clare docent, multum lucis marmori accessurum fuisse, si totum se illi elucidando voluisset tradere.

Postquam tam eruditam observationem ab illustrissimo Spanhemio accepi, misit etiam Antonius Magliabequius raræ eruditionis & humanitatis vir, natusque plane ad promovenda studia, ea quæ notaverat Raphael Fabretti, absque controversia Abbas doctissimus; quæ, quia mirum quantum marmor emendant & illustrent, omittere absque piaculo

non potui. Integrum Homericæ Apotheosis argumentum huic lapidi consignatum, habes, ait, apud Kircherium in suo *Latio*; cuius explicationem ut examinare non vacat, ita in re non parvi momenti incuriam incidenter supplere in Homeri laudem, & veritatis assertionem, ac etiam ut V. C. Gisberto Cupero in eandem expositionem insudanti suppetias pro nostra tenuitate feramus pernecessarium duco. Quamobrem, totam Homeri sedentis imaginem hic repeto. quam Tab. III. alteri Bellorii sociam dedi. Hanc itaque quam ex autographo in ædibus Columnensibus Illustrissimus D. Marcellus Severolius semel & iterum mecum recognovit (ut eundem ob ingenii præstantiam & amœnorum studiorum societatem in examen omnium mearum cogitationum adhibere soleo) hanc, inquam, si cum Kircheriana conferas, in pluribus eam emendandam esse patebit. Et primo sub priori muliebri figura nos rupto marmore, ΚΟΤΜΕΝΗ, eoque suppleto ΟΙΚΟΤΜΕΝΗ, *Terram matrem, Cybelem, sive Rheam* plane & perspicue legimus: ipsi vero ΕΤΜΕΑΙΑ nescio unde emerfit; hancque ob *dulcia cantica* Homero coronam imponere fingit; quam nos *consensu totius orbis sibi traditam inferimus*. Cybeli autem seu Magnæ Matri, *capitis summi præclarum insigne*, Turrim nimirum emendatio nostra restituit, ubi apud Kircherium columna inter hanc & virum alatum stantem erecta est. Quod si Ægyptia interpretamenta cum Kircherio magis arideant, *Isidem* cum modio in capite, quam eandem cum Terra Servius & Macrobius constituunt, hic agnoscendam, retenta eadem significatione non abnuerim: & fortasse propior modio, quam turræ coronæ hic capitis ornatus dici potest; utque distinctius comprehendatur, libet cum seorsim propria magnitudine exhibere. A.

Ad latus hujus ΟΙΚΟΤΜΕΝΗΣ ei jungitur ΧΡΟΝΟΣ, sive is Saturnus sit, & æternitatem significet, quod annis saturretur, ut Cicero & Lactantius dixerunt; sive tempus, utpote alas gestans, æternitatis iridem imaginem juxta Platonem & Pythagoricos; sive cælum ipsum, unum & idem cum Saturno ex Varrone; Kircherii interpretationem effugit; quia ipse nulla significatione ΚΙΡΟΝΟΣ legit. Nos igitur cæli terræque in Homeri veneratione consensum, seu utriusque poëmatis ejusdem (qualiter n. manu suam vo-

A.

lumen gestat) aternitatem & nunquam interituram memoriam, polliceri credimus.

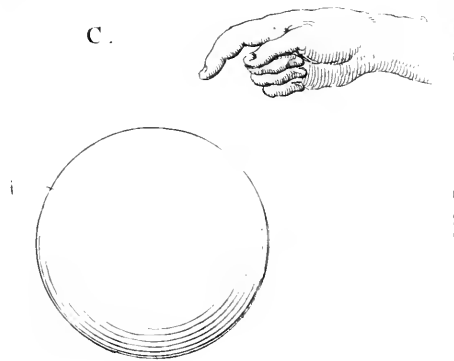
Quos Kircherius ad Homericæ sellæ latera *genios astantes Ægyptiaco vestitu & gestu, & in manu alterius flagellum ἰδιόουρον, symbolum energiæ in prostrigandis tyrannorum vitiiis, & vitiosorum hominum flagitiis*, commentus fuit, nos mulierum specie; eam quæ ad dexteram, *Iliadem*, quæ ad sinistram *Odyssæam* ex subiectis titulis *ΙΑΙΑΣ, ΟΔΥΣΣΕΙΑ*, & ex utriusque symbolis, facili nec longe petita conjectura judicamus. Ensis namque hujus Heroum gesta, & *pugnata sacro bella sub Ilio*, exprimit; prout acrostolium sive aphlasta hujus formæ, B, in alterius manu navigationes & maritimos Ulyssis errores, atque adeo ipsam *Odyssæam* demonstrat. Acrostolium, inquam, quale in maritimæ potentiæ ostentationem Tyrios in nummis usurpasse, pluries observat Vaillant in *Historia Regum Syriæ*, & præsertim in *Demetrio Nicator*; & proprie ad maris trajectus significandos Neptunum cum eodem acrostolio in manu expressum videmus tam in nummo *Vespasiani*

ni quarto apud Trifanum, quam in alio Titi apud Oifelium, Tab. 36.
pro reditu eorundem ex Oriente ad capeffendum imperium
percuffis.

Adfcribitur quoque ab auctore hujus marmoris Homeri
illud obfcure argumenti poëmatium Batrachyomachia (du-
bitantibus fane vitæ Homeri fcriptoribus, hoc eft, tam Pro-
clo, quam Auctore anonymo apud Allatium de Patria Ho-
meri in fine fuæ præfationis) ut ex muribus in imo folio vo-
lumen hinc inde arrodentibus inferitur; quod nec pariter
Kircherius advertit, Ægyptiis myfteriis, in Græco quam-
vis poëta & ftatuario evolvendis intentus.

Index inflexus verfus fubditum orbem in fecunda fascia : C.

In throno illo in extremitate ejusdem secundæ fasciæ nullæ faces, sed apices huic similes tornatiles. D.

D.

Facies ejus, quam flaminicam Kircherius vocat, eodem throno insistente ita se habet. E.

E.

Tauro illi gibboso & monstrosæ, ut videtur, figuræ, fig. 522. milem vide in nummo Gordiani III. apud Tristanum.

Ima fascia, in qua nomina illa ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ, ΧΡΟΝΟΣ, &c. latior est; ita ut quatuor hæc nomina, ita ut vides subdita capiat, & in voce illa ΑΡΕΤΗ versus desinit:

A P E T H
M N H M H
Π Ι Σ Τ Ι Σ
Σ Ο Φ Ι Α.

Hæc à doctissimo Abbate notata misit ad me Illustris Magliabequius; cujus eruditionem, virtutem, & humanitatem singularis exempli ut admiror, ita publice ei nec non Raphaëli Fabretti gratias habeo, quod me monere tam præclara,

clara, & Kircherio, cujus fidem secutus eram, omiſſa, voluerint. Ut enim facili patet opera, totus terrarum orbis (nam, docente Aliano, ejus poëmata linguam in vernaculam translata Indi etiam Perſarumque reges canebant) Homero, veluti poëtarum principi coronam imponit; *Tempuſque* teſtatur carmina ejus non iri abolita, vel a bello Trojano primum certam fidem temporibus conſtitiffè. Nam Cybelem terram eſſe, & turritam coronam gerere ex Ovidio, Arnobio, Servio, aliisque, nummis, marmoribus docuerunt eruditi. Inde ipſa Dea *πυργόφειρα* Græcis, *turrिता* Propertio, *turrigera* Statio, & Claudiano vocatur. Hæc tamen corona nihil commune habet cum illa, quo eadem dea ornata eſt in nummis Lucillæ, Severi, & Julię Mamææ apud Triſtanum. Nam pinnis murorum diſtinguitur, noſtra vero tantum in altitudinem exſurgit, adeo ut *turrifera* non poſſit jure vocari quam Cybeli tribuit Naſo:

At cur TURRIFERA caput eſt ornata corona?

An Phrygiis turres urbibus illa dedit?

Ego enim *turriferam coronam* exiſtimo murorum pinnis ornari, vel turribus integris, qualem obſervavi in nummo Claudii apud Seguinum & in Lepidi, Antonii, Auguſti apud alios; illam vero quæ dex capiti imponitur, non incommode *turritam*, & cum Græcis *πύργον* poſſe appellari. Lucianus Deæ Syriæ tribuit *κεφάλαιος ἢ πύργον ὅτι τῆ κεφαλῆς*; & matronæ nupturæ *coronam turritam* Lucanus, quæ forte in altitudinem exſtructa, & ſimilis fuit illi, quam Juno in Samiorum ære gerit apud Triſtanum, qui poteſt videri. Sic Hieronymus Epistoſa ad Demetriadem, ſcribit eam in ſæculo, *alienis capillis turratum verticem ſtruxiſſe*; & Nazianzenus vetat mulieres ita ſe exornare;

Μὴ κεφαλὰς πύργῳ τε νόθοις πλοκάμοις.

His ex locis patet utique, *πύργον*, & *turratum verticem* ex capillis in altitudinem exſtructis factum eſſe, ideoque noſtram illam propter altitudinem *turritam coronam* optime vocari; qua, ut hoc addam, alia deæ complures præter Cybelem ornatae ſunt; ut Cybele & Diana Ephelia in Mytilenæorum, Proſerpina in Sardiæ, Furia in Philippi Cæſaris apud Abbatem Seguinum; & Magna Mater in Magnæſiorum nummis apud Patinum: quod multis in ſuper exemplis docere facili opera, ſi id ageretur,

poi-

Lib. 12.
cap. 48.

Lib. 4.
Faſt.

Paſ. 52.

Lib. 2.

Tom. 1.
P. 738.

possem. Notandum præterea Scaligerum ad Festum commentari, Lucanum loco modo laudato, *tutulum* describere; verum cum Varro *tutulos* exponat *crines convolutos ad verticem capitis*; & Festus *capitis ornamentum, quod fit vitta purpurea innexa crinibus in altitudinem exstructum*, ego illi opinioni manus dare necdum potui. Nam, quemadmodum ex verbis laudatis luce meridiana clarius patet, *tutulus* fiebat, quando *πλέγυρα* vel naturalium vel adscititiorum crinium, vitta innexa sibi invicem in vertice imponebantur, & ita caput multis compagibus exstruebatur; uti, ni fallor, videre licet in nummo Heroinæ Juliæ Proclæ, quem vulgavit Seguinus; at contra Lucanus plane coronam describit:

Turritaque premens frontem matrona corona

Tralata vetuit contingere limina planta,

cui, ut docui, utpote longe aliæ, nihil commune cum tutulo, quem Nazianzenus & Hieronymus ante oculos habent, fuit. Atque hic tandem finem commentario meo imponam; & si nonnunquam aliena admiscui; scias, Lector, Homerum me imitatum esse, qui sæpe ἐπεσόδα poematibus suis interposuit; Homerum, inquam, quem de Heroum gestis τὰ ἐξέστατα scripsisse, memoriæ mandat Synesius; cui Scholiastes ejus Nicephorus narrat non secus ac Æsopo & Hesiodo venisse σφίαν σὺν ἀργυρῇ ἀπὸ τοῦ ἄνω Πηνειῶας; cui *altam mentem* tribuit Claudianus in laudibus Serenæ Reginæ, quemque tantum admiratus est Theocritus, ut canat se *Musarum ἐργίθας* five Poëtas odisse

— — ὄσι πῶτι Χῖον αἰοιδόν

Ἀντία κερκύζοντες, ἐτώσια μορθίζοντι.

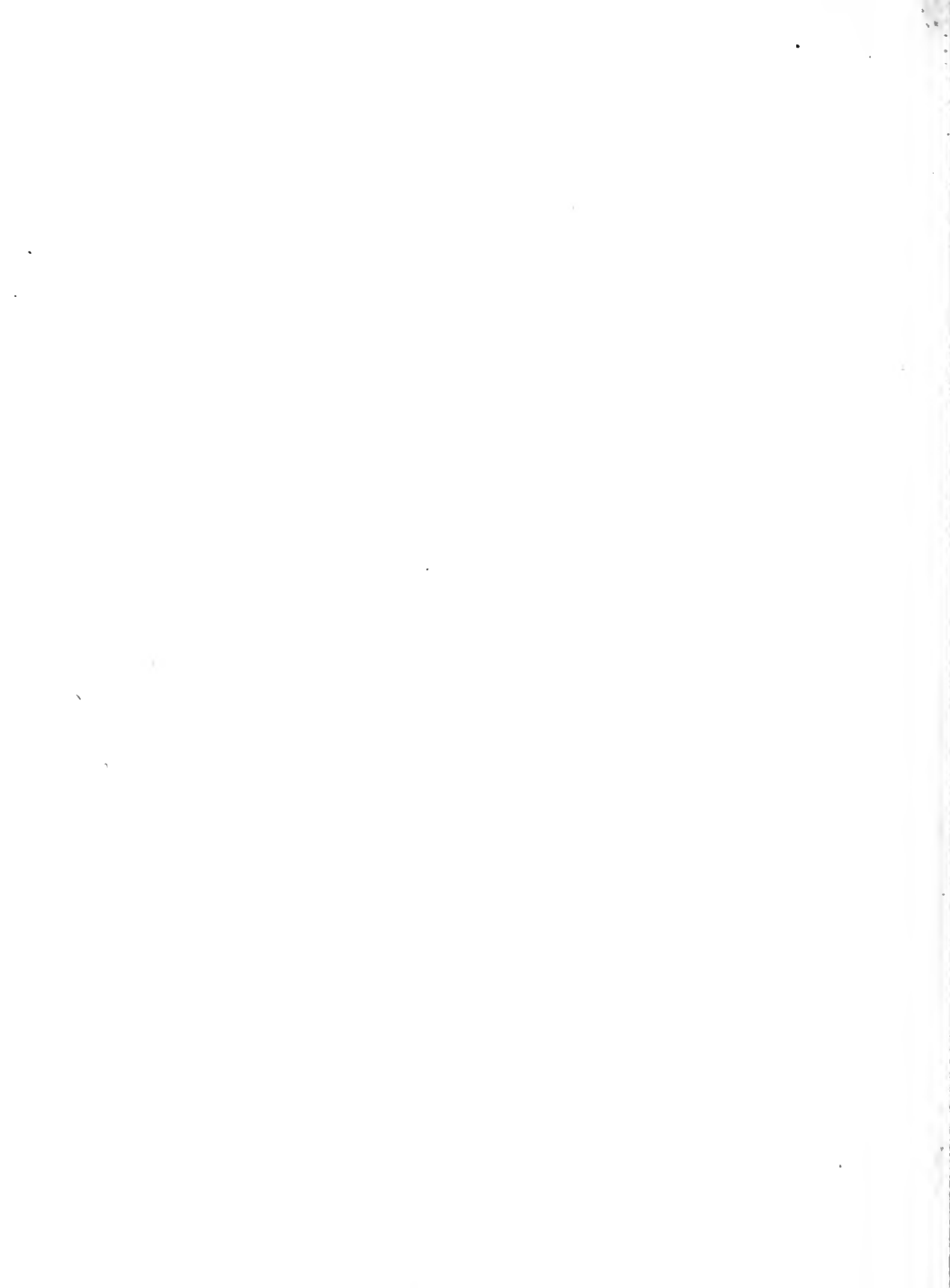
— — quicumque contra Chium vatem

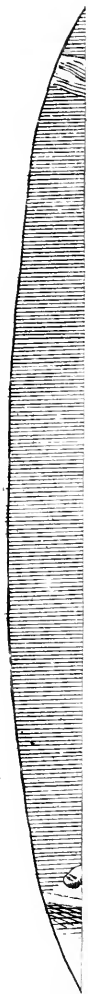
Ex adverso stridentes, incassum laborant.

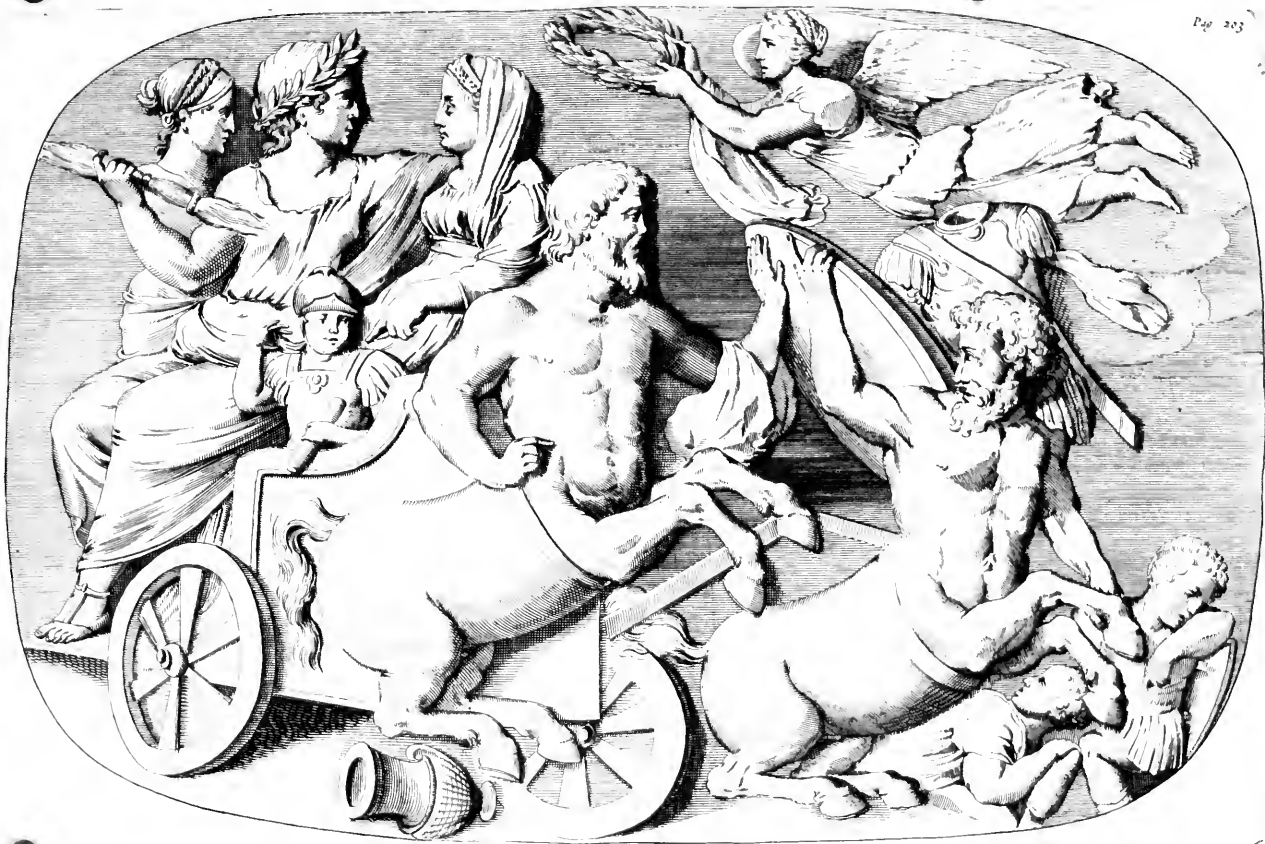
Exc.
Calv.

EXPLICATIO
GEMMÆ
AUGUSTÆÆ.

E X P L I C A T I O

G E M M Æ

A U G U S T Æ Æ.

Isit ad me insigne antiquitatis depositum, vel ectypum gemmæ antiquissimi operis celeberrimus idemque doctissimus vir Joannes Georgius Grævius; & simul rogavit, quæ mea esset de tam illustri vetustatis, ut sic loquar, spolio sententia. Et quanquam multis argumentis edoctus sim, neminem melius viro

tam exquisita eruditione prædito tot ænigmata vel certius explicare posse, morem tamen illi gessi, misique quæ putabam sufficere & epistolæ, & gemmæ explicandæ. Sed idem postea, ut fere fieri amat, argumentum retractanti, nonnulla sub manum, ut est τὸ λεγόμενον, nata sunt; quæ si publica donarem luce, rem me non ingrati lectori æquo, & antiquitatis studium æmulanti facturum nescio qua animi divinatione persuasus sum. Cernitur igitur in gemma, uti clarius ex ectypo patet, currus à binis centauris tractus. Insidet illi juvenis laureatus, tunicam & togam vel pallium indutus, & manu dextra fulmen tenet. Adsidet ipsi matrona gravis vultu, posterioremque capitis partem velo tecta; colloque ejus juvenis laureatus manum sinistram imponit. Hinc adstat in ipso curru puerulus galea ornatus, thoracem indutus, manu sinistra baculum tenens, illinc virgo adulta fere & vultu modestissimo. Superne advolat figura muliebris alata coronam protendens. Ante centauros jacent bini homines armati; unusque eorum eos quasi calcat & proterit, tropeum tenet vel humeris impositum, sive ut ex antiquiore gemmæ ejusdem ectypo, quem apud præstantissimum Heinsium vidi, patet, trabi quam brachio tenet, gerit, ac ambo ingentem clypeum manibus sustentant, tandemque prope currum cantharus, vel vas elegantis formæ. Quan-

rum autem & Grævio & mihi videtur, currui insident Augu-
 stus & Livia, illisque adstant Octavia & Marcellus; vel Julia
 atque Tiberius. Scilicet triumphantes solebant utriusque
 sexus liberos parvos currui triumphali imponere: Appianus
 triumphum in genere describens, libro de Bellis Punicis;
 Ἐπιτεταύσθη δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἄρμα παῖδες τε καὶ παρθέναι, καὶ ἐπὶ τῶν παρθέ-
 ρων ἑκατέρωθεν ἤθησαν συλλοαίς. *Vehuntur eodem currui pueri virginesque &*
in funeralibus equis adolescentes consanguinei. Apud Tacitum Germa-
 nici Cæsaris currus *quinque liberis onustus est*: apud Capitolinum
 Cap. 12. Lucius Verus & M. Antoninus Philosophus *in triumpho liberos*
 Ant. Phil. *Marci utriusque sexus, secum vexerunt, ita tamen ut & puellas virgines*
veberent: & libera rep. P. Æmilius Paulus *in aureo currui trium-*
phavit cum duobus filiis utroque latere adstantibus, uti loquitur Eutro-
 pius: quanquam Livius narret currum ejus secutos fuisse
 Lib. 4. duos filios Q. Maximum & P. Scipionem in adoptionem aliis
 Lib. 45. cap. 40. *datos*; minorem vero eorum, quos solos nominis, sacro-
 rum, familiæque hæredes retinuerat domi, quinque diebus
 ante; majorem triduo post triumphum decessisse; quos præ-
 textatos currui vehi cum patre, sibi ipsis similes prædestinantes triumphos,
 oportuerat; & Valerius Maximus scribat alterum tantum in currui
 triumphali fuisse conspectum. Editus insuper nummus est aureus
 Ducis Arschotani, in quo Antoninus Pius currui triumphali
 à quatuor æquis tracto cum duobus ex Faustina liberis
 insistit. AUGUSTUS fulmen tenet, repræsentatque pro-
 culdubio Iovem, quem cum esse ad adulationem proni ne-
 potes Romuli non verebantur scriptis suis testari. Scilicet jam
 pater ante videre sibi visus fuerat *filium mortali specie ampliorem,*
cum fulmine & sceptro, exuviiisque Iovis Opt. Maximi ac radiata corona
super laureatum currum, bis senis equis candore eximio trahentibus; uti
 narrat Suetonius; cujus verba vel ideo integra adscripsi,
 quia in mendo mihi cubare videntur, & vix perspicere pos-
 sum, quo sensu dicatur *laureatus currus*, & cur τὸ *currum* non
 jungatur voci *trahentibus*. Notum quidem est triumphales cur-
 rus *deauratos, aureos, eburnos* dici, sed auctorem *laureatorum* præ-
 ter Suetonium novi neminem; & bona fide ignoro, num un-
 quam triumphantium currus laureis fertis fuerint ornati. In
 codicibus Fulvii Ursini legitur *deauratum*; suspicabarque non-
 nunquam unam vocem propter literarum similitudinem al-
 teram absorpsisse, & scribi debere; *ac radiata corona super lau-*
reatam,

reatam, deauratum currum; vel, super lauream; quomodo sensus longe erit clarior, & verba cohærebunt melius, quia hiulca plane sunt bis senis equistrabentibus. Sic radiata & laurea ornatus corona occurrit Cajus Cæsar, Augusti adoptivus filius in nummo Smyrnæorum apud Trifanum; Nero in Rhodiorum apud Patinum; Antoninus Caracalla & Alexander Severus apud Octavium Stradam. Iovis igitur FULGURATORIS, vel FULMINANTIS, ut in Ins. vetustis appellatur, specie sedet Augustus, Jupiterque à veteribus etiam appellatur; Auctor Consolationis ad Liviam;

Tom. 1.
Cap. 6.
Thef.

Nata quod es alte; quod fœtibus aucta duobus

Quodque etiam MAGNO consociata IOVI.

id quod variis locis facit etiam Ovidius. Unde nihil mirum, fulmen ipsi ab eodem poëta tribui;

Lib. 1.
Tr. El. 3.
V. 128.
El. 4.
V. 78.

Parce precor: FULMEN Q. tuum fera tela reconde

Heu nimium misero cognita tela mihi!

Lib. 2.
El. 1.
V. 35. &

alibi;

Ignoscant augusta mihi loca, Dique locorum

Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.

alibi.
Lib. 2.
Trif.
V. 179.
Lib. 1.
Tr. El. 1.

Et mox arma, ac ignem appellat;

Me quoque quæ sensi fateor IOVIS ARMA timere:

Me recor infesto, cum tonat, IGNE peti.

quæ sane insignis est adulatio, & Augustum alterum Iovem facit. Sic elegantissime Seneca Timagenem Historicum, appellat *fulguritum*: quia Augustus ipsum domo interdixerat, illique erat iratus propter liberiora in ipsum, uxorem & domum totam dicta: *Nemo amicitiam ejus extimuit, nemo quasi FULGURITUM refugit: fuit qui præberet tam alte cadenti sinum.* Ut igitur irato Augusto tanquam Iovi fulmen tribuitur, ita & idem ipsi convenit hostes, ut in gemma repræsentatur, debellanti: quia Opt. ille Maximus Deus primum dicitur fulmen sumpsisse, cum gigantes puniret & dejiceret; Ovidius;

Jupiter est juvenis, juveniles aspice vultus;

Aspice, deinde manu fulmina nulla tenet.

Fulmina post ausos cælum affectare gigantes

Sumpta Iovi; primo tempore inermis erat.

L. 3. Fab.

Quo pertinet duces non modo fulmina appellari, ut Scipiones à Lucretio & Virgilio; verum etiam dici tonare & fulminare,

Lib. 4.
Geor.
cxxx.

minare, quando bella gerunt, & hostes, ut in gemma Augustus, calcant; Virgil.

— — *Cæsar cum magnus ad altum*

Fulminat Euphratem bello — —

ubi alii Cajum Cæsarem genitum Agrippa & Julia intelligunt; alii ipsum Augustum; qui & in curru nostro fulminans sedet. Hos vera tradere, & nullum alium quam Augustum ipsum, A. V. C. 724. finito bello Actiaco, Asiam, quæ à partibus Antonii Triumviri steterat, in suam potestatem redigentem, designari à Virgilio pulchre docet vir Eruditissimus, & tam in Patribus, quam profanis auctoribus nec non antiquis nummis & inscriptionibus versatissimus

D. ff. 2.
cap. 13.

HENRICUS NORIS in Illustratione Cenotaphiorum C. & L. Cæsarum. Sic Latinus Pacatus eodem sensu *fulmen* Imperatori tribuit: *Si qui forte sunt barbarorum, qui nondum virtutis tuæ fulmen exceperunt, nominis terrore percussi ac veluti afflati quiescant.*

L. 35. 12.

Lib. 4.
Ep. 21. &
Lib. 6.
Ep. 23.

Cap. 5.
Th. T. 3.

Jam olim Apelles Alexandrum Magnum, ut pateat ejusmodi adulationes vetustas esse, *pinxit fulmen tenentem in templo Ephesiae Dianæ viginti talentis auri*, teste Plinio. Domitianus illud in ære gerit apud Erizzum; ipsique tribuit Martialis. In nummo Antonini Pii Minerva idem à Vulcano petit vel accipit, ut scilicet Imperatori tanquam alteri Iovi donet, apud Patinum; Liciniusque in alio apud Tristinum fulmen manu tenet: & Caligula, Suetonio teste, conspectus est plerumque aurea barba fulmen tenens ac fusciam aut caduceum deorum insignia. Atque ut Augustus Jupiter appellatur, ita & Gorgias Leontinus Xerxem vocavit Περσῶν Ζῆνα; quod nondum satis perspicio quare carpat Dionysius Longinus; maxime quia Auctor libri de Mundo memoriæ mandat Persarum regem Δεσπότου ἡ Θεῶν appellari solere, Curtiusque & alii testantur deorum eos honoribus cultos esse; Post Augustum vero aliis etiam Imperatoribus vel *Iovis* nomen datum est, vel eo venerunt arrogantia, ut ipsi illud una cum insignibus sumerent. Caligula se ipse IOVEM LATIALEM vocavit; in templo Hierosolymitano statuam suam *poni sub nomine Iovis Optimi Maximi*; vel ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΕΟΥ, id est, *Novi Iovis presentis sive manifesti*, voluit; uti narrant Suetonius, Hieronymus, Philo & Zonaras. Domitianus *Jupiter Ausonius* Statio appellatur, & Martialis illi tam strenue adulatur;

Lib. 3.
Syl. 4.

*Ad cenam si me diversa vocaret in astra
 Hinc invitator Cæsaris, inde Iovis:
 Astra licet propius, pallatia longius essent,
 Responsa ad superos hæc referenda darem:
 Quærite, qui malit fieri convivæ Tonantis
 Me meus in terris JUPITER; ecce, tenet.*

Lib. 9.
 Ep. 92.

atque in Inscriptione apud Zamoscium JUPITER DOMI- In Anali
 TOR ORBIS TERRARUM. CENS. P. P. P. si modo
 genuina illa est, vocatur. Trajano mortuo videtur, idem
 honos habitus fuisse; uti patet ex marmore antiquo apud P. XI.
 Gruter.

I. O. M.
 T R A I A N O
 P R O. S A L U T E. I M P.
 A N T O N I N I
 E T
 M. A U R E L I. C A E S
 M I L I T E S. C O N S I S T E N T E S.
 M U N I C I P I I
 P O S U E R U N T.

nisi vel Iovi dederint Trajani cognomen; vel potius particu-
 la copulativa, ut sæpissime fieri solet, subintelligatur. Ha-
 drianus in nummo apud Scaligerum & Spanhemium, ap-
 pellatur ΚΑΙΣΑΡ ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ, mutuatus
 illud cognomen proculdubio à Iove Olympio. Neque aliter
 cum Thasii, Amphipolitæ, Abydeni, & Smyrnæi, ut vi-
 detur, appellant in Inscriptionibus Antiquis, quas diligen-
 tissimus & doctissimus Græciæ peragratior Sponius edidit; &
 ludi Smyrnæ agitati *Olympia Adriani*, teste Philostrato dicti P. 530.
 sunt. Similiter in Ephesiorum ære apud Spanhemium Com-
 modus appellatur, ΑΥ. ΚΑΙ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΚΟΜΜΟΔΟΣ:
 atque ut Tristanus censet JUPITER JUVENIS, utque
 jam diu est quod animadverteram, & ad amicos miseram in
 alio apud Patinum, qui & ita explicat in Itinerario, JUPI-
 TER EXSUPERANTISSIMUS; quod Iovis veri cogno-
 men servat Inscriptio antiqua Ultrajecti reperta; & jam à
 Grævio edita;

I O V I.

I O V I . O . M . S U M M O
 E X S U P E R A N T I S S I M O
 S O L I . I N V I C T O . A P O L L I N I
 L U N A E . D I A N A E . F O R T U N A E
 M A R T I . V I C T O R I A E . P A C I
 A N T I S T I U S A D V E N T U S
 L E G . A U G . P R . P R .

D A T .

Pertinaci coloniam Helviam templum exstruxisse eumque vocasse IOVEM OPT. MAX. HELVIUM ex nummo conatur probare Tristanus; quanquam nihil causæ videam, cur non & ipse Jupiter possit intelligi; & ex interpretatione ejusdem viri eruditissimi in alio P. Cornelius Saloninus Valerianus Cæsar JUPITER CRESCENS dictus est. Et tandem Diocletianus non modo IOVIUS dicitur, uti ex Inscriptionibus antiquis, Panegyricis & Lactantio constat, illudque cognomen ad successores Galerium, Maximinum, Licinium aliosque transmisit; sed etiam *Jupiter* appellatus est, uti ex nummis aliisque monumentis docuit omnis antiquitatis peritissimus, & Legationibus gestis Illustris Ezechiel Spanhemius. Verum ut Augustus Iovis Fulminantis, ita & Livia *Junonis* habitu sedet; quia scilicet mortalem Deo conjugem dare nefas erat. Non aliter eam vocat Ovidius;

Lib. 3. ex
Eon. EL. 1. *Cum tibi contigerit vultum JUNONIS adire,*

Fac sis personæ, quam tueare, memor.

Paulo ante *Veneris* eam formam, *Junonis* mores habere, solamque dignam esse repertam toro cælesti cecinit; & Octavius Falconerius æreum laudat nummum, cujus in anteriori parte circa caput Liviæ ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ, in averfa vero, quæ Juliæ Augusti filia caput habet, ΙΟΥΔΙΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ occurrit. Sic Octaviæ adulatur nutrix apud Senecam,

— tu quoque terris

Altera Juno, soror Augusti,

Conjuxque, graves vince dolores.

Liviam autem Junonem referre patet ex diademate, atque velo, quo posterior pars capitis velatur. Nam Junonem Maximam, ut Senecæ vocatur, plane describit ita Martianus Capella: *Hujus suggestui Junonis subditus confessus, haud indecenter ornatus, ipsa vero TECTO CAPITE, lacteo quodam callymna-*

Lib. 1. de
Nupt.
Phil.

*lymmate prænitebat. Cui GEMMIS INSITUM DIADEMA PRECIOSIS: nam neque Scythidis wireta, nec Cerauniorum vibrans fulguransque lumen, nec flucticolor hyacinthi credebatur abesse profunditas. Sed totum illud SERTUM CAPITIS FULGURANTIS Thaumantias obtulisse Reginae cælitum ferebatur. Sic JUSTITIA in nummo Juliae vel Liviae Augustae apud Æneam Vicum diadema gerit, & Æternitati nec non philologiæ in deorum ordinem adscribendæ tribuit idem Martianus. Altera divinitatis nota est; pars posterior capitis tecta; qualis LIBERA vel Proserpina; Cybele five Juno in Sardoniorum apud Seguinum; Ceres in Panormitanorum nummis apud Parutam; DIVA PAULINA: DIVA MARCIANA: C. JULIUS CÆSAR inter deos relatus, ne quis forte pontificem respicere ornatum illum existimet, Faustina, Constantius Chlorus & Constantinus Magnus apud Tristannum, aliique apud alios dii, Augustave occurrunt. Quin & ipse Jupiter non aliter describitur Martiano: *Tunc Jupiter publica & quæ senatum contracturus assumit indumenta percipiens, apponit primo vertici regalis ferti flammantem coronam, contegitque EX POSTICIS CAPUT QUODAM VELAMINE RUTILANTE, quod ei præsul operis Pallas ipsa texuerat: Augustus in Tiberiana gemma consecratus, & forte Iovem, cujus cum exuviis ac radiata corona eum in somno viderat pater Octavius, referens, velum capiti circumpositum habet; & tandem, uti tradit Fulgentius, velato capite Junonem ponunt, quod omnes divitiæ sint semper absconsæ: qui locus, licet ratio longe petita videatur, docet Junonem ita ornatam incedere. Neque tamen perpetuo Imp. qui inter Deos relati sunt, capitis posteriorem partem velatos fuisse multi nummi evincunt. Divus Romulus (ne quid de laureatis & radiatis dicam) filius Maxentii, capite plane nudo conspicitur in nummo apud Tristannum & Patinum: de quo quid sentiam, facere non possum, quin supponam. Eruditis igitur Antiquariis manus dare nequeo, qui rotundum ædificium, conspicuum in averfa arca, templum Romuli esse contendunt; cum omnia evincant mausoleum potius vel monumentum, in quod relliquiæ ejus illatæ sunt, repræsentari. Ducit me eo vox MEMORIA, quæ numismati laudato inscribitur; quamque frequenter sepulchrum denotare monuerunt viri doctissimi: deinde**

Lib. I.

de aquila culmini ædificii in Patini nummo imposita, quæ animas Imp. in cælum, testibus Dione, Herodiano & plurimis monumentis antiquis, vehere putabatur; tandem structura ipsa, quæ magis sepulchrum, quam templum refert: utpote nullis statuis, columnis, aliisve rebus, quibus ædes sacræ decorari solent, ornata. Præcipuus autem mihi opinionis hujus fons, alius patris Maxentii nummus; cujus una in area conspiciendum sese offert ipse IMP. C. MAXENTIIUS. P. F. AUG. laureatus; in altera sumptuosissimum templum cum figura in eo feminuda galeata hastam tenente, nec non inscrip. CONSERV. URB. SUÆ. Neque enim bene arbitror Goltzium hinc epitheton Romæ expiscari, & censere eam appellari *Conservatricem urbis suæ*; aliumque virum doctissimum recte notare, Maxentium sese vocare CONSERVATOREM URBIS SUÆ; quia ita, Roma Romæ diceretur conservatrix; & Maxentius, quod nequaquam verisimile, sibi ipse vivus vidensque templum exstruxisset. Verum Romulus à patre fuit consecratus; uti vel ex inscriptione nummi patet; DIVO ROMULO. N. URBIS. CONS. id est, *nostræ urbis conservatori*; quomodo Diocletianus, Maximianus, & Constantius, CONSERVATORES URBIS SUÆ vel CARTHAGINIS appellantur: & Caracalla in lapide antiquo dicitur *aquam in SACRAM URBEM SUAM perducendam curasse*. Necdum enim probare possum eorum sententiam qui CONS. interpretantur CONSULEM, non modo in his, verum etiam in aliis nummis. Nam post Posthumum, Claudium, Numerianum, Diocletianum & Maximianum, quorum in nummis subinde occurrit, raro titulus CONSULIS Romanis Imp. datur; deinde ille per Cos. vel unum C. ut in nummo Commodi apud Joh. Vaillant, solet designari; vel si duo sunt, per Coss. (uti in lapide Genevensi, quem cum aliis elegantissimæ Genevensis Urbis descriptioni subjunxit Jacobus Sponius MESS. pro *Menses*, occurrit) sive etiam per Cos. quemadmodum ex Inscript. antiquis patet & nummo C. & L. Cæsarum, quem vir doctissimus Henricus Noris exhibet in laudato modo opere. Adeo ut ego quovis pignore contendere paratus sim, CONS. nunquam in nummis *Consulem*, sed semper *Conservatorem* vel *Conservatricem* denotare. In Gallieni numismatis legimus: SOLI CONS. AUG. DIANÆ CONS. NEPTUNO
CONS.

CONS. AUG. &c. In Saloninæ JUNONI CONS. AUG. quæ
 si quis per *Consulem* interpretari velit, næ ille profecto ab
 omni humanitate alienus foret. Et quanquam non ignorem
 in Inscriptionibus *CONS.* interdum Consulatum vel
 consulem denotare, tamen nihil tale in nummis unquam
 observatum mihi fuit. Nam hic titulus frequentissime diis
 tribuitur in nummis atque inscriptionibus; & integer legitur
 in ære Pertinacis, IANO CONSERVAT. in Julia Ma-
 mæ, JUNO CONSERVATRIX, & Trajani, CON-
 SERVATORI PATRIS PATRIÆ; ubi Jupiter Impera-
 torem protegens intelligendus est. Et si quis forte existimet
 aliam rationem deorum, aliam Augustorum esse, is, uti
 spero, alia omnia sentiet, si velit ad examen revocare ea
 quæ modo commentatus sum, & aliud illustre exemplum
 diligenter inspicere. Nummus est Aureliani apud Trista-
 num; & in ejus una area cernitur juvenile caput comatum, Tom. 3.
 & SOL DOMINUS IMPERII ROMANI; in altera
 Aurelianus stans, sceptrum tenens, & pateram aræ inver-
 gens, nec non, AURELIANUS. AUG. CONS. Vir
 doctissimus *Consulem* explicat: arbitraturque hæc omnia ita
 jungi debere: *Aurelianus Augustus consul Sol Dominus imperii Roma-*
ni: ut docerent eum esse consulem & Solem imperantem
 Imperio. Verum elegantior longe hujus nummi sensus est;
 nec dubito, quin hinc Sol, licet radiatus non sit, dicatur Pag. 34.
Dominus Romani Imperii; quomodo idem DOMINUS appel-
 latur in Inscriptione veteri apud Gruterum: inde vero Au-
 relianus, tanquam deus in terris, & Solis quasi vicarius,
 ejusdem Imperii CONSERVATOR; quia illud regebat,
 & ab hostibus vindicabat, conservabatque; unde in alio
 nummo dicitur RESTITUTOR ORBIS. Imo diu ante
 Aurelianum & Romulum aliosque eorum temporum Impe-
 ratores, Augustus eodem titulo in nummis ornatur; ut,
 S. P. Q. R. PAREN. CONS. SUO. id est, *Parenti, Con-*
servatori. Verum, ut ad institutum redeam, eodem cum
 Augusto & Livia curru vehuntur, ut Grævio videbatur, Mar-
 cellus & Octavia Augusti soror Marcellique mater. Hoc
 quamvis probabile admodum sit, suspicabar tamen nonnun-
 quam, Tiberium & Juliam potius representari. Sculpta sane
 hæc gemma fuit post A. V. C. DCCXVI. quo Livia matrimo-

monio Neronis abducta in penates Augusti transit; cumque Octavius ejus nec non Octaviae pater obierit A. DCXCIV: & Octavia ante fratrem, qui in lucem editus est A. DCXCI. genita possit videri, quia Suetonio priore loco recensetur, sequitur Octaviam fuisse annorum fere triginta; quam aetatem curru prope Augustum insistens virgo nequaquam repraesentat. At si tamen, neque enim ferram recipere meum est, Octaviam quis exhiberi existimet; poterit illa, ut diis dii jungantur, Minervam repraesentare, Marcellus vero vel Tiberius Martem. Illa enim, ut foemina prudens, & ἡπὶ κἀλλὴ πούτω σεμνότις ἢ νῦν ἔχουσα Plutarcho describitur in Antonio; eoque forte nomine templum meruit Corinthi, cujus meminit Pausanias; Ἦπερ ἡ πύλῳ ἀγορῶν ἐστὶν Ὀκταβίας ναὸς ἀδελφῆς Ἀυγούστου βασιλευσσοῦ Ῥωμαίων μὲν Καίσαρος τὸ οὐκ ἐπί τῳ Κορίνθου τῷ νῦν; *Ultra forum Octaviae aedes est Augusti sororis, qui Casari, à quo est restituta Corinthus, in imperio successit: nisi fuerit ab Octavia exstructum; quo sensu Metelli aedes, Antoniae templum, & Pompeji Magni aedes apud Plinium occurrunt. Puerulus autem Martem juvenem videtur repraesentare, quia totus armatus est, & in eum Livia tanquam spem Imperii Romani & PRO-PUGNATOREM digitum intendit. Et si Tiberius ille est, virgo vero Julia, immane quantum consortium hoc deorum illustratur; quia ut Minerva Iove, ita Julia Augusto; ut Mars Junone, ita Tiberius Livia A. V. C. 712 (unde patet aetatem valde convenire, cum Marcellus natus sit A. V. C. 708) genitus est. Premit autem baculum manu, in signum proculdubio imperii, vel ut indicarent eum ducem Romanorum exercituum futurum. Similem Aglibolus vel Malachbelus Deus tenet in marmore apud Sponium in Miscellaneis eruditae Antiquitatis: nec alium forte, sed argenteum, teste Floro, habuit bello servili Athenio Pastor: nisi tamen sceptrum, quod fuit instar hastae, significetur. Currus praeterea triumphalis non est, ut fere in nummis repraesentatur, rotundus, vel ut Zonaras loquitur ἐς πύργου περιφέρειας ἑξέτερας; sed oblongus & posteriorem partem apertus; non secus ac ille, ex quo Tiberius in gemma Augustea apud Rubenium descendit; priusquam forte in Capitolium flecteret, se praesidenti patri ad genua submittere volens; uti fere loquitur Suetonius. CENTAURI, qui curru juncti sunt, dubito num indicent Augustum ful-*

Lib. 35.
cap. 5. &
10. 1. 34.
cap. 8.

Lib. 3.
cap. 19.

Cap. 20.

minare in Brutum & Cassium; vel certe uti ex armis patet, milites Romanos, qui eorum partes sequebantur. Verum hoc si sensit sculptor, una cum Floro, Manilio, Ovidio, Lucano campos Philippicos Thessaliæ, in quibus victus est Cn. Pompejus Magnus, & campos Philippicos Mæcedoniæ vel Thraciæ, in quibus adversam fortunam partibusque suis exitiabilem experti sunt Cassius & Brutus, videtur, quia centaury Thessaliæ proprii sunt, confundere. Res autem scitu non indigna est, quando primum Romani in nummis suis vel gemmis aliisve monumentis expresserint centauros currubus vel deorum vel triumphantium junctos. Thessalia ut fabulantur, semiferos hos produxit indeque persuasus sum morem hunc originem suam debere victoriæ C. Julii Cæsaris Thessaliæ. Exstant enim apud Ursinum in Gente Aurelia nummi; cujus una in area cernitur caput muliebre galeatum, cui alæ affixæ sunt, & C O T A: in altera vero, currus cum agitatore tractus à binis centauris laureæ ramos sinistris manibus, dextris bacillos vel aliud quid gerentibus. Fatetur doctissimus Ursinus sibi obscurum esse, quo pertineant bigæ centaurorum signatæ: at mihi hic Julii de Pompejo victoria, quam in campis Thessaliæ Philippicis obtinuit, videtur designari. M. enim Aurelius Cotta cum cos. fuerit A. V. C. D C L X X X. vivere adhuc potuit (nisi alterius nomen in nummo legatur) A. D C C V. quo Thessalia funesta Magno fuit; & ut amico atque necessario, quemadmodum ex Suetonio constat, Cæsari honorem haberet; nummos signavit animali quidem fabuloso, sed quod Thessaliæ originem debebat. Quin & nummos hos percussos auguror statim post victum Pompejum, cum nondum decreto Senatus permissum Cæsari foret iis vultum suum, quod proculdubio alias fecisset Aurelius, imprimere. Ut enim narrat Dio post tam celebrem victoriam, varios Cæsari Senatus honores detulit, vocaveruntque *πατέρι τε αὐτὸν τὸ πατερίδου, ἢ ἐς τὰ νομισματὰ ἐνεχάροξαν*; *patrem patriæ, & ipsius imagine pecuniam signarunt*. Atque inde hoc ad alios transiit; ut ad Augustum, quemadmodum ex gemma patet. Cernuntur etiam currubus juncti in Domitiani & Trajani nummis apud Trifanum & Patinum; qualem se in Gaza Farnesiana conspexisse testatur Illustri Spanhemius. Bacchum atque Isidem curru insiden-

Lib. 44

tes trahunt in Juliae Severi nummo, quem edidit præstantissimus & vita longiore dignus Sequinus. Quin & Apollini consecrati sunt, uti constat ex Gallieni Imperatoris nummis; in quibus centaurus sagittarius, vel temonem & globum tenens cernitur cum Ins. APOLLINI CONS. AUG. quomodo non puto explicari debere Manilii versus;

Et Phæbo sacer ades, & una gratus Iaccho

Crater, & duplici centaurus imagine fulget.

Nam Poëta signa caelestia describit, & post navem Argo sequi canit *alitem* (scribendum enim *ales* cum melioribus Codd.) *Phæbo sacrum* sive corvum; prope ipsum esse vel simul cum illo oriri Craterem & Centaurum. Quid autem CANTHARRUS, vel vas ansatum prope currum jacens significet, licet difficile dictu sit, arbitror tamen eum indicare Centauros *divopotas* & vino deditos esse, uti satis constat ex fabulari historia; nuptiis Pirithoi & Deidamiæ, nec non Euripide canente, *Θιάσον ἰππολόταν κεντάυρων* venire *ἤτι δαίτη τῶν θεῶν ἡσπιτέες τε βάρυς*.

V. 1059.
Aulid.

VICTORIA autem superne advolat coronam lauream imponere volens vel Liviae vel potius Augusto; qui quidem caput cinctum simili corona habet, sed hanc proculdubio tanquam Imperator gerit: illa ad eum deferitur propter debellatos hostes. Et quod nequaquam omittendum est, nullæ in ambabus *δαφνίδες* sive fructus apparent, adeo ut factæ

Lib. 15.
cap. 36.

ex lauru sterili sint; de qua ita loquitur Plinius: *Sterilem vero earum (quod maxime miror) triumphalem: eaque dicunt triumphantes uti. Nisi id à D. Augusto cæperit, ut docebimus ex ea lauru quæ ei missa à cælo minima altitudine, folio crispo ac brevi, inventu rara: quod quomodo factum sit mox docet: Sunt & circa D. Augustum euenta ejus digna memoratu. Namque Liviae Drusillæ, quæ postea Augusta matrimonii nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, gallinam conspicui candoris sedenti aquila ex alto abiecit in gremium illæsam. Intrepideque miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum onustum suis baccis. Conservari alitem & subolem jussere aruspices, ramumque eum seri, ac rite custodiri. Quod factum est in villa Cæsarium fluvio Tiberi imposta juxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur ad gallinas: mireque *στρυα* provenit. Ex ea triumphans postea Cæsar, lauru in manu tenuit, coronamque capite gessit, ac deinde Imperatores Cæsaris cuncti. Sed quia laureæ coronæ mentio incidit, veluti *παρρηγιαν* adjiciam, quæ olim de civica corona & lauru*

ante

ante fores palatii posita mihi ad virum Amplissimum, mihi-
que amicissimum Henricum Copez, urbis Sylvæducentis
Scabinum.

Si Imperator forem, observatos sacros Augustorum, pri-
morumque civium vultus (servantur enim, quando eclypsis
Antiquitatis studiosis mittuntur) civica te donarem. Nunc
cum eam explicare, non autem dare queam, ferres quæ mei
juris & tui gustus sunt. *Civica* tamen erit, sed non ex querna
fronde, verum variis Auctorum locis (in quibus explicandis
glaucoma virorum eruditorum oculis offulum est) contexta.
Nec de usu ejus libera Rep. (cui enim non dictus Hylas?) lo-
quar, sed quid factum illi sit, postquam ad unum summa
rerum fuit delata, docebo: ut pro Imperatoribus Impera-
torum ornamenta remittam, & si non pari, haud absimili
tamen munere munus tuum, quod mihi accidit gratissimum,
pensam. Civica igitur CORONA erat quærnea, & daba-
tur à cive servato illi, qui cum in prælio servasset, ut testem
vitæ salutisque perceptæ, quemadmodum videre licet apud
A. Gellium Lib. v. Noct. Attic. Cap. vi. Illa multos Roma-
norum Libera Rep. donatos fuisse ex Livio, Dionysio, aliis-
que patet; coronaturque procul dubio ea in nummo Ducis
Arschorani rarissimo, M. Lepidus insidens equo & tropæum
humeris gerens cum hac Ins. M. LEPIDUS. A. N. xv. P. R.
H. O. C. S. id est, *Annorum xv. Prætextatus, hostem occidit,
civem servavit.* Postquam ad unum res rediit, ei tanquam so-
li civium conservatori cum aliis ornamentis civica corona da-
ta est. Augusto eam decretam fuisse docet Dio; *Cæsari, quum* Lib. 3.
*orationem de ejurando regno, ac dividendis provinciis habuisset, multi
erant honores decreti, n. ut ante ipsius domum in palatio lauri ponerentur,
ac super eas coronæ quærneæ suspenderentur, quod perpetuus esset hostium
victor & civium servator.* Hæc verba docent laurus, & quidem
virides accrescentes, ante fores collocatas fuisse; unde & in
nummo Augusti apud Sebast: Erizzum binæ laurus occur-
runt, quas recte ex hoc loco & instituto ille interpretatur:
firmat idem Ovidius i. Metamorph.

Postibus Augustis eadem fidissima custos

Ante fores stabis; mediamque tuebere quercum.

Nam & hic stare ante fores, ut apud Dionem $\alpha\epsilon\lambda\theta\epsilon\alpha\iota\ \alpha\epsilon\lambda\theta\epsilon\alpha\iota\ \alpha\epsilon\lambda\theta\epsilon\alpha\iota$
 $\sigma\iota\lambda\epsilon\iota\omega\upsilon$, ponere ante palatium legitur. Sed si fuere in loco patulo,
dispi-

dispicendum sedulo, quomodo corona civica super eas potuerit suspendi; quod factum fuisse Dio narrat, cujusque rei respectu Ovidius eam *mediam*, q. in medio istarum arborum positam, appellat. Paschalius censet quercem coronam quæ ornabat postes domus Augustæ, lauro fuisse circumdatam, & propterea eam Ovidium *mediam* appellare: quod à veritate alienum plane esse omnes auctores testantur. Dio sane & Ovidius eas discernunt, & civicam suspensam fuisse clarissime docet Suetonius. Puto igitur ab utroque portæ palatinæ latere laurus fuisse, & propterea Poëtam eas *postibus Augustis* custodes apponere; inque medio earum supra fores in fronte ædium coronam civicam fuisse, eam inde *mediam* vocari, & recte dici *supra laurus* suspendi. Non igitur erant junctæ, sed vicinæ; altera n. laurus in terram defixa, virens, crescens, uti clarissimè patet ex verbis Ovidii, mox laudandis; altera vero parieti affixa. Eo respiciens Calpurnius ultimam *vicinam arborem* videtur vocare;

L. 7. c. 9.
de Cor.

Claud.
17. Tib.
25.

Ecl. 7.

*Me quoque facundo comitatus Apolline Cæsar
Respiciat, montes nec dedignetur adire,
Quos & Phæbus amat, quos Jupiter ipse tuetur:
In quibus Augustos visuraque sæpe triumphos
Laurus fructificat, VICINAQUE nascitur arbor.*

Alii tamen aliter sentiunt, & vel explicant de myrto, vel palma conjuge; vel legunt *divinaque* (quod defendit Reinefius in variis Lectionibus) vel *Erycinaque*. Sed mihi *vicina arbor* non nunquam esse videbatur quercus, ex qua coronæ civicæ fiebant, quæ ante fores Augusti erant lauro proximæ. Ovidius;

l. 3. Trist.
El. 1.

*Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectaque digna Deo.
En, domus hæc, dixi, Jovis est, quod ut esse putarem
Augurium menti QUERNA CORONA dabat.
Cujus ut accepi dominum, non fallimur, inquam,
Et magni verum est hanc Jovis esse domum.*

Eadem elegia mox *lauri apposita* canit postes velari, & illi civicam superponi.

*Cur tamen APPOSITA velatur jamna LAURO
Cingit & Augustas arbor opaca fores?*

Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos

An quia Leucadio semper amata Deo?

Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?

Quam tribuit terris, pacis, an ista nota est?

Uique VIRET semper laurus, nec fronde caduca

Carpitur æternum sic habet illa decus?

Causa superpositæ scripto testata coronæ,

Servatos civis indicat hujus ope.

Sed quid est causa scripto testata? Ic. addita erat inscripto OB CIVES SERVATOS, quæ in numismatis Augusti cum eadem corona cernitur. Postquam autem CIVICA cœpit appendi foribus Imp. quasi propria eorum & pars Majestatis habita: quod expendens Seneca, eam elegantissime describit: Nullum ornamentum principis fastigio dignius pulchriusque est, quam illa corona OB CIVES SERVATOS. Non hostilia arma detracta victis, non currus barbarorum sanguine cruenti, non parta bello spolia. Hæc divina potentia est, gratiam & publice servare; multos autem occidere & indiscretos incendi ac ruinæ potentia est: & Valerius Max. scribit corona ob civis servatos danda postes Augustæ domus sempiterna gloria triumphare. Atque ex eo, quod fuerit tantæ dignitatis, lucem capit jocus Augusti apud Quintil. uti recte interpretatur Casaubonus. Sed hæc cum ita sint, miraberis mecum procul dubio Paschalium tradere, coronam civicam super foribus privatorum suspensam fuisse, atque à domo principis ad eorum ædes sensim transisse, vel certe ibi visam fuisse civicam pictam, aut quavis alia ratione effigiatam. Nam hæc fidei totius Antiquitatis adversantur; & vel Cæsarum zelotypia, qui ægre ferebant insignia sua aliis dari, novam sententiam condemnat. Producit tamen Ovid. loquentem de sacris, augurio, & templis augustis.

L. 2. c. 8.

L. 6. c. 3.

Inst.

Suet.

Aug.

cap. 25.

Lib. 7.

cap. 10.

Lib. 1.

Fast.

Augeat imperium nostri Ducis: augeat annos,

Protegat & nostras querna corona fores.

Nostras; id est; ejus ex mente, fores Ovidii; Sed protegat potest commodè significare, defendat; deinde in uno Vaticano eleganter scribitur meritas; & in optimis codicibus vestras; ut ad Germanicum referatur, cujus tutelam gesturum Augustum hac loquendi forma; vel certe eum quoque Imperatorem fore optat. Quod ex Tertulliano affert, nihil ad rem facit; quia in publica latitia, omni frondium genere januas ornare & co-

ronare, solebant. Sed acrius telum ex Auctore carminis ad Pisonem petit;

Hinc quoque servati contingit gloria civis

Ataque victrices intexunt limina palmæ.

Nam ut palma, ita & quercea corona, quæ est gloria servati civis, debuit suspendi, quomodo sane argumentariis debet, qui his ex verbis probabit, privatorum ædibus coronam civicam fuisse appensam. Sed hoc telum facili declinatione corporis eludam; omnisque ille conatus in fumum abibit, si præcedentes versus, sine quibus bini hi intelligi difficulter possunt, in medium afferantur. Ita igitur canit; quisquis est, non minimi nominis Poëta.

Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem

Exæquamus avis; tamen etsi bella qui-er unt,

Non periit virtus, licet exercere togatæ

Munera militiæ, licet & sine sanguinis haustu

Mitia legitimo sub iudice bella movere.

Hinc quoque servati...

Opponit militiam bellicam avorum, & togatam Pisonis; & licet illa quiescat, tamen hanc exercere, & sub iudice bella movere, id est, patroni muneri fungi, eosque in iudicio defendere, quæ maxima apud Romanos laus, eum posse canit: & hinc addit *contingere gloriam servati civis*; quando sc. causa patronus vincit; nec civicam coronam dicit esse foribus suspendendam, sed *palmas intexere alta limina*. Scilicet solebant Oratores & causidici victoriam in foro partam attestari appensa pro foribus palma, ut ea via clientes plures pararent; quemadmodum loco eleganti docet Lucianus libello, quem Πῆταρον διδασκαλον inscripsit; quo etiam respicit Juvenalis

Sat. 7.

— *rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso*

Figantur virides scalarum gloria, palmæ.

Adeo ut nihil Pascalius evincat, qui late quidem de coronis, sed non accurate scripsit, & cum iudicio ubique fere legendus est. Sed ut totum pensum bona fide absolvam, adjiciendum est, quid coronæ illi post Augustum, factum; & quærendum, num privatis, ut Libera Rep. fieri solebat, data etiam sit. Tiberius, ut ex Suetonio constat, eam suscipere noluit; Caligula ea coronatus urbem intravit, docente eodem, *primo die phalerato equo, insignisque quercica corona, & securi, &*

Cap. 19.

cetro,

capro, & gladio, aureaque chlamyde: Claudius eam Palatinæ domus fastigio affixit, inque nummis ejus cernitur cum Ins. EX S. C. OB CIVES SERVATOS. vel S. P. Q. R. P. P. OB. C. S. ac sine dubio sequentes Imp. eadem sibi servata, Cap. 17
 palatia sua exornarunt. Cernitur sane in Galbæ, Vitellii, Cap. 5.
 Vespasiani nummis cum inscriptione solenni; in Trajani cum litteris COS. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI; in L. Aurelii PRIMI DECENNALES COS. III. quia illi una cum Marco, *oblata est corona civica*, teste Capitolino. Militibus tamen, qui civicam meruerant, dabatur illa, non à Duce exercitus, verum Imperatore vel Cæsare; Corbulo apud Tacitum. *Si singulis manipularibus præcipua SERVATI* Lib. 15.
CIVIS CORONA Imperatoria manu tribueretur, quod illi & An. 12.
quantum decus, ubi par eorum numerus adipisceretur, qui attulissent salutem & qui accepissent. Vitio hæc verba laborare putant viri eruditi Lipsius, Paschalius, Pichena, Freinshemius; leguntque *aspiceretur*. Scilicet in castris Pæti erant binæ legiones, seu VI. millia hominum, quæ à Vologese obsidebantur; eos ut liberaret Corbulo, videtur duabus auxilio venisse; & inde dicit, *parem numerum aspici posse, si vincerent, eorum qui attulissent salutem & qui accepissent.* Sed tamen lectio vulgata non videtur contemnenda; nec inde sequitur, quod objicit Paschalius, coronam Civicam eos etiam adepturos vel habituros, qui servati erant. Libera Rep. civis servatus servatori propria manu coronam dabat, ut docet Gellius; nec non Cicero orat. pro Plancio; *At id etiam, ait, gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam, & se ab aliquo servatos esse fateantur:* & Polybius scribit, Tribunos coegisse servatos, ut salutis auctores coronarent, si ultro id facere nollent. Sic Plinius tradit, Lib. 16.
num de patre accipere coronam noluisse apud Trebiam; ne scilicet illi beneficium imputaret, vel ostenderet beneficium se dedisse, cui natura erat obstrictus. Apud Tacitum igitur, qui servati erant, adipisci coronas debebant ab Imp. non ut sibi servarent, cap. 4.
 sed ut servatoribus imponerent: neque enim, *Imperatoria manu tribueretur,* aliter videtur explicari posse. Hinc Apronius Pro- Lib. 3. A.
 cos. eam sine Tiberii consensu dare noluit: *Quo prælio Rufus* cap. 21.
Helvius gregarius miles SERVATI CIVIS DECUS retulit;
donatusque est ab Apronio torquibus & hasta: Cæsar addidit CIVI-
CAM CORONAM, quod non eam quoque Apronius jure proconsulis

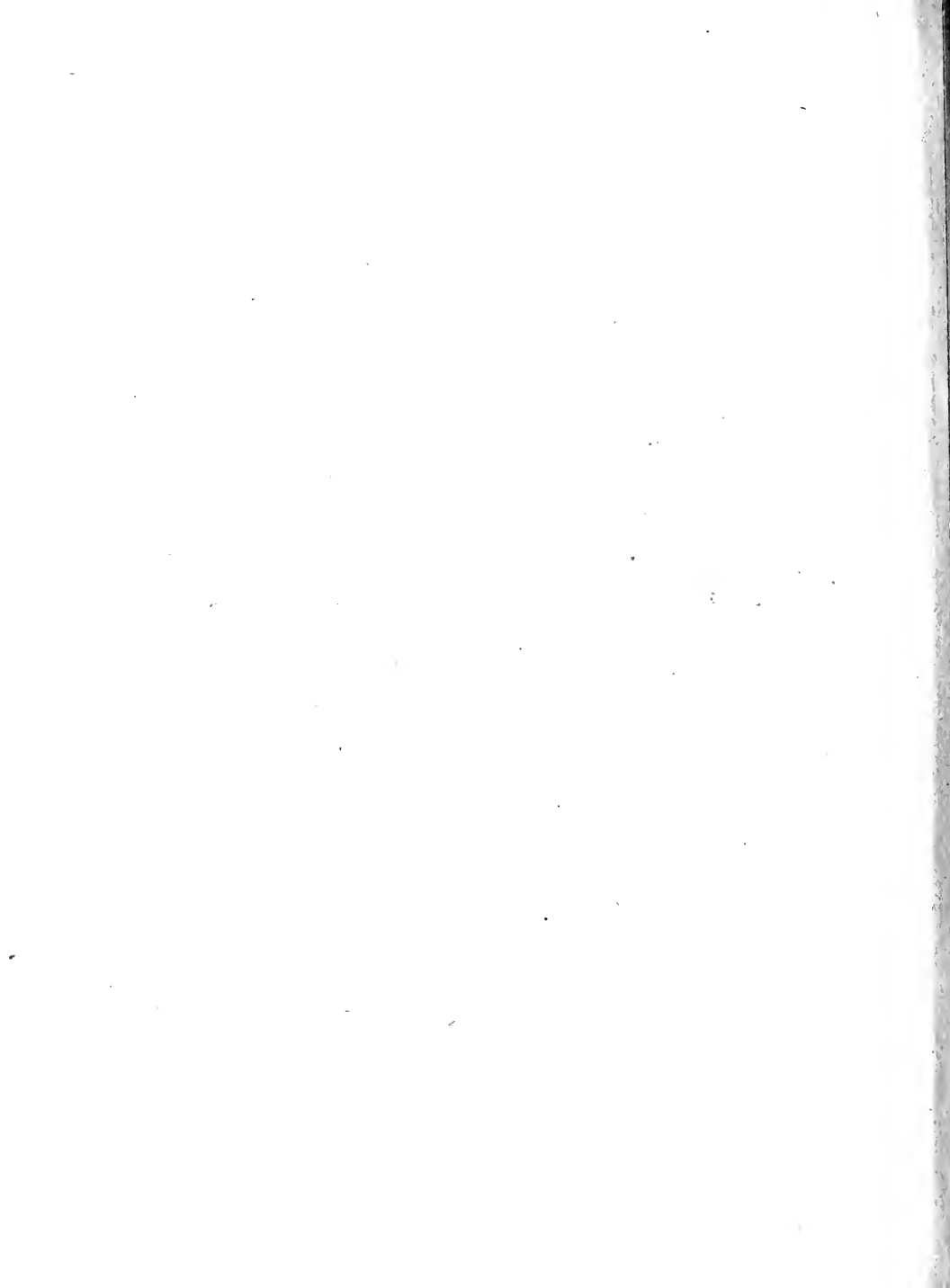
tribuisset, *quæstus magis quam offensus*. Tiberius namque veluti manente libera Rep. omnia administrabat; eaque via dominationem sibi stabiliēbat; inde cum penes Impp. solos *Civicae coronæ* dandæ jus esset, non offensus factō Apronii; sed *quæstus* quodammodo est, ut videretur proconsulibus jus se vetus relinquere: qua de re etiam præter Suetonium loquitur

Cap. 32.
L. 5. c. 6. Gellius; qui docet, nisi alia historia sit, Apronium incertum quid ageret, Imperatorem consuluisse. Tempore Neronis eam M. Ostorius P. Ostorii legati filius meruit, tradente iterum Tacito. Nam locis illis de Ostorio filio, non patre & filio, ut censet Paschalius, loquitur; nec dicit eum non illico adeptum civicam esse; verum postea Romæ à Principe, quæ est sententia ejusdem. Nam & hoc inde probari nequaquam potest, & talia scribere est ariolari; quanquam à vero non alienum sit Principem eam more solenni concessisse: priore loco ita Tacitus loquitur: *Qua pugna filius legati M. Ostorius SERVATI CIVIS DECUS meruit; altero eum esse dicit, multa militari fama, & CIVICAM CORONAM apud Britanniam meritum*: agit de metu, quem Nero ex virtutibus Apronii conceperat, propter quas & eum occidi fecit; nec de patre potest Tacitus exponi; quia eum in provincia mortuum esse narraverat; filiusque hoc tempore longinquis in agris apud fines Ligurum agebat. Aliud exemplum datæ privatis coronæ civicæ sub Impp. præbet nobis Inscriptio xx. Classis VIII. apud Reinesium; & in ea L. CORNELIUS L. F. dicitur IN CLASSE RAVENNATE (ita enim vir Doctus scribendum judicat) CORONAM CIVICAM meruisse.

Lib. 12.
cap. 31.
Lib. 16.
cap. 15.

Lib. 12.
A. c. 39.

NUMISMATA
ANTIQUA
EXPLICATA.

NUMISMATA
 ANTIQUA
 EXPLICATA.

Mirum in modum me studium oblectat, quod numismatis vetustis illustrandis impenditur; & plurimam nec vulgarem sive translaticiam iis eruditionem contineri cum viris doctrina præstantibus persuasus plane sum. Hinc sæpe horas, quibus vaco à negotiis publicis, tam venerandis almæ antiquitatis reliquiis dare soleo; nec tantum miror manus artificum, verum etiam excutio, quid sibi ænigmata, quibus Græcorum & Romanorum nummi signati sint, velint. Natum hinc non spernendum spicilegium; factumque ut in nonnullos, qui mihi obscuriores, neque satis explicati videbantur esse, diligentius, si qua tamen in me diligentia est, inquisiverim. Et licet res sit difficilis admodum divinationibusque obnoxii argumenti, posthabitis tamen lividorum moribus, & umbraticis ætatis nostræ Zoilis, operæ pretium me facturum existimavi, si lucubratiunculæ meæ specimen exhiberem, & nonnullis exemplis docere conarer, multa etiamnum superesse in hoc studii genere illustranda, doctissimi quoque viros alii, ut sic loquar, lampada tradidisse.

Carolus igitur Patinus, raræ vir eruditionis, & antiquita- Num. 1.
 tis egregius admirator, nummum elegantem edidit; in cu-
 jus una area conspiciuntur Hadriani & Sabinæ vultus; in al-
 tera, figura sinistra manu hastam, dextra binas spicas, qua-
 les etiam ad pedes ejus sunt, tenens cum Ins. CAITON;

Hoc nomen mihi nequaquam mutilum, verum integrum
 esse, & referri debere videtur ad incolas oppidi Pannoniæ
 Inferioris, cui nomen apud Ptolomæum Σάρις. *Spicas* figura, Lib. 2.
cap. 16.
 sive muliebris sive virilis, tenet, quia Pannonia frugum
 feracissima; atque, ut Solinus loquitur, *solo plano uberique*
Dravo

Dravo Sarvoque inelytis ammbus circumflua; unde eodem symbolo TRES GALLIÆ in Galbæ; ALEXANDRIA in Augusti; AFRICA in Hadriani Imp. nummis ornata sunt. Hos quinctiam *Salitas* in Decii apud Trifanum numismate *Salitas* appellari censeo; eumque cum eruditis antiquariis non ad Hyrcaniæ populum, oppidum Σάλην inhabitantem; verum ad *Salitas* nostros refero; quia EI. & I. in marmoribus & nummis, nisi in Patiniano E. extritum sit vetustate, promiscue frequenter ponuntur; & Decii oriundi erant Pannonia, quam ob causam in patris nummo PANNONIÆ etiam occurrunt. Neque enim mihi unquam fiet verisimile, Hyrcanos in alio quasi orbe habitantes, & inimico Romano nomini imperio parentes, hunc honorem habuisse, vel habere fuisse aulos Imperatori, penes quem veluti divisione orbis cum Parthis facta, Occidentis erat imperium. Nec quicquam id existimantibus favet Philippi nummus; in quo hinc ex sententia Trifani cernitur dea veste ad pedes demissa, cantarum dextra, sinistra manu hastam tenens, & comitata cane, cum Inscriptione ΤΡΚΑΝΩΝ; quippe qui ab Hyrcanis, à quibus nomen habet Hyrcanum mare, percussus nequaquam est. Conatur id quidem probare vir doctissimus, sed infeliciter; simulque aliis erroribus, ut vara vibiam sequitur, sese implicat. Nam Hyrcani finitimi quidem sunt Assyriis, teste Xenophonte; verum illam Assyriam nunquam Leuco-Syriam appellarunt veteres. Nomen istud datum est Cappadocia, regionisque ejus incolæ ab aliis Syri, ab aliis *Assyrii* (hæc nomina sæpe confunduntur) & *Leuco-Syri* dicti sunt: quia habitantes extra Taurum Syri colore erant adusto, uti memoriæ mandat Strabo. Deinde Arabia Petræa non erat prope Hyrcaniam, nec propterea ejus caput *Hyrcana* in honorem Philippi, qui natus erat Bostræ, nummum signare potuit. Servius quidem *Hyrcaniam* facit *Arabia sylvarum*; & Virgilii *Hyrcanas tigres* interpretatur *Arabicæ*; sed Grammaticum doctissimum errare jam longum est, ex quo persuasus sum: quamvis Maro alibi, ejusque exemplo Seneca *Hyrcanos* & *Arabas* jungant: quia, ut arbitror, gentes ambæ erant bellicosæ & longe remotæ: Arabiaque nec non Hyrcanica sylvis ac feris abundabant. Sic nunquam probare potui *Κοδύρας*, India intra Gangem populum, in honorem Domitiani nummos

mos signasse; id quod tamen affirmare non dubitat Triflanus; quia nummus inscribitur ΕΠΙΝΕΩΚΟΡΩΝΚΥΤΑΟΥΤΑ. Neque enim eouſque reverentia Romani Imperii proceſſit; & fabrica numismatis Græca plane eſt; ſedetque in eo dea turritam coronam gerens capite, dextra tenens ſpicam & papaver, ſiniſtra haſtam. Quod ſi quis divinationi in re tam obſcura locus; mihi videtur nomen populi, qui ſe *Neocoros* eſſe ſignat, omiſſum eſſe; Ἐπι Κυδῶνας ſignificare nomen magiſtratus, & descendere ὑπο Κυδῶνας; uti in Inſcriptione antiqua Theophrastus vocatur filius Μελαίνῳ, id eſt, Μελαίνης; & Lyttiorum urbs ſtatuum erexit Matidiæ Auguſtæ, ΔΙΑ ΠΡΟΤΟΚΟΣΜΟΥΦΛΑΟΥΙΟΥΚΟΜΑΣΤΑ ſive κερμάς; qui genitivus primæ declinationis in multis nominibus uſitatus eſt. Nec aliter ego equidem ſentio de Indiæ ſive vera ſive fictitia *Nyſa*; camque urbem nunquam exiſtimo nummos percuffiſſe in honorem Romanorum Imp̄. Cernitur quidem Deus Lunus in nummo ΝΥΣΑΕΩΝ apud Patinum; ſed nequaquam dubitandum eſt, num ad Nyſam Armeniæ Minoris, vel Arabiæ, vel Thraciæ, vel Ægypti, vel denique Indiæ debeat referri, quia à fide plane alienum eſt, Indos tot fluminibus & maribus diviſos hanc reverentiam habuiſſe Marco Aurelio. Idem ſtatuum de Caracallæ numiſmate in quo Satyrus hircum cornubus tenet, cum Inſ. ΝΥΣΑΕΩΝ; maléque & hic ad Indiam decurritur; cum proculdubio ejuſmodi nummi originem ſuam debeant urbi- bus majeſtatem Romanam colentibus. Illuſtris quapropter Spanhemius meliori jure Seguinianum numiſma (in quo occurrit Deus Lunus, & ad pedes ejus caput bovis, cum ΕΠ. ΣΤΡ-ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ. Β. ΝΥΣΑΕΩΝ) ad Eubœæ, cujus inſigne caput bubulum, refert; & Triflanus alium Caracallæ ad Nyſam urbem Arabiæ. Et hac occasione non omittendus Alexandri Magni nummus, cujus in averſa area cernitur monoceros cornu in cantharo Bacchi requieſcente cum literis ΝΥΣΑΕΩΝ. Vir qui doctiſſimas lucubrationes de unicomu ſcripſit; notat illud ænigma ad Nyſam Indicam, quæ Libero Patri ſacra, poſſe referri, ſimulque dubitat, num ſculptam potius fuerit ΝΙΚΑΙΕΩΝ in memoriam Nicææ urbis Bithyniæ ab Al. Magno ibi conditæ, teſte Juſtino Libro duodecimo. Sed auct̄or ille non celebrat Nicæam Bithy-
niæ,

niæ, verum Indiæ, quam Alexander ex nomine victoriæ condidit; deinde Nicæa Bithyniæ non posita est à Magno, neque ab eo nomen accepit. Lyfimachus urbem istam captam & restauratam post Alexandri mortem uxoris nomine *Nicæam* dixit, cum ante *Ancore*, (*Elicore* scribitur in Ordine Præcedentiæ Patriarcharum) vel *Antigonia* vocaretur, testibus Strabone & Stephano: tandemque de fide illius nummi una cum Spanhemio, certissimo harum rerum iudice, quia animal istud fabulosum est, dubito: nisi dicamus Macedones, quia antiquiores auctores monoceron celebraverant, ad captandam gratiam Principis sui, ejusmodi emblemate nummos signasse. In Philippi tandem nummo non præsentatur dea; sed Bacchus habitu plane & vultu femineo; cantharum, proprium insigne, dextra; sinistra hastam tenens, & comitem trahens pantheram. Ipse sic Dionysus eandem feram apud se habet in Severi & Commodi; curru insidet à binis pantheris tracto in Decii & nescio cujus populi nummis apud Tristanum & Patinum; inque nonnullis similiter plane cantharum manu tenet; adeo ut recte Arnobius celebret *in Liberi dextra pendentem potorium cantharum*. His explicatis restat, ut qui *HYRCANI* nummum percusserint, aperiã. Stephanus *Hyrcañiam* scribit esse urbem Thraciæ, vicum Palæstiniæ prope Judæam; & *Hyrcañium* *πεδίων* Lydiæ attribuit. Bacchus sane à Thracibus & Asiæ Minoris incolis fuit admodum religiose cultus: unde dubium mihi equidem est, ad quem populum referri tam insigne monumentum debeat. Sed postquam omnia ad examen revocavi; ultimis illud adjudicandum esse censeo; quia Laodicenses, Coi, Thesalonicensis, Ephesii Philippi patris etiam vultu nummos signarunt; Antiochenique, Cycizeni, Magnetes unã cum *Hyrcañis* Junio rem Philippam æri indiderunt; duosque nummos, quorum in uno cernitur caput muliebre turratum & *ΤΡΚΑΝΗ*, in altero Dea tenens cornucopiæ & gubernaculum cum lit. *ΤΡΚΑΝΩΝ*, ad eandem gentem referre non dubitat Doctissimus Sponius. Hoc autem *Τρονάϊον πεδίων*, vel *Hyrcañus campus*, ut Livius loquitur, nomen accepit ab *Hyrcañis*, quos Pertæ eo in coloniam deduxerant, teste Strabone; postea à permistis, ut verisimile est Macedonibus, *Macedones Hyrcani* fuerunt dicti, quemadmodum apud Plinium & Ta-

& Tacitum legere licet. Urbem *Hyrccaniam* vocat Eusebius vel Hieronymus; *Ἰζαυλω* nummus; & in Ordine Præfidentiarum Patriarcharum, quam post alios Beveregius edidit, celebratur in Lydia Episcopus *Ἰζαυλίδης*. Ne cui autem mirum videatur, Bacchum foemineo ornatu exhiberi, breviter expediam, quid veteres de deorum suorum natura senserint. In ea Orpheum secuti erant opinione deos, utriusque sexus participes, sive mares & foeminas esse. Lactantius: *Nisi forte existimabimus, Deum; sicut Orpheus putavit, & marem esse & foeminam, quod aliter generare nequiverit nisi haberet vim sexus utriusque*: Servius: *Secundum eos, qui dicunt utriusque sexus participationem habere numina*: rursus: *Non mirum est cum supra dixerimus ἄσπερο θηλαῖς esse omnes deos; alibi: Numina utriusque sexus videntur ideo, quia incorporea sunt, & quod volunt, assumunt corpus*. Atque hoc de ipso etiam Iove persuasum habebant tam Græci quam Latini, uti præter Valerium Soranum & Varronem apud Augustinum, quorum verba laudavit Doctissimus Voilius Pater, docet Euagrius, & Julius Firmicus: *Hi quoque, ait hic, Iovem in duas dividunt potestates, naturam ejus ad utriusque sexus transferentes, & viri & foeminae simulacra ignis substantiam deputantes: nec non Orpheus apud Auctorem libri de Mundo;*

L. 5. 30.
lib. 2.
An. 47.

L. 4. c. 8

Adl. 2. 6.
& 7. An.

L. 6. c. 7
Th. Gen.
L. 1. H.
Eccl.
c. 11.

Ζῶς ἀσπῆς ἦρετο, Ζῶς ἀμειβοῦσιν ἑπέλετο νύμφη.
id est, vertente Apulejo;

Jupiter & mas est, estque etiam nymphea perennis:

Et, ne dicam Macrobiū *Μετῶν*; Petronium *Fortunam*; Virgilium *Venerem*, de qua videri possunt Vossius, Seldenus & Meursius, DEUM appellare, Plutarchus tradit *Μητιῶν τιμω* *σελλω* & *ἕστως* ῥύσιν ἔχειν ἄσπερο θηλαῖον. Orpheo Minerva dicitur esse *ἄσπῆς ἢ θήλυς*; à Brachmanibus Deum coli, cujus dextrum latus virile, sinistrum muliebri erat, Porphyrius in fragmento libri de Styge, quod exstat apud Stobæum, & plenius editum est ab Holstenio: Albricus Philosophus Mercurium de viro in foeminam & de foemina in masculum se mutasse, cum volebat, & ideo pictum esse cum utroque sexu: & lanceam pro virili columque pro muliebri sexu illi tribui tradunt. Et denique de *Fortuna* ita loquitur Lactantius *verum Philosophi ne aliquando errent, in re stulta volunt esse sapientes: qui Fortune sexum mutant; eamque non DEAM, sicut vulgus, sed DEUM esse dicunt; ubi nullam ob causam nodum in scirpo*

L. 3. c. 29.

Lib. 1.
& L. 1.
Anal.
cap. x7.
de D. Syr.
l. 1. c. 5.
Cypri.
Lib. de Is.
& Osir.

L. 3. c. 7.
H. Eccl.

Betulejus quærit, multaque de *Fortuna mascula* addit, quæ nihil ad rem faciunt. Atque ita Aristides Bacchum narrat esse ἀβρίωα καὶ θῆλυα; Porphyrius apud Eusebium θηλυμορφον; talemque effingi solere auctor est Phornutus. In Bacchico sane triumpho, quem præfert vetus marmor in ædibus Hasdrubalis Matthæi, Bacchus ipse curru vehitur cultu & vultu muliebri, teste Hieronymo Aleandro, eumque *muliebri & delicato corpore* pictum fuisse testatur Isidorus in Originibus. Neque aliter occurrit in nummo Alexandri Severi, quem COLONIA AUGUSTA PIA METROPOLIS SIDON percussit, vel in alio ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ apud Patinum & Spanhemium, Theodoretus quoque memoria mandat Emesæ gentiles ecclesiam Δεινσω τῶ γυνιδι sive *semimari*; ac in ea simulacrum κατὰ γέλασον καὶ ἀνδρόγαμον. consecrasse; & denique Bochartus opinatur, Arabes eam ob rationem deum *Baccham* appellare, adeo ut nihil mirum sit Liberum ita ornatum in nummis occurrere; & Hipparchum Stagiritam, Aristotelis, teste Suida, propinquum inquisivisse olim: πὶ τὸ ἀβρίεν καὶ θῆλυ ᾧ ἐξὶ θεοῖς.

II. Alius apud Patinum nummus est; cujus una in area cernitur Domitianus Imperator laureatus, & IMP. CÆS. DOMIT. AUG. GERM. IMP. P. P. VIII. CENS. PER. P. P. in altera vero sacrificium; ara ardens; virtogatus & libans; citharæodus; alius corollam tenens; victimarius vel popa; hostia, figura muliebris jacens & gerens cornucopiæ cum Inf. CONSECRATIO. & S. C.

Et primo quidem vel vitio cælatoris, vel ejus qui nummum delineavit, male scribitur, IMP. P. P. VIII. cum debeat esse, IMP. TR. P. VIII. quemadmodum non modo ipsa ratio suadet, verum etiam alius Domitiani nummus cum eadem plane epigraphæ apud Erizzum. Deinde in nummo præter CONSECRATIONEM sacrificium exhiberi pulcherrimum, inque eo Imperatorem stare habitu sacrificantis spectandam esse notam S. C. quæ tempus cusi nummi indicat; huc spectare Suetonii verba. *Occisum enim Domitianum populus indifferenter, miles gravissime tulit, statimque eum DIVUM appellare conatus: paratus & ulcisci, nisi duces defuissent: quod quidem paulo post fuit: ego certe non perspicio quo pertineant; nisi forte existimet vir eximius Domitianum à Senatu inter Deos esse relatum. Verum hæc si ejus fuit mens, non videtur animadvertisse Tranquillum narrare, Senatum adeo lætatum esse, ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo atque acerbissimo acclamationum genere laceraret; scalas etiam inferri, clypeosque & imagines ejus coram detrabi, & ibidem solo affligi juberet: novissime eradendos ubique titulos, abolendumque omnem memoriam decerneret. Non igitur CONSECratio ad Domitianum potest referri, qui ne quidem à militibus, quippe qui conati tantum sunt id facere, consecratus est; sed ad alium; cujus consecratio eo notabilior, quia incidit in annum, quo Domitianus ludos sæculares fecit, sive imperii septimum. Si quis igitur divinationi locus; arbitror vel JULIÆ vel filii Domitiani parvuli, quem ex Domitia sustulit, CONSECRATIONEM nobis ob oculos poni. Nam Domitianus Juliam D. Titi filiam perditè amatam, & ex abortu mortuam diis adscripsit. DIVA JULIA vocatur eam ob causam in Nummis & à Martiale; qui alibi eleganter fingit Juliam, inter deos n. relatum, filio Domitiani parvulo necturam aurea fila;*

Cap. 22.

Lib. 9.

Ep. 1.

Lib. 6.

Ep. 3.

Ipsa tibi niveo trahet aurea pollice fila

Et totam Phœnix Julia nebit ovem.

id est, Parcæ munere fungetur, & vitam longissimam, beatissimamque, licet inimica Domitiæ matri, unde additur *ipsa*, sit, tibi tribuet. Et quia Juliam mentio, facere non possum, quin nummum ejus, quantum equidem scio, ineditum, quem mecum communicavit pietatis & doctrinæ egregius.

gius vir Joannes Smetius, adjiciam. Cernitur in una area Juliae vultus, & JULIA. TITI. IMP. F. in altera elegans sacrificium, quod celebrat ipse Imperator paludatus & armatus parazonio; sacerdos pateram in aram incensam effundens, adjectis tribus aliis figuris cum victima; quemadmodum ex ætypo clarissime patebit.

Cep. 18.
Analt.
Childer.
in Gem.
Basl.

Hoc Sacrificium quo referendum sit, fateor me ignorare: nam quo minus Juliae consecrationem repraesentari credam; facit π DIVA omissum; adeo ut vel ob concordiam conjugalem, vel aliam causam signatus nummus videatur. Est autem ille, uti apparet, perforatus; quod num à veteribus, quos Chiffletius & Joannes Macarius credunt nummos remedii loco è collo suspendisse; an vero à recentioribus factum sit, alijs discutiendum relinquo. Verum, ut eo, unde digressus sum redeam, filium Domitiani consecratum esse, non modo nummi, in quibus vocatur DIVUS CÆSAR IMP. DOMITIANI. F. & stellis illatus insidet globo cælesti; Domitiaque sacrificans, appellatur DIVI CÆS. MATER; verum etiam Statius, Martialis, & Silius Italicus, quorum verba alijs sunt laudata, testantur. Atque hinc semper existimavi Cæsarum (ita voco hæredes imperii designatos) primum consecratum non fuisse Saloninum Valerianum, (qui, cum foret Gallieni & Saloninae filius, à Valeriano Imp. est factus Cæsar, & in numismatis appellatur DIVUS CÆSAR VALERIANUS PRINCEPS JUVENTUTIS; cujusque CONSECRATIO aquila in cœlum ipsum ferente denotatur) sed Domitiani filium parvulum. Nec quicquam est, quod miremur infantem DIVIS adscriptum esse: cum & Senatus quondam censuerit filiolarum Poppææ, quartum intra mensem defunctæ honorem DIVI VÆ, & pulvinar ædemque & sacerdotem decernendum; teste Tacito; apud quem propterea Nero eam *Divinam*

Lib. 15.
c. 33.
Lib. 16.
c. 6.

infantem in laudatione Poppæ, appellare non dubitavit.

III. Singularis raritatis & elegantiæ nummus exstat apud Seguinum; illiusque in una area cernitur Tiberius laureatus, & ΤΙΒΕΡΙΩ. ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΓΟΡΤΥΝΙΩ. in altera Augustus radiatus, & ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΚΡΗΤΕΣ ΕΚΟΡΑΥ; non secus ac in alio: ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. Κ. ΓΗΓΩΝ ΕΚΟΡΑΥ.

Quid ultimæ sibi litteræ velint fatetur se ignorare vir doctissimus: at Joannes Vaillant ex aliis integrioribusque nummis explicat ΕΠΙ ΚΟΡΑΥΠΟΥ. putatque signatos eos esse; *sub prætore Corlupo*. Insolentia nominis, quippe quod nec Græcum nec Latinum est, movet me, ut credam alia hic via utendum esse. Distinguo igitur Ε. ΚΟΙ. Α. vel Ε. ΚΟΡ. ΑΥ. vel ΕΠΙ. ΚΟΡ. ΑΥΗΟΥ. id est: *sub Cornelio Lupo*. Hic proculdubio pro-consule, vel pro-præatore, quem cum *παρέρρη* sive *Adfessore* Cretæ Tiberius, teste Dione, præfecit, eam provinciam rexit; & forte est Cornelius Lupus, Claudii tempore artibus Suillii damnatus, uti Tacitus narrat, quique absolute *Lupus*, Claudii amicus & Consularis dicitur Senecæ. Nihil autem frequentius in nummis quam vox *Tri*, tempus signans quo nummus signatus est. Nec sane hoc monerem, nisi, antequam pergam in explicando Tiberiano nummo, alios aliquot ad examen revocare constituissem. In Claudii enim cernitur figura alata hastam puram tenens, & ante ejus pedes serpens cum inf. ΧΡΕΣΧΙΟΥ ΨΙΛΩΠΑΤ: mire fluctuat eruditissimus *Tristanus*; & quanquam videat deletam particulam Ε π, & nummum signatum esse *sub Chrescio*, nullus tamen intelligit, quid sibi *psilo patria* velit; & ad insulam Ionix proximam decurrit: cum *Chreschius* cognomen *Psilopataris*, vel, uti scribendum iudico, *Philopataris* tulerit. Elegantissimus alius Britannici ita distinguendus est: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΣ (ΠΡΟ ΪΣ) ΒΑΥΟΙΟΥ: ΕΠΙ ΜΙΝΑΙΟΥ; ita ut sub *Minæo*, vel *Minæo* præfecto sit signatus. Elagabali apud Patinum nummata inscribuntur. ΕΠ. ΝΟΥΒΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ, *sub Nobio Ruffo*, ut vertit vir doctissimus. Verum *Nobia* gens nulla Romæ; intelligendusque est *Novius Ruffus*: sic Βαλλεῖος est *Valerius*, Ε. Μ. Β. Virgilius; Βιτλιῶν. *Vitalio*; Οὐλαῖα *Octavia*, Σεβῆρος *Severus*, tam in nummis quam marmoribus. Et alius; ex majoribus forte nostri, eodem nomi-

Lib. 57.
Lib. 13.
cap. 46.
in Apoc.

Cap. 13. ne occisus est à Septimio Severo, teste Spartiano; quem arbitror laudari in inscriptione tempore Pertinacis posita:

SENTENTIAM. QUAM. TULIT
L. NOVIUS. RUFUS. LEG. AUG.

In nummo Decii Junioris ΕΠΙ ΔΟΥΛΛΑΟΥ, nihil aliud significat, quam nummum eo vel urbi Sali, vel Pannoniis imposito signatum esse; adeo ut mirer Patinum existimare obscurum hoc esse, cum & hoc Tristanus animadverterit, & *Dorilaus* etiam nomen proprium sit apud Strabonem libro decimo. In altera nummi nostri area Tiberius vocatur ΓΟΥΡΤΥΝΙΟΣ: sed mihi videtur vel extrita vel omiſſa esse littera N. ita ut idem sit quod ΓΟΥΡΤΥΝΙΩΝ, à quibus ille signatus. Neque enim mihi unquam fiet verisimile, id cognomen datum esse Tiberio cum jure civitatis (ita commentatur præstantissimus antiquarius) à Gortyniis donaretur; vel Imperatorem Romanum urbis, cujus jam dominus erat, cognomine se voluisse appellari. Firmat plane conjecturam meam C. Cæsaris apud Patinum nummus; qui hinc exhibet ΓΑΙΟΝ. ΚΑΙΣΑΡΑ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ. ΣΕΒΑΣΤΟΝ laureatum; inde ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ. ΚΑΙΣΑΡΑ itidem laurea corona ornatum, & ΓΟΥΡΤΥΝΙΩΝ; eamque scripturam nullam ob causam in dubium vocat doctissimus editor; cum significet Gortynios nummum signasse. Atque ita sæpissime populorum nomina in nummis obvia sunt: quod cum minus observarint viri eruditi, subinde lapsi sunt. In Claudii numismate legitur ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. & in altera ejus area; ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Erizus arbitratur Claudium dictum *Macedonum Augustum* sive *Principem*; propterque similem epigraphen Tristanus Vitellium, Patinus Neronem faciunt *Augustum Macedonum*; cum tamen vox ΜΑΚΕΔΩΝΩΝ absolute ponatur, nihilque aliud significet, quam nummos eos à Macedonibus percussos esse; Αὐγύστου autem pertineat ad alteram nummi partem, jungique debeat cum illa hoc modo ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ, inde accedit, ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Similiter Domitiani nummus inscribitur ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΑΜΙΩΝ, non quia *Cæsar Samiorum*, quod ridiculum foret, fuit vocatus; sed quia æs à Samiis signatum est. Sic recte Spanhemius, vir Illustris, judicat nummos gazæ Mediceæ, cum

cum Ins. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΙΔΟΝΙΩΝ, aut ΤΥΡΙΩΝ percussos esse à Sidoniis & Tyriis in honorem Demetrii Regis Syriæ; non autem referri debere ad peculiarem aliquem Sidonis vel Tyri regem. Nec omittendus insignis Neronis nummus; cujus una in area cernitur Solis caput radiatum, & ΡΩΔΙΩΝ ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ, id est, Tristano interprete, *Rhodiolorum Neronensium Augustorum*; quæ quid sibi velint fateor me ignorare. Nec est quod de scriptura cum alio dubitemus; quippe quæ integerrima est, & nullo vitio laborat. Sed, quod miror oculos homines fugisse, alio legenda est scriptura ordine; ut ΤΩΝ ΡΩΔΙΩΝ, qui nummum scilicet feriendum curaverunt; & ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣ, id est, Νέρωνος Σεβαστῶν. Sic nunquam probare potui in nummis Hispaniæ jungi à viris doctis TARRACO vel TOLETO PIU; licet una in area conspiciantur binæ istæ voces; verum persuasus sum PIU. vel PIUS, referri debere ad nomen regis, quod in altera area est; licet urbes nonnunquam ΠΙΛΕ appellentur; & parum accurati in observandis generibus tunc temporis fuerint. Huc pertinet Antonii nummus apud Joh. Vaillant; cujus in averfa parte cernitur, prora navis & astrum cum Ins. IMP. CN. DOMIT. ΑΗΝΟΒΑΡΒΥΣ. IMP. Nam π IMP. quod primo loco ponitur, referendum est ad Antonium, qui in altera nummi area cernitur; vel incuria artificis bis exprimitur, quia in nummo Ducis Arschotani omittitur. Hanc autem vocum transpositionem, quam modo in Rhodiorum nummo vidimus, & distinctionem, cum non observaret Nonnius in explicanda Goltzii Græcia, bis insigniter lapsus est. In Delphorum enim nummo putat exstare *Ευρηδελφών Δήμη*; cum faciendum sit, quamvis vox Δέλφων in medio ponatur, *Ευρηδήμη*. Δέλφων; quorum illud nomen magistratus est, qui ita & in aliis sæpe occurrit monumentis. Faustinae nummo inscribitur Τ. ΑΙΑΙΟC ΔΙΟΝΥCΙΟC ΔΑΟΔΙΚΕΩΝ. M. Aurelii ΚΑΜΠΕΙΤΗΣ (si modo viri nomen proprium) ΝΥCΑΙΕΩΝ; Lepidi; ΔΙΟΦΑΝΤΟC. ΚΩΙΩΝ. Augusti; ΚΑΛΛΙΠΙΔΗΣ. ΚΩΙΩΝ. Neronis Γαΐου Ποσειδωνίου; quod & in aliis apud Tristandum, Erizzum & Patinum observare licet. Idem Nonnus in Atheniensium ære scribebat ΙΩΝ ΑΘΗΝΑ, quo alludi putat ad Ionem Xuthi filium,

qui olim Athenis imperavit, & terram Atticam *Ioniam* vocavit; cum aliunde initio sumpto legendum sit ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Atque ut clarius pateat, quas turbas det non observata in nummis & marmoribus distinguendi ratio, adjiciam inscriptionem, quæ existat apud Sertorium Urfatum.

I Ib. 1.
Sect. 6.
Mon. Pat.
191.

D. M.

P A R T H E N O
P E O. A U G.
D I S P U E R N E
F E S T A. C O N
J U N C X. E T
M E R C U R I
A L I S. V I R
E J U S. B. M
F E C E R U N T.

Ex quarta linea vir doctissimus facit vel *DISPUERNA*, vel melius *DISPUERNEA FESTA*: hocque fabrili imperitia mendum irreplisse credit, quia nihil *DISPUERNE* cum *FESTA*; cujus alterum putat esse prænomen; ex *AUG.* tandem facit *AUGUSTALI*, intelligitque sacerdotem Augusto dicatum & à Tiberio institutum, vel Augustanum militem. Nolo hæc multis refellere; verum ita hæc verba distinguenda & legenda existimo: *PARTHENOPEO. AUGUSTI. DISP. VERNE.* id est *Dispensatori vernæ.* E pro *Æ.* ponitur; illudque in nummis & marmoribus obviam esse inter omnes constat, & ego alio loco doceo. Quin & idem titulus in aliis apud Gruterum marmoribus occurrit; ut,

285. 8.
p. 78. &
7. p. 18.

PIETATI
FORTUNÆ. PRIMIG
VOTIS. SUSCEPTIS
SALVIS. AUGUSTIS
M. AURELIO. ANTONINO. ET
L. AELIO. AURELIO
FORTUNATUS. VERNA
DISP. EORUM
ET. AURELIA. SUSCEPTA. LIB.

IOVI. O. M.
CONSERVATORI
CALLISTUS. AUG.
NOSTRI. VER
NA. DISPEN
SATOR. ET. COR
NELIA. EJUS
PRO. SE. ET. SUIS.

Id. 67.

Et in alio lapide laudatur *ANTROCIUS VERNA EXDISP.* id est, *exdispensator* Augustorum; adeo ut hinc explicatio marmoris Patavini plane firmetur.

IV. Apud Goltzium nummus est æreus *Nisæorum*; inque

que ejus una area cernitur spica cum littera M. & voce ΟΒΟΛΟΣ; in altera homo fere nudus, scaphæ insistentis & nummum porrigens cum Inf. ΝΙΣΑΙΩΝ. Sæpe mecum putavi, quid hoc ænigma sibi vellet; & licet conjectura nata sit, tamen adhuc hæreo; nec sententiam meam proferrem; nisi crederem licere etiam dubia interdum extrudere, ut alii incitentur ad diligentius ea illustranda. Veteres igitur mortuorum ori nummum vel obolum imponebant, ut Charonti naulum persolverent, quemadmodum ex Luciano, Juvenale, Apulejo, Propertio, Aristophane, Etymologici Auctore, Suida & Callimacho docuit Meursius. Hujus superstitionis arbitror hic splendida vestigia existare. Nam homo cymbæ insistit, nudus fere est, obolum manu porrigit, tanquam vecturæ pretium. Præterea ΟΒΟΛΟΣ inscribitur; quomodo & nummum vocat Lucianus non solum loco

ad Meursio laudato, verum etiam alibi: *Divitibus autem, ô lepidissimum caput, hæc nostro nomine annuncies quæso: Quid, ô vani aurum tantopere custoditis? quid exoruciatis vos ipsos suppantes usuras & tantulum aliud super aliud accumulantes, ες χεῖρῶν ἑσολὸν ἔχοντες ἤκειν μετ' ὀλίγοι, quos unum obolum habentes oportet post parvum tempus venire.*

In Dial.
Mort.

Diodorus Siculus narrat Græcorum de inferis fabulas cum Ægyptiorum ritibus convenire atque inde Philoſophos sua sumpsisse; ad hæc vere apud eos portitorem vel eum qui cadavera trans Nilum vehit, vocari Charontem, πάλ' ὀπίθεσθρον νόμισμα τὸν ἑσολὸν τῷ περθεμῆ διδόνθι: Joannes Sarisber. *Experto crede in manus eorum millies incidi, & ut aliquid de fabulis mutuemur, portitor immittis Charon, qui nemini pepercit unquam, istis longe clementior est. Stipe siquidem vel triente solet esse contentus.* Proprio cæteroquin nomine Δανακή vocabatur, uti præter Auctorem

Lib. 1.
Bibl.
P. 87.

M. Etym. & Suidam, quos laudat Meursius, docet alio loco idem Suidas; *Ἐστὶ λήμνη ἐν ἄρδῃ, ἢ ἄρα περθεμῆν) εἰ πλούτωντες, τὸ νόμισμα ὅπερ ΔΑΝΑΚΗ καλεῖται τῷ περθεμῆ διδόντες: Hesy chius Δανακή... ἐλέγχετο ἢ ἢ ὅτις νεκροῖς διδόμεναι ἑσολός. Præterea nominabatur κακιδονία, nisi Suidas in ea voce corruptus sit.*

L. 5. c. x.
Polucr.

Colligere vectigal illud fingebatur Æacus; Lucianus: *καὶ ὁ πελωνίης Αἰακὸς ἀγλακίησσι, μηδ' ἑσολὸν ἐμπλῶν; Et Æacus qui colligendo vectigali præest stomachabitur, quod tanto tempore ne obolum quidem lucrifecerit.* Soli autem ab hoc tributo immunes erant Ægienses Peloponnesi incolæ; quia Ceres filiam Proserpinam

In v. A.
X. 1022.

In Char.

quærens, quid illi factum esset, ex iis (*Hermionenses* tamen hoc fecisse memoriae mandat Zenob. Cent. i. Prov. 7., cognovit, quemadmodum docet Suidas: Περσθημίην αἶτ, ὁ μῦθος ἔκ νῆυτῶν. Καλλιμαχῶ

Τένεκα ἢ ἰένυες περσθημίην ἔπι φέροντῃ,
 Ἐν Λίγυαί ὡς ἴδ' ἀπ' ἑσπέρων ἔστιν ἄδης, ἐς ὃ ἀπελθῶσα ἢ Δημήτηρ ἔμαθε πῶς
 ἔπειθε κύνων πῶλε τ' ἕρως, καὶ ἔδωρήσατο αὐτοῖς, ὡς λέγει, ἀφ' ἑσιν ἔ
 περσθημίης: *Nautæ merces, nautulum: Callimachus,*

Ideo etiam mortui nautulum nullum afferunt.

In Ægialo enim est descensus ad inferos, in quem descendens Ceres, ex ac-
colis, ubi Proserpina esset, cognovit: ipsiſque, ut canit Callimachus;
nautuli remissionem donavit: Qui Callimachi locus integrior legi-
tur apud Auctorem M. Etym. corrigiturque à Casaubono &
Cantero, sed tamen absque Suida difficulter intelligi potest.
Goltzii insuper nummus æreus est, & obolus Charonti datus
ex eodem metallo fuit: Lucianus: Διὰ τῆσ' ὡς Ἐριμῆ, τὸ μὴ πολὺ
ἔχ' χαλκῆς ἀναφέρων: οἶδα ἴδ' ἔχ' χαλκῆν, ὄβολον ὡς οἶδα πῶς κατὰ
πλεόντων ἕκαστα ἐκλέγων: Propter hoc ne ὁ Mercuri, quod parum ipsi æri
(aurum) præstet? Nam æs novi, uti qui à singulis vectoribus (quod &
tu ipse non ignoras) obolus colligam: æreosque obolos laudat auctor
anonymus apud Suidam in v. Στάτης.

v. Δαρδάν
 c. 4. Lect.
 Theocr.

V. Nummum exhibeo, qui licet supposititius & malæ no-
 tæ sit, dignus tamen mihi visus est ut post Reinerum Reinec-
 cium, qui eum mutilum valde exhibet in Historia Julia, eda-
 tur; quia ansam dabit inquirendi diligentius in *sepulchrum me-*
moratissimum dignatumque inter VII. omnium terrarum spectacula me-
morari, ut Gellius; vel monumentum usque ad VII. miracula pre-
vectum, ut Val. Maximus loquitur;

Cernitur ipsa Artemisia vultu decoro & regio, diademate vel certe ornata multo tui frontem ornata, posterioremque capitis partem velata amiculo, cum Inf. ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ; in altera vero parte monumentum superbum, tribus zonis exurgens, quarum infima columnis, media statuis, suprema statuis itidem aliisque rebus, & , ni fallor, navibus est decorata; angulis, qui videri possunt, summi aedificii binis binæ statuae, ita ut in aliis etiam totidem fuisse videantur, insistant; toti molei tectum fastigiatum gradibus in pyramidis formam sese attollens; illique currus, cui quatuor equi juncti sunt, imponitur; curru vehitur vir cui figura alata coronam, ut equidem conjicio, imponit; & infra scribitur ΜΑΥΣΩΛΕΙΟΝ. Mausolus igitur Cariae regulus, ubi fato perfunctus inter lamenta & manus uxoris funere magnifico sepultus est: Artemisia luctu atque desiderio mariti flagrans uxor ossa cineremque ejus mixta odoribus contusaque in faciem pulveris, aquae indidit ebibitque: multaque alia violenti amoris indicia fecisse dicitur. molita quoque est ingenti impetu operis, conservanda mariti memoriae SEPULCHRUM ILLUD MEMORATISSIMUM DIGNATUMQUE NUMERARI INTER VII. OMNIUM TERRARUM SPECTACULA, uti loquitur A. Gellius. In dialogis mortuorum fingit Lucianus Mausolum se reliquis defunctis apud inferos praeferre, quia Cariae partisque Lydiae rex fuerat, insulas nonnullas subegerat, Miletum usque, Ionia vastata, progressus & forma decorus bellicisque rebus clarus fuerat; τὸ δὲ μέγιστον ὅτι ἐν Ἀλικαρνασσῶ μνημα παμμέγεθους ἐξείδηται κείνου, ἡλίαν ὄντα ἀπὸ νεκρῶν, ἀπὸ δὲ ἕως ἐς κατὰ τὸ ἐξήσκησαν ἵππων ἢ ἀνδρῶν ἐς τὸ ἀνεκλέεσθαι εἰκασμένων ἄλλα δὲ καλίστα. ὅταν δὲ νεῶν ὄρη τις ἀν' ἐαδῆως; Quodque est omnium maximum, Halicarnassi monumentum habebat singulari magnitudine sibi impositum, quale mortuorum nemo possidet, neque ejusmodi pulchritudine exstructum, equis atque viris, pulcherrimo è saxo absolutissimo artificio expressis, adeo ut quis haud facile simile templum inventurus sit. Sed opere pretium est audire celeberrimum Naturalis Historiae scriptorem Plinium: Scopas, ait, habuit aemulos eadem aetate Bryaxin & Timotheum, & Leocharem, de quibus simul dicendum est, quoniam pariter caelavere Mausoleum. Sepulchrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo Cariae regulo, qui obiit Olympiadis centesima anno secundo. Opus id, ut esset inter VII. miracula, si maxime artifices fecere: patet

Lib. 10.
cap. 19.

Lib. 36.
cap. 5.

ab austro & septentrione sexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos XI. attollitur altitudine XXV. cubitis: cingitur columnis XXXVI. Ab oriente cœlavit Scopas, à septentrione Bryaxis, à meridie Timotheus, ab occasu Leochares: priusquam peragerent regina Artemisia, quæ mariti memoriæ id opus exstrui jusserat, obiit. Non tamen recesserunt, nisi absoluto jam, id gloriæ ipsorum artisque monumentum judicantes: hodieque certant manus. Accessit & quintus artifex. Nam supra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit XXIIII. gradibus in metæ cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjuncta CXL. pedum altitudine totum opus includit.

Quæ verba proculdubio ante oculos habuit nummi ingeniosus admodum artifex; & revera mentem eorum optime & clarissime percepit. Nam & columnæ hic sunt. quadrigæ, quatuor facies, & supra pteron pyramis. Græci *ἑπεῖ*, eorumque exemplo Plinius, appellant omnem extremitatem & summitatem corporum, montium, ædificiorum, aliarumque rerum: nec absurde viri eruditi *ἑπευγίον*, cui D. N. Jesum Christum diabolus imposuit suspicantur Josepho *δύρεον*, id est, *summitatem* vocari. Super pteron igitur vel super summos Mausolei muros exstructa pyramis est. Pyramides per excellentiam vocantur moles, certamine & opibus Ægyptiorum regum, unde eleganter eas Plinius vocat, *illorum pecunie otiosam ac sultam ostentationem*, exstructæ; & una cum Mausoleo VII. orbis miraculis annumeratæ; à lato in angustum deficientes. Et ita *Pyramidem* recte vocat Plinius fastigium vel testum Mausoleo impositum, quod erat quadratum ad formam inferioris ædificii, quodque in acumen se contrahebat gradibus viginti quatuor: qui paulo decrecentes Pyramidem efficiebant. Errat Dalechampius, quique eum sequitur Leo Allatius, dum gradus à Pyramide separant; neque enim video quid sibi aliud hæc verba velint: *viginti gradibus ad Pyramidis basin collocatis*. At nulli gradus ad Pyramidis basin; ipsa Pyramis gradibus XXIV. ascendebatur, hique Pyramidem efficiebant, uti clare verba Plinii demonstrant, & nummus ad eorum sensum à nescio quo artifice factus. Sed in nummo IV. vel V. gradus sunt; Plinius memorat quatuor & viginti; adhæc Pyramis non æquat inferius ædificium; quod tamen eam fecisse satis clare narrat naturalis historiæ conditor. Verum tam exiguo spatio magnificentissimum

opus

Lib. 15.
cap. 14.
Ant.

Lib. 34.
cap. 12.

opus comprehendendi nullo modo potuit; & præcipua ac potior ejus pars est expressa; quia *Pyramis*, licet altior fuerit, & suppositam sibi molem æquaverit, eadem tamen forma fuit; & ex quatuor vel quinque gradibus, tota qualis fuerit, facile potest perspici. Quinimo si circino rationem inimus, palam fiet hos quinque gradus quinquies auctos reliqui sepulchri altitudinem plane æquare. Verum restat major difficultas, non absque ratione mota à Dalechampio atque Leone Allatio.

Cum n. altitudo inferioris ædificii fuerit pedum 37½. Pyramidisque par celsitas; & numerus is duplicatus faciat pedes LXXV; reliqui LXV. tribuendi sunt soli quadrigæ; cujus tantam altitudinem fuisse non est verisimile. Cubitum viri præstantissimi affirmant complecti pedem & dimidium; quos Plinius alio loco sequi illustri exemplo clarum utrique fiet. Nam colossum Rhodium altum scribit fuisse *septuaginta cubitos*; at illo antiquior Festus eidem *centum & quinque pedes* tribuit; recteque notat Dalechampius, quicquid tandem commentetur Allatius, idem esse *LXX cubitorum*, & *pedum centum ac quinque*.

I. B. 34.
cap. 4.

Cubitus enim, ut vel docent Vitruvii verba, *E cubito enim cum dempti sunt palmi duo, relinquitur pes quatuor palmarum*, valet pedem cum dimidio; & si addere placet triginta quinque pedes illis LXX. exacte pedes centum & quinque fient. Alii tamen cubitum faciunt pedum duorum: cornu monocerotis Plinio *media fronte cubitorum duum eminet*, Solino vero *ad longitudinem pedum quatuor*; & Heroni *δ πῆχους cubitus* dicitur *ἔχειν πένδας δύο* continere pedes duos. Hanc mensurandi rationem si Plinius sequitur, restabunt pedes XL. qui, cum etiam ingentem fatis altitudinem faciant; vel dicendum est; quadrigas has opere mirabili fuisse, vel numeros apud Plinium esse corruptos. Quicquid sit, non plane insolita fastigia in Pyramidem gradibus ascendente Asiaticis fuisse, docet templum Iovis, quod Mylasæ hodie etiamnum existat; atque ab eruditissimo Sponio Itinerario suo insertum est. Satis igitur puto me illustrasse *dives sepulchrum*; finemque scribendi facerem; nisi hæc omnia immane quantum turbaret Vitruvius; describatque nobis Mausoleum alia longe forma, quam Plinius. *In media*, ait, *Mausoleum*, ita egregiis operibus est factum, ut in VII. spectaculis numeretur.

L. 3. c. 1.

In summa arce media Martis fanum habens statuam Colossi, quam acrolithon dicunt, nobili manu Leocaris factam. Hanc autem statuam alii

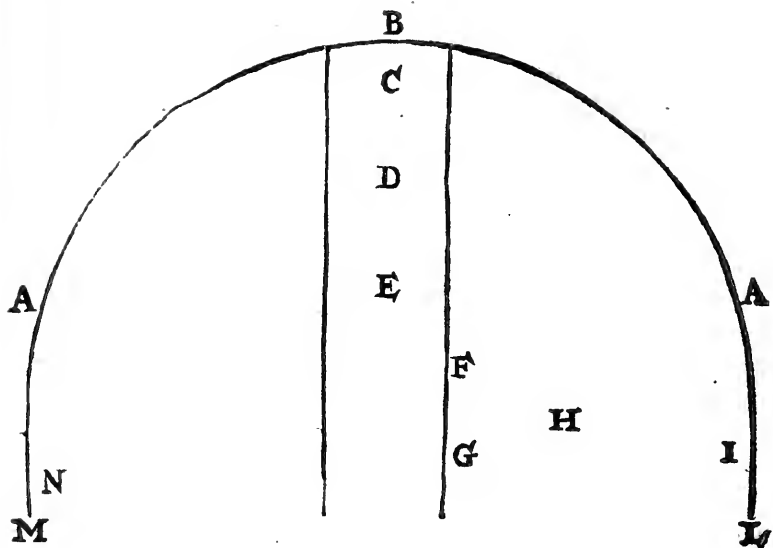
Part. 1.
P. 362.

L. 2. c. 8.

Telo-

Telocharis, alii Timothei putant esse, in cornu autem summo dextro Veneris & Mercurii fanum ad ipsum Salmacidis fontem: & infra: Relinquitur nunc quoniam ad explicationem manium eorum sum inuectus, tota, uti sunt desiniam. Quemadmodum enim dextra parte fanum est Veneris & fons superscriptus, ita in sinistro cornu regia domus: quam Rex Mausolus ad suam rationem collocavit. Conspicitur enim ex ea ad dextram partem forum, & portus, maniumque tota desinitio, sub sinistra secretus sub montibus latens portus; ita ut nemo possit, quid in eo geratur adspicere, nec scire, ut rex ipse de sua domo remigibus & militibus sine ullo sciente, quæ opus essent, imperaret. Sane Doctissimus Allatius his verbis scribit Vitruvium faciem Mausolei aperire; quod si verum, nihil tam alienum à descriptione Plinii esse, unusquisque necum proculdubio sentiet. Verum ille præter Mausoleum alia insignia opera, quæ Halicarnassii spectabantur, describit; & nulla quam hæc verba: *In media Mausoleum, ita egregiis operibus est factum, ut in septem spectaculis numeretur; monumento nostro conveniunt; reliqua alio referenda, & plane, ut ajunt, ἀπεργασθέντα* sunt. Scilicet Vitruvius de domibus lateritiis verba faciens, recenset etiam illam, quam Mausolus rex ædificavit: Item Halicarnassii potentissimi regis Mausoli domus cum Proconnesio marmore omnia haberet ornata, parietes habet latere structos, qui ad hoc tempus egregiam præstant firmitatem; ita tectoriis operibus perpoliti, ut vitri perluciditatem videantur habere. Hæc eadem domus, quam verbis laudatis scribit in sinistro cornu fuisse; nihilque commune cum Mausoleo habet, ut pote à vivo Mausolo exstructa; quemadmodum etiam docet Plinius: *Antiquissima quod equidem inveniam, Halicarnassii Mausoli domus Proconnesio marmore exculta est, lateritiis parietibus.* Inde Vitruvius pergit narrare Mausolum magno acumine & sollertia ad ædificandum fuisse; nam Mylassis animadvertisse Halicarnassii locum naturaliter esse munitum, emporium idoneum, portum utilem locumque theatri curvaturæ similem: Itaque, addit, *in imo secundum portum forum est constitutum, per mediam autem altitudinis curvaturam præcinctioremque platea ampla latitudine facta, in qua media Mausoleum.*

Lib. 1. Non igitur sepulchrum magnificentissimum, vel *ἡλικαρνασσίου ἐπιπέλαγον*, uti vocatur Pausaniæ, describit solum; sed locum à Mausolo electum, & mox arcem dictum: quæ omnia clarius ex schemate, quod delineavi, patebunt.

A A. Curvatura & præinctio ex montibus, ut credo, naturaliter facta: vel, locus similis curvaturæ theatri.

B. Media altitudinis curvatura.

C. Martis fanum in summa arce media.

D. Platea lata.

E. Mausoleum. F. Forum. G. Portus. H. Domus regia. I. Portus obscurus sub montibus. L. Cornu summum sinistrum. M. Cornu summum dextrum. N. Veneris & Martis fanum, & fons Salmacidis, memoratus etiam Straboni.

Atque ex his clarum est, Vitruvium Plinio nequaquam ad-versari; & aliquid humani pati eruditos, qui tot illum verba sepulchro describendo impendere arbitrantur. Verum nunc videndum restat, num Artemisæ nostræ meminisse Aristophanes, numque Mausoleum contemnere potuerit Anaxagoras Philosophus. Ita igitur Comicus in *Lystrata* per interpretem loquitur:

H h

Quippe

*Quippe si quis vel pusillam fœminis ansam duit
 Nil remittent impudentis postmodum ferocia ;
 Quin statim instruentque classem , seque mox ad prælium
 Comparabunt navigantes instar Artemisïæ.*

Q. Sept. Florens de Artemisïa Mausoli conjugæ scribit Aristophanem loqui ; & magni ingenii judicii que vir Leo Allatius dubitat , num de Artemisïa Lygdamidis filia intelligendus sit : quæ velim viris doctis non excidissent. Nam licet non satis constet , quo anno obierit Aristophanes , nullus tamen Artemisïam Mausoli conjugem imperantem attingere potuit : cum mortuus sit vel fine Olympiadis xcvii vel initio sequentis. Ecce fabularum ultima fuit *Plutus* , acta anno iv. Olymp. xcvii. nec multo post eum legem mortalitatis explevisse veteres Grammatici notant : ἐν τῷ τῷ ἡ τῷ ἐξέμοι σωέσησε , ajunt , τῷ πλῆθι τὸ ἕν Λερόπι ἢ ἔτω μετήλαξε τὸ βίον , παῖδας καὶ ἀλιπῶν τέττις : *Hac fabula populo filium Ararota commendavit , & ita mortuus est , liberos tres relinquens* : deinde Lysistrata acta est anno quarto Olympiadis xcii , uti docet Samuel Petitus , quo tempore Ecatomnus Mausoli & Artemisïæ pater adhuc in vivis erat. Mausolus autem in sua principia resolutus est Olympiade cvi. (male enim arbitror Plinium mortem ejus adscribere anno secundo Olympiadis centesimæ , & auctorem Olympiadum anonymum anno primo Olymp. ciii. uti facile ex annorum , quibus Caria reges usque Alexandrum Magnum regnarunt , numero , si id ageretur , probari posset) illique succedens Artemisïa binis , quibus Reip. gubernaculis admota fuit , annis Mausoleum exstruere cepit ; Idrieumque anno iiii. Olymp. cvii. successorem habuit. His adde Aristophanem dicere non simpliciter , ut interpretes vertit , *navigantes* ; verum *ναυμαχεῖν ἢ πλεῖν ἐφ' ἡμᾶς*. id est , *adversus nos* , Athenienses , *prælio navali decertare* ; quod cum nunquam fecerit Mausoli soror , neque etiam temporum ratio conveniat . nullo jure viri eruditi de illa agere arbitrantur Comicum ; & æque male dubitant ; cum non alia quam Artemisïa Lygdamidis filia , quæ cum Xerxe Græciæ bellum intulit , & fortissime ad Salamina pugnavit , vel possit vel debeat intelligi. Anaxagoram Philosophum Mausoleum adspicientem scribit Diogenes Laërtius dixisse : *Τάφος πολυτέλης λελιθωμένης ἐστὶν εἶσα ἐδωλον ; Sepulcrum magnifice exstructum lapidearum est divitiarum imago*. Sed & hoc num
 fic

fieri potuerit, dispiciendum sedulo est. Ut enim Diogenes testatur, Anaxagoras vigesimum, cum Xerxes in Græciam trajiceret, ætatis annum egit, vixitque duos & septuaginta. Rex ille Regum Græciam invasit, Atticam vastavit, Athenas incendit a. I. Olymp. 75. quo tempore Anaxagoras viginti annorum erat; quibus si addas annos LII. ut fiant LXXII. non ultra Olympiadem LXXXVIII. superstes fuisse potuit; cum Mausoleum exstructum primum sit Olymp. CVII. Imo Apollodorus ἐν τοῖς χρονικοῖς apud eundem Laërtium, diserte scribit, Anaxagoram natum esse Olympiade LXX. mortuum vero primo *οβηνagesimæ οβταυæ*, quod intervallum duobus & LXX. annis constat. Quum igitur ratio temporum luce meridiana clarius ostendat, Anaxagoram videre non potuisse Mausoleum; sequitur vel Diog. Laërtium purasse illud à priorè Artemisia, quomodo & Plinius alicubi easdem reginas confundit, exstructum esse; vel potius Anaxagoræ Clazomenio tribuere, quod alterius & junioris est.

VI. Nummum nunc optimæ notæ & argenteum exhibeo, cujus ectypum à Joanne Menningio consulis urbis hujus filio nactus sum. Raritate sua est notabilis admodum, cum quia nondum ab ullo, quod sciam, editus; tum quia præter templum sumptuosissimum exhibet Antinoi vultum cum Inf. ANTI NOOC ΔΙΥΟΣ.

Nihil opus est docere quis fuerit *Antinoiis*, & quo cultu eum affecerit Hadrianus, variique in Imperatoris gratiam populi. Hoc templum proculdubio unum ex iis est, quæ in variis oppidis ipsi extracta tanquam Deo vel Heroi sunt: ut Mantineæ in Arcadia, teste Pausania; Antinoiæ, quæ urbs fuit Ægypti.

Lib. 3.

pti ab Antinoo ita dictæ; D. Hieron. *Tumulos mortuis templaque fecerunt, sicut usque hodie videmus. E quibus est Antinous servus Hadriani Cæsaris, cuius & Gymnicus agone exercetur Antinoius, civitatem ex eius nomine condidit, & statuit prophetas in templo.* Quæ proculdubio in aliis multis præterea extructa fuerunt locis. Sed præcipue notandum in nummo *Hadriani Ganymedem*, ut vocatur Prudentio, appellari DIVUM; & Latinam vocem Græca civitate donatam esse. In aliis nummis ΗΡΩΣ, vel ΑΓΑΘΟΣ ΗΡΩΣ, vel ΘΕΟΣ, confuso Heroum atque Deorum cultu, quem alioquin distinctum fuisse multis iisque haud vulgaribus auctorum locis docere possem, nominatur. Sed & Græci, quos Latini DIVOS, & DIVAS dicere solebant ΘΕΟΥΣ & ΘΕΑΣ appellabant. Nummus apud Erizzum inscribitur; ΘΕΟΣ ΘΕΟΥΤΙΟΣ, id est, DIVUS AUG. DIVI JULII FILIUS; & apud Goltzium ΓΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ; alius Claudii; ΘΕΑ ΔΡΟΥΣΙΑΔΑ & ΘΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ: Tiberii in Creta percussus ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΛΕΥΘ. Sic Publius Carvilius Marinus, qui tempore Philipporum Pannoniæ & Mœsiæ legionibus præfuit, imperatorque ab iis est salutatus, testibus Zosimo & Zonara, vocatur ΘΕΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ apud Seguinum; quem nummum ediderunt etiam Strada & Georgius Chanlerus, sed male eum *Mapinum* nominant, Græcasque litteras in Latinas transformant. Nec Latini hunc morem respuerunt; & in nummis legimus: DEO AUGUSTO; cum alioquin, ut monui, Imperatores DIVI, Augustæ DIVÆ nominarentur; quod ultimum Græci interdum per ΘΕΙΟΣ & ΘΕΙΑ expriment, ut nummis ex multis apud Goltzium constat. Cæterum quia Antinoui mentio, non possum facere quin meam de marmore à Leonardo Agostini, viro eruditissimo edito, sententiam aperiam. Cernitur in eo juvenis intacto capite caduceum tenens, jacens in arietis dorso nudus, fere ita ut ab eo ferri vel in cælum vel in aliam regionem videatur. Doctissimus editor *Mercurium* esse arbitratur, quia Pausanias narrat Corinthi fuisse æneam Mercurii statuam, cui appositus erat aries. Verum mihi diligenter vultus lineamenta perpendiculari, & consideranti, nec talaria nec tempora alata sive petasum hic cerni; nonnunquam suborta opinio, ANTI-NOUM repræsentari. Sane eodem plane vultu, eodem capilli-

pillitio decorus non modo in nummis variis, verum etiam in gemma alibi apud Agostini occurrit. *Caduceum* autem tenet, quia Mercurii in habitum effictus est, vel Mercurius esse putabatur. Sic idem insigne gerens in nummis equo insidet; vel conatur domare pegasus, vel pedum pastorale gerit; bovi adstat & talaria pedibus habet annexa; inque unius adversa area cernitur *aries* apud Erizzum, Stradam, Tristanum & alios antiquarios. Ut enim ex innumeris auctoribus monumentisque antiquis constat, *caduceus* insigne Mercurii proprium est, non modo apud Græcos & Romanos, verum & Ægyptios. Nam & horum Mercurius canino capite (ridicule Gutherius lib. 1. cap. 25. Jur. Pontificii scribit, se nummum Isis matris subijcere, quæ equino capite denotatur) insignis sisrum atque caduceum gerit in nummis Faustinae ac Juliani, & talis describitur Apuleio: *Nec mora, cum dei dignati pedibus humanis incedere prodeunt: hic horrendum attollens canis cervices arduas, ille superum commeator & inferum, nunc atra nunc aurea facie sublimis, læva caduceum gerens: & Servio: Qui capite canino pingitur, hunc volunt esse Mercurium, ideo quia nihil est cane sagacius.* Lucianus quoque refert Mercurium, postquam dux fuisset Isidi in Ægyptum trajicienti, ex adolescente se fecisse *νωσπερόσων*; adeo ut nihil mirum sit Albricum Philosophum memoriae mandare, aliquos cum capite canino pinxisse; quod non ita pervulgatum esse, miror notare doctissimum virum; cum nihil frequentius in Ægyptiorum, quos per aliquos intelligere debemus, sacris sit. Nec mirum Antinorum Mercurii in habitum formari videbitur, si quis repetere velit, quæ hac de superstitione, & more mutandi mortuorum statuas in deorum speciem notavi ad Apotheosin: quibus adde Theocritum canere, Venerem non permisisse ut Ptolomæi uxor Berenice Acheruntem transfret, verum eam in templo collocasse, & suos honores tribuisse illi, id est fecisse ut iisdem statuis & sacrificiis coleretur,

Ες τὰν κατέθηκας, ἕως δ' ἀπεδάσασο πιῦς.

Quin & Antinoi simulacra Bacchum referebant apud Mantienses, Pausanias: *αἱ δ' ἑλνός εἰσὶν αἱ πολλὰ Διονύσῳ μάλα εἰκασμέναι: Antinoi imagines multa Liberum Patrem referunt;* atque in nummis *Pan* appellatur. Octavius enim Falconerius nummum testatur in Museo Barberino reperiri, cujus in anteriori parte An-

tinoin effigies pectore tenens, sinistra baculum retortum humeris innixum tenentis, cum Inf. ANTINOΩ ΠΑΝΙ: in averfa vero Victoria gradiens, & circa eam VICTORIA AUG. Nullus ego dubito, quin hic nummus à Mantinensibus percuffus fit. Arcades enim præcipua religione Panem colebant; unde *Deus Arcadiæ* Maroni; *παις Ἀρκάσι Ἐπιχώριος* Paufaniæ; aliisque à locis regionis laudatæ, in quibus adorabatur, *Menalius* ac *Tegeæus* appellatus fuit. Pedum autem gerit, quia Pan custos ovium armentorumque: Ipse apud Lucianum: *ἢ τὰ ποιμνία ἢ εἰ θεόσι μὲς ὀπίσσει πρὸς Τεγεάν ἢ ἀνά τῃ Παρθένῳ ἔχω, πάντο ἡδύσῃ ἄρχω γὰρ Ἐρκάδας ἀπίσης; Jam greges ovium si videas, quot in Tegea & Parthenio habeo, valde delectaveris: impero enim toti Arcadiæ: Inde ovium custos Virgilio, Græcisque Νόμιος, Ἀγέλος, Ἀγροτής vel Ἀγροτής, quo ultimo nomine Athenis colebatur testibus Apollodoro apud Hesychium & Auctore M. Etymol. appellatur. Nec aliam ob causam Antinous Mercurio assimulatus in Bithyniensium nummo, apud Tristanum, baculum gerit pastoralem. Nam Mercurius apud Arcadas natus est, & cum populo pascendis gregibus pecoribusque dedito eandem proculdubio artem exercuit; nisi dicamus utriusque Dei Panis n. & Mercurii insignia, id quod fieri sæpe solere docui, Hadriani deliciis tributa esse. Observandum autem præterea, in alia area nummi VICTORIAM repræsentari, illamque acceptam quasi Antinoo Pani ferri. Nam *Pan nemorum bellique potens* est apud Flac. Valerium; *σπαλιώτης*, bellator Longo dicitur; ante prælium invocatur apud Diod. Siculum; *σπατηγός*, Poliano teste, fuit, primus aciem invenit, phalangi nomen dedit; cornu dextrum instituit & sinistrum; & tandem Athenienses ipsi adscribebant victoriam Marathoniam, uti videre licet apud Herodotum, Paufaniam & Lucianum. Cæterum quemadmodum in ΔΙΥΟΣ retinetur Latinorum V. ita eadem remansit in voce Græca; sed quæ usurpata est Martiali, Aufonio aliisque ad Suetonii Augustum laudatis Casaubono auctoribus. Nam in Philippi patris nummo scribitur: ΕΦΕΣΙΩΝ. Α. id est, *πρώτων*. ΚΑΤΑΠΑΛΕ, id est, *classis, adventus navis*, uti vox ea in Isidori glossis exponitur, vel *κατάπλευς*, ut Græci loquebantur; neque vocem corruptam esse cum Patino existimo; sed ut ita explicem, facit triremis illi addi-*

Lib. 1. G.

Lib. 1.

addita. In Valeriani numismate apud Seguinum, ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ & ΝΥΣΑΕΩΝ Latinam scribendi rationem servant: in Inscriptione contra apud Sponium Latina, Y. frequenter, pro V. ponitur; ut SECYNDINYS. REPYRGARI, &c.

VII. In Constantini Hugonii, Nobilissimi & Doctissimi Viri, Serenissimo Arausionensium Principi à Secretis, gazophylacio nummum inspexi elegantissimum, cujus una in area cernitur caput foeminae cum Inf. IMP. DOMIT. COS XV. in altera avis insistens ramo olivæ:

Putabam ineditum hoc cimelium esse, sed postea deprehendi Franciscum Angelonum illud lectissimis nummis suis inseruisse atque explicasse. Ita enim commentatur: Come fascesse, stampare à se stesso la seguente medaglia, non so comprendere.: poiche l'effigie e del Domitiano: ma la capigliatura è affatto lunga, crespa, inanellata, & acconcia in guisa, che altro, ch' esseredi femina, non puo guidicarsi. Vi ha sopra una gentil corona d'alloro, e lettere descritte con Cos. xv. ergendosi, dal fornire della gola un ramo scello, non so se d'alloro o di palma: & ha nel rovescio una cornacchia su un ramo di lauro, in atto di gracchiare, con S. C. nel disotto. Simile animale fu già amato da Minerva, havendolo fatto diventare uccello, di bella giovane, che egli era per prima, e ciò per defendere quella da Nettuno, che n'era innamorato e servissene fin, che mosse dallo sdegno, per l'accusa fatta contra le figlioli di Cecrope, di branco, che egli era, la cangio in nero, come hora si vede; e discacciolla, rogliendo in suo luogo la Civetta. Volse forse Domitiano esprimere tal favola in simile rovescio, come quegli; che si studiava di rappresentare Minerva in vari modi.

no

no voluto, che la cornacchia sia simbolo di concordia, pe-
 roche congiunt il mascher è la femina, una volta insieme,
 si osservano inviolabile fede, mentre vivono, non usando
 giamai alcuno d'essi con altri, ne essendo morto l'uno, si ac-
 compagna più quel, che rimane: anzi se nesta in luoghi so-
 litari, fuggendo qualunque compagnia. Verum ex linea-
 mentis vultus diligenter inspectis conjecturam feci deam
 hanc FORTUNAM PRAENESTINAM esse; quæ Domi-
 tiano *toto imperii spatio annum novum commendanti letam eandem-
 que semper sortem dare assuetam, extremo tristissimam reddidit*, quemad-
 modum loquitur Suetonius: quæque talis plane cernitur in
 nummo gentis Platorix apud Ursinum. Nec insolens nomi-
 ni Cæsaris, non vultum ejus, sed aliud quid addi in una ead-
 demque area. Apud Seguinum Claudii nummus inscribitur,
 ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, & in superiore parte ΥΠΕ-
 ΡΙΩΝ, cum capite muliebri turrata: quæ ut ipsam urbem
 repræsentat vel insulam Rhodum; ita ΥΠΕΡΙΩΝ referri
 debet ad Solem in altera area coronam tropæo imponen-
 tem: vel gignendi casu vox hæc legenda, ita ut ad Clau-
 dium referatur, isque dicatur esse Sol vel ἡΰελίωv. Similiter
 junguntur, AUGUSTO. DIVI. F. & tria signa milita-
 ria LEG. IV. LEG. VI. LEG. X. apud eundem; at-
 que apud Patinum ΚΑΙΣΑΡΟΣ & spica, id quod in mul-
 tis Græcis observare etiam licet; & præcipue in *Pylæmenis
 Evergetæ*, Cappadociæ regis nummo, quem non ita pridem
 edidit Sebastianus Fæschius. Nam cernitur in eo caduceus &
 ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΥΛΑΙΜΕΝΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. Quin &
 idem vir eruditus testatur in nummis quos ipse servat caput
 Dianæ adscriptum habere, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
 ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ; nec non Hercu-
 lem stantem ΒΑΣΙΛΗΘΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑ-
 ΤΟΡΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ. Et similia in aliis Domitiani num-
 mis observare licet; Cererisque capiti adscribitur, IMP.
 DOMIT. AUG. GERM. & Minervæ, IMP. DOMIT.
 AUGUST. GERM. COS. XII. Quæ in altera area cernitur
 avis, non *cornix*; sed *corvus* est; quem sæpissime videmus
 ramo lauri pedibus insistere, uti præter nummos docent
 gemmæ apud Gorlæum. Erat scilicet avis auguralis, & Apol-
 linis comes; unde frequentissime tam in numismatis quam
 lapi-

lapidibus tripodibus jungitur; Statio vocatur comes tripodum; Plinio dicitur, in auspiciis solus habere intellectum significationum suarum: & Æliano appellatur *Ἐρεπίων* & ἀνέλαθι & Apollinis. L. I. Alii C. 47:48
Hic autem non cornix, ut scribit vir Doctissimus, album colorem nigro mutare coactus est; quia Coronidis adulterium Apollini nuntiaverat, uti præter Hyginum Ovidius F. 202 narrat;

*Sperantemque sibi non falsæ præmia linguae
Inter aves albas vetuit considerare corvum.*

Cornix autem, quæ ante Coronis dicta fuerat, filia Coronæ, in avem mutata à Minerva, factaque comes illius inculcata est; cum Neptunus eam comprimere in littore spatiantem vellet; sed in locum ejus successit noctua, quia avis facta Minervæ nuntiaverat Cecropis filias cistam, in qua clausus erat Erichthonius, aperuisse & inspexisse; Ovidius;

*Acta deæ refero. pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulsa Minervæ
Et ponar post noctis avem. mea pæna volucres
Admonuisse potest —*

Mentem poetæ non satis cepit Lactantius Placidus; maleque putat Coronidem virginem etiamnum, cistulam laxatam vidisse; quemadmodum ex ejus verbis patet: Coronis supradicta, nobilissima virginum, custodibus laxatam cistulam & inspectam, cum draconem reperissent, (n. filia Cecropis custodes cistæ) divulgavit: quomobrem dea eam à se alienavit. Quæ cum solitudine in litore oblectaretur, Neptunus procul conspecta, Venere ejus incaluit. cui cum vim afferret, ab eadem dea propter virginitatem tenaciter custoditam in avem cornicem conversa est; ita ut templo deæ submoveretur. Sed hæc, ut monui, ab Ovidii mente aliena plane sunt; quippe qui canit eam in avem mutatam, vidisse cistam à Cecropis filiabus aperiri. Mirum igitur nequaquam est corvum addi deæ præsidi oraculi celeberrimi in Italia: Suetonius, Vicina vero urbi oracula etiam disjicere conatus est: sed majestate Prænestinarum sortium territus, destitit: cum obsignatas devectorasque Romam non reperisset in arca, nisi relatas rursus ad templum. Strabo: Πραίνες & δ' ἐστὶν ὄπ' αὐτῶν τὸ τὸ Τύχης ἱερὸν ὑπὸ τὸν ἄριστον χερσημελῶν; Apud Præneste autem fanum & oraculum Fortunæ est celebre: quibus addatur omnino Ci-

Cap. 63.
Tib.

Lib. 7.
Myl

cero libro secundo de Divinatione. Et notatu insuper dignissimum est, ante deam non modo lauri ramum cerni, verum etiam eam corona ex eadem arbore caput cinctum habere. Est enim laurus, uti docet præter alios Fulgentius, Apollini dicata & fatidica; persuasumque habebant comestam conferre ad numinis afflatum, & vaticinantes inde *δαφνὴ φάρις* dixere, uti Scholiastes Hesiodi observat. Apollo ipse in gemma apud Gorlæum tertia ramum lauri manu tenet; & Martianus Capella scribit Delium *ramale laureum* gestare, vocatque *divinatricem eandem conjecturatricemque virgam*. Apud Val. Flaccum Mopsus vaticinaturus

Lib. 1.

— *Vittamque comamque per auras*

Surgentem laurusque rotat —

Alibi de eodem canit;

Hic vatis Phœbique fides non vana parentis

Mopsus: puniceo cui circumfusa coturno

Palla ima ferit alba pedes, vittataque frontem

Cassis, & in summo laurus Peneia cono.

Et rursus cum Jason Phineum oraret, ut iter edoceret; diceretque inter cetera *Iovis optimam prolem*, id est, Palladem, non Herculem, ut quidam nugatur, ipsi puppim instituisse;

Lib. 4.

Ille ducem nec ferre preces, nec dicere passus

Amplius; hic demum vittas laurumque capessit,

Numina nota ciens. —

VIII. In Antonini Pii nummo, quem Doctissimus Patinus edidit cernitur Diana multimammia, qualis in Ephesiorum, & multorum aliorum populorum vel auro vel argento vel ære occurrit cum Ins. *ACTYPHNE*.

Lib. 13.

Hæc vox licet obscura valde sit & necdum, quod equidem sciam, explicata, mihi videtur esse Dianæ cognomen, a loco, in quo colebatur, & cujus incolæ nummum proculdubio signarunt, desumptum. Strabo Troadem describens testis erit omni exceptione major; *ἐπι τῆς ἑσπερίας κώμης ἐν ἄλσσι τῆς Ἀστυρενῆς Ἀρετίμιδος ἄριον*; Deinde *Astyra pagus*, & *lucus Astyrenæ Dianæ sacer*: iterum: *Alysiæ propinquum pagum Astyra vocant: ὡς ἢ πελίκην ποτε, ἐν ἣ τὸ τῆς Ἀστυρενῆς Ἀρετίμιδος ἱερὸν ἐν ἄλσσι*: Erat olim oppidulum, in quo Dianæ Astyrenæ templum in luco. Ab hac,

non

non autem Italiae urbe *Astyra*, ut Stephanum scribere commentatur Gyraldus, Diana nomen accepit. Neque enim tale quid Ethnographus tradit; sed postquam dixit *Astynam* etiam esse Italiae regionem; adjicit vocis *Astyræ* esse gentile *Astyrenus*, & ab eo gentili descendere Dianæ *Astyrene* cognomento templum. Ἐστὶ δὲ χώρα Ἰταλίας. τὸ ἔθνην Ἀστυρηνός. ἀφ' ἧ τὸ ἄστυρηνός Ἀστέμιδος ἱερὸν. Nec quemquam movere debet in nummo nostro E. PROH. poni; cum nihil tam in iis quam marmoribus frequentius sit. In Atheniensium nummis ΑΘΕ pro ΑΘΗ, seu ΑΘΗΝΑΙΩΝ: in Thebanorum ΘΕΒΗ pro ΘΗΒΗ; Phæsti urbis Cretæ, ΘΕΣΕΥΣ pro ΘΗ. & in aliis ΜΕΤΡΟΠ. pro ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ: quomodo in Latinis nummis eadem littera pro Æ occurrit; ut in Gordiani ΑΜΒΡΟCΙΕ ΡΕΤΡΕ, pro *Ambrosiæ Petræ*; in Ciceronis, quem Lambecius in Commentario de Bibliotheca Cæsarea Vindobonensi edidit, ΜΙΝΕΡΥΕ pro ΜΙΝΕΡΥÆ: in Vespasiani apud Spanhemium; ΡΑCΙ ΟΡΒ. ΡΕΡΡ. ΑC. ΕΤ. i. e. *Æterna*: qualia etiam ex marmoribus facili opera adduci possent. Sed mihi ad *ASTYRENAM DIANAM* redeundum esse sentio; si monuerim E pro AI in nummis non modo Græcis ultimi ævi, verum in longe vetustioribus etiam occurrere, ut in Caracallæ apud Tristinum; ΚΟΜΟΔΟΥ ΚΕ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. Diana autem, si modo T. 2. integra, nec ætate attrita nummi nostri inscriptio est, ΑCΤΥΡΗΝΕ absolute vocatur; quomodo deorum dearumque cognomina absque prænominibus, sæpe additis vocibus *Deus* & *Dea*, apud auctores, & in numismatis marmoribusque occurrunt. Apud doctissimum Seguinum ΠΕΡCΙΚΗ est *Diana Persica*; apud Goltzium ΑCΤΙΑCΥC Apollo, ΕΡΥCΙΝΑ Venus & ΜΑΡΑΘΩΝΙΟC Hercules; in nummo Caracallæ ex sententia Tristiani ΑΛΦ. vel ΑΛΦΑΙΑ *Diana Alphæa*; in Deliorum ΔΗΛΙΟC Apollo, ΔΗΛΙΑ *Diana*: in Trajani ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΖΩΤΥΡΑ *Diana* vel *Hecate*: in Valeriani: ΘΕΑ ΚΛΑΖΟΜΕΝΗ, dea ibi, nisi ipsa urbs designetur, culta; & forte *Diana*, quam urbis effigies in alio apud Lambecium manu tenet, cum Inf. ΘΕΑ ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΩΝ. in Augusti, & Neronis ΘΕΑC CΙΔΩΝΟC, vel *Europa* vel alia; unde simul patet recte Stephanum notare CΙΔΩΝ etiam esse gentile. Livius, ut in Apotheosi monui,

celebrat *Deum Peninum*; & *Servius Deam* eodem nomine; *Denique loca ipsa, quæ rupit, Apeninæ Alpes vocantur; quamvis legatur a Penina dea, quæ ibi colitur Alpes vocari.* In via Appia repertum est signum *Minervæ* cum basi, cui inscriptum erat:

ΘΕΑΝ ΜΑΓΑΡΣΙΑΔΑ

Τ. ΙΟΥΔΑΙΟΣ...

ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

- L. 2. per quam *Minervam* designari patet ex sacrificio quod ei apud Arrianum obrulit Alexander; uti recte in notis ad Stephanum de Urbibus monet Holstenius; quæ propediem cura Theodori Rycquii digestæ & auctæ in lucem prodibunt. *DEA CYRRHÆSTICA* vel *SYRISCA* celebratur in lapide antiquo; ex opinione Reinesii; *DEA AVENTIA* Avantici oppido Helvetiæ culta in aliis apud Patinum: *DEUS NISÆUS* est *Bacchus*; uti constat ex collari pantheræ captæ in Pamphylia; cui inscriptum erat Armenia lingua, teste Philostrato: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΡΣΑΚΗΣ ΘΕΩ ΝΥΣΑΙΩ: apud Colchos fuit culta à Phaside fluvio proculdubio dicta *Φασισινή θεά*, quam *Rheam* esse ex cymbalo, quod tenet, & leonibus *ἑπὶ τῷ θρόνῳ* arbitratur non absque ratione Arrianus: *Dianam Pergæ* cultam *περγαίαν* vocat Philostratus: Callimacho *Μυμική* est *Diana Mumichia*: in Excerptis ex lexicis veteribus *Isis* exponitur *φασία*; & absolute ita etiam vocatur in Calend. Rustico, quæ alias, uti ex nummis palam est, *ISIS PHARIA* vel *FARIA* appellatur; *Dea Hyblæa* culta Hyblis in Sicilia laudatur Pausaniæ; illaque forte cernitur in nummo apud Goltzium quam *Hyblam* majorem signasse ex inscriptione ΜΕΓΑΛΑΣ ΤΒΛΑΣ constat: & tandem *Cybele* in inscriptione apud eundem Reinesium, virum maximum appellatur ΘΕΑ ΔΙΝΔΥΜΕΝΑ. Ceresque absque ulla adjectione Α' ΕΛΕΥΣΙΝΑ: Et ne vulgata *moncam*, *Mercurium Cyllenium*, *Venerem Cypriam*, *Nemefin Rhammufiam*, *Herculem Oetæum Deum*; *Neptunum Tænarium Deum*, *Apollinem Clarium* appellari; ipsa hæc *Astyrene Diana*, nisi plane fallor, cernitur in gemma apud Leonardum Augustini, quam Claudius Menetretius cum aliis imaginibus subjunxit Symbolicæ *Dianæ Ephesinæ* statuæ explicationi. Nam *Α C T*. sunt priores nominis *deæ* litteræ, & commode explicari possunt *Α C Τ Τ Ρ Η Η*.

L. 1. c. 1.
de vita
Apol.

In Peri-
plo.

L. 2. de
V. Sop.

Grut.
P. 139.

Apud Leonar Augustinum in Gemmā

Ætÿpum apposui, cum quia liber ille inter rarissimos est, tum quia Diana mihi ansam præbet emendandi nobilem admodum Eusebii locum. Scilicet observare hic licet Dianam multis mammis circa pectus pendentibus in orbem, qualis & alia ejusdem numinis vel Isidis in laudato libro conspicitur statua, ornatam. Nullam enim ego præter Dianam & Isidem, cujus Macrobius *continuatis uberibus corpus omne densari, quia terræ vel rerum naturæ alit nutritur universitas scribit*, Deam ita effingi solere novi, nisi quod in marmore apud Boissardum talis occurrit $\Phi \Upsilon \Sigma \Sigma \Pi \Lambda \Nu \text{I} \text{O} \Delta \text{O} \text{C}$. Eruditissimis eam ob causam viris Giphano & P. Fabro, qui Cererem *mammosam* explicant *multimammiam*, nunquam assensum dare potui; semperque existimavi magnam inter hæc vocabula esse differentiam. Nam *multimammia* dea est, quæ multas; *mammosa* vero mulier, quæ non multas, sed grandes mammas habet. Sic *labiosus* qui ingentia labia: *lacertosus*, *torosus*, qui magnos solidosque lacertos & toros; *ventriosus* apud Plautum qui magnum ventrem & extantem habet, vel cui, ut Persius canit,

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat.

Vicus *Fortunæ Mammosæ* laudatur in regione urbis XII. Lucretius virginem crassam & mammis cum grandibus appellat *geminam & mammosam*; canitque eam ab iis qui vera rerum vocabula abjiciunt, & foeminis tribuunt, quæ non sunt illis commoda, appellari *Cererem*; quia Ceres scilicet ita solebat pingi.

At gemina & mammosa, Ceres est ipsa ab Iaccho:

Simula, Silena ac Saturæ est: labiosa, Philema.

Nam Cererem *gravem*, *feminam* vel *geminam* facit Martianus Capella: *Cum his grata Ceres, admodum GRAVIS femina, alumnaque terrarum ac nutrix mortalium videtur: tanque mammosam fuisse docet unus instar omnium Arnobius: Æsculapius baculo, Ceres mammis cum grandibus; alibique idem scribit Lucretii Musam prædicare ab Iaccho Cererem mammosam; quanquam poëta non celebret Cererem mammosam; verum virginem vel mulierem geminam & mammosam canat appellari Cererem ab Iaccho, à blandientibus sexui foemineo. Mammosam autem eo, quo dixi, sensu sumi debere satis evincit Laberius, qui exoptat foeminam non mammosam, non annosam, non bibosam, non procacem apud A. Gellium. Neque aliter Vesta, quam candem*

Lib. 3.
Præp.
Luang.

dem cum Cerere faciebant Theologi gentilium, describitur Porphyrio apud Eusebium; sed ejus verba ita corrupta sunt, ut sensum nullum recipiant: Καὶ τὸ μὲν, αἶτ, κρημονικὸν τῷ γήονι δυνάμει, Ἐστία κέκληται ἢς ἀγαθὰ παρθενικὸν ἐφ' ἑστίας ἰδρυμένον κατὰ τὴν γέννησιν ἢ δυνάμει, σημαίνουσιν αὐτῷ γυναικίς ἐστὶν πρὸς μαστῶν: *Id quod est in terrena vi princeps atque primarium, Vesta nominatur, cujus simulacrum virginea specie juxta focum excitari collocarique solet: quatenus autem fecunda vis illa est, eandem uberum tenuis muliebri forma expressam voluerunt.* Verum si Vesta usque ad mammas fuit forma muliebri; inde sequi videtur vel avem vel piscem vel anguem vel aliud monstrum inferiori parte corporis retulisse; cum tamen ab omnibus, tanquam foemina optimo jure describatur. Legendum igitur conjunctis vocibus πρῆμασι; & mulier πρῆμασις est *mammōsa*, quæ grandes habet mammas, instar mulierum vel gravidarum, vel infantibus suis juxta PIETATEM ROMANAM, quemadmodum nummis inscribi voluit Flavia Maximiana Theodora, uxor Constantii Chlori, ubera præbentium. Inde postea τροφίς vel *nutrix* vocatur; *Atque hunc ad modum vim illam terræ tot symbolorum varietate explicatam venerantur: ὡς μὲν παρθένος ἢ Ἐστία ἢ κεντροφόρος; ὡς ἡ πενίας ἢ τροφίς; ac Virginis quidem Vestæ nomine, quatenus ea centrum universi complectitur: parentis, quatenus nutrit.* Quibus in verbis, non secus ac in aliis Vesta virgo, & Vesta MATER, quemadmodum Ciceroni, in nummo D. Julii piæ, & Inscriptione apud Gruterum vocatur, describuntur; ita tamen ut mihi dubium valde sit, quid illa cum centro universi habeat commune. Scio quidem Philolaum apud Stobæum πρὸς ἐν μέσῳ πρὸς τὸ κέντρον constituere, eumque ἐστὶν ἡ παντὸς καλῆν, ἢ Διὸς εἶκν, ἢ μητέρα θεῶν; sed nihil hoc cum Eusebii loco videtur habere commune; utri vel patet ex iis quæ ex opinione Pythagoricorum de eodem argumento disputant Aristoteles & Plutarchus. Suspensus quapropter nonnunquam sum, scribi oportere δειρόφορος; quia virides arbores signum quasi sunt virginis & virginis terræ, pauloque post Ceres propter fruges & res sativas dicitur esse terra γλοιφόρος. Ut autem πρῆμασις mihi est mulier mammōsa; ita eadem Græcis pari ratione appellatur μεγαλόμασις; quomodo etiam *ventrosus* in Glossis exponitur πρῆμασις & πρῆμασις; & πρῆμασις est labiosus; vel

Orat. pro
Rom.

Cap. 25.
Lu. Phyl.

L. c. 13.
de Cælo.
in v.
Numm.

vel

vel prominentibus labiis & crassis homo. Atque hæc quidem occasione Aſtyrenæ, & Multimammæ, vel POLY-
 MAMMÆ DIANÆ, quas voces in antiquis numifimatis, à me tamen necdum viſis vel ulli antiquario memoratis, re-
 periri ſcribit Voſſius, mihi notata ſunt, illanque relinque-
 rem niſi monendus fores, Lector, Stephanum notare in ur-
 be Cariæ vel Phœnicia, uti illa vocatur Corinnæ & Bacchy-
 lidi, ex quibus recte Ethnicographum interpretatur Bochar-
 tus, Minervam cognomine Ἀΰρεν fuiſſe cultam. Εἰς τὴ πόλιν
 Φοινίκης καὶ Ρόδον, ἐν ἣ ἐπίματο ἡ Ἀθηναῖ Ἀΰρεως: deinde multa
 adhuc in Eufebio reſtare illuſtranda, uti binis inſuper exem-
 plis docere breviter conabor: τῶν ἡκαρῶν, αἰτ, σύμβολα οἱ Κε-
 ρητες, τὸ Κρόνον βυκαλῶντες: *Occaſionum varietatem Curetes Saturni nu-
 tricij repræſentant.* Sed neminem ego novi veterum, qui me-
 moriæ mandet Curetas Saturnum educaſſe; putoque verba
 hæc verti debere: *Saturnum fallentes*: nam, uti ex hiſtoria fa-
 bulari, ipſiſque adeo nummis notum eſt, Curetes occul-
 tantes armorum ſonitu Iovis pueri vagitum, ſeſcellerunt
 Iovem; qui ipſum inſtar aliorum devorare volebat. Hinc
Iovis nutritores dicuntur; & βυκαλέω *decipio* non ſolum Luciano
 ſignificat; verum etiam Heſychius ita commentatur: βυκα-
 λονῦτες ἀπατῶντες: βυκαλῶν ἀπατῶν, σοφιζόμενοι. Altero loco
 agit de Bacchi matre: Τίς γὰρ ἡ τῶν γυνήσασα, εἴτε Σελήνη τις λέ-
 γοιτο, εἴτε Περπεφόνη: *primum qua matre genitum eſſe Bacchum di-
 cent, Luna an Proſerpina.* Scio Ciceronem varios Dionyſos vel
 Bacchos recensere; interque eos unum, natum Iove & Pro-
 ſerpina, unum itidem Iove & Luna: ſed ut mirari ſolco
 Conſulem Romanum optimum, & oratorem deſertiſſimum
 non meminiffe Bacchi ex *Semele* geniti; ita apud Eufebium
 particula τις mihi auctor quaſi eſt, ut reſcribam Σεμέλη. Nam de
 Luna non ita puto eum locuturum, quia una tantum & omni-
 bus nota eſt; cum contra plures *Semelæ*, & omnes æque
 ignotæ eſſe potuerint.

Lib. 2.
c. 25. de
Idol.

Lib. eod:
p. 21.

Lib. 3 de
N. Deor.

IX. Neronis apud eundem Virum Doctiſſimum ſignatur
 nummus figura muliebri ſuperiorem corporis partem nuda,
 haſtam & cornucopiæ tenens, cum Inf. ΔΗΜΟΣ ΡΩ-
 ΜΑΙΩΝ. Hunc in Thracia parte, quæ *Romania* dicitur, ſigna-
 tum nequaquam iudico; quia Neronis Imp. tempore Byzan-
 tium nec *Novæ Roma*, nec regio ſuburbicaria, ut ſic loquar,

Ro-

Romania dicta fuit. Nullus igitur alias, ut mihi equidem videtur, potest intelligi populus quam ROMANUS; qui Græca epigraphæ usus est, quia Nero Græcis valde delectabatur. Huc pertinet & Commodi Imp. numisma inscribi ΡΩΜΑΙΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ; quod factum à Romanis, non quia Byzantini appellati fuerunt *Herculei*; (quod tamen adhuc quæro) sed quia Commodus dici voluit *Romanus Hercules*, testibus Dione & Lampridio.

X. Nummus Constantini inscribitur CONSTANTINIANA DAFNE: inque illo sedet victoria alata ramos tenens utraque manu; & ante eam fixum est trophæum cum captivo, cujus manus post tergum revinctæ sunt. Hæc verba quid sibi velint, non explicat vir eruditus, & Oedipo opus esse putat. Ego nullus dubito quin cum Valesio & Spanhemio intelligendum sit castrum DAPHNE, quod Constantinus Magnus ad ripam Danubii exstruxit in Mœsia; à quo milites in notitia imperii CONSTANTINI DAPHNENSES & BALISTARII DAFNENSES nominati sunt. Et, nisi fallor plane, castrum hoc sive *φραξιον*, uti appellat Procopius, cernitur in alio Constantini nummo, cui inscribitur PROVIDENTIA Augg. quia maxima pars Providentiæ Imperatoriæ est, limites bene munitos servare; unde Procopius scribit Constantinum *ὄν ἀσύμφορον* judicasse *ταύτην*. Daphne *φυλάσσεσθαι τὸ ποταμὸν ἐκατέρωθεν*. Et proculdubio Victoria sedet in nummo, quia Gothos atque Sarmatas Thraciam diripientes profligavit; quo spectat SARMATIA DEVICTA, uti in aliis nummis scribitur. Fuit etiam DAPHNE suburbium Constantinopoleos; cujus Stephanus meminit: *Ἐστὶ δὲ περὶ τὴν Δάφνην ἐν τῷ εἰσώλει τῆς Πόντου, ἐν δεξιερᾷ ὁρῶν τὴν ἀνάπλευν ἀνίσταν, ὃ λέγεται Σέργιον; Est & suburbium Daphne in ore Ponti ad sinistram sursum navigantibus, quod dicitur Sergium.* Hic est, ubi Constantinus Helenæ Matris suæ statuam collocavit, & locum *Ἀυγυστίον* dixit: Suidas: *Ἐστῆσε ἡ ἐν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ἀσκητὸν τῆς Δάφνης στήλην τῆς ἑαυτῆς μητρὸς; ἐξ ἧς ἀνόμασε τὸ τόπον Αὐγυστίον: Exerxit Constantinus Magnus in aperto Daphnes loco statuam suæ Matris, à qua locum Augustæum nominavit.* Neque enim puto Cardinalem Baronium recte ex his verbis docere; apud Antiochiam ad Daphnidis lucum celebrem memoriam Helenæ fuisse, dictam *Augustale*; ibique Imp. Constantinum Matris suæ statuam col-

locasse. Nam *Daphne* hæc fuit prope Constantinopolim; uti constat ex Hesychio Milesio & Auctore Chronici Alexandrini, qui narrant insuper Constantinum Matris suæ statuam columnæ imposuisse, & locum *Αὐρυσσάειον* appellasse.

Atque hæc quidem speciminis loco sunt; finemque numismatum explicationi imponerem, nisi censerem reip. litterariæ interessè, si ante examinarem opinionem Nicolai Bergerii. Virille doctissimus libro raræ eruditionis & Gallici idiomatis conscripsit historiam viarum militarium Romanorum; inque eo tradere non dubitat Asinium Pollionem primum fuisse Romæ, qui bibliothecam numismatis (*Medailles*, quasi dicas, *Metallas*, vel *Metalliones* appellat) ornavit. Utque doceat, non hodie aut heri primum eruditos ejusmodi thesauris colligendis operam dedisse, addit Atticum Ciceronis familiarem de iis librum conscripsisse; & inter doctissimi Romanorum Varronis opera, unum esse de *Metallionibus*, in quo non solum nomina; verum etiam imagines virorum illustrium ex nummis delineatas publicaverit. Error insignis originem suam debet male intellectæ voci **IMAGO**; qua arbitratur Latinos effigies hominum nummis impressas proprie designasse. Plinium ita interpretatur; *Lib. 34. Transit & à diis ad hominum statuas atque imagines multis modis.* c. 4. Sed illo, ut & proximis capitibus historiæ naturalis scriptor ne quidem nummorum mentionem facit; statuasque & imagines, sive pictæ, sive fictæ, sive ex ære, aliave materia duriore factæ fuerint, recenset. Sic cum Cicero scribit, *Demosthenis imaginem se in ære vidisse*, ad nummos nullam ob causam recurrit; & Suetonium narrat memoriæ mandare, se vidisse numisma Augusti, in quo Turinus vocabatur; *Turinum*, inquit, *cognominatum certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculam ejus æream veterem ferreis ac pæne exolescentibus litteris, hoc nomine inscriptam: que dono à me Principi (Hadriano) data inter cubiculares colitur: qua interpretatione, licet & eadem placuerit Sebastiano Erizzo, nihil absurdus, vel a mente auctoris alienius est; uti unusquisque facili deprehendet opera. IMAGO* quin etiam vox generalis est, & de omni effigie usurpatur; ut de *picta*, apud Plinium: *Imagines adeo similitudinis indiscrete pinxit.* de ærea vel ex alia materia facta apud eundem: *Alexandrum amicorumque ejus imagines summa*

Lib. 4.
c. 15.

Lib. 34.
c. 4.

In Orat.

In Diss.
de Num.

Lib. 35.
c. 13.

L. 34. 8.

omnium

Orat. pro
Domo.
In vita
Agr.
L. 35, 2.
L. 35, 2.

omnium similitudine expressit. Cicero Tanagræ meretricis statuam, modo simulacrum è marmore, modo signum, modo imaginem appellat; Tacitus imagines quæ marmore aut ære finguntur celebrat; & inscriptio antiqua imagines argenteas; cereamque effigiem Plinius non aliter nominat. Varro præterea & Atticus de Imaginibus libros ediderunt, inque iis magnorum virorum effigies maximam proculdubio partem ex statuis & picturis desumptas repræsentarunt: Plinius; Imaginum amore flagrasse quosdam testes sunt & Atticus ille Ciceronis edito de his volumine; & Marcus Varro benignissimo invento insertis voluminum suorum fecunditati non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed & aliquo modo imaginibus non passus intercidere figuras, aut vetustatem ævi contra homines valere. Quod si quis existimet has doctorum effigies ex nummis expressas esse, næ ille toto, quod ajunt, erraret cælo. Nam plerique Græcorum nummi, in quibus viri illustres ducesque cernuntur supposititii sunt; & Romæ ante tempora C. Julii Cæsaris nullius $\mu\epsilon\tau\alpha\upsilon\tau\iota$ nummis est indita; statuæque apud utrumque populum sive æræ sive marmoreæ, sive cereæ frequentissimæ fuerunt.

INSCRIPTIONES
ET
MARMORA
ANTIQUA
EXPOSITA ET ILLUSTRATA.

INSCRIPTIONES

E T

M A R M O R A

A N T I Q U A

EXPOSITA ET ILLUSTRATA.

Lurimum infervire priscis locis intelligendis marmora antiqua, sive ea figuris, sive inscriptionibus sint notabilia, tot exemplis docuerunt viri eruditi, ut ea de re dubitare sit hominis ignari plane & ab omni humanitate alieni. Et si forte quis ejusmodi ingenio præditus inveniatur; inveniet hic, ut spero, unde meliora discere, & quod omnes præstantis ingenii homines affirmarunt, etiam, si tanti, amplecti possit. *Avem* igitur *Stymphalidem* in nummo Gentis Valeriæ apud Ursinum arbitrantur exhiberi viri eruditissimi: verum ego persuasus sum veram earum avium effigiem nobis exhibere marmor Oxoniense centesimum nonum & trigessimum, in quo, quemadmodum ex cætypo patet, Hercules unam clava occidit.

I. Fundus mihi hujus opinionis Pausanias, Arabiæ volucres, quibus idem nomen erat, describens: *Αὐτῶν μέγεθος μὲν καὶ γέγρανόν εἰσιν αἱ ὄρνιθες, εἰσὶν αἱ ἰβες, ῥάμφη δὲ ἀκτιμώτεραι φέρονται, καὶ σκολιὰ ὡσπερ αἱ ἰβες: Gruibus quidem illæ sunt magnitudine pares, forma ibibus persimiles; rostra tamen validiora, neque ut ibes adunca habent.* Optima revera hæc marmori conveniunt; estque gruibus avis illa par magnitudine, & ibi similis; neque tamen rostrum tam incurvum habet, uti haud difficulter ex Mensa Pignorii Isiaca patet. Et quamquam Pausanias dubitet, num Arabiæ atque Arcadiæ *Stymphalides* eadem

eadem fuerint forma; nondum tamen video, ad quem alium laborem Herculis hoc marmor possit referri; non scelus ac aliud quod in monumentis Romæ non ita pridem editis existat, quodque exhibet Herculem sagittis tres aves eadem magnitudine ac forma, qua nostra illa est, perentem; uti memini me apud Heinsum τὴ μακαρίτω, omnisque quondam humanitatis & eruditionis promptuarium ἐμψυχον βιβλιοθήκην videre. Ipsas quidem paulo post Stymphalidas πρὸς τῷ ὀρέφῳ templi Dianæ Stymphaliæ sculptas esse Pausanias scribit; sed qua forma fuerint, memoriæ non mandat; & in postica parte templi adjicit virgines esse è candido marmore, cruribus ὀφθαλμῶν insignes. Hæ quamvis aliquantum Valeriæ Gentis numismati conveniant, tamen si perpendicularitè accuratius, patebit diversas plane esse, & nihil cum ave Stymphalide, ut docti existimant viri, habere commune. Nam in nummo signata avis toto corpore excepta περιπυρή corvum refert; Pausaniæ vero virgines nil nisi σκέλη avium habuerunt, atque à Stymphalidibus, quod diligenter notandum, distinguuntur, utque postea clarius patebit, Sirenes sunt. Nec opinioni meæ obstare debet eundem, aliosque auctores narrare Stymphalidas ab Hercule sagittis confectas; Pisandrum & Apoll. Rhodium crepitaculorum sonitu fugatas; Apollodorum χαλκείῃς κροτάλλοις excitatas & sagittis interfectas esse; in lapide vero Oxoniensi Heroëm clava uti. Raro enim figmenta conveniunt; & quod Horatius canit, *pietoribus atque poetis*, idem *sculptoribus* merito aptatur. Nam iidem Heroëm nostrum puerum quoque finxerunt, leonina pelle insignem, & mala aurea Hesperidum tenentem; uti patet ex statua apud Joan. Baptistam Ferrarium in libro, quem *Hesperidas*, vel *Malorum Aureorum Culturam* inscripsit; frustra quoque nonnulli Herculis filium representari existimant. Parili ratione eundem Stymphalidas & Lernæam anguem clava occidentem puerum fecerunt; cum hos labores tamen exantlaverit, postquam ad justam ætatem pervenit, & infans serpentes tantum binos neci dedisse fingatur. Atque ita in nummo Heracleotarum apud Patinum, & in alio Veri apud Tristanum barbatus clava hydram occidit; cujus eadem plane forma, ac illius, quæ in Oxoniensi marmore cernitur, nisi quod septem ibi, hic sex capita (alii aucto-

auctores illi octo, alii novem, vel quinquaginta, vel centum tribuunt) conspiciantur. Et ut hoc obiter moncam, simili semper ætate labores *καὶ ἄλλοις ἔργοις*, uti loquitur Zenobius; id est, *ἐκ προεπιτοῦ, & ἰουστῆς Εὐρυστῆος*: non autem subsidio, quemadmodum reddit interpres, perficiens in nummis effingitur. Nam in Caracallæ numismate adultus taurum domat; in Antonini eundem, hydram Lernæam & equos Diomedis; in Albini mala Hesperidum manu gerit; in Getæ eadem petens draconem custodem impugnat; in Antonini Pii carpit; in Macrini Threiciam Amazona baltheo; in alio ejusdem Imp. & Maximiani numismate cervum cornibus spoliatur; in Gordiani Cerberum oppugnat; in Antonini Pii eundem trahit; in Maximiani aprum Erymanthium collo impositum habet, & denique leonem Nemeæum *βραχίωνων νηξίβων* elidit, vel *τὸ ἀρχαῖον σφίγγας τοῖς Βραχίωνων ἀπέπνευξε*, uti Sueton. & Diodorus, mire hunc nummum illustrantes, loquuntur. Quod autem veteres fabulantur Stymphalidas spiculis emissis homines occidisse, videtur originem suam debere iis, quæ de Arabiæ avibus narrat Pausanias: fuisse n. illas instar leonum ac pardorum infestas hominibus, involasse in venatores, rostrisque eorum pectora, ferreis licet loriceis munita forent, transverberasse. Atque ita quidem veram avium Stymphalidum formam ex marmoribus erui: sed quale tandem erit monstrum, quo gens Valeria nummos signavit? Sirenem facit Ursinus Fulvius; Harpyiam Antonius Augustinus: quia, ut illis *virgineos vultus* tribuit Ovidius,

*Ne tamen ille canor, mulcendus natus ad aures,
Tantaque dos oris lingue perderet usum,
Virginei vultus & vox humana remansit.*

ita his eisdem Virgilius.

*Virginei volucrum vultus, sedissima ventris
Protrahies, uncaeque manus, & pallida semper
Ora fame.* ———

Et certe si ratio aliqua dari posset, cur gens Valeria ejusmodi nummos signasset, facile crederem monstrum illud Harpyiam referre; quia Heraclitus Sirenas, *τὰ ἄλλο ἐνέλη ἀνθρώπων, τὴν ἴστωμα γυναικῶν* scribit habuisse; at contra Harpyias appellat *γυναικῶν ἀποπύργους*; id est, *volucres puellas, virgines volaticas*, ut Claudia-

Cent. 6.
prov. 23.

Lib. 6.
Met.

Lib. de
Incred.

In Epiqr.
& Clod.
fis.

nus

nus & Isidorus loquuntur: vel virgines, quarum totum corpus in aves, excepto vultu, erat conversum, quas cerni etiam in Titi & M. Aurelii nummis existimat studii hujus peritissimus Car. Patinus. Sed cum nulla utique ratio afferatur, suspicatus nonnunquam sum, purum putum corvum in Valeriæ gentis nummo spectari; galea tamen clypeo & hasta armatum, propter auxilium Valerio qui inde Corvus sive Corvinus dictus est, singulari adversus Gallum pugna præstitum; & hoc portentum acceptum referri debere imperitiæ artificis; quam in rem velim diligentius alii, quibus plus otii est, inquirant. Notandum præterea Doctissimum Patinum in nummo Græco existimare repræsentari avem Stymphalidem; cum ego nihil simile observem; sed tantum columnam, cui Pallas armata insistit; Herculem nudum & gradientem, dextra manu tenentem virgam, sinistra clavam & pellem leoninam, & denique Cupidinem parvulum alatum (nisi sculptor hallucinetur insigniter) sagitta heroem petentem.

C. 5. Th.
P. 98.

II. MATRES DEÆ frequenter jam inde à temporibus Pertinacis & Severi celebrantur in marmoribus vetustis; egoque elegans earum & ineditum ectypum nactus sum; quod antequam exhibeam, non abs re me facturum arbitror, si nonnulla moneo de Deabus, quæ & MATRES à Græcis & Romanis nominatæ sunt. Et in genere quidem ita appellantur deæ, quæ pepererunt: Varro apud Augustin. lib. VII. de Civ. Dei: *Diis quibusdam Patribus, & Deabus MATRIBUS sicut hominibus ignobilitatem accidisse.* Specialiter autem CYBELE; quippe quæ deorum omnium genitrix audit, *Μητις*, vel *Μήτηρ ἢ ἑών*, vel *ΜΗΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ ΠΕΙΑ*, uti ex variis Pausaniæ & aliorum auctorum locis, & Inscriptionibus patet, vocatur: Lucretio autem *Divina Mater & Idea*, Virgilio *Be-recynthia Mater*, Valerio Flacco *Mygdonia Mater* & Prudentio absolute itidem *Mater*; & in marmore tandem Arundelliano Magnesi & Sipyli jurant per *ΜΗΤΕΡΑ ΤΗΝ ΣΙΠΥΛΙΝΗΝ*. CERES vocata fuit *Δαμῆτις* quasi *μητέρα πρὸς ἑσπερα*, uti explicat Auctor Magni Etymologici, & à Siculis *Δαμῆτις*, quemadmodum ex nummo apud Spanhemium constat: unde in Inscriptione apud Tomalinum appellatur *CERES MATER MAXIMA FRUGIFERA*; & in alia, teste Goltzio, *MATER AGRORUM*; Varroni *Ops Mater* celebratur, &

Inf. I. P.
MLXXXII.

Hym. in
Rom.

P. 156.

C. 26. de
Donat.
I. 4. de L.
L. & I. 1.
c. 1. de
K. R.

Tellus

Tellus Terra Mater; *Lua Mater* Livio; atque apud Aurelium Victorem vulgus TELLUREM MATREM Deosque inferos precatur, sedes impias uti Gallieno darent. In lapide antiquo memoratur ΜΗΤΗΡ ΤΡΙΚΑΡΑΝΟΣ ΜΕΓΑΛΗ; quæ proculdubio est HECATE, à Porphyrio, narrante Eusebio, dicta ΤΕΛΕΩΘΗ & ΤΕΛΑΪΧΕΝ; à Seneca *triformis* & Valerio Flacco *tergeminæ*. In lapide antiquo apud Reinesium I S I S M A T E R; in nummo Juliae Piaë apud Joannem Vaillant, antiquariæ rei haud vulgariter peritum virum, V E S T A M A T E R conspicitur; neque aliter eam vocat Cicero, vel Virgilius

Inf. 2 p.
MLXXXII.

L. 1. G.

Dii patrii Indigetes, & Romule, Vestaque Mater

Quæ Tuscum Tiberim & Romana palatia servas.

Romanis *Statæ Matris*, Festo teste, simulacrum in foro colebatur; atque à multis celebratur *Mater Matuta*. Quin & Elei Minervam ΜΗΤΡΕΑ venerabantur, quia cum Hercules Elidem diripiisset, foeminae orbatam virili robore patriam miserata, illi vota fecerunt, si gravidæ primo cum viris congressu fierent, teste Pausania: Et Diana itidem virgo dea, eodem titulo honoratur in Inscriptione veteri apud Gruterum;

Lib. v.

TEMPLUM DIANÆ
MATRI D. D. APU
LEJUS ARCHITEC
TUS SUBSTRUXIT.

Tandem Deæ, quas Μαιτέρες vel *Matres* vocabant cultæ fuerunt in oppido Sicilia; cui Εγυβίων nomen, quemadmodum memoriæ mandat Plutarchus; iisque ex Creta allatis templum crexit Merion, docente Diodoro Siculo; quanquam non ignorem Ciceronem in Verrinis *Matrem Magnam & Idæam augustissimum & religiosissimum templum* eodem in oppido habuisse scribere. Postea in variis insuper regionibus, non autem in Britannia sola, uti opinatur Seldenus, MATRES DEÆ cultæ fuerunt; non tanquam forent præsides partus vel *Γεννητηριδες*, id quod putat Reinesius, sed totius regionis curam gerentes, & pro variis locis varia cognomina sortitæ; ita in Inscriptionibus Gruteri laudantur MATRES CALLAICÆ, SUEBÆ, VAPTHIATES, PANNONIORUM ET DALMATIARUM: quæ proculdubio earum regionum vel locorum sunt deæ tutelares. In lapide vetusto apud Sponium præterea MATRES GERUDATIÆ, occurrunt;

In ylia
Marc.

Lib. 4.
Bibl.

Ep. 19.

MATRIBUS
GERUDATIABUS
JULIA. MINIA
V. S. L. M.

In alio Noviomagensi apud Joh. Smetium, MATRES MOPATES. Atque ut ex multitudinis numero patet, plures fuere simul cultæ, & quidem, uti ex variis marmoribus colligo, tres. Totidem enim occurrunt Deæ stantes apud Gruterum, addita hac inscriptione;

IN
HONOREM
DOMUS. DIVI
NÆ. DIS. MATRABUS
VICANI. VICI. PACIS.

Inque elegantissimo lapide inedito, hodieque Clivis, quo ex arce Wislensi translatus est, exstante tres etiam deæ, mira & barbara veste exornatæ sedentesque conspiciuntur, addita inscriptione, quæ nos dubitare non finit eas MATRES DEAS esse.

Firmat hanc opinionem mirum quantum alia inscriptio necdum, quod equidem sciam, luce publica donata; & basi marmoris insculpta, in quo trium dearum pedes apparent;

MATRIBUS. ARSACIS. PATER-
NIS. SIVE. MATERNIS
M. AUR. LU. VERONIUS. VE-
RUS. PEPÆFACTI. PRO. SE-
ET. SUI. S. V. S. L. M.

Et Gruterus testatur in pago Vachlendorff, sive Vacallinæ inscriptionem repertam esse, supra quam sedebant tres Deæ, sinu pleno fructuum easque vocari MATRONAS VACALLINEHAS. Et cum totidem deæ sedant in lapide, cujus basi inscribitur, testibus viris præclarissimis Raphaële Fabretti & Jacobo Sponio;

Diff. de
Aquat.
Arz
Iga. Dr.

SULEVIS. ET. CAMPESTRIBUS
SACRUM. L. AURELIUS. QUIN-
TUS LEG. VII. GEMINÆ
VOTUM. SOLVIT. LÆTUS
LIBENS. DEDICAVIT. VIII. K.
SEPTEMBRES. BRADUA. ET
VARO. COSS.

suspicio nonnunquam mihi est oborta, tempus edax consumpsisse vocem ejus primam MATRIBUS; & pro SULEVIS, scribi oportere SUEVIS vel SUEEVIS, uti & alibi duplex EE, II, AA, & VV, occurrunt; tandemque CAMPESTRES Matres esse, quæ campis, agrisque præsent. Nam & paulò ante memoratas MATRES PATERNAS ET MATERNAS, quarum illæ etiam occurrunt in lapide inedito,

MATRIBUS
FRISAVIS PATERNIS

nullas alias esse arbitror, quam quæ curam majorum gesserant, vel populi universè sumpti, vel etiam certarum familiarum. Sic MATRES BRITTÆ loci ejus regionis præsidæ sunt; marmor ineditum;

MATRIBUS
BRITTIS
L. VAERIUS
MIL. LEG. XXX
V. V.
V. S. L. M.

Neque tamen ternarius hic numerus (de quo operæ pretium est

est videre Raphaellem Fabretti, libro laudato) perpetuus est; & sæpe una Dea MATER vocatur, quæ itidem vel pago, vel certo loco præsidet. Nam apud Boissardum exstat statua muliebris faberrime facta, & cornuopiæ tenens, cum Inf. MATER. VILLÆ. FAGNÆ: & apud Gruterum lapis inscribitur; MATRI. (nisi tamen hæc vox non secus ac sequens pluralis numeri est) ET. PATRIBUS. & alius, MATRI AUG. &c. Hæ Deæ MATRES nonnunquam AUGUSTÆ cognominantur, non secus ac Ceres, Diana, Venus, Juno, Isis & aliæ, quemadmodum ex Inscriptionibus patet; quarum quinta pag. xc. ita ex Chohieri Antiquitatibus Viennensibus legenda est:

M A T R I S. A U G U S T I S
C A. T I T I U S. S E D U L I U S
E X V O T O.

Appellari præterea eas MATRONAS; & Inscriptiones quæ loquuntur vel de MATRONIS simpliciter, vel de MATRONIS ACERNEHABUS, AUFANIIS, HAMA-
VEHIS, ROMAUCHIS, RUMÆHABUS, VACAL-
LINEHIS, de nullis aliis quam Deabus Matribus explicandas esse arbitror. Aufaniæ etiã celebrari in Inf. apud Novio-
magenses reperta videntur;

M A T R O N I S
A U F A N I A B U S
T. A L B I N I U S
J A N U A R I U S
E. L. M.

& forte cultæ fuerunt in pago, cui nomen *Aufana* vel *Aufana*, uti male scribi videtur apud Antonin. in Itinerario, prope Treviros. Sic MATRONÆ VIDEANTIÆ sunt Deæ Vediantiorum, Galliæ Narbonensis populus est, tutelares; Inf. apud Sponium;

M A T R O N I S
V E D I A N T I A B U S
P. E N I S T A L I U S. P. F.
C L. P A T E R N U S C E M E N E L E N S I S
O P T I O. A D. O R D I N E. Δ. L E G. X X I I.
P R I M I G E N I Æ. P I Æ. F I D E L I S
L. M.

Idemque Vir Doctissimus has deas HERAS appellari credit in Inf. Aquitanica;

FANO. HER. AUSC
ORRITS. HESACRUM
G. VAL. VALERIANUS.

Nam una cum auctore notitiæ Vasconix *Herarum Aufscarum* hic mentionem fieri, easque *Auscis*, clarissimis Aquitanorum præfuisse autumat. Auctor hujus notitiæ est Arnaldus Oihenartus; sed apud illum pag. 445. inscriptio paulo aliter legitur; neque ille de *duabus Heris* facit mentionem; & mihi videtur Herculem apud plerasque gentes cultum æque commode posse intelligi. Fortunam cæterum *Heram* vocat Ennius

lib. 1.
off.

*Vos ne velit, an me regnare HERA, quidque ferat fors,
Virtute experiamur: —*

& *Hecaten Tergeminam Heram* vel *Heram noctis* Val. Flac. lib. 1. ac v. In Inscriptione 38. Classis quintæ apud Reines. FLAMINICA HERÆ occurrit; sed *Hera* ex opinione viri doctissimi, est *Hæa* vel *Juno*: & apud Catullum *rapidi Tritonis Hera* est Minerva. *Quin* & *DOMINÆ* nullæ mihi aliæ, quam *MATRES, MATRONÆ*, vel *HERÆ* sunt: Inf. apud Gruter.

MESTRIUS MARIINUS
PICTOR. CONSTITUIT
PRO. SALUTE. SUA. ET
SUORUM
FANUM. DOMINARUM.

Atque hæc quidem occasione *DEARUM MATRUM* mihi publicis curis distracto notata sunt: iisque antequam valere dicam, facere non possum, quin illustrem elegantem Procli Archiepiscopi Constantinopolitani locum, qui exstat in laudatione B. Chrysofomi Latine tantum edita, & forte habita, cum post annos quinque & triginta Imperatore Theodosio Juniore, & ipso Patriarcha, cadaver Chrysofomi Constantinopolim est relatum; uti legere licet in Epitome Vitæ Chrysof. quam una cum Palladio edidit EMERICUS BIGOTIUS vir illustris & Galliarum clarissimum lumen. Ille igitur Proclus ita loquitur: *Omnem locum omni liberavit errore. In Epheso artem Midæ nudavit* (al. fugavit) *in Phrygia Matrem, quæ Deorum dicebatur sine filiis fecit: in Cæsarea publica meretricia honoris vacua spoliarvit: In Syria Deum impugnantes Synagogas evacuarvit: quibus verbis nihil aliud significat, quam divina eloquentia fecisse Chrysofomum, ut dii illi, qui nati dicebantur Cybele, crederentur tantum esse vana ingenii humani figmenta;*

quomodo B. Augustinus l. 7. c. 26. de Civ. Dei fere locutus est: *Vicit Matris Magnæ omnes Deos filios, non numinis magnitudo, sed criminis.* Sed quid erit, *artem Midæ nudavit sive fugavit?* fateor hic mihi aquam hæere; faciliusque arbitror nodum solvi posse, si Græca non invidisset nobis temporis injuria. Suspicebam nonnunquam *artem Midæ esse artem Magicam*; quia illa admodum Ephesi floruit; & Midas posset videri ea quæ tangebatur in aurum eadem arte convertisse; mysteriisque Orphei, itidem magi, ut plerique veterum credunt, fuit initiatus. Et Magos quidem in urbe ea fuisse multos, satis superque ex Apostolorum Actis (memoriæ enim vitio B. Chrysostomus scribit in præfatione Epistolæ ad Corinthios primæ, *Corinthis* rem eam accidisse) & Plutarchi Alexandro patet; unde Clemens Alex. in Protr. scribit Heraclitum Ephesium vaticinatum esse, in libris quos in templo Dianæ deposuerat, Νυκλιπολις, Μάγισ, Βάκχαις, Λήναις, Μύσαις: & ἐπιφθὰί πνευ δυσσαζαρολῆθηται vocantur ἐφέσια γραμματῆ; quibus Lydiæ Regem Crœsum in rogo usum esse scribit præter Suidam Eustathius; & Diogenianus tradit *Ephesus litteras* fuisse incantationes, quas qui pronuntiabant, victores evadebant. Affert exemplum Suidas Milesii & Ephesi inter se depugnantium, cujus ultima verba ita se habent: Φανερός ἢ γρουμῆς ἔ λυθέντων αὐτῶν τελακῶν τὸ ἐξῆς πεσεῖν ἢ ἐφέσιον, Portus & Schottus ita vertunt, ac si triginta litteras à talo Ephesii abstulissent; Erasmus, tanquam succubuisset, post victos adversarios triginta. Sed nec de adversariis nec de litteris loquitur; verum scribendum: Φανερῶν ἢ γρουμῆων ἔ λυθέντων αὐτῶν, &c. id est, *cum litteræ illæ animadvertentur & demerentur per triginta vices cecidisse luctatorem Ephesium*: Eustathius, ὡν γρωθέντων καὶ λυθέντων, τελακῶν τῶν ἐφέσιων πεσεῖν ἢ ἐφέσιον. **Quin**, quod notatu revera dignissimum, ipsa illa Ephesia Diana, tam superstitiose non modo ibi, verum etiam aliis in urbibus culta Μάγῳ vocatur Tatiano: Ἀφροδίτη ἢ γάμος πολυκαίς ἤδε, μάγῳ ἐστὶν Ἀρτέμις, ἑραπῶς ὁ ἁπῶων: *Venus nuptiarum complexibus gaudet; Diana magiam exercet, Apollo medicinam.* Et huc, ni fallor, pertinent litteræ, quæ ἔπι τοῖς ἑσὶ ἐφεσίας ἀρτέμιδος; id est, *in (male vertit interpres sub) pedibus Dianæ Ephesiæ* erant scriptæ, teste Diogeniano apud Apostolium; vel ἔπι ποδῶν καὶ ζωνῆς καὶ σεφάνης, quemadmodum Plutarchus apud Eustathium ad Homeri

Ad Odyf.
φ.

P 1364.

Odyf.

Odyſſeam memoriæ mandat; cum veriſimile admodum fit litteras has incantationes magicas fuiſſe, eamque ob cauſam, ut laudati auctores ſcribunt, non potuiſſe intelligi. Tandem ut *artes Midæ* deſignant *magiam*, ita eodem ſenſu *artes Dardaniæ* Columellæ uſurpantur;

At ſi nulla valet medicina repellere peſtem

Dardaniæ veniant artes ———

Et Clemens Alexandrinus narrat Midam Phrygem ab Odry- In Prot.
ſo edoctum τοῖς ἑσπερίαις ἀρχαίοις tradidiſſe ἐν τεχνῶν ἀπαρίτω, arti-
ſioſam fraudem, quæ non incommode de γοητείᾳ & magia po-
teſt exponi; & alibi litterarum Ephęſiarum, ut hoc addam, L. 1. & 5.
originem refert ad Daſtylos Idæos; docetque eas non ſim- Strom.
plices litteras, verum voces integras fuiſſe.

III. Miſit ad me Ampliſſimus idemque Doctiſſimus Vir HENRICUS COPEZ Reip. Silvæducentiſis Scabinus inſcriptionem brevem quidem ſed elegantem, & prope urbem eam in pago Rummel non ita pridem inventam. Hanc à me paulò longius explicatam aliis invidere nolui;

C. JANUARINUS
SEXTUS
INTERPRES
VIVOS. SIBI
FECIT.

CAJUS hic vocatur JANUARINUS, nomine a Januario mense deducto. ita celebratur JANUARINIUS in Inf. apud Gruterum

HERCULI
JANUARINIUS
MODERAT. COL
EQUITUM. D. D.

I. p. XLIV

Similiterque fere à *Secundus* SECUNDINUS; à *Decimus*, DECIMINUS; à *Marcellus* MARCELLINUS & alia ab aliis nominibus derivantur. Quin ipſi menſes in nomina vel cognomina ceſſerunt. In Digęſtis *Favius Januarius* Papiniano ſalutem dicit: A. V. C. 1040. *Pomponius Januarius*; A. 1080. *Aurelius Januarius* conſ. fuerunt. Præterea *T. Flavius*. *T. F. Januarius*; *P. Albius P. L. Januarius*; *Æmilius Januarius*; *Q. Ælius Januarius*; *Januarius ſervus*; *Januarius conjux Eutychiæ*; *Januarius Ingenius*; *T. Januarius Florianus* aliique; adhæc *Januaria filia* *Q. Męgii Hilarionis*; *P. Januaria*; *Januaria Ælia* in lapidibus veteri-

L. 94. de
Sol. &
Lib.

teribus laudantur. *Vibrius Januarius* in Inf. apud Reinesium, & *Januaria* in Confessionibus Martyrum Saturnini, Felicis, Dativi, & aliorum occurrunt. Et hac occasione insigne sphalma notandum viri Eruditi, qui Indices Inscriptionum summo cum labore & assiduitate concinnavit. Putat enim in monumento II. pag. DCCCCLXXVIII. laudari JANUARIAM PORCIAM RHODINEM, cum tamen illud ita editum sit,

D. M.
JANUARIUS
SERVI PORCI
Æ. RHODINES
SEVERIA
SEVERINA.

& nulla laudetur *Januaria*; sed servus *Januarius* i.e. Janitor sive ^{ἰανωρὸς} Porciæ, nisi ultimum S. mutandum in I. vel, *Januarius*, sit nomen proprium. Sic, ne quid de MARTIIS JUNIISQ. dicam, in iisdem lapidibus occurrit AURELIUS APRILIS; M. DOMITIUS, APRILIS; APRILIS REPENTINI FILIUS; imo, quod nequaquam omitendum, in Inf. II. p. DCLXXXV. APRILIS MATER Q. GEMINI SURIACI. Alius vocatur NOVEMBER in Inf. 7. pag. DCCCCLXXXII, & 22. Epistolæ XLI. Reinesii ad Rupertum; adeo ut mirum nequaquam sit, nostrum illum JANUARIUM nominari. Cognomen est SEXTUS; quomodo multi alii vel *primi*, vel *Secundi* &c. fuerunt vocati. In lapidibus memorantur; L. ALFIUS. L. F. PRIMUS. T. ÆLIUS PRIMUS; & Græco cognomine ALFIUS PROTUS. T. ÆBUTIUS SECUNDUS, ΚΑΣΙΟΣ ΣΕΒΙΚΟΥΝΔΟΣ; S. ÆLIUS TERTIUS. P. ÆLIUS QUINTUS, aliique plurimi. ANIANA DEUTERA in Inf. apud Reinesium; in Historia Romana, M. Antonius Primus, dux Vespasiani celebris bello Vitelliano; C. Plinius Secundus; in c. ult. epistola Pauli ad Romanos $\tau\epsilon\lambda\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$ & $\kappa\alpha\pi\lambda\omicron\tau\omicron\varsigma$; & alii memorantur. Quæ res cum notissima sit, miror eam non observasse Doctissimum Meursium; eumque in Exercitationibus Criticis notare L. Bennium magisterii pagorum munus primum obiisse; cum in lapide antiquo homo ille L. BENNIUS PRIMUS appelletur, & proinde cognomen PRIMUS, non secus ac alii, tulerit. Sed quod præcipue notandum venit;

C. JA-

C. JANUARIUS SEXTUS dicitur esse INTERPRES. Est hæc vox *πρόσημα*; imo non modo varias, verum etiam elegantes recipit significationes. Et quidem INTERPRES is vocatur, qui inter duos eadem lingua utentes medius est vel *μέσος*; qui pacationem, conventionem, & contractus conficit; quemque alio nomine *proxenetam* vocant: Afionius; *Sequestres sunt, apud quos pecunia deponitur*: INTERPRETES per quos inducitur pactio: quo sensu sæpe Plauto usurpatur; Militæ;

3, 1 Doz
2, 5, 6.
4, 1, 6.

Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci: quæ tibi

Conditio nova & luculenta fertur per me INTERPRETEM.

Curculione;

Quod te præsentē istic egi, teque INTERPRETE.

id est; te proxeneta, te conciliatore; sicque Iuno à Didone apud Virgilium vocatur *interpres curarum*, sive, explicante Servio, *media & conciliatrix*; quia illa quasi media erat inter Didonem atque Æneam, conabaturque Carthaginensium reginam, & Trojanum ducem connubio jungere stabili. Pretium, quod hi interpretes accipiebant Latini *proxeneticum*; Græci, *ἐμπροσθεν* id est *interpretativum seu interpretis honorarium*, ut Ictus loquuntur, vocabant; idemque munus præstabant hominibus diversæ linguæ, quemadmodum ex jure constat. Atque ita Isidoro INTERPRES inde deducitur & derivatur, quod inter partes medius sit duarum linguarum, dum transfert. Tales fuerunt illi qui mercatoribus aderant, in urbe Colchicæ Regionis Dioscuriade. Nam eo cum ex omnibus nationibus confluerent peregrini, Romani necesse habebant ad negotiationes peragendas Interpretibus uti: Plin. *Reliqua litorum feræ nationes tenent. Melanchlæni, Coraxi urbe Colchorum Dioscuriade juxta fluvium Ambemunta, nunc deserta: quondam adeo clara, ut Timotheus in eam 300 nationes dissimilibus linguis descendere prodiderit. Et postea à nostris cxxx INTERPRETIBUS negotia ibi gesta.* Hinc & ipsi Legati eo nomine nonnunquam veniunt; quia inter populos pacem & foedera facere solent: Fal. Flaccus

4. A. 3
228

L. 3. D. de
proxen.

L. 1. §.
ult. D. de
verb. Oblig.

L. 10.
Etyim.

L. 6. c. 5.

L. 6.

Regius Eois Myraces INTERPRES ab oris

Venerat, ut Colchos procul atque Ætîa Parthis

Fœdera danato non irrita jungeret auro.

Erant præterea alii interpretes, qui legatorum ab exteris & diversis

fa lingua utentibus gentibus ad Senatum vel Impp. missorum verba interpretabantur; faciebantque ut Senatus Oratores, illi contra Senatum intelligerent: qui videntur **INTERPRETES. DIVERSARUM GENTIUM** appellari in vetere Inscriptione laudata Goltzio, Cicero; *Si Panni in Senatu nostro sine INTERPRETE loquerentur, alibi; ita quemadmodum in Senatu semper est aliquis qui Interpretem postulet, sic isti nobis cum Interprete audiendi sunt: Julius Firmicus: Reddit etiam sic per noctem collocatus. Imperatorem aut potentissimorum Judicum INTERPRETES. Unde veluti rem miraculo proximam extollit Plinius, Mithridatem maximum sua ætate regum solum mortalium viginti duabus linguis locutum esse, nes de subjectis gentibus ullum hominem per INTERPRETEM appellatum ab eo, annis LVI. quibus regnavit. Talem Interpretem arbitror Menandrum fuisse laudatum Pomponio Icto; Et ideo in quodam INTERPRETE Menandro, qui, posteaquam apud nos manumissus erat, missus est ad suos; & Cicero ni; Neque enim sine causa de Cn. Publicio Menandro, libertino homine, quem apud majores legati nostri in Græciam proficiscentes INTERPRETEM secum habere voluerunt, ad populum latum, ut is Publicius, si domum revernisset, & inde rediisset, ne minus crevisset. Rosinus comitem cum facit legatorum legum conquirendarum causa in Græciam profectorum; sive decem virorum, qui leges XII. Tabb. composuerunt. Impugnat eum Reinesius, contenditque hunc hominem esse Publicium Menandrum libertinum, quem Magno Pompejo indiscreta specie similem fuisse Valerius Maximus & Plinius narrant; indeque putat patere tempus, quo legatos in Græciam secutus est, & simul stuporem mangonis istius sive Rosini. Sane voces legum conquirendarum causa apud Ciceronem non reperiuntur, verum (ne dicam Rosinum adjicere potuisse explicationis causa) libertinus Pompejo similis & æqualis Publicius quidem, non autem Menander vocatur; adhæc si legati in Græciam missi sunt tempore Pompeji, quo jam Græca lingua maximo in usu Romæ erat, nondum perspicere possum, quare Cicero dicat, apud majores; & mox; multi etiam (ut sc. Menander ille) superiore memoria; quæ nequaquam conveniunt Pompeji temporibus, quibus Cicero vixit; adeo ut alium vix dubitem fuisse Cn. Publicium Menandrum interpretem, quibuscunque tandem Romanorum legatis (nam qui Decemviris adfuit Hermodorus Ephesus vocatur*

Plinio ; nisi forte plures iis additi sunt) apparuerit ; alius *Cn. Publicius Pompejo* similis. Huc pertinent etiam INTERPRETES, quos Magistratus Romani in provincias cum imperio missi apud se habebant, ad desideria provincialium intelligenda : Cicero ; *Varius est in Sicilia INTERPRES, quo iste INTERPRETE, non ad Græcam linguam, sed ad furta & flagitia uti solebat* : quales arbitror Julium Firmicum appellare *potentissimum judicium Interpretes* ; id est, præfectorum prætorio, urbis, & vice sacra judicantium, qui etiam *maximi* Judices vocantur in Codice ; *Vel in provinciis apud earum moderatores, vel in hac alma urbe apud competentes MAXIMOS JUDICES* : quam legem, cum lata sit a Justiniano Imp. mirari satis non possum Hadriano adscribere Gutherium. Præter hos mihi occurrunt INTERPRETES sacri ; & quidem vel Dii, vel homines. Nam Mercurius erat Deorum Interpres, Iovisque placita ad homines ferebat : Virgil.

L. 36. c. 15.
A. G. 5. 18
Verr.L. 6. ubi
caus. sac.In de
offi. D. A.L. 4. A. II
v. 355.

Nunc etiam INTERPRES DIVUM, *Iove missus ab ipso*
(*Testor utrumque caput*) *celeris mandata per auras*
Detulit ———

Quo numero etiam dæmones à gentilibus habebantur, quos *πρόφιδόνας* Plato appellat ; qui hominum preces ad Deos, & horum iussu ad illos reportant : Apulejus ; *Cæterum sunt quædam divinæ mediæ potestates, inter summum æthera & infimas terras, in isto intersiti aëris spatio, per quas & desideria nostra & merita ad Deos commeant : hos Græco nomine δαίμονας nuncupant. Inter terricolos Cælicolasque VECTORES hinc precum inde donorum, qui ultro citroque portant hinc petitiones inde suppetias, ceu quidam utriusque INTERPRETES & salutigeri. Atque ab hoc officio Mercurius Græcis Ἑρμῆς, ἑρμῆς τὸ ἔρως id est λέγω, ut legere licet apud Auctorem M. Etym. vocatur ; eoque respiciens Servius ita commentatur, INTERPRES DIVUM, *Hermes : expressit verbum de verbo. Quin & Apollo Platoni vocatur πῆτερ & Ἑλλήνων ἐξηγητής*, teste Oenomaio apud Eusebium Libro v. Præparationis. Alii DEORUM INTERPRETES erant homines ; quos alias *vates, aruspices, ariolos, augures, conjectores* vocabant ; qui ostenta, portenta, prodigia, somnia, & quæcunque à diis mitti putabantur signa, victimarum fibras, volatus, garritus avium, per quæ diis futura prædicere persuasum habebant, interpretabantur & explicabant ; Virgilius ;*

L. 3. A. II
v. 559.

*His vatem (Helenium) aggredior dictis, & talia queæso:
Trojugena, INTERPRES DIVUM, qui numina Phæbi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui sidera sentis
Et volucrum linguas, & præpetis omina penna.*

Servio optime exponitur, vaticinator: qui mentem deorum moralibus publicas; rursus;

Tertius, ille HOMINUM DIVUMQ. INTERPRES Aſylas,

Cui pecudum fibræ, cæli cui sidera parent,

Et linguæ volucrum, & præſagi fulminis ignes.

Erudite idem Grammaticus commentatur: Deorum quos interpretatur, hominum quibus interpretatur, & divinas indicat mentes

lib. 5. Et. INTERPRES vocatur; ſimiliterque fere Iſidorus, niſi quod ad ipſos Theologos, qui ſacra & myſteria exponebant, ut erant Romæ Pontifices, in Eleuſiniis ἱεροφάντας, videatur recte extendere; Sed & qui inter Deum, quem interpretatur, & homines quibus divina indicat myſteria INTERPRES vocatur; Ita Sulpicio Severo Joſeph dicitur eſſe mirus ſomniorum Interpres; & Judæa mulier interpres Legum Solymarum Juvenali; Cicero ni celebrantur Augures, interpretes Iovis O. Max: Conjector & interpres ſomniorum: Aſtologi interpretes, (quomodo eos alicubi etiam appellat Plinius) cæli: interpretes portentorum, qui Galeotæ tum in Sicilia vocabantur; & alibi aquila ipſi, quia omina præbebat; deorumque quaſi voluntatem homines docebat, interpres & ſatelles Iovis appellatur; adeo ut & volucres deorum quodammodo Interpretes poſſint vocari, quia eorum mentes aperiebant, ut eleganter canit Ovidius, cujus verſus facere non poſſum quin adſcribam;

Sed nihil iſta juvant: quia linguæ crimen habetis;

Dique putant mentes vos aperire ſuis.

Nec tamen id falſum. nam, Dis ut proxima queæque;

Nunc penna veras, nunc datis ore notas.

Tanta diu volucrum proles, tum denique cæſa eſt:

Fuveruntque Deos indicis exta ſui.

Græcis oſtentorum explanator Ἐνθητής appellatur. Nam licet hæc vox generalem recipiat ſenſum, ſignificetque etiam Juris, ut Cicero loquitur interpretem; atque adeo eum qui πῶν ἕπῶν πρῶγυα exponit, ſi fides habenda Suidæ & Auctori M. Etymologici; præcipue tamen eo nomine is venit qui ſacra,

era, ritus, ceremonias & ostenta interpretatur. Hesychius:
 Ἐξηγητῆς ὁ πᾶσι Ἱερῶν ἢ διοσημειῶν ἐξηγητὴς. Harpocraton:
 Ἐξηγητῆς ὁ ἐξηγγεῖται τὰ Ἱερά: Julius Pollux, Ἐξηγητῶν ἢ ἑκα-
 λῶται, εἰ τὰ πᾶσι διοσημειῶν ἢ τὰ ἄλλων Ἱερῶν διακρίζοντες; *Dimittuntur*
judicia, si prodigia incident. Exegetæ vero vocabantur, qui prodigia &
alias res sacras judicabant; qualia etiam apud Auct. M. Etym. &
 Suidam legere licet. Huc pertinet libros rituales dici ἐξηγη-
 τῆς, quales scripserunt Anticlidides & Clidemus, teste Athe-
 næo; nec non Sophoclis Scholiastem alicubi notare ἐξηγητῶν
 proprie de rebus divinis & excellentibus, ἐρῶν εἶαν de vulgari-
 bus & passim obviis usurpari; eandemque vocem hoc sensu
 apud Demosthenem, Herodotum, ut ἐπιμπεθεοπέπτες ἐξ-
 ηγητῆς, *vates ad prodigiorum interpretes misit, Lxx Interpretes,* ut
 εἶτα ἐν τοῖς ἐξηγητῆς, ἢ ἐκ τῶ ὀπιεργῆδων καὶ αὐτῶ; alioſque aucto-
 res frequentur occurrere. Apud Pausaniam certe Philistus
 scribit Hybæos, Sicula gens est, τεραίων ἢ ἐνυπνίων ἐξηγητῆς,
ostentorum & somniorum interpretes esse: idem viros, qui antiquita-
tes patrias, quarum utramque paginam dii, eorumque simu-
lacula faciebant, vocat vel absolute ἐξηγητῆς, vel ἐξηγητῆς ἢ
Ἰπχωρίων; occurruntque apud ipsum *Exegetæ Argivorum, Elec-*
rum, Messeniorum, Patvensium, Sicyoniorum & Traxeniorum; &
 nescio an ad hos, an vero ad alios interpretes referendi sint
 Ἐρῶντες ἐν Αἰγύπτῳ quos Herodotus scribit oriundos à pueris
 Ægyptiis, quos Plammirichus commiserat Ionibus & Cari-
 bus in Ægyptum prope Nilum translatis erudiendos; quan-
 quam non incommode Hieroglyphicorum explanatores &
 sacerdotes queant intelligi. Præterea ἢ Ἱερῶν ἐξηγητῶν *sacrorum*
interpretes celebrantur Dionysio Halicarnassensī; & εἰ τῆς γρη-
σουῆς ἐξηγγεῖται oraculorum interpretes Zachariæ Mitylenæo. Quin
 & Plutarchus Timotheam Atheniensem absolute Ἐξηγητῶν
 appellat, id est Hierophantam, Mystagogum, sacrorum
 Eleusiniarum interpretem, vel ut Tacitus loquitur, *Antisti-*
tem caeremoniarum; de quo loqui Arnobium, nonnunquam
 subdubitavi; Apud Timotheum, ait, *non ignobilem Theologorum vi-*
rum. nec non apud alios æque doctos, super Magna Deorum Matre, su-
perque sacris ejus origo hæc sita est, ex reconditis antiquitatum libris, &
ex intimis eruta Non abhorret sane argumentum; sicque ho-
 minis ætas, de qua nihil definiunt cruditi, constabit. Plu-
 tarchus insuper memoriæ mandat Pontificem Maximum

Gen. 41.

24.

L. 5.

L. 2. c. 1.

154.

L. 3.

In Dial.

In Num.

cum obtinuisse locum, quem *Προφήτης* vel *Εξηνήτης* vel potius *Ιεροφάντης* apud Græcos. Et ne de his agam, qui libros in patriam linguam transferunt, qui aliorum scripta eadem lingua vel editis commentariis vel viva voce exponunt, quos omnes Cicero INTERPRETES appellat; ut; *Non converti ut INTERPRES, sed ut orator sententiis iisdem*: alibi; *Grammatici INTERPRETES Poëtarum*; rursus; *Chrysippus Stoicorum vaferrimus INTERPRES*; & tandem; *Nullam artem literis sine INTERPRETE & doctore, & sine aliqua exercitatione percipi posse*; ne, inquam, de his agam, inquirendum restat, qualis CAJUS JANUARIUS SEXTUS fuerit INTERPRES. Et quanquam res plane dubia sit; quia simpliciter nulla facta mentione rei, cujus erat explanator, INTERPRES vocatur; à vero tamen alienum non videtur, cum vel portenta exposuisse, aruspicinamque exercuisse; vel adfuisse potius Magistratui Romano in provincia, ut *Varius* Ciceroni laudatus, in Sicilia Verri; quia exempla allata docent ejusmodi viros absolute INTERPRETES appellari. Observent præterea Historiæ Ecclesiasticæ studiosi, Episcopos vel presbyteros ad concilium, cujus membra alia lingua loquebantur, missos *Interpretibus* usos esse; Synodus Romana habita sub Bonifacio II. Lampadio & Oreste Coss. *Theodosius Echimiensis civitatis Episcopus per INTERPRETEM dixit*: alibi: *Theodosius Echimiensis civitatis episcopus provincia Thessaliæ per INTERPRETEM dixit*.

IV. Apud Noviomageneses reperta, & à Joanne Smetio, viro Antiquariæ rei studioso admodum in Antiquitatibus Noviomagenensibus edita est inscriptio vetus; sed tamen nec hic omittenda, cum quia per multum temporis in scriniis meis latuit, tum quia nonnulla illustrationi ejus infervientia mihi notata sunt:

I. O. M.
D O M E S
T I C O
B R A T O
V E T E R A
N U S. L. M.

Notissimum est Iovem appellari *Optimum Maximum*; sed raro DOMESTICUS cognominatur: nescioque num alibi idem titulus occurrat. Significat autem BRATO (quod nomen
exo-

exoticum, non autem Romanum est) Iovem Larem familia-
rem, recti domusque custodem, ut Arnobius loquitur, fuisse,
suaque familiae curam & tutelam gessisse. Hieronymus; *Nul-*
lus fuerit locus, qui non idololatriæ sordibus inquinatur, sed in tantum ut post
fores domorum idola ponerent, quos DOMESTICOS appellant LARES,
& tam publice quam privatim animalium suorum sanguinem funderent:
Paulo ante TUTELAS appellat: Roma Orbis Domina in singulis in-
sulis domibusque TUTELÆ simulacrum cereis venerans ac lucernis,
quam ad tuitionem ædium isto appellant nomine: Tertullianus Deos C. 58. In
Elai.
Domesticos in Apologetico: DOMESTICOS DEOS, quos La-
res dicitis, domestica potestate tractatis, pignerando, venditando, demu-
tando. aliquando in cacabum de Saturno, aliquando in trullam de Mi-
nerva: ut quisque contritus atque contusus est, dum diu colitur: ut
quisque dominus sanctorum expertus est domesticam necessitatem. Atque
ut hic Minerva & Saturnus, ita Jupiter in Inscriptione Deus
Domesticus appellatur, & privata religione instar laris familiaris
a Bratone cultus est. In agris venerabantur SYLVANUM DO-
MESTICUM; Auctor finium regendorum: Nam omnis
possessio tres Sylvanos habet. Unus dicitur DOMESTICUS, posses-
sioni consecratus: alter dicitur Agrestis, pastoribus consecratus: tertius
dicitur, Orientalis, cui est in confinio lucus positus, à quo inter duo plu-
resve fines oriuntur: ejusque mentio etiam in Inf. veteri apud
Gruterum: SILVANO. DOMES. SACRUM: quem & in alia
mutila celebrari crediderim;

S I L V A N O
D   S
C L A U D I
Q U I E T U S

id est, ut supplendum judico, DOMES, sive *Domestico*. Ovi-
dio præterea celebratur PHOEBUS DOMESTICUS, Lib. xv.
Metamorph.

*Dii, precor, Æneæ comites, quibus ensis & ignis
Cesserunt, diique Indigetes, Genitorque Quirine,
Urbis & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates;
Et cum Cæsarea tu PHOEBE DOMESTICE, Vesta.*

Scilicet, ut testatur idem alibi, palatia Augusti erant sacrata Lib. 3.
Att. 389.
laurigero Phœbo; isque Deus non modo eo in loco cum Cæsarea
Vesta.

Vesta templum habebat, verum etiam tutor erat & conservator, larque quasi domesticus domus Augusti. Et, ne Græcos omittam; apud Corinthios, teste Hesychio *Ceres Ε'πιουδιη* culta fuit; quæ proculdubio curam habuit rei familiaris, & victus; cujus illa præses, utpote *frugum mater*, erat. Æginetæ coluerunt publice Apollinem *Δωμαλίτῳ*, tanquam urbis præsidem, & domuum conservatorem. Schol. Pindari: *παρ' Αιγινήταις Δελφίνῳ (μὲν ἄγε), Δελφίνῳ Ἀπόλων (ἔργος). ἐν ᾧ ἴσως Φησι γερῶδες τῆ Νεμεία. πεφιλῆδες γὰρ φησι τ' μῆνα τέπν ἑσπὸς Ἄπόλων (ἔ). ἢ εἴη ἂν ὁ μὲν ἔστῃ ἐν ᾧ θύεσιν Αιγινήῳ Ἀπόλωνι οἰκιστῆ ἢ Δωμαλίτῃ, καθά φησι Πυθαίαντες (ἔ):* Apud Æginetas Delphinus mensis agitur, Apollini Delphinio sacratus; in quo forte canit Nemea fuisse celebrata. Ajunt enim hunc mensem ab Apolline amari. Et sit ille mensis, in quo Æginetæ sacrificant Apollini Conditori & Domestico: quemadmodum scribit Pythænetus: & tandem apud Spartanos, teste Pausania, *Καζενεὸς* cognomine *Ο'ικέτας*, id est, *Domesticus*, cultus fuit.

Lib. 3.

V. Nullum abhinc plurimis annis itinerarium majore cum voluptate & alacritate animi evolvi, quam viri præstantissimi JACOBI SPONII. Nam tam diligenter reliquias morientis Græciæ inspexit; tam feliciter præclarissimarum urbium, quibus Europa & Asia superba erat quondam, cadavera lustravit; tot Inscriptiones, Nummosque inter Turcarum Scythicam barbariem, & barbaram ferocitatem quasi languentes deportavit; ut fateri cogar vix aliquem nostri sæculi peregrinantium operam melius posuisse, aut tam præclaris spoliis onustum patriæ esse redditum. Verum cum nonnullæ Inscriptiones majorem lucem videantur requirere, nec illi ipsi Eruditissimo viro, nec aliis ingratum fore persuasus sum, si quid de iis sentiam, in medium afferam: Tom. 3. part. 1. pag. LXXXIV. Ed. Lugdun.

Α ΠΟΛΙΣ ΜΑΡΚΟΝ ΚΑΛΗ...
ΓΑΙΟΥ. ΥΙΟΝ ΒΥΒΛΟΝ ΤΟΝ
ΠΑΤΡΟΝΑ ΚΑΙ ΕΤΕΡΓΕΤΑ
ΕΡΜΑΙ ΗΡΑΚΛΗΙ.

id est, interprete viro præstantissimo: *La ville de Corfou consacre a Mercure & a Hercule, Marcus; at mihi hic sensus displicet; videbaturque quondam talis esse. Urbs Marcum Cæle... Caji filium Byblum patronum & Benefactorem Mercurio Hercule honoravit; five,*

sive, *ejus in honorem erexit statuam, quam vocant Hermeraclem.* Honor apud veteres singularis fuit statuam alicui ponere; sed major longe atque illustrior, dei statuam in honorem viri de Rep. bene meriti erigere; quem habitum fuisse Marco vix finit me dubitare cum ipsa loquendi forma, tum exulans particula ξ sive ζ , quæ addita, ut reor, foret; si hic homo vel statua ejus fuisset dedicata Mercurio & Herculi; non secus ac in alia, quæ exstat part. 2. pag. 141. Quod si autem quis viri doctissimi opinionem præferat; is tamen facile mihi concedet statuam Marci Mercurio & Herculi fuisse dicatam; non secus ac Germanici in Inscriptione præcedente; quæ ita vertenda est *Urbs statuam Germanici Tiberii Cæsaris filium... Diis consecravit;* & sequente,

ΙΟΥΑΙΑΝ ΘΕΟ
ΔΩΡΑΝ ΑΡΕΤΗΣ
ΕΝΕΚΕΝ ΘΕΟΙΣ.

id est; *Statua Juliae Theodoræ propter virtutem ejus, diis posita vel dicata est;* qua loquendi forma nihil est frequentius in marmoribus vetustis. Nec immerito statua diis illis consecratur; quia patronorum proprium est aliquem lingua sive oratione, cuius præses Mercurius censetur, defendere: Hercules vero in tot populos & homines beneficus fuit, ut optimo jure *Ευεργέτης*, non secus ac *σωτήρ*, **DEBELLATOR**, **DEFENSOR**, **VICTOR**, **POLLENS**, **POTENS**, qui tituli in nummis & inscriptionibus frequentes sunt, vocatus sit; Marcique euergetæ statua ipsi dedicetur. Nec infrequens in laudatis monumentis copulativam particulam omitti; ut, **ΙΩΙ** **JUNONI MINERVÆ**: **ΙΣΙΣ** **SERΑΠΙΣ**: quod non factum est, ut non nemo arbitratur, quia deorum nomina ad designandum unum idemque numen sunt conjuncta. Nam Isis & Serapis, Juno & Minerva (quanquam non ignorem quid Zeno apud Diogenem Laërtium, & alii gentilis theologiæ interpretes sentiant) hic distinguuntur; & causam errori præbuit omiſſa solenni more conjunctio **ΕΤ**. Sic ex Marmore Oxoniensi,

SILVANO. HERCULI. LIBERO
ΤΙ. JULIUS. ALEXANDER. ΔΟ. ΔΙΙΣ. ΣΑΝΚΤΙΣ.

tres illi dii in unum conſari ex nova opinione deberent; sed

quo minus id fieri queat, vetant **DII SANCTI**. Et ne dicam in alio marmore: **ΑΠΟΔΔΩΝΙ ΑΡΤΕΜΙΔΙ**; multaque talia in Gruteri volumine occurrere; idem in nummis observare licet: quod cum non animadverterint eruditi antiquarii, nescio quas nobis coloniarum deductiones obrulerint. Antonini Pii nummi sunt apud Trifanum cum inscriptionibus: **ΚΩΙΩΝ ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ. & ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ**; illique nihil aliud quam concordiam Coorum & Milesiorum, horumque & Smyrnæorum; non autem colonias hinc vel inde missas, & datum propterea uni populo duplex nomen, ob oculos nobis ponunt. Nam non semper addi vocem **ΟΜΟΝΟΙΑ**, vel illa omissa, copulativam particulam, indubitatae fidei numismata testantur. Antonini laudati nummus apud Patinum inscribitur, **ΑΜΙCOC ΑΜΑCΤΡΙC**; quæ urbes concordiam suam datis dextris & interposita ara testantur. Nec aliter explicare soleo Gordiani nummum; in quo cernitur bos vel Apis, & **ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ**; quia alius inscribitur; **ΚΟΙΝΟΝΙΑ ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ**; & alius, in quo Diana Ephesia navi insistit, coronamque imponit Imperatori; **ΕΦΕCΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ** apud Petrum Bellorium. in alio Caracallæ Synnadenfes, Dorienses, & Iones concordiam suam testantur cum **ΙΝCΤΥΝΝΑΔΕΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ ΙΩΝΩΝ**: in Alexandri Severi occurrit, **ΑΓ. ΤΟΥΧΗ ΤΕΡΕΒΙΝΤΙΝΩΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΩΝ**, *Bona Fortuna Terebintinorum & Carthaginensium*; in Elagabili **ΑΠΑΜΕ. ΗΡΑΚΛΕ.** id est *Apameæ & Heraclææ*; in Gordiani **ΚΟΛΟΦΟΝΙΩΝ ΚΛΑΡΙΩΝ**, *Colophoniorum & Claviorum*; in Antinoi **ΙΟΥΔ. CΑΛΩΝΙ. ΑΝΚΥΡΑΝΟΙC**, *Juliensibus, Salonitis, & Ancyranis*. & denique Commodi, **ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ** cum Diana Ephesia & viro togato aquilam nec non sceptrum tenente apud Petrum Bellorium & Trifanum. Atque ex his exemplis clarissime patet populos eos vel concordiam junxisse, vel simul templa erexisse, vel nummos signasse; & quod probandum præcipue sumpseram, particulam **ΚΑΙ** sæpe omitti solere; nec propterea ad alias explicationes, licet ingeniosas, decurrendum esse. Et quamvis, ut ad inscriptionem revertar, hæc ita sese

fese habeant; mihi tamen prior sententia magis aridet: ar-
bitrorque hoc elogium sculptum fuisse in statua, quæ infe-
riore parte Mercurium, superiore Herculem referebat; uti
illa, quam Herculi Prodicio adjecit Pighius. Nam jamdu-
dum in ea fui opinione, non satis recte Andream Schottum
ejusmodi statuas *bifidas* (quod tergis inter se obversis, vel jun-
ctis capitibus, quemadmodum videre licet apud illustrem
Spanhemium, fieri potest) appellare; existimavique optime
animadvertisse Tristanum *Hermeracles*, sive diductis vocibus,
Hermas-Heracles, ita dici; quia caput Herculis impositum erat
basi quadratæ, Mercurium (cujus simulacra, teste Macro-
bio aliisque multis, quadrato sive τετραγώνω statu figurabantur
solo capite addito) referenti. Docet præterea hoc monu-
mentum beneficiis dignam gratiam retulisse urbes. Sic In-
scriptio apud Sponium Mylasæ inventa testatur populum
vel columnam vel statuam crexisse Menandro, quem vo-
cat, ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΕΞ

Part. 2.
pag. 164.
116, 140.
& 146.

ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΑ; alibi Titus Antonius
Alfenius Marcum Aurelium Severum Antonium vocat
ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ;
Pergameni non aliter appellant Cajum Antium Aulum Ju-
lium Quadratum; populum Romanum Laodicenses ad Ly-
cum fluvium habitantes; Senatusque Areopagiticus & populus
Atheniensis Berenicem filiam Agrippæ Regis ΜΕΓΑΛΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΚ-
ΓΟΝΟΝ. Tribus Antiochis posuit Athenis statuam Claudii
Attici Herodis Marathonii ΕΥΝΟΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ

Part. 2.
pag. 35.
219.

ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ: quam
in rem locus admodum elegans existat apud Nonnum: Εἰδέναι ἢ
χορῆ, ἢ π. ποιῶντες ἢ εὐεργετῶν ὠνεργεσίαι ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνεγέρθησαν, ὡς περ
ἢ ἔ. Δούκων, ἔ. ἀρχοντ. Βοσπόρου ἀνεγέρθη ἐν Αἰθίνας. Atque
hoc, vel quando nomina in tabulas referebantur, quod Athe-
nis videtur fuisse, non secus ac voce præconis proclamari,
usitatum, vocat Lucianus ἀναγέρθη ἐν τοῖς εὐεργεταῖς, vel
εὐεργετῶν. Lib. de Gymnas. Ὡς τε εὐεργετῆς ὑμῶν ὁ ἀνὴρ ἀναγέρθη, ἢ
ἢ χαλκῶν αὐτὸν ἀναστήσατε ὡς ἐπὶ ἐπωνύμους ἐν πύλῃ ὡς ἐπὶ ἢ Εἰθίνας;
Itaque hic vir benemerens de vobis appelletur, & statuam ejus æream
juxta archontes eponymos (id est, quorum nominibus annus nota-
batur) in arce in templo Minervæ dedicate; ut verba illa interpreti

InExpos.
Fab.Naz.

nequaquam intellecta vertenda sunt. Tyrannicida pretium non occisi tyranni, sed everſæ dominationis petens ita loquitur; *ὅτι ἂν ἐν τοῖς Εὐεργέταις ἀνεγροῦσθε;* Nonne iis qui de Rep. bene meriti sunt adſcripſiſſetis; Et Philoſophia Parrhiſiadem, poſtquam in piſcatore Philoſophorum mores enarraſſet, cenſet eum adſcribendum eſſe benefactoribus; *καὶ Φίλων ἡμῶν καὶ Εὐεργέτην ἀναγεροῦσθαι.* Et ſane notat hic titulus, eum, cui datur, bono Reip. natum, bene de ea meritum, denique in eam *beneficum*, quomodo Græcam vocem interpretatur Seneca, eſſe; regibusque veluti magnus honor, datus eſt. Oſiridem, ſimul ac fuit natus, inſignitum eo docet Plutarchus, voce calitus miſſa: *Μέγας βασιλεύς Εὐεργέτης, Ὀσίρις γένετο.* Antigonus, victis ſed clementer habitis Spartanis, ab omnibus Græcis, teſte Suida, idem nomen meruit, & Titus Ælius Hadrianus Antoninus in Inf. veteri appellatur *Εὐεργέτης καὶ ſωτῆρ Δελφῶντος Μοψα ἑστίας τῆς Κιλικίας;* Cyrum majorem non aliter appellatum ab Armenis teſtis eſt Xenophon; idemque nomen Mithridati Ponti & Ptolomæo Ægypti regibus datum eſſe memorat Strabo. Catonem Uticenſes *Εὐεργέτην καὶ ſωτῆρα* dixerunt, narrante Plutarcho; & apud Lucianum Cratonem quendam Charontis ſcapham ingreſſurum Mercurius alloquitur his verbis; *κατάλιτε τὸ γρόθ, καὶ δόξαν, καὶ εἴ ποτέ σε ἡ πόλις ἀνεκέρυξεν Εὐεργέτην;* *Depone proſariam gloriamque, & ſi te aliquando urbs beneficum proclamavit.* A Perſarum quoque regibus hic honor nonnullis habitus eſt: Herodotus narrat enim Phylacum *Εὐεργέτην βασιλῆα* ſcriptum eſſe, Euergetasque illis *ὀροσάγγας* dici. Quin & Dii ipſi ita vocantur, quia ſcilicet multis beneficiis mortale genus afficiunt: Inſcriptio,

L. I. C. 20.
de Clem.

Inf. 5.
pag.
eclv.

Σ. 10. &
27.

Σ. 3. c. 35

l. pag.
LXX.

Α Φ Ρ Ο Δ Ι Τ Η Ι
Θ Ε Α Ι Π Α Ν Α Γ Α Θ Ω Γ
Κ Α Ι Σ Ω Τ Η Ρ Ι
Κ Α Ι Ε Υ Κ Λ Ε Ι Α Γ
Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Τ Η Ι
Ο Ι Μ Α Ρ Ω Ν Ι Τ Α Ι
Α Ν Ε Θ Η Κ Α Ν.

Atque, quod ſingulare admodum, etiam homines, qui deos ſumma religione colunt; quomodo Auctor de Fluminibus

nibus Lilaum Pastorem appellat. *ευεργέτω* Lunæ, quia eam
 solam venerabatur, & mysteria illius celebrabat.

VII. Alia posita est Julię Augustę:

ΙΟΥΛΙΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ
 ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ.

P. 69.

Vir præstantiss. vertit; *Juliam Augustam Vestam Novam Ceresi
 consecrat Senatus*; verum mihi hæc verba ita videntur debere
 interpretari: *Juliam Augustam Vestam, Novam Ceresem consecrat.*
 Similiter plane Sabina Hadriani- uxor *Novæ Ceres* vocatur, in
 alio lapide

Part. 2.
P. 223.

Σ ΑΒΕΙΝΑΝ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ. ΣΕ
 ΒΑΣΤΗΝ. ΝΕΑΝ. ΔΗΜΗΤΡΑ. ΑΥ
 ΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. ΑΔΡΙΑΝΟΥ. ΓΥ
 ΝΑΙΚΑ

quæ itidem non satis bene redduntur. *Les Tribus ont honoré de
 cette inscription l'Imperatrice Sabine nouvellement consacrée à Ceres...*
 cum sensus omnino flagitet. *Dedicarunt statuam Sabine Reginae
 Augustæ, Novæ vel Junioris Ceresis.* Nec insolitum Augustis
 vel dearum nomina ferre, vel insignibus Ceresis, aliarum-
 que exornari. Neronis uxor Statilia Messalina Ceres est; Ju-
 lia Domna Cybele, & Ceres; Plautilla Venus Victrix, Genetrix,
 & Felix; Julia denique Mamæa, Isis, Luna, Ceres vel Fecunditas
 & Victoria in variis nummis apud Tristanum: ne jam dicam
 Liviam Junonem, Cleopatram Lunam atque Isidem appellari
 & instar earum dearum ornatas in numismatis & marmori-
 bus cerni. *Novæ* autem Ceres vocantur Julia, & Sabina, ut a
 veteri illa & tot fabulis nobili dea distinguerentur. Eodem
 plane modo Ptolomæus Lagidarum ultimus, & Antonius
 III VIR. R. C. nec non Imperator Antoninus Caracalla
 Νέοι Διόνυσοι dicti sunt: Cleopatra Νέα Ισις apud Plutarchum;
 vel ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ in nummo Regis Christianissimi
 apud Joh. Vaillant: Commodus Imp. JUPITER JUVENIS
 in nummo; Alexander pseudomantis, apud Lucia-
 num, Νέο Ασκήπιο, Cajus Cæsar Ζῶς επιφανής νέο, Ju-
 piter presens vel Manifestus Novus; uti legere licet apud Philo-
 nem & Zonaram; idemque, νέο Διόνυσο, teste Eustathio;

ADILL.

P. 775

Επι τῆς ἑξ ἑλευθερίας τοῦ Γαίης ἑὲ Καλλιγελά φασι προσεγορεύοντες
 Διὸς τὸ ἐν στρατιᾷ ἡγενηθῆναι. ἔτι μὲν γὰρ ὑπερφρονήσας ὡς εἰς
 N n 3

Dni

Ἰπὶ κάλλι, νέϙ τε Διόνυσϙ ἐκαλεῖτο, ἔδιονυσιαλῶ παῶσαν ἐνδύων
 σολῶ, ἐδικασεν; *Inde & Caji* (n. insania apponenda est delira-
 mento Ceycis) *quem Caligulam dicunt cognominari, quia in castris ge-
 nitus erat. Hic enim propter pulchritudinem, ut verosimile, superbiens,
 & NOVUS BACCHUS vocabatur, & Bacchicum induens ha-
 bitum jus dixit.* τὸ νέϙ autem verti semper *Novus*, quia ita
 L. 2. c. 12. jam olim locutus est Vell. Paterculus Antonii mores de-
 scribens; *Cum ante NOVUM se LIBERUM PATREM
 appellari jussisset.* Præterea in inscriptione Juliae posita, ΤΠΕΡ
 ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ,
 non significat, *propter pietatem in coronas; sed præter pietatem in
 coronas, sive sumptum in coronas factum.* Nam Senatus in-
 dicat Dionysium Apollonotimi filium, propriis impensis
 erexisse Juliae Augustae statuam & basin; idque præter pecu-
 niam quam coronis, quibus illa ornabatur, impenderat. Et
 elegantissime Græci ita vocant sumptum in res sacras (Julia
 enim hic Dea est) factum; eodemque sensu occurrit ΕΥΣΕ-
 ΒΕΙΑ in marmore Oxoniensi:

APP. 5.

— — — — ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΩΙ

ΔΗΜΩΙ. ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ. ΜΕΝΔΙΚΑΙΟΝ

ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ. ΚΥΡΗΝΑΙΟΝ. ΑΡΗΤΕΣ. Ε
 ΝΕΚΕΝ. ΚΑΙ. ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ. ΤΗΣ. ΕΙΣ. ΤΟ. Ι
 ΕΡΟΝ. — — — —

*placere populo honorare Mendicæum Dioclis filium Cyrenæum ob vir-
 tutem & pietatem erga templum.* Illum enim vel templum
 Deliorum ornasse vel donaria in eo suspendisse, satis inde
 patet; quod mox vocetur ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ἔ ἱερῶ ἢ Δηλίων. Nec sane
 incommode Græcorum vox, per Latinorum ΠΙΕΤΑΣ red-
 ditur. Est enim hæc elegantiae raræ & exquisitæ; quod licet
 à viris doctissimis sit annotatum facere tamen non possum
 quin pluribus moneam, lucemque ea occasione nummis,
 inscriptionibus, & auctoribus affundam. ΠΙΕΤΑΣ igitur
 vel deorum est vel hominum. JUNO PIA celebratur in

L. 6. c. 10.

Inscriptione veteri apud Gruterum; *Deum Pius* Lactantio:

Lib. 7.

*Deus enim quoniam PIUS est, animal nos voluit esse sociale: Arno-
 bius; Deos aliquis credit PIOS, beneficos, mites.* Nihilque ea
 vox tunc aliud significat, quam Deum benignum, clemen-

tem

tem erga homines & $\Phi\iota\lambda\acute{\alpha}\nu\theta\rho\omega\pi\iota$ esse; unde alio loco Lactantius ita loquitur: *Seu tamen quoniam clemens est, & PIUS erga suos Deus, ad eos ipsos eum misit, quos oderat.* Hominibus PIETAS tribuitur vel deorum respectu vel aliorum hominum. Illo sensu PII omnes vocantur qui deos rite, pie, iuste & caste colunt, uti plurima apud Ciceronem & alios auctores exempla docent. Atheniensium populus vocatur PIUS Lucretio, uti recte arbitror notare Jacobum Nicolaum Loënssem, quia pietatis curam præ ceteris habent erga deos; unde eos $\epsilon\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\sigma\iota\tau\epsilon\varsigma$ facit Josephus; & ne D. Pauli verba adducam, Eustathius urbem Eurycomin laudans summopere; scribit eam $\epsilon\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ præ τοῖς χερσὶς ἑθνήας, εἰς θεοῦς εὐσεβῶς εἶναι, vel pietate Athenas superare. Et nonnunquam putavi in rarissimo apud Sequinum Antonini Pii nummo, cujus in averſa area scribitur ΠΕΙΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ, Ephesios se propter cultum Dianæ Pios appellare; quanquam inficias ire nolim, pietatem eorum erga Imperatorem etiã celebrari; vel utriusque areæ inscriptionem ita jungi posse: T. AIA. KAICAR. ANTON. EIONOC ΠΕΙΩΝ: ut inde sequatur ΕΦΕCΙΩΝ, à quibus scilicet nummus in honorem Pii signatus est. Sic πείων erit idem quod πείω; ut Κάδμω & Κάδμων; σπέρτω & σπέρτων; Λάωστω & Λάωσων; Μίλω & Μίλων eadem nomina sunt; quemadmodum ex Stephano, Palladio, & Theocrito facili opera probari, si id ageretur, posset. Frequenter PIETATEM suam erga deos in nummis Romani Imp. testantur; sed notandi isti in primis, in quibus Mercurii statuæ adjicitur PIETAS. Antonius Augustinus miratur, quare veteres RELIGIONEM & PIETATEM Mercurio affinixerint; causamque se nescire ingenue fatetur; quam quærit & reddere conatur Tristanus. Sed, pace viri his in studiis exercitatissimi, RELIGIO nequaquam Mercurio repræsentatur; & RELIG. AUG. in nummo occurrit, quia M. Antoninus videtur summa religione coluisse facundiæ & eloquentiæ, quam unice sectabatur, præsidem deum. Syriam Deam veneratus fuit, reliquorum Numinum contemptor Nero: Minervam Domitianus. An, si nummi exstarent cum dearum illarum effigie, & Inf. RELIGIO AUG. continuo dicemus religionem vel Syria Dea vel Minerva repræsentari? In Decii Junioris, Q. Herenii Etrusci Messii Decii, & M. Aurelii

L. 4 c. 11.

L. 2 con.
Apion.

D. 1. 2.

T. 1.

relii Carini *Mercurius*; in Maximi, Gordiani, Herenni Decii, Philippi Junioris, Salonini & Tetrici nummis instrumenta sacrificiorum, nec non PIETAS AUG. conspiciuntur; & in Juliae Mammaeae apud Stradam templum cum porticibus, inque ejus medio statua Ephesiae Dianae cum Inf. PIETAS MAMMAEAE; quorum alii testantur Imp. devotos numini Mercurii, Mammaeae Dianae; alii vero eos religiosos fuisse admodum & multum sacrificasse; quae praecipua apud gentiles PIETAS habebatur. Nam in Valeriani Junioris numismatis expressae sunt duae figurae sacrificantes apud aram ignitam, astro intermedio; in Sabinae ara, in Pescennini Nigri figura muliebris stolata stans, dextra pateram arae infundens, cum Inf. PIETATI, PIETAS AUG. vel AUGG. apud Joannem Vaillant, antiquariae rei studiosissimum virum. In Antonini aere PIETAS victimam ad aram ardentem trahit; in Faustinae, Lucillae Plaurillae eadem tenet acerram, vel thus altari injicit; & denique aras reliquo sacro cultui praeponeere non dubitat Mamertinus: *Nam primum omnium, quanta vestra erga deos PIETAS? quos ARIS, simulacris, templis, donariis, vestris denique omnibus (legendum proculdubio nominibus) adscriptis, adjunctis imaginibus ornatis, sanctioresque fecistis exemplo vestrae venerationis. Nili tamen, quod mihi nonnunquam in mentem veniebat, Imp. instrumentis, quorum in sacrificiis usus, signarunt nummos; ut publice testarentur, se non Christianos, verum deorum gentilium cultui deditos esse. Homines, ut pergam, praeterea PII sunt adversus se invicem; & quidem primo Imperatores, Reges, Principes, & Magistratus in cives suos; praecipueque tunc vox ea, notat clementiam: Claudianus;*

Cap. 6.
Gen.

— mitis precibus, pietatis abundans
Poenae parcus erat. —

curfus;

*Sis pius in primis: nam cum vincamur ab omni
Munere: sola deos aequat clementia nobis.*

Inscriptio elegantissima apud Gabrielem Simeoni; VIR-
TUTE. FORTISSIMO. ET. PIETATE CLEMEN-
TISSIMO. D. N. FLAVIO. CONSTANTINO: ne-
que aliter interpretandus videtur Lampridius Imperato-
rem

rem Const. alloquens: *His jungendi sunt Diocletianus, aurei parentis C. 35
 seculi, & Maximianus, ut vulgo dicitur, ferrei: ceterique ad P I E- Hel.
 TATEM tuam. Nec omittendus insignis apud Joh. Vaillant
 Galbæ nummus; in quo hinc cernitur; SER. GALBA.
 IMP. CÆSAR. AUG. P. MAX. TR. POT. laureatus,
 inde figura togata ramum tenens sinistra & dextra coronam
 imponens Imperatori ramum itidem tenenti cum Inf. SI-
 NATUS PIETATI AUGUSTI & S. C. id est, Senatus
 ob clementiam Galbæ hunc nummum signari iussit. Sic Con-
 stantius Cæsar armatus dat figuræ in genua procumbenti ma-
 num, addita inscriptione: PIETAS AUGG. ut significa-
 ret hostibus vel aliis se pepercisse. Inrer causas, ob quas
 Antoninus P I I cognomen meruit, etiam clementia & man-
 fuetudo recensetur a Spartiano; cujus verba integra adscri-
 bendi sunt, quia & alias ejus cognominis rationes affert.
 P I U S cognominatus est a Senatu, vel quod socerum fessa jam atate,
 manu, præsentè Senatu levaverit (quod quidem non satis magnæ pietatis
 est argumentum, quum impius sit magis qui ista non fecerit, quam pius
 qui debitum reddat) vel quod eos quos Adrianus per malam valetudinem
 occidi iusserat, reservavit: vel quod Adriano contra omnium studia, post
 mortem infinitos atque immensos honores decrevit: vel quod quum se Adria-
 nus interimere vellet, ingenti custodia & diligentia fecit ne id posset ad-
 mittere: vel quod vere natura erat clementissimus, & nihil temporibus suis
 asperum fecit. Quæ rationes licet multiplices videantur, ad duo
 tamen capita commode referri possunt; pietatem n. in Ha-
 drianum patrem eundemque Principem vivum vel mor-
 tuum, & clementiam. Si plures Imperatores uno eodemque
 tempore Reip. Romanæ admoti forent, iisdem, ut in num-
 mo Pupieni P I E T A S M U T U A tribuitur; id est, amor,
 benevolentia erga se invicem; vel, ut in aliis explicatur,
 C A R I T A S. M U T U A, A M O R M U T U U S, F I D E S
 M U T U A A U G G. Illo sensu vox hæc obvia est in panegy-
 rico, quem Mamertinus Maximiano & Diocletiano dixit: C. 12.
*Interim tamen, dum mihi ante oculos pono quotidiana vestra colloquia,
 conjunctas in omni sermone dextras; joca seria communicata obtutu
 mutuo transacta convivio; illa me cogitatio subit, quam animi ma-
 gnitudine ad revisendos exercitus discesseritis, PIETATEMQUE
 VESTRAM utilitate reip. viceritis: in alio itidem incerti au-*
 ctoris,*

ctoris, qui dictus est Maximiano & Constantino: *Quid enim rebus humanis contingere potuit aut nobilius ad gloriam, aut certius ad salutem, quam quod pristina vestra CONCORDIÆ, perpetueque PIETATI hoc quoque pignus accessit summorum nominum arctissima conjunctionum venerabile, ut Imperatori filiam collocaverit Imperator? Ut autem Imperatorum PIETAS adversus sibi parentes, ita horum adversus eos est, quando debitum obsequium, honoremque iis præstant. Lucio Vitellio, qui Claudium Imperatorem omni arte demeruerat, valdeque coluerat, Senatus statuam pro rostris posuit, cum inscriptione: PIETATIS IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM. In Antonini Pii & Commodi nummis occurrit PIETAS vel PIETATI SENATUS; & Senatorum pro se indignantium pietatem laudat Augustus; iisdemque eam tribuit Domitianus, nisi tamen hic clementia designetur; *permittite patres a PIETATE vestra impetrari (quod scio me difficulter impetraturum) ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nec Æmonam censeo vocari aliam ob rationem PIAM, quam quia Imperatori Theodosio fidem servavit, & obsidionem Maximi fortiter tulit, a Latino Pacato: Nec PIA Hæmona cunctantim ubi te affore nuntiatum, impulsus effusa portis, obviam provolarit. Sic PIETAS EXERCITUUM, quam memini me in nummo quodam vidisse, & LEGIO PIA nihil aliud notant quam fidelitatem: Dio narrans defectionem Camilli Dalmatiæ præfecti, & militum fidem in Imperatorem: Fuit (Claudius) duas legiones, Septimam & undecimam, Claudias & Fideles & Pias etiam a Senatu agnominari: quæ ultima cognomina in Gruteri magno opere etiam exstant, & variis Romanorum Imp. præcipue Gallieni nummis apud Johannem Vaillant. Observandumque legionem quoties pietatem & fidem erga principem testabatur, PIÆ cognomen meruisse; unde LEG. I. ADI. VI. P. VI. F. id est Legio prima adiutrix sextum Pia, sextumque fidelis; LEG. I. ITAL. VII. P. VII. F. Legio prima Italica septimum pia, septimum fidelis; & LEG. II. PART. V. P. V. F. eademque VI. P. VI. F. in nummis Principis illius occurrunt: Videantque Eruditi, num in Inscript. CXXIII. Classis VI, apud Reinesium celebretur ALA AUGUSTA PIA FELIX vel FIDELIS XXII. ita ut ala per tot vices nomina**

Suet.
c. 3.

Suet.
c. 66.

C. 37.

T. 60.

mina illa meruerit. E contrario iis, qui aliquid in Imperato-
rem committebat, Græci; ἀσέβειαν tribuebant; Dion; *Ἐπεὶ τὸ* L. 57.
γε ὕβριδος πρὸς τινὸς ἢ τὸ ἄσεβειας πρὸς τινὸς (ἀσέβειαν τε γὰρ ἡδὴ ἢ τὸ
πειστικὸν ἀνόμαζον καὶ δίκα ἐπ' αὐτὰ πάλαι ἐσηγόν) ἦκουσεν *πρὸς* *πειστικὸν*;
Injurias aliorum impietatemve in se (jam enim impietatis nomen id gene-
ris peccatis tribuebatur) penitus dissimulabat. Tandem vox hæc signifi-
cat obsequium, reverentiam quam sanguine vel alia neces-
situdine juncti sibi invicem, quam cives patriæ, quam vivi
mortuis debent. Alcuinus, Religio est quæ superioris cujusdam na-
turæ, quam divinam vocant curam, ceremoniasque affert. PIETAS
per quam sanguine conjunctis, patriæque benevolis, officium diligensque
tribuitur cultus. Aeneas toties PIUS vocatur Virgilio, quia
patrem & filium incendio extulit; unde & PIETAS in num-
mo Antonini Pii adscribitur duci Trojano patrem gerenti, ad
indicandam ejus quoque in patrem Hadrianum pietatem. A-
napias & Amphinomus, propter parentes senio confectos &
incendio Catanensi ereptos, Εὐσεβῆς dicti sunt; & locum
Εὐσεβῶν χώρων priorum regionem Siculi appellarunt, testibus Pau-
sanias & Conone: eamque historiam Pompei filius nummis Nar. 43
signavit, uti significaret suam in patrem pietatem, quemad-
modum notat Anton. Augustinus. Nec omittenda fabula est Dial. 2.
Agatarchidis Samii, quam conservavit auctor de Fluminibus;
in Mæandro fluvio scilicet lapidem gigni, quem inventum
οἱ Εὐσεβῆς ἦσαν in templo Matris Deum ponunt; indeque nun-
quam ἀσέβειαν committunt, ἀλλὰ φιλοπότερες ὑπάρχουσι ἢ πρὸς
αὐτὴν προσήγοντας συμπέδον. Hyginus refenset, qui piissimæ fue- Fab. 254.
runt vel piissimi; adjicitque exempla filiorum filiarumque, qui
debito amore parentes profecuti sunt. Aurelius Victor scri-
bit Alex. Severum matris cultu, quæ nomine Marmæa erat, plus-
quam PIUM fuisse; & Paterculus nec non Appianus testantur; L. 2. c. 13
propter insignem in patrem amorem, Metelli Numidici fi- L. 1.
lium, PIUM cognominatum esse. Sic & pietas iis tribuitur, B. Civ.
qui foceros colunt: Tacitus; Hic interim liber honori Agricolæ so- C. 3.
ceri mei destinatus professione PIETATIS aut laudatus erit aut excu-
satus: iis, qui fratres, filios, filias, uxores, vel vice versa omnes-
que sanguine junctos, adeo ut recte Cicero, quem Alcuinus
expressit, scribat; pietatem esse, quæ erga patriam, aut alios san- L. 2. de
guine conjunctos officium observare moneat. Ipse namque ita loqui- Liv.
tur in Epistolis ad Atticum: Cum bellum esse in Syria magnum pu- L. 3. 6.
tetur;

setur; *videaturne pietatis esse meæ, fratrem relinquere: Catullus;*

Egregium narras, mira pietate, parentem

Qui ipse sui gnati minxerit in gremium.

Inde in Inscriptione veteri mulier quædam dicitur fuisse, *eximie erga liberos pietatis*, & in aliis obvii sunt; **MARITUS. PATER. FRATER. FILIUS. PISSIMUS. PIENTISSIMUS. Uxor. CONJUX. PISSIMA & PIENTISSIMA**: quibus nihil aliud denotatur quam debitum officium atque obsequium. Apud Justinum Lycurgus fratris filio Charillo regnum, quod retinere poterat, restituit; *ut inteligerent omnes, quanto plus apud bonos PIETATIS jura, quam omnes opes valerent.* L. Antonius, propter suam in M. Antonium III virum & fratrem, *Εὐσεβειαν* vel pietatem vel amorem, teste Dione, *pietatis* cognomen sumpsit; unde & in nummis Antonii cernitur **PIETAS** Cos. Cum autem tam diversis modis aliquis *pious* dicatur, inde ad tollendam ambiguitatem, sæpe addi solet, in quem quis pius vel impius sit: apud Ciceronem *impious adversus deos immortales; & pius in parentes* occurrit: & in Inf. veteri, apud Gruterum **SECUNDA. LIBERTA. IMPIA. ADVERSUS. PATRONUM SUUM.** Quin & hinc simul patet pius eos dici, qui alios sanguine non junctos, sed tamen benefactores debite observant; honoremve iis habent; uti *sacer senatus M. Aurelio Litophoro....* statuam posuit **ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΕΝΕΚΑ**; propter pietatem quam ipsi debebat ob officia præstita, & quia bene de ipsis meritis erat, in Inf. veteri apud Sponium. Idem nomen iis tribuitur, qui patriæ, ut ille loquitur, ipsam vitam deberi existimant. Vellejus; *Cujus PIETATI plenam populus Romanus gratiam retulit; quia bello sociali multum Romanos juverat, iisque fidem datam præstiterat.* Val. Maximus; *De qua ne queri quidem tanta veræ PIETATIS constantia nisi post fata sustinuit; nam Scipio Africanus in exilium actus nunquam vivus propterea patriam laceravit; sed sepulchro inscribi curaverat; ingrata patria ne ossa quidem mea habes.* Verum hæc obvia sunt; notandumque potius *Εὐσεβειαν* & pietatem iis tribui, qui mortuis debitum honorem habent, iisque justa persolvunt. Ex Capitolino constat nonnullos censuisse Antoninum *Pium* dictum, quia Hadriano mortuo infinitos honores habuit; & hanc rationem amplecti non dubitat doctissimus Casaubonus;

nus; putatque ipsum ludos in honorem Adriani Puteolis in-
 stitutos PIALIA vel *Ευοτσεια* vocasse. Sane ita eæ voces
 Græcis & Latinis tumuntur: Inscriptio vetus;

Θ Ε Ο Ι C Κ Α Τ Α Θ Ο Ν Ι Ο Ι C
 Ι Ο Υ Λ Α . Α Κ Μ Η Ι , Σ Τ Ν Δ Ο Υ Λ Η Ι
 Α Κ Τ Ι Ο C . Τ Ρ Ο Φ Ι Μ Ο C .
 Μ Ν Η Μ Η C . Κ Α Ι . Ε Υ C Ε Β Ι Α C .
 Χ Α Ρ Ι Ν
 Α Ν Ε Θ Η Κ Ε Ν .

Et Romanis tam magni momenti res visa fuit, mortuis iusta
 persolvere, ut per excellentiam hoc officium *pietatem* appella-
 verint: Servius; *Qui enim de P I E T A T I S generibus scripsere pri-*
imum locum in sepultura esse voluerunt. Unde cum pontificibus nefas esset
cadaver videre, magis tamen nefas fuerat, si visum in sepulchrum relinque-
rent. Lactantius; Ultimum illud & maximum P I E T A T I S offi-
cium est, peregrinorum & pauperum sepultura: quod illi virtutis, justi-
tiaeque doctores prorsus non attigerunt: & plena pietate foemina, in
 Inf. veteri apud Reinesium, dicitur esse, quæ marito suo
 monumentum erexit; Adl. 6.
En.

D. M.
 P. CRITONI. JANUARIO. VIX. AN. XLV
 ANIANA. DEUTERA
 CUM. QUO. VIXIT. ANN. XXXVII. CONUGI. B. M
 QUÆ. PIETATE. PLENA. HOC. LIBENS. FECIT. Ep. 35.

Adeo ut non absque ratione Cajus Cæsar P I U S cognomina-
 tus sit; cum matris fratrisque cineres, quo magis pietas emi-
 neret, adierit venerabundus, & ipse in urnas condiderit,
 Suetonio teste. Verum ne tandem omittendi nummi alii,
 in quibus P I E T A S rarissimo sensu occurrit. Est enim Theo-
 doræ Augusta elegans admodum, in quo femina ubera præ-
 bet infanti cum Inf. P I E T A S R O M A N A; qua denotare
 volunt Theodoram infanti suo ipsam ubera præbuisse, debi-
 tumque præstitisse officium, quod mirum in modum com-
 mendant Plutarchus & Favorinus. In nummo Titi Vespasia-
 ni P I E T A S A U G U S T A est, cum figura muliebri velata
 stante inter binas figuras togatas, dextras sibi jungentes; quo
 symbolo procul dubio amor mutuus Titi & Domitiani fra-
 trum, vel certe illius in hunc, quippe quem *a primo imperii*
die consortem successoremque testatus est, significatur. Figura quo-
Lib. de
Lib.
Educ.
Apud
Gell. 12,
1.
Suet. c. 9.

que militaris & togata dextras sibi porrigentes, tertia velata stans inter priores media, PIETATI AUGUSTÆ in numismate Juliæ Piæ, caritatem mutuam Severi & Caracallæ vel Caracallæ & Getæ nobis ob oculos ponunt. In Gallieni nummo Imperator dextram porrigit Augustæ, additurque PIETAS AUGG. ut testarentur amorem conjugalem. Verum difficilioris sensus est nummus Domitillæ, uxoris Vespasiani & Domitiani, in quo figura muliebris sedens, & ante ejus pedes puerulus; Matidiæ, Marcianæ filiæ, matris Sabinæ, quæ conjux fuit Hadriani; in quo figura muliebris inferiorem corporis partem velata, binis pueris manum imponens: Otaciliæ Severæ; in quo fœmina stolata stans cum globo & hasta, & ante pedes icuncula; tandemque Posthumi; in quo figura muliebris stans cum quatuor puerulis; quorum duo stant ad pedes, reliqui duo brachiis gestantur; cum inscriptionibus PIETAT. vel PIETAS AUG. cernuntur. Et forte Posthumus ita nummos signavit, quia virtute sua Gallos eorumque liberos defendit; vel pauperibus infantibus alimenta præbuit. Otacilia in Philippum filium testatur amorem suum, illique, mortuo forte patre, tradit orbis imperium: Domitilla DIVA tuetur Domitiani filium parvulum. Matidia autem manus imponit binis infantibus suis, nempe Sabinæ, quæ nupsit Hadriano, & Matidiæ juniore; nisi forte interiore sensu designetur pietas in pauperes: quia Trajanus, cujus mater Matidiæ Marciana erat soror, ALIMENTA ITALIÆ id est *parvulis civibus*, uti explicanda illa ex Plinio sunt, constituit; & Hadrianus, teste Spartiano, *pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adjecit*. Quam ad rem si referendus nummus, insignis sane & semper laudanda hæc PIETAS est. Galba Imp. sedet manumque imponit figuræ togatæ, additis verbis, PIETATI AUGUSTI; per quam nequaquam intelligendos esse censeo pueros alimentarios; sed amorem principis erga populum Romanum adoptato Pisone. INDULGENTIA PIA POSTUMI, Imperatorque togatus sedens, & manum homini in genua prolapsæ porrigens, nihil aliud quam clementiam denotat. Et denique in nummis Antonini Pii, uxorisque ejus Faustinae cernitur PIETAS cum templo, quod Hadriano inter deos relato exstructum fuit; nisi tamen illud,

illud, quod in nummo Faustinae occurrit, Senatus ipsi mortuae & consecratae decrevit, quia in alio ejusdem Augustae nummo legitur ΠΙΕΡΑΣ ΑΥΓ. id est, ut arbitror, Augusti vel Antonini Pii, additurque non secus ac in alio templum sex columnarum.

VII. Alia inscriptio existat apud eundem elegans admodum, sed non satis diligenter, ut mihi equidem videtur, explicata :

Φ Λ Α Ο Υ Ι Ο Σ . Ζ Ε Υ Ξ Ι Σ . Ε Ρ Γ Α Σ Τ Η Σ
Π Λ Ε Ψ Α Σ . Υ Π Ε Ρ . Μ Α Λ Ε Α Ν . Ε Ι Σ
Ι Τ Α Λ Ι Α Ν . Π Λ Ο Α Σ . Ε Β Δ Ο Μ Η Κ Ο Ν Τ Α
Δ Υ Ο —————

Flavius Zeuxis maitre ouvrier devant faire voile au de la du Cap Malee en Italie avec 72. batimens: tanquam scilicet hic homo secum habuerit naves duas & septuaginta; quod nequaquam Græcis verbis conveniens est. M A L E A est Laconicæ promontorium navigantibus periculosum valde; uti patet ex Græcorum pro-verbio: Μαλεάδες κἀνψας ὀπιλάθεις ὄϊκαδες, Maleam flectens eorum, quæ domi sunt, obliviscere: id est, naufragium tibi & mortem impendere existima. Hinc Itali & Asiatici negotiatores cursum eum omiserunt, mercesque Corinthum, unde facile vel in Ægæum vel in Ionium mare transvehi poterant, deportarunt, teste Strabone. Flavius igitur Zeuxis monumentum sibi vivus erigens, tanquam rem admirandam plane & stupendam illi voluit inscribi, se per duas & septuaginta vices promontorium Maleam superasse, cum ex Asia Italiam peteret. Norandus autem insignis Devarii error; qui in Indice Eustathii operosissimo, duobus locis Maleam facit promontorium Cretæ; quod nemini Geographo in mentem venit, nec ipsi, quem laudat, Eustathio unquam. Nam pag. 119. notat antiquos Theben & Thebas dixisse; non secus ac Athenam & Athenas; Cretam & Cretas; & promontorium Μάλειαν ἢ Μαλείας; similiter pag. 1468. observat Μάλεια in usu esse numero singulari, & Μάλειαι plurali; quomodo Κρήτη & Κρήται similiaque occurrunt; quin disertis ibidem verbis memorat Menelaum Spartæ regem ex Malca profectum esse Cretam; quod utique fieri non poterat, si Cretæ promontorium foret. Verum proculdubio deceptus est vir cruditus verbis, quæ existant pag. 1469.

Od. F.
v. 296.

Scribitur etiam (n. in versu Homerico) *Malius lapis*: *Malium enim promontorium ante portum Phæstiorum*. Cum autem Phæstus sit urbs Cretæ Africæ & Meridiei (Meursius in Creta sua Scylacis verba mutila laudat, & Lectori incauto facile persuaderet eam ad Septentrionem fuisse positam obversa, videtur Credidisse Devarius Malæam etiam esse Cretæ promontorium. Sed ita confunditur Malæa vel Malca Laconicæ, & Malium Cretæ; quæ inter se diversâ esse secunda & ultima syllaba indicant satis superque; ne dicam præter Eustathium Scholiastem eadem commentari & μάλιον ἵακοντες ἢ Φαιστίων πόλεως ἀκρωτήριον; quod valde miror Meursio in doctissima Cretæ descriptione ne nominatum quidem esse. In alia quæ exstat p. 141. laudatur FURIUS SABINUS AQUILA TEMESITHEUS: Vir doctissimus hunc hominem oriundum arbitratur Temesa urbe vel Italiæ, vel Cypri; verum cum gentile Τεμεσίης sit, teste Stephano, Τεμεσίαιος vel τεμασίτης, nec mihi fiat verisimile ab ullo urbis vel loci nomine tale gentile derivari, persuasus sum esse nomen proprium, vel cognomen. Sic *Dositheus* appellatur Grammaticus qui sententias Hadriani collegit; in Inscriptionibus notus est ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ, ΔΟΣΙΘΕΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΩΤΗΣ. Plinio laudatur *Dositheus* Astrologus, ΜΙΣΙΤΗΕΥΣ *præfectus prætorio & totius urbis, tutor Reip.* in lapide antiquo, & apud Capitolinum: & denique Τημησιθεος Tragicus, variis fabulis scriptis sed deperditis clarus occurrit apud Suidam nec non *Timastheus* athleta apud Pausaniam; quod nomen unum idemque est cum nostro, quia sæpe E. & I. inter se mutari solent:

4. 123.
439. In
Gord. c.

VIII. In Indice populorum Atticæ Num. xxxii. exstat alia, quæ digna etiam est, ut illustretur;

ΤΟΝ. ΥΙΟΝ. ΜΥΗΘΕΝΤΑ
ΕΦ. ΕΣΤΙΑΣ. ΤΕΙΝ. ΘΕ
ΕΙΝ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Nec non alia Num. cxli.

— ΘΥΓΑΤΕΡΑ. ΜΥΗΘΕΙΣΑΝ

ΑΦ. ΕΣΤΙΑΣ. ΔΗΜΗΤΡΙ. ΚΑΙ. ΚΟΡΗ. ΑΝΕΘΗΚΕ.
illam reddit vir doctissimus: *initie au foyer sacré de Deesses*; hanc vero: *Initiatam mysteriis sacri foci Cereris & Proserpinæ*. Verum quemadmodum ex secunda inscriptione patet, Τάιν θεάιν non est genitivi, sed dativi casus; adeo ut jungi debeant, *Ανέθηκον*

τῶν

ταῖν, & ἀνέβηκε Διμήτριος ἢ Κόρη, atque in ambabus, *μυθῆντα*
ἀφ' ἑστίας. Hoc quid sit, ut verum fatear, mihi per obscu-
rum est; arbitratus tamen nonnunquam sum Atheniensium
pueros dici *μυθῆντας ἀφ' ἑστίας*, quia parentes eos mysteriis Ce-
reris initiare solebant, quemadmodum ex Donato & Teren-
tio observavit Meursius. Huc pertinet Suidam scribere illum
qui ἀφ' ἑστίας initiabatur Atheniensem esse; ἀφ' ἑστίας *μυθῆντα*;
ἀφ' ἑστίας μυσῶντα Ἐθναῖον ἢ; quia scil. soli Atheniensium
liberi ea ætate initiabantur. Et ita forte loquuntur Græci quia
id primum videtur factum, postquam puerum natum curri-
culo *ἑστίας* ἢ *ἑστίας* circa focum, sacris, quæ *Ἀμφιδρόμια* vocantur,
uti Hesychius, Harpocraton, Auctor M. Etym. aliique do-
cent, tulissent, vel quia ἀφ' ἑστίας propter Vestam, cui pri-
mum sacrificabatur, proverbii vicem obtinet; significatque
nihil aliud, quam *ab initio*; & in lapidibus laudatis, *à prima*
pueritia, a prima infantia. Exstat hæc loquendi ratio apud Ari-
stidem; Ἀρχαῖον ἢ ἀφ' ἑστίας ἐκθῆρε ἢ Ἐλλάδα, id est, *a lare, a*
patria, a Thebis; quia Hercules primo patriam liberavit, fecit-
que ne amplius Orchomeniis tributum penderent Thebani;
inde Græcas, & tandem alias gentes adiit; adeo ut non satis
clare Canterus vertat, *A Vestra deinde exorsus*: Idem alibi; *πρώτων*
μηδ' ἀφ' ἑστίας ἀρχαῖοι ἢ ὁμονοῖαν ἐνδείξεσθαι quibus verbis non si-
gnificat *concordiam a Vestra auspiciandam esse*, sed Græcos primum
a se ipsis incipere, & concordēs esse debere inter sese; quo-
modo Eustathius ἀφ' ἑστίας explicat ἐν τῷ κρηθρονῶν ἀ δῖις, ἢ ἐν τῷ
οἰκείων, *a propriis, a sese*: Iterum: ἢ δ' ἐν ἀρχῇ ἀφ' ἑστίας εἶναι
μοι, ἢ περὶ ἐν ἐμαυτῶν πρώτων, id est, *ita tamen ut a me ipse* (nihil
enim huc facit Canteri *Vesta inciperem*). Atque hæc loca vel
ideo adduxi, ut clare pateat ἀφ' ἑστίας significare tempus vel a-
liud, a quo res quæpiam incipitur; nec posse verri in lauda-
tis inscript. *initiare mysteris sacri foci*.

IX. Inter Inscriptiones Genevenses ab eodem viro erudi-
tissimo cum accurata Genevæ descriptione edita est elezans
admodum; quam addere visum fuit; si quid forte industria
mea lucis ei sanerari queat.

PATRŒNO. COLON
IIIVIR. AER. IIIIVIR
LOCORUM. P. PERSEQUENDORUM.

Ultima dignitas Sponio est; *intendant des b^oisements publics*, id est,

curator operum publicorum. Choquier in Antiq. Viennensibus non aliter explicat: Il fut depuis, ait, créé l'intendant des ouvriers & des bassimens publics sous le nom de *præfectus fabrum* & de *Ilvir Loc. p. p.* Verum in dividendis inter colonos agris, erant *subsecivæ*, qui habebantur juris publici, & coloniarum civitatis dabantur; cumque, ut loquitur Aggenus, *hujus juris loca plerumque proximi possessores invaderent, & oportunitate loci irritati agrum obtinerent*; creati in coloniis *II VIRI* vel plures, qui curam eorum agrorum aliorumque publicorum gererent, & si qui a privatis essent occupati, restituerent in publicum; unde in alia Ins. apud Gruterum appellantur *CURATORES LOCORUM PUBLICORUM JUDICANDORUM*: qua ex ultima voce Goltzius in Thesauro male facit *Judicandæ*. Exemplum hujus rei est apud Sueton: *Subsecivæ, quæ divisæ per veteranos agris carptim superfuerant veteribus possessoribus ut usucapta concessit*: & in Ins. apud Sponium; Decimus Secundinus v. c. proconsul Curatoribus & Defensoribus (non recte Decimus vocatur *Curator* & *Defensor*) Amisimensium Salutem dicit, eosque hortatur, *UT NULLA INVADENDI PUBLICUM RELINQUATUR OCCASIO*; adeo ut non absque ratione ejusmodi Magistratus in coloniis fuerint. Utque tandem rem furto ablatam, servum fugitivum *persequimur*; ita & *II VIRI* recte possunt dici *loca persequi*; quæ ab aliis occupata sunt.

Ins. 4.
Pag. xcv.

X. Existat apud Gruterum elegans marmor, de quo nihil monerem, nisi viderem virum non ineruditum graviter in eo explicando lapsum esse.

HORTORUM. CUSTODI. VIGILI
CONSERVATORI PROPAGINIS
VILlicorum.
DUM. TUA. POMIFERUM. CUSTODIA. PROTEGIT. HORTUM
TERROR. ET. INFESTIS. FURIBUS. INGUEN. ERIT.
LAMPsACIOS. MELIOR. NON. INDUET. HOSTIA. CULTROS
QUAM. VENIET. NOSTRA. VICTIMA. CÆSA. MANU.

C. 2. de
Donor.

Posita hæc inscriptio est Priapo; sed qui *cultri Lampfacis* sunt non usque apertum est. Jacobus Philippus Tomasinus scribit veteres cultros splendentes ac bene terfos vocasse *LAMPsACIOS*, deducta origine à *λαμπάειν* id est *splendo*; unde & Lampfaci urbis originem doctiores Grammatici non male nec longinimis petita notatione deduxerunt. Id ultimum facit

certe Auctor M. Etymologici; verum non utitur voce λαμπά-
νω, quæ Græca non est, sed dicit Lampfacenis oraculum da-
tum esse, ut ibi urbem conderent ὅπρ' αὐτοῖς λάμψη; inde
postquam fulminasset, vidisse eos locum & urbem extruxisse.
Hæc autem Tomasini ratio mihi nunquam probata fuit; sed
auctor hujus epigrammatis dicit; Si Priapus bene hortum ser-
vat, furesque arcet, meliorem illi hostiam (quam *asinum* fuisse
ex Ovidio, aliisque auctoribus constat) casam ab eo iri,
quam Lampfaceni offerebant; apud quos natus non modo ex
Venere Priapus, verum a quibus præcipua religione coleba-
tur; Nam ut canit Priapejorum auctor,

Mortales tibi Lampfacum dicarunt.

C. 76.

Et ipse alibi urbis illius se civem nominat:

*Quam si perdidero, patria multabor, & olim
Ille tuus Civis, Lampface, Gallus ero.*

C. 85.

Hinc est quod *Lampfacenus Deus* vocetur Servio; & *Hellepontia-
nus Priapus* (Lampfacus enim ad Hellepontum sita) Virgilio,
Petronio, Ovidio, Arnobio, & Sidonio: variisque nomi-
nibus eum Lampfaceni insigniverint, uti clarum est ex ele-
ganti apud Gruterum Inscriptione:

P. 95.

ΙΘΥΦΑΛΛΩΙ. ΚΟΡΥΝΗΦΟΡΩΙ
ΚΗΠΟΨΥΛΑΚΙ. ΚΛΕΠΤΟΜΑΣΤΙΓΙ
ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ. ΚΑΙ. ΕΥΔΟΚΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ
ΛΑΜΨΑΧΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

Ubi gentile nomen est *Lampfacius* (X enim pro K ponitur) Ste-
phano omissum. Et ita *Lampfacii cultri* sunt *Lampfaceni*; non
secus ac Martiali *Lampfacii versus*;

Lib. 9.

Non mea Lampfacio lascivit pagina versus.

Hunc autem præcipuum Lampfacenorum deum esse, Ve-
nere & Baccho genitum affirmat Pausanias: Λαμψακηνὸν ἢ ἐς
πλέον ἢ θεὸς οὐδ' ἀλλ' ἄλλος νομίζουσι, Διονύσου τε αὐτὸν παῖδα εἶναι ἢ Ἀφρο-
δίτης λέγοντες; *Lampfaceni eum præ cunctis diis venerantur, Bacchi &
Veneris filium dicentes*: quod ultimum etiam docent Schol. A-
pollonii Rhodii & Diod. Siculis; non autem Strabo, ut com-
mentatur Caspar Scioppius. Nam is Priapum facit filium Bac-
chi & Nymphæ: Ἐπιτε τῷ λέγεσθαι Διονύσου ἢ Νύμφης ἢ θεῶν, ὁμη-
σίν-

Lib. 9.

Lib. 13.

αάντων ἔτι τῶ πικρῶν ὠπτόν ἤ ἀνθρώπων: id est: *Sive venerari eum ceperunt homines, postquam dicebatur Bacchi & Nymphæ Deorum, sive, qui erant dii, filius. Ecce Nymphæ tantum, non Veneris mentio; nisi forte illa a Geographo ita appelletur, ut Juno*

Hym. in
Def. 7.
P. XXXIX.

apud Callimachum Νύμφη Διός; Diana in Inf. ΝΥΜΦΗ nec non mater Evandri *Nympha Mænalis* ab Ovidio I. Fastorum. Verum tutius per *Nympham* intelligere, *Nympham Naidem* vel *Chionem*, cujus filium Priapum esse docet Scholiastes Theocriti ad Id. primum. Ceterum revocat mihi vox hæc in memoriam inscriptionem veterem, in qua Doctissimus Sponius *Nympham Napæ* se putat invenisse. Exstat ea in indice populorum Articæ; & inter cetera hæc verba continet; ΤΟΝ ΔΕ ΠΕΡΙΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΝΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝ

N. 174.

ΑΥΤΗ ΝΑΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗΣ: *Les autres étoient, ait, dediæ a Neptune, au Soleil, à Ceres, a Proserpine, a Bacchus, a Diane, à Pluton, à l'Abondance, & à la Nymphe Napæ. Sed Νάπη significat lucum vel sylvam; dicitur Publius Licinius Priscus Juventianus, se muro sacram sylvam circumdedisse, & ἐν αὐτῇ n. sacra sylva vel ναπη fuisse templa Cereris, Proserpinæ & indeque Nymphæ Napææ vocantur Virgilio, & in Inscriptione antiqua apud Gruterum.*

L. 4.
Geor. I.
P.
MLXXIV.

X. Inter Deos Deasque, qui hominibus medicinam facere putabantur fuit etiam MINERVA; Latinis eam ob causam MEDICA, Græcis ΓΓΕΙΑ dicta; de qua multa monere possem, nisi viderem pleraque observari Joanni Henrico Meibomio ad Jusjurandum Hippocratis. Sed tamen visum fuit ea adjicere, quæ ipsum fugerunt, ut pluribus elegans deæ cognomen illustretur: MEDICA igitur non modo celebratur p. Victori, sed etiam in lapide antiquo:

Inf. 3. P.
MLXVII.

MINERVÆ MEDICÆ
CABARDIÆ
VALERIA. SAMMONIA
VERCELLESIS. V. S. L. M.

Ini. 87.
& 98.
Clas. XI.
P.
LXXXI.
P.
MLXI. I.

Et in binis aliis apud Reinesium Virum Clarissimum. Hanc ob causam alibi MINERVA MEMOR dicitur INDULGENTIA MEDICINARUM COELIAM JULIANAM INFIRMITATE GRAVI LIBERASSE; & CAPILLOS RESTITUISSE eandem legimus, AURESQUE ARGENTEAS illi fuisse suspensas. Quarum In-

In-

Inscriptionum illam nescio quare supposititiam existimet esse Boxhornius; in hac vero quare vir doctus rescribat **INAURERES**; cum gentiles videantur, partes corporis, quæ sanatæ erant sive argento, sive aliâ materia factas, diis in signum gratiarum oblatas, in eorum templis suspendisse. Sic & **MINERVÆ** propter sanatum Patrona gratiæ referuntur, in Inf. veteri Græca

ΑΘΑΝΑΙΑ Ι ΠΟΛΙΑΔΙ
ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ
ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΟΣ
ΩΤΗΡΙΑΣ

Hinc Lucianus fingit Mercurium proclamare, ut singuli dii rebus suis sint intenti, nec Minerva rem medicam, nec **Æsculapius** oracula, nec Apollo omnia curet: ἢ μήτε, ait, ἢ Ἀθηνῶν ἰατρῆς, μήτε ἢ Ἀσκληπίου χειρῶν ἰατρῆς, μήτε ἢ Ἀπόλλωνος ποσειδῶνι μόνον ποιῆν, ἀλλ' ἐν πᾶσι θεοῖς ἀνθρώπων μάντιν, ἢ κηραφῶν ἢ ἰατρῶν εἶναι: & Proclus in Timæum notat *Vaticinia & sanationes Minervæ*, quam interpretatur ille providentiam divinam, munera esse: eandemque ob causam arbitror Alex. Magnum opera Philippi Acarnanis periculofissimo morbo liberatum *Æsculapio & Minervæ ludos celebrasse*, apud Curtium. Neque tantum sola hæc dea, verum etiam alii, licet medicæ arti non præfuerint, *medici fuerunt appellati*. Neptunus enim in insula, cui nomen Tenos, ὁ Ἰατρῶν cultus fuit, teste Philochoro, quem illustrat Tristanus, apud Clementem Alexandrinum, Jupiter apud Lucianum conqueritur se olim omnia fuisse, μάντιν ἢ ἰατρῶν; sed postquam Apollo apud Delphos oraculum constituit, **Æsculapius** Pergami officinam aperuit &c. ipsum contemni cœpisse. **SALUTARIS** idem vocatur in Inf.

In Decr.
Conc. f.

T. 2.
P. 416.
T. 3.
P. 374.
In Icar.

S. P.
M. L. XV.

JOVI
SALUTARI
ULPIANUS
GRAVI. INFIRMI
TATE. LIBERATUS.

& Σωτήρ Aristidi ἐν νόσοις ἢ πάσι κακοῖς βοηθῶν. **ISIS SALUTARIS**, in alia apud Sponium occurrit

Orat. 1.
Ar. Ign.
D.

I. S. I. P. D. M.
 ISIDI. SALUTARI
 PRO. SALUTE. Q. VERGILI
 MODESTI. CASSIA. MAT.
 V. S. D.

In f. 15. p. LXXXIII. quod cognomen etiam apud Gruterum exstat; quanquam inficias ire nolim, eam ab aliam causam, v. c. quia navigantium curam gerebat, ita posse appellari. Sic & SILVANUS SALUTARIS in Infer.

SILVANO. SALUTARI
 L. MANLIUS. SATURNIUS
 EX. VISO. POSUIT.

qui & ita vocatur in alio lapide apud Donatum l. 3. Ro. Ant. Et magnæ Matris effigies in pulcherrimo æreo nummo Faustinae Antonini Pii filiae, cum hac epigraphe MATRI DEUM SALUTARI, Leonibus inclyta conspicitur, teste Claudio Menetrio in Expositione Statuæ Dianæ Ephesæ. Quin & Hercules medicinam Messanæ exercuit; τῆσδε, ait Aristides, ἐν Μεσσηνίῃ τῆ Σικελίας νόσον τε ἀπιστῶν ἐκλυεῖ; indeque Æsculapius cognominatus est; Idem; *Quod si vera est Thasi seu Macedonis hostitis opinio, qui præterea a me compositum visus est sibi quondam canere, cui accinebatur Ἡ πρῶτον Ἡρακλῆς Ἀσκληπιῆ, Ἰορᾶαν Hercules Æsculapi, pulchra erit ista quoque Callinici (i. Herculis) cum Servatore (i. Æsculapio) conjunctio.* Sed ut tandem ad Minervam redeam, cognominatur illa CABARDIA, a loco, uti arbitror; unde & alibi, CABARDIACENSIS appellatur;

8. p. LXXXI.

MINERVÆ
 CABARDIACENSI
 MARIA. C. MARI
 UMBRONIS. F.
 V. S. L. M.

Qui tamen locus num in Italia fuerit, quia Trebiæ & Placentiæ lapides inventi; an vero alibi; ac inde in Italiam illatæ Inscriptiones istæ sint, numque aliis auctoribus memoretur, fateor me ignorare: nisi quod videam Doctiss. Reinesium ΝΑΒΑΡΔΑΗ huc, nescio quo jure, referre, in Inscript. vetustis.

P. 354.

XII. Gruterus inscriptionem e Pinelli schedis exceptam & elegantem edidit:

FLAM-

FLAMMA. SIC. VIX. AN. XXX
 PUGNAT. XXXIII. VICIT. XXI
 STANS. VIII. MIS. III. NAT. SRVS
 HUI. DELICATUS. COARMIO. MERENTI. FECIT.

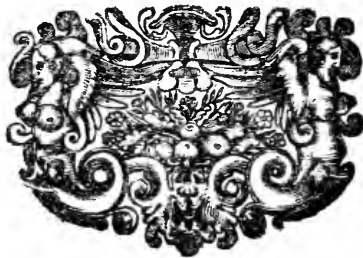
Thomas Reinefius, vir Doctiffimus pro SIC. leg. SEC. & ^{Ep 44. ad Daum.} exponit SECUTOR. PUGNAT ipfi est *pugnauit*, vel *pugnatum* NAT. SRVS, natione Syrus; ex HUI. facit HUIC: additque DELICATUM etiam fuiſſe e grege Secutorum, non ſecus ac Flammam, & inde ſe COARMIONEM appellare. Hæc quamvis omnia probem, reſtare tamen præcipuum arbitror; quare n. addatur STANS VIII: quod mihi equidem elegans & ſignificare videtur gladiatorem hunc novies *ſtans* viciffè. Secutorum, ut docti docuerunt, arma fuerunt gladius, clypeus & galea; eos Artemidorus ſcribit *ἀνὶ δῶκεν*, ſemper inſequi; & Iſidorus Secutorem *ab inſequendo retiarium* cenſet eſſe dictum Iſ igitur STANS PUGNAT qui non inſequitur alium, qui immobilis ſtat, nec mutat locum; advertariique ictus vel corpore eludit vel clypeo avertit, vel illi in eodem loco manens alios inſert; quam pugnandi rationem non ineleganter nobis ob oculos ponit Auctor carminis ad Pitonem;

*Arma tuis etiam ſi forte rotare lacertis,
 Inque GRADU CLAUSIS libuit CONSISTERE MEMBRIS,
 Et vitare ſimul, ſimul & captare petentem.*

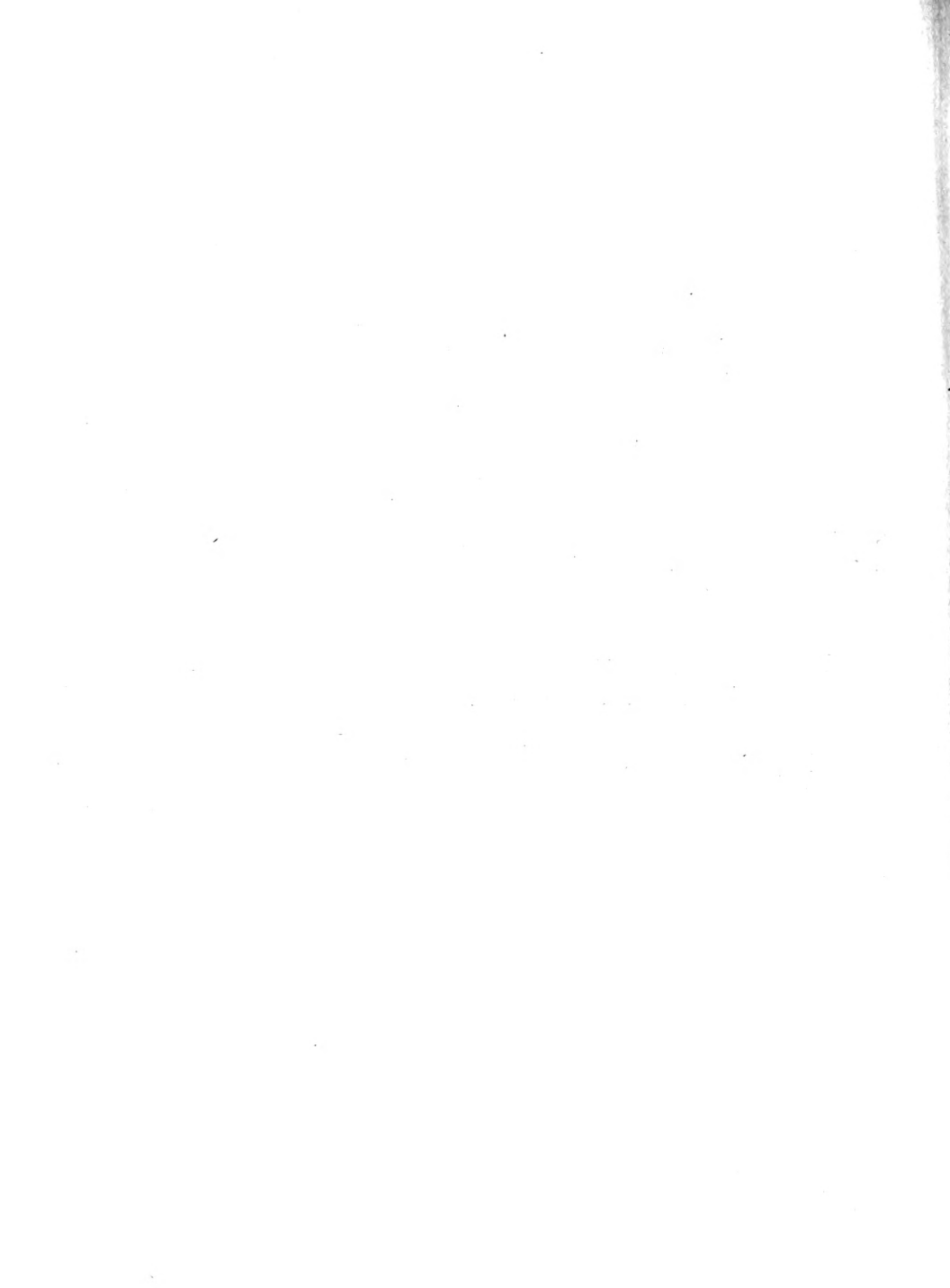
Nam & ita de vera militia loquebantur; unde *ſtatarius miles*, & *hoſtis grauis armis ſtatariusque* apud Livium occurrunt; qui ſcilicet, ut cum Plauto loquar, non cedit loco, ſed *ſtatim rem gerit*. Græci ejuſmodi pugnam in qua ſcilicet ſcuto & gladio reſgeritur, *σάδιον* appellant, eamque opponunt jaculationi, quemadmodum ex Homero ac Apollonio Rhodio conſtat niſi tamen quis cenſeat, præcipue apud Homerum *σάδιον* denotare *prælium pedefre*; non ſecus ac apud Nicolaum Damalcenum: *Δεινός ἦ κ' ἦρας αἰετῶν, ἐν σάδιε π' υἷος ἢ δότι δ' ἔμοι- L. I. E. 80.
 τ' ἢ ἢ ἢ π' ἢ μᾶλλον;* Adhæc in venatu ſeras interficere, pedeftri equeſtrique pugna, ac de curru dimicare promptiffimus habebatur: Et ne dicam *ſtatariam comædiam* opponi *motoriæ*, & eſſe eam, quæ non multo motu atque diſcurſu peragitur, quæ actores, ut Cicero in Bruto loquitur, habet *ſtatarios*, *characteremque*, teſte Donato, *ſtatarium*;

Orat. IV. *rium; idem Græci elegantissime mercatores, qui nunc in hanc, nunc in illam urbem, mercium vendendarum causa com-
meant. πλανήτοις; eos qui in una urbe manent παδιαίς nomi-
nant: Themistius; πῖνι ἐν μετ' ἀλλοακτικῶν ἐρσεφύσιν, οἱ κατήγ-
γοι: μὲν τῷ πλανήτῃ ἢ τῷ παδιαίῳ: Cuinam igitur eorum. qui in com-
merciis versantur artificum me mei accusatores adscribunt: τῶν αὐτῶν ἢ τῶν
παδιαίων, an in urbe commoranti: uti optime reddit Diony-
sius Petavius. Inde in marmore sequitur M I S. I I I I. quo
significat Delicatus Flammam quatuor missum esse & rude
donatum, adeo ut pugnaverit per vices quatuor & triginta;
iisque vicerit XXI stans VI I I I. & missus fuerit quater; qui nu-
meri in unam summam redacti priorem expriment. Erat au-
tem laus athletæ insignis, semper rectum stetisse, nec un-
quam cecidisse; Græcique tales ἀπώτες vocabant, uti docet
Reinesius ad Inscriptiones antiquas.*

Clas. 5.
Inf. 40.

UTILITAS
QUAM EX
NUMISMATIS
PRINCIPES
CAPERE POSSUNT.

U T I L I T A S
 Q U A M E X
 N U M I S M A T I S
 P R I N C I P E S
 C A P E R E P O S S U N T.

SI qui sunt, qui existimant in certissimis Magnitudinis Majestatisque Romanæ testibus, & splendidis æternæ Urbis, ita probæ notæ vetera numismata & antiqua vocare soleo, spoliis inexhaustum eruditionis & omnium antiquitatum penu reperiri, in his ego nomen meum profiteor. Semper enim statui, & multis haud absque singulari animi lætitia exemplis edoctus sum, nullum fere nummum a Græcis vel Romanis signatum esse, ex quo non, sive inscriptiones, sive humanas figuras, sive Deos, & Heroas, sive historias, sive urbes, sive opera publica, & res absque numero alias spectes, immensus fructus capi possit. Sed non est consilium mihi de his, vel de historia utriusque populi, ex illis, tanquam certissimis fundamentis illustranda, nec de dignitatibus, magistratibusve tot titulis & honoribus Successorum Magni Alexandri, & Augustorum Romanorum; nec de deorum dearumque nominibus, insignibus, aris, templis, & quæ hujus alteriusve generis plura sunt agere. Nam quamvis ejusmodi res immane quantum interserviant cognoscendæ veræ antiquitati & genuinæ, majus tamen & augustius, intentatumque aliis forte molior opus: sedetque docere, si modo quid in me artis & industriæ est, ex prisca hac ætatis memoria plurimum posse te proficere, qui summæ reip. admotus es, & cujus pectus tam præclararum rerum insedit amor; vel SALUTAREM MONETAM magnum momentum adferre, ad formandum recte CONSERVATORIS & ORBIS & URBIS SUE animum. Hic dabitur tibi multorum exemplorum Liv.

in illustri posita monumento documenta intueri; hic tibi tuæque Reip. quod imiteris capies; hic foedum inceptu, foedum exitu, quod vites. Ut enim Q. Fabio Maximo, & P. Scipioni, majorum imaginibus visis, animi vehementissime accendebantur ad virtutem, mentesque suas præclarissima Romanæ Reip. lumina cogitatione tam excellentium hominum conformabant: ut Tullius Paëto proponit easdem virtutis incitamentum & præmium gloriæ; ut C. Julio Cæsari Gadibus Herculeis Alexandri statua stimulos subjecit; ut tandem Themistoclem quietere non sinebant tropæa Miltiadis; ita ego nullus dubito, quin spectatis tot OPTIMORUM Imperatorum, Regum, Principum, Legislatorum vultibus, flamma gloriæ in pectore tuo crescat; simulque visis tyrannis, pestium generis humani & publici doloris tristium speculorum flagitiis sceleribusque exhorretas. Ut autem gentiles spurcissimæ licet caligini immersi, nihil fere publicæ vel privatæ rei aggrediebantur, nisi adhibitis diis; ut PIETATEM suam deo, cujus numini majestatique præ reliquis erant devoti, vel aris, sacrificiis, instrumentiive sacro cultui dicatis, testabantur Cæsares; ita procul dubio fateberis verum Deum ΠΑΝΔΗΜΟΝ, HOSPITATOREM, TUTATOREM, SALUTEMQUE HUMANI GENERIS primas sibi partes depolcere; nec securius te Reip. navem cujus ad clavum sedes, quam hoc AUSPICE & COMITE gubernaturum. Sic Pertinax, Macrinus, Papienus aliique Imp. fatentur se augustum fastigium; & imperium, cui totus terrarum orbis fasces submisit debere PROVIDENTIÆ; sic QUIETEM suam illi tribuunt Diocletianus & Maximianus Christiani nominis internecivo odio ardentes, eleganti scriptura, PROVIDENTIA DEORUM QUIES AUGG. sic ipsa in Constantini nummo sedet, virgamque in globum intendit, ut constaret, tellurem, non tam ab Imp. quam à Deo regi. Exclude igitur, Christiane, necessitatem, quam Milesius Thales omnia superare affirmat. exclude Diocletiani FATA VICTRICIA, quibus ipsos deos, atque adeo IOVEM. O. M. alligabant; exclude cæcam & humanarum rerum dominam, legibusque solutam FORTUNAM; exclude Epicuri pestiferum placitum, quo deus compressis manibus sedet, nullarumque rerum tenetur cura, præterquam

quam nectaris & ambrosiæ; & damna tandem omnes qui deum vel nullum esse, vel non curare humana eructant. Deus enim **CONDITOR** & **STATOR** mundi, te primum in locum provexit; & summo honore circumdedit; sique forte tibi imponit prava persuasio, & ferre illi acceptos titulos damnata animi pervicacia dedignaris, nec tam serenæ Majestatis immensas vires, nec tuam ipse perspicias obnoxiam naturam. Convincet certe te numismatis Imp. ethnicorum inscripta **DEORUM PROVIDENTIA**, vel **ΠΡΟΝΟΙΑ**; & si hæc mutare te in melius non potest, convincent te per metalla sua Christiani Augusti. Ut enim olim Reges, qui comiter colebant majestatem Romani imperii, suis & Cæsarium vultibus signabant nummos (cujus rei illustria documenta sunt Augustus in Rhœmetalcis & Cotys Thraciæ, Mar. Aurelius in Abgari Edessæ, Justinianus in Athalarici, Anastasius in Thelæ Gothorum regum auro & argento) ita illi meliori proculdubio jure, vel cruce, vel Christi nomine, vel effigie, accepto a Justiniano Rhinotmete more, metalla signarunt; ut **REGI REGUM**, **RECTORI REGENTIUM** diademata sua deberi, a deo se esse coronatos, quo titulo Justinianus, Michaël Ducas, Angelus Commenus, Ludovicus Pius, aliique insignes sunt, non tam se quam **CHRISTUM** regnare, & se tandem **CHRISTI SERVOS** esse cum Justiniano faterentur. A Deo igitur Reip. admote, cum sancte etiam cole, caste adi, atque illi prima semper officia deberi existima. **PIETAS AUGUSTI**, **RELIGIO AUGUSTI**, licet Mercurio vel Dianæ, vel aliis ementitis numinibus devota, totidem tamen stimuli sint ad facta recta servanda dogmata, quæ Christus, Verus ille **RESTITUTOR GENERIS HUMANI**, ut titulum Gallieni huc advocem, jussit, & sanguine suo sanxit, ac rata fecit. O quam pulchrum, quam eximium, quam regium cum malo licet Principe Commodonominari **AUCTOREM PIETATIS**? O quam splendidum & magnificum cum Hadriano posse testari **SACRA** esse **RESTITUTA**! O auream & Imperatore dignam sententiam **TIBI SOLI REX REGNANTIUM**! Hanc olim in auro, Christi effigie insigni, scripsit Leo Flavius Isaurus; ut illum publice proclamaret omnium auctorem beneficiorum, & abjectis ejuratisque humani ingenii commen-

tis, repudiata Martyrum, Confessorum, & Sanctorum superflua veneratione, solum Deum, cujus omnia plena sunt, cujus per omnes terras tractusque maris cælumque profundum præsentissimum fertur numen, absque interpretibus, absque primæ, secundæ, tertię & interioris, ut sic loquar, admissionis amicis, prout sanxerant anilia philosophorum gentilium placita, colendum esse providentissime statueret, doceretque quotidiano usu cives suos. Si igitur tanti habitæ ethnicis **PIETAS** adversus Deum, ut ea nummos percussissent; si Apostolus Paulus laudare non dubitat aliquo modo Atheniensium in diis colendis studium; si Ecclesiæ non minimum lumen Augustinus, auctum a Deo credit Romanis imperium, quod cordi illis esset, quamvis falsa religio, summumque hominis officium etsi non re, ipso tamen proposito tenerent; Si Geta **SECURITATEM IMPERII** adscripsit aræ ignitæ; si denique **PIETATE** sublata fidem ac societatem generis humani, & unam excellentissimam virtutem tolli necesse esse judicaverit summus & Consul & Orator, quanta cura tibi, cui summa in tanta luce Deus judicium, reliquis obsequii gloria relicta, dedit, vera religio, quæ omnium rerum scaturigo est, ex qua pendet **FELICITAS** civium, mercium abundantia & **SÆCULUM FRUGIFERUM**, uti vel per suam **PIETATEM** in nummis Antonii cornucopiæ tenentem testantur gentiles, fovenda est & excolenda? Magna te non modo commoda, verum etiam laudes sequentur immensæ; personabuntque uno ore omnes per te se vivere, per te navigare, **SALVO** te **SALVAM** fore patriam, nihil te **RECTORE** Reip. triste accidisse; & denique te re vera **Θεοφιλή**, quo præclaro titulo post Cræsum alii reges ornantur, esse. Nec dubito, quin te inflammaturus sit **PONTIFICIS MAXIMI** splendidus honor, quem se gessisse nummis testatur Christianus Imperator. Postquam enim fato concessit Lepidus; exemplo Augusti omnes tere Imp. in nummis non modo **MAXIMOS** se appellarunt **PONTIFICES**, verum etiam multa fecerunt pro sacrosancta potestate. Constantinus inde, cui merito convenit in aliorum Principum fabulosa ave Phœnicæ designata **FELIX TEMPORUM REPARATIO**, & quæ ipsius in nummis fulget, **CLARITAS REIP.** quia primus Augustorum calcato dæmonum

cultu, & relictiſis craſſis perpetuiſque quaſi tenebris, cœlo
 miſſam Veritatis lucem amplexus fuit; Conſtantinus, inquam, Eufeb.
1.4. c.24.
de vita
Conſt.
UBIQUE VICTOR, & communis, nec ulli regioni al-
 ligatus epiſcopus, ſe **PONTIFICEM MAXIMUM** dixit;
 illumque alii imitati ſunt uſque ad Gratianum Principem,
 cui propter debellatos Alemannos non immerito tribuitur,
REPARATIO REIP. Atque ut Chriſtiani Auguſti leges
 de Religione, Sacris, Epiſcopis, diebus feſtis, hæreticis tu-
 lerunt; ut indixerunt concilia; ut iis præſiderunt, & illo-
 rum placita ſanxerunt; ita tu **VERE PONTIFEX** ejuſmo-
 di inſiſte veſtigiis; & utrumque ſacrum ſœdus, veluti certiſ-
 ſimam normam ſequens, **CHRISTI DOMINI DEI-**
QUE NATI, ac humana præcepta non minus in ſua, quam
 Judaica olim gente damnantis, voluntatem & leges tanquam
 ΦΙΛΟΧΕΙΡΟΣ **RECTOR** amplectere; & adhibitis ſacris Codi-
 cibus, primæ & ſanguine divino quaſi reſperſæ Eccleſiæ do-
 ctoribus, piis omnium iudicio & doctis abſque controverſia
 ſæculi tui viris, ſi quæ hærefes naſcantur, quantum Reip.
 ſalus patitur, exciſcende & reprimere. Ita igitur animatus capeſſe
 tuto Remp. & comitabitur te proculdubio **SAPIENTIA**
PROVIDENTISSIMI PRINCIPIS Conſtantini; id
 eſt, prudentia tam pace quam bello remp. bene grendi; te-
 ſtabunturque cives, tibi convenire celebratum principis in-
 geniorum & doctrinæ Platonis dictum, *Beatum fore terrarum*
orbem, cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere inciperent; ipſius-
 que viri venerandum & auguſtum vultum æquo jure tuis
 quam Auguſti, quo duce talem cenſuerunt ſtatum fuiſſe im-
 poſitum orbi terrarum, metallis inſcribent. Dabitur ita na-
 vem Reip. ipſis in ſæviffimis tempeſtatibus atque procellis re-
 gere; dabitur, inter infeſtos minantesque ſcopulos verſe-
 ris licet, evadere; dabitur eam inſtar Trajani & Severi Ale-
 xandri a belluis & monſtris liberam quieti & portui reddere
 feliciter. Atque hanc prudentiam, ut uſu longo comparare
 ſæpe obvium, ita intereſt civium ipſis ab initiis ea te prædi-
 tum eſſe; parabiturque facili opera per exempla memoriæ ve-
 teris, & evolvendis tot clariffimorum virorum rebus geſtis.
 Minervæ ſacrata avis in Domitiani, Nervæ, Trajani, & Con-
 ſtantini Nummis; ipſa dea cum Muſarum præſide **APOL-**
LINE, & **HERCULE MUSARUM** hanc viam quaſi præ-
 ſcri-

scribunt & inculcant. Aristoteles doctor inclytus & apex Philolophorum, quique unus optime perspexit quid in cognitione rerum salubre sit & frugiferum, ALEXANDRO suo auctor est evolvendi alacriter majorum res gestas. AUGUSTUS ex utriusque linguæ auctoribus præcepta publice & privatim salubria excerpit, atque ad RECTORES provinciarum aut urbis magistratus mittit: Basilis Leonem filium hortatur, ut nunquam historiam veterem de manibus deponat; & ita proculdubio paribus suffragiis damnarent ferocitatem Gothorum procerum, qui convitiis lacerare non dubitarunt Theodorici regis conjugem Amalafuntham, quod Athalaricum filium & in spem florentis regni genitum, Romanis imbueret Græcisque litteris. Hac PIETATE, hac SAPIENTIA succinctus, arripe etiam humanam PROVIDENTIAM; & quod maximum, dignumque semper ÆTERNA MEMORIA opus est, corpus imperii ab hostibus redde tutum, & exstrue cum Diocletiano, qui non dubitat hanc curam PROVIDENTIAM vocare, munimenta. SALUTEM PROVINCICIARUM Rhenum, SALUTEM REIP. DANUBIUM appellant Posthumus & Magnus Constantinus; SECURITATEM PUBLICAM Euphratem forte, certe fluvium Rex Regum HANIBALLIANUS; significantque iis arceri hostes, fluminaque non minimi momenti propugnacula esse. Hoc consilio D. Augustus constitutam Principis nomine Remp. mari Oceano aut amnis longinquis sepsit: Hadrianus (nam quam alii invidiam dicunt, quid vetat vocare PROVIDENTIAM?) medium inter Persas & Romanos abdicata Mesopotamia Euphratem currere iussit; exemplumque nuper triste patria fuit, cum Rhenus per nudas quasi arenas fluens, & aquis orbata fossa Drusi, Gallos in viscera ejus admisit; & murus ille immortalis, liceat ita cum Nilo Rhenum vocare, SALUSQUE olim PROVINCICIARUM tunc SALUTEM PUBLICAM fere perdidit. Ut enim ante aliquot sæcula divisus ad principium agri Batavi veluti in duos amnes Rhenus, qua Arenacum, Vadam, Trajectum, Castra Albiniana, & Lugdunum prævehitur, omnem traxit aquarum molem; & qua ripam Gallicam Vahalis radit, licet latior, placidior fluxit tamen; ita nunc hujus violentia formido & horror accolarum est cursuique rapidissimo

vix obiecti magnis sumptibus aggeres resistunt: ille ægre undas suas propellit; sive cam calamitatem introduxit arenis vallatum prope armamentarium Romanorum Rheni ostium, sive fossâ Drusiana, patris sui, ut sic loquar, undas intercipientis, sive fossâ Corbulonis, media inter Lugdunum Batavorum & Mosam fluens, sive Lecca, vel alveus, in quem disiectis mobilibus Rhenum, effudit Cl. Civilis; sive quod omnia mutare amat tempus. Sed sentiret ipse cum terris, quas ambit, nunc captivitatem suam RHENUS, pœnasque lueret dati TRAJECTUS, nisi ægre Reip. singulari Dei INDULGENTIA datus foret IMP. TERRA MARIQUE OPTIMUS, idemque LIBERATOR PATRIÆ, & CONSERVATOR REIP. quem omnibus, quæ RECTOREM ex nummis formant, dotibus, ornatum esse non sine infatigabili gaudio adspicimus & miramur. Verum ut ad propositum revertar, RESTITUTOR EXERCITUS Probus, RESTITUTA LEGIO Aureoli; EXERCITUS BRITANNICUS, GERMANICUS, ILLYRICUS, DACICUS limites muniendos firmis præsiidiis; legiones justo milite, non, sine exercitus robore, numero explendas esse te docent: NERONIS DECURSIO optimum militem exercitatum, proculque ac castris habendos, qui, ut Æmilius olim Paulus differuit, in conviviis exercitus ducunt, ubi castra locanda, quæ loca præsiidiis occupanda sint sciunt, restatur; DISCIPLINA tandem Hadriani & Antonini Pii suadet, summum tuum munus militem continere; disciplinamque militarem præcipuum decus & stabilimentum esse imperii, atque in ejus sinu ac tutela serenum tranquillumque beatæ Reip. statum acquiescere. Reddita rep. ab hostium injuriis & minis tuta, rebusque ad cum modum compositis, ut si bello lacefferis, superesse tibi vim & voluntatem palam sit resistendi, ad reip. membra viva id est cives, quorum ipse consilium, mens, & spiritus vitalis es, animum applica; utque PIETATEM erga Deum, ita amplectere JUSTITIAM erga homines, dominam illam & reginam omnis virtutis; quæ sola bonorum virorum titulos donat, quæ bellum internecivum vitiiis indicit, quæ pestem humani generis injustitiam donat; & ipso quasi nomine te hortatur; *Honeste vivere, alterum non ledere, & suum cuique*

Valer.
Maxim.

tribuere. vel βουλεύειν καλῶς ; κρίνειν ὀρθῶς καὶ πράττειν δικαίως ;
bene consulere , recte judicare , & juste facere ; unde olim Minervam sapientiæ deam, *Tritonida* dictam esse affirmabat Democritus. Atque ut Jovi JUSTITIA adfidere, vel ipsa Jupiter esse fingitur; ita perpetuus comes tibi & adfessor sit; exemploque Augusti potentiam tuam instar boni RECTORIS virtute hac, absque qua nec mundus, nec urbs, imo nec exiguus hominum cœtus regi potest, temperantis JUSTITIAM in aede mentis tuæ colloca. THEMIDIS olim, id est, JUSTITIÆ nonnulli statuam ferri iusserunt in concionem; sed pulcherrimi facinoris auctor eris, si illi te ipse substituas, ostendasque te jure culto, & partium dictis revocatis ad examen, vivam THEMIDIS statuam, vel, si MAVIS, templum esse. Sic memoriæ proculdubio inscribes æternæ, Ægyptios, dedicatis apud Thebas centumgeminas simulacris iudicum manibus carentium, eorumque principe oculis in terram dejectis, significare judicem te nec blandis alloquiis, nec donis, nec litigantium personis aliquid tribuere debere. Sic aberit omnis falsa lis, atque aliena invadendi rapendique tetra ac feralis libido. Sic ut FISCI JUDAICI CALUMNIAM SUSTULIT D. Nerva, ita tu turbam gravem paci, pessimum genus hominum delatores, veluti piaculares publicæ sollicitudinis victimas cum Trajano dabis tempestatibus, & Domitiani aurea verba animo inscribes, *princeps qui delatores non castigat irritat.* Sic HONOR ET VIRTUS Galbæ & Vespasiani latera cingent tua; neminem nisi vel toga vel sago benemeritum provehes; verissimum Platonis placitum, *Remp. duabus rebus contineri præmio & pœna*; nec non Antisthenis verbum esse censebis; *nullam rem citius civitatem pessum dare, quam neglectum bonorum & malorum discrimen.* Ut enim, cujus benigna luce recreamur, Sol iisdem radiis cœnum durum reddit, & ceram liquidam, ita eadem dextra, digna bonis præmia, pœnas impiis repende; ut umbra corpus, quamcunque se in partem flectit, sequitur, ita honor VIRTUTIS perpetuus sit comes; utque Romæ nemo templum Honoris ante calcatam potuit ingredi ædem Virtutis, ita non nisi bene meritos honoribus extolle atque exorna. Tot hinc Syriæ, Ægypti, Parthiæ, aliarumque terrarum reges SOTERES & EVERGETÆ, quid aliud

te divinos istos titulos veluti speculum inspicientem docent, quam ut nobilissimo ardore mentis, & clarissimo animi impetu feraris ad Augusti & aliorum Impp. Augustum symbolum **OB CIVIS SERVATOS**; habeasque semper ante oculos Titi Vespasiani memorabilem vocem, qua usus est, cum in neminem vel uno die fuisset beneficus, *Amici, diem perdidit*; five, ut loquitur Theodosiani temporis, & oris disertor orator; *τίμωρον σὺν ἑβασίλευσι; εὐδέναι γὰρ εὐ πεποίητα;* Digna sane tententia, quæ non argenteis, non aureis, sed adamanteis litteris scripta palatii tui frontem exornet; nec quicquam magis te inflammare debet ad gloriam **SERVATORUM CIVIUM**, & splendidum titulum **EVERGETÆ**, quam tanti Impp. quorum alter **PACEM ORBI TERRARUM** dedit; alter diem perdit, se purpura & imperio exuit, quando beneficium collocavit apud neminem. **CLEMENTIA** igitur, quæ in Vitellii & Albinii nummis conspicitur, quæ **PIETATIS** nomine venit; quæ tam excelso ponitur loco, ut ob eam Antoninus **PIUS** vocatus sit, & Poëta non dubitet canere

Sis PIUS imprimis: nam cum vincamur ab omni

Munere: sola deos æquat CLEMENTIA nobis,

te summopere decet; felixque eris, si tua illustrat tempora, **CLEMENTIA TEMPORUM**, quam Tacitus adhuc sibi vindicat hodie. Sic **CLEMENTIA** in Vitelli, & C. Julii Cæsaris ante se habens olivam paciferam, & **ΚΡΑΣΙΣ** cernitur in Othonis nummis, **MODERATIONISQUE AC CLEMENTIÆ** famam usque adeo affectavit Tiberius, ut tam illustribus symbolis æra signaret; licet foret sævitæ im- Tacitus. mensæ, nec cum fortuna nec solitudines protegerent, tormentaque pectoris & suas ipse poenas fateretur. Sed ecce tibi cum **PIETATE** sua Matidiam Augustam infantibus manus imponentem. Quid quæso illa aliud ob oculos ponit inspicienti, quam summum decus tuum esse, curam pauperum & pupillorum seriam habere? D. Augustus egenis, minoribusque **XI. annis** pueris congiaria dedit frequenter; Nerva **PLEBEI URBANÆ FRUMENTUM CONSTITUIT**; Trajanus **ALIMENTA ITALIÆ** dedit; Hadrianus adjecit incrementa piæ liberalitatis, idque **HILARITAS** commixta binis infantibus, cornucopiæ & palmam tenens vide-

tur significare ; Antoninus Pius PUELLAS FAUSTI-
 NIANAS, M. Antoninus NOVAS instituit ; & te exem-
 plo suo quasi incendunt ad colendam PIETATEM omni-
 bus laudatam gentibus. ÆTERNA certe nomen tuum se-
 quetur gloria, si non alimenta modo statuas pueris puellisque,
 sed eos in uno etiam loco alas. Jam enim inde ab infantia
 parentem te publicum experientur, discentque ipsi agere cre-
 scendo bonos cives ; & splendidam hanc LIBERALITA-
 TEM tuam, non modo in viros transcripti dignis celebra-
 bunt laudibus ; verum si forte ingrati animi veneno fuerint
 afflati, nec voce laudare velint nunquam satis laudatam IN-
 DULGENTIAM ; compositi mores, vera pietas, ipse de-
 nique incessus loquentur, te cum Nerva parvulos recipien-
 tem foventemque veram esse TUTELAM, ut hoc nomen
 omni alii regioni aptem, ITALIÆ. Istam in alios cives
 PIETATEM Hadriani LIBERALITAS ; Augusti, Tra-
 jani, Severi CONGIARIA ; Galbæ QUADRAGESI-
 MÆ REMISSÆ ; Hadriani RELIQUA VETERA HS.
 NOVIES ABOLITA, & VEHICULATIO ITALIÆ
 REMISSA ; Tiberii CIVITATES ASIÆ RESTI-
 TUTÆ, hodie etiamnum celebrant, & te veluti admo-
 nent, miseris & egenis auxilia ferri civibus deberi, vectiga-
 libus, si modo temporum patitur conditio, populum atte-
 rendum nequaquam esse. Et ut tot præclari vultus ad LI-
 BERALITATEM, INDULGENTIAMQUE calcar ad-
 dunt, ita iidem populum accendent ad liberali manu, & be-
 nevolo animo subveniendum Reip. cum sciant & CHRIS-
 TUM olim viso Tiberii numismate, sycophantis Judæis
 dixisse, *Date Cæsari quæ Cæsaris sunt* ; & quotidiana experien-
 tia doceat, neque quietem gentium sine armis, neque arma
 sine stipendiis, neque stipendia sine tributis posse haberi. RE-
 STITUTA insuper MONETA & ÆQUITAS AUGU-
 STI lances æquas tenens, quid suadet aliud, quam non
 modo in rebus omnibus, verum etiam in ponderibus & men-
 suris, quæ falsa Deus ipse poena, quam impiis in parentes
 infligit, sancita abominatus est, servandam ; teque acerbum
 MONETÆ, quæ quam gravissimum bellum plus nocet
 propter divortia commerciorum, adulterina, exactorem esse
 debere. Sic cum novas deterioresque nummorum formas
 in-

Facitus.

invenisset Heliogabalus, eas omnes dissolvit Severus, & ob
 præstitum tam singulare orbi Romano beneficium **RESTI-**
TUTOR MONETÆ audiit; tantique hujus rei cura mo-
 menti semper visa est, ut Numerianus **SACRAM** nummis
 inscripserit **MONETAM**. Sed præcipue, quantum conniti
 animo potes, quantum labore contendere, fac ut similis sis
 legum, quæ ad puniendum non iracundia, sed **ÆQUI-**
TATE ducuntur; & cum causam vel rei vel actoris æquam
 esse judicas, Curionis, *vincat utilitas*, veluti certissimam pe-
 stem fuge. Hæc **ÆQUITAS** jubet, ut non modo alteram
 partem audias, verum ponas etiam amici vel inimici perso-
 nam, postquam induisti iudicis; sique forte plures in Rep.
 ordines sint, commoda eorum defendas, non divellas; atque
 omnes eadem contineas **ÆQUITATE**; quam summam ra-
 tionem & sapientiam Solon olim secutus, tanto temperamen-
 to egit, ut ab utroque ordine parem gratiam referret. Atque
 hic est ubi locum sibi **PATIENTIA**, si modo ita explicanda,
 Hadriani deposcit; quippe quæ docet audire omnium desi-
 deria magnæ **ÆQUITATIS** & indolis, fastidium & iram in-
 fra te esse debere. In **CEREREM** hinc, **UBERITATEM**
 & **ANNONAM AUGUSTI** tanquam speculum, inspicere; & magnam
PROVIDENTIÆ humanæ partem esse existima, alimenta
 populo curare pretio salubri; & simul civibus tuis tribue
DONA GALLIENI. Mercurius est, comitatus cane,
 crumenam gerens & caduceum; illudque ænigma procul du-
 bio completur munimenta reip. nervos belli, **HILARI-**
TATEM & **FELICITATEM TEMPORUM**, vel, ne te
 diutius suspensum teneam, pacem & mercaturas: pacem
 caduceus, mercaturas Mercurius negotiationibus lucrisque
 præpositus Deus, **NEGOTIATORQUE** eam ob causam & INS.
CENSUALIS dictus, crumena lucrum & divitias, canis
 vigilantiam designant; docentque ut mercatorum propria
 est vigilantia, utque illi lucris licitis (neque enim aliorum
 auctor esse potest deus) rem augent optime; ita tuum esse
 munus, pacem civibus largiri; atque in id unum præcipue
 incumbere, ut in viscera Reip. orientis atque occidentis
 gazæ, Erythrai & Glacialis Oceani splendida advehantur
 spolia; & deportentur in omnes terras. Beneficium populo
 R. ab Augusto, **QUOD VIÆ MUNITÆ SUNT**, præ-

fitum; VIA MUNITÆ Claudii; VIA TRIANA, VIA ROTABILIS ejusdem; NILUS in Adriani, MELES in Sabinæ nummis cornucopiæ tenentes, in quam rem entendum tibi sit, ut commercia floreat, clarissime docent. Beabis scilicet temp. tuam, si singularem viis in regionibus terrestribus curam, singularem portibus, (cujus curæ insigne exemplum est PORTUS OSTIENSIS AUGUSTI Neronis, & PORTUS TRAJANI, quo OPTIMUS ille & PROVIDENTISSIMUS PRINCEPS accessum Italiæ tutiorem ex sua pecunia reddidit navigantibus) singularem, inquam, portibus in maritimis adhibes; & manibus pedibusque anniteris, ut fluvii navigabiles non modo SECURITATEM PUBLICAM, verum etiam præstent parvis sumptibus omnium ABUNDANTIAM rerum. Ita disposito & ordinato reip. statu, optimo jure nummis inscribes SÆCULI FELICITATEM; vel figuram tenentem caduceum & cornupæ, vel Fortunam puerulum blandientum genibus habentem impositum. Interioris enim hæc ænigmata sensus sunt, quam prima apparet fronte. Nam quemadmodum caduceus & cornucopiæ designant pacem, quæque ex ea originem suam habet, omnium rerum, quibus utimur & fruimur, copiam; unde & olim Cephisodorus Athenis fecit simulacrum Pacis tenentis Plutum; ita FORTUNA SALUTARIS, vel, ut relictis gentilium nugis loquar, DEUS OPTIMUS MAXIMUS, qui vere humanarum rerum regimen obtinet, tribuet non Plutum a Fortuna gestatam, qualem olim Xenophon Atheniensis & Callistonicus Thebanus fecerunt, verum opes atque gazas civibus tuis, adjicietque Hadriani in nummis laudatam BEATAM TRANQUILLITATEM. Quod si forte exemplo tot Augustorum consortem imperii existimes è Rep. esse; CARITAS MUTUA, PIETAS MUTUA, AMOR MUTUUS, CONCORDIA AUGG. vos inflamment ad amplectendam tanti momenti & reip. utilissimam virtutem. Ut enim nec quod nos regit cœlum, nec quam calcamus terra, absque concordia, quam semel jussit & præscripsit Deus, stare potest, ita nec regnum sine ea neque resp. Jam olim Numidarum Rex Micipsa filios monuit, CONCORDIA RES PARVAS crescere, discordia maximas dilabi; sententiæque illi multum se debere

Ins.

Sali.
Sen.

debere jactavit Augusti gener Agrippa. Hinc **CONCORDIA** gubernaculum tenet, quia ut navis absque eo, ita nec resp. absque concordia regitur; tenet cornucopiæ, ut ostendat, sese præstare abundantiam, fontemque esse certissimum & scaturiginem omnium rerum quas cives jure sibi deponere queunt. Mente tam divinis quam humanis artibus instructa præditus, tot præclarissimis dotibus ornatus, quid non præstabis civibus tuis? **SÆCULUM** proculdubio **FRUGIFERUM & FECUNDITATEM** Albini; **LÆTITIAM FUNDABIS** cum Tacito; **OPTIMUS PRINCEPS** cum Trajano & Severo; **AMPLIATOR CIVIUM** audies cum Pio Antonino; omnibusque regionibus **ADVENTUS** tuus, ut Severi Septimii, erit **FELICISSIMUS**; ac ni caliginem veterem, sordidasque superstitiones, pretiosissimo sanguine suo delevisset Christus, **ADVENIENTI** tibi aras incendere, vina funderent, & thura primis digitis sacræ injicerent flammæ. Nihil erit, quod te loco movere, vel imperium concutere queat. Si bella oriantur, & malefidos vicinos times, **LEGIONES RESTITUTÆ, PIETAS, FIDES, CONCORDIA MILITUM, VIRTUS EXERCITUM**, limites singulari **PROVIDENTIA** muniti regiones tuas facile tutas præstabunt. Bella sume, expeditionique te accinge, non **AUSPICIBUS DIIS** Baccho & Hercule, ut Severus, non **SOLE INVICTO COMITE**, ut Maximus, non **HERCULE COMITE** ut Maximianus, non **APOLLINÆ PROPUGNATORE**, ut Valerianus, sed **GLORIA ORBIS TERRARUM**, ut verissime in nummis vocatur Christus, auspice & comite; **OBSEQUENTEMQUE** magis **FORTUNAM** experieris quam Pius Augustus; **MANENTEM** eam cum Commodò senties, & meliori jure tibi **BONUM EVENTUM** spondebis quam Galba, vel Vespasianus vel Geta; habebisque tandem comitem **INVICTAM VIRTUTEM** Caracallæ, & Trajani **VIRTUTEM ET FELICITATEM**. Concipe **SPEM BONAM** cum Pescennino Nigro; **FELIXQUE** non secus ac Severi erit **PROFECTIO** tua: Te flumina trajicientem cum Gordiano Victoria alata, & coronas gerens, quasi jam de hostium clade certa sequetur; & victorem eadem cum Treboniano Gallo reducet; milesque spoliis hostilibus
onustus,

onus, & LIBERTATI CIVES celebrabunt te cum Severo INVICTUM, ingeminabuntque Jo triumphe, vel Jo SATURNALIA, qua lætitiæ nota Claudii nummi insignes sunt. Perpetuus tamen expeditionum tuarum COMES sit, non tam MARS PROPUGNATOR, quam MINERVA VICTRIX; id est, non cæco impetu, & inconsiderato, furiis quasi incitatus prælia sume; verum ardorem illum animi vigoremque corporis ratione tempera atque arte militari; facque ut non extra te positus videaris, sed in periculis etiam & ducis optimi, & militis fortissimi munere fungaris; quod longe securius esse significat proculdubio Maxonii senis Pallas pro Græcis victoribus; & ejusdem Mars *à Sévère* pro Trojanis stans triumphatis. Atque quemadmodum ALAMANNIA & FRANCIA devicta GAUDIUM fuerunt Constantino imperante ROMANORUM, ira debellatis ex hostibus sentiet populus tuus LÆTITIAM, & FELICITATEM Hadriani Clodiique Albinii tenentem cornucopiæ ac caduceum; spondebit sibi SECURITATEM PERPETUAM & LIBERTATEM PUBLICAM (nam & sub Bono Principe LIBERTAS est, nec angustiis rerump. terminis illa concluditur) esse a te tanquam a D. Nerva RESTITUTAM: quemadmodum præterea DACIA CAPTA, ARMENIA, & ASIA RECEPTA indicia sunt FELICITATIS TEMPORUM, ita patria defensa, calcatique hostes eandem præstabunt, & loquentur te cum Constantino UBIQUE VICTOREM, DOMITIOREM, EXUPERATOREM, si non BARBARARUM & OMNIUM GENTIUM cum filio ejus Constantio, at saltem earum, quæ te bella sumere coegerant: & sic PACEM FUNDABIS, & præclara elogia titulis adscribes tuis TERRA STABILITA, PACI PERPETUÆ, quorum illud in hoc in Augusti nummis conspicuum est. Hinc igitur ubi felicior dies affulget, & dulce nomen PACIS TUÆ civium aures mulcet atque animos, inprimis VICTORI CONSERVATORIQUE DEO gratias habe; atque ad hoc PIETATIS officium te gentilium etiam exempla incendant. Non dicam tot Romanorum duces victores, vota nuncupata Jovi in Capitolio cæsis & victimis & hostium ducibus solvisse; Trajanum mihi vide, OPTIMUM illum PRINCIPEM, qui

qui arcum triumphalem I. O. M. inscripsit; vide mihi Albinum, qui VICTORIAM JOVIS esse testatur. Exemplum tuum populus sequetur omnis, utque S. P. Q. R. PRO SAL. ET RED. CÆS. I. O. M. VOTUM PUBLICUM SUSCEPIT, ita ille Christo vere OPTIMO, vere MAXIMO. vota non casis victimis, sed precibus & gratiarum actionibus persolvat. Hinc Hadriani exemplo, RESTITUTORIS urbium, quas belli calamitas afflixit, titulum para; ut ita patriam non secus ac Galba ROMAM possis vocare RENASCENTEM, & cum Vespasiano illi dicere RESURGES. Sic veluti de cælo missum te intuebuntur omnes propter SECURITATEM, cujus auctor es, PUBLICAM & FELICEM TEMPORUM REPARATIONEM: sic non SPES FELICITATIS ORBIS cum seniore Philippo, sed ipsa FELICITAS, & cum Posthumo, propter debellatos, totidem reip. tuæ monstra, hostes, & pacem datam, HERCULES PACIFER: cum Tito amor & deliciae, neque enim quicquam aptius ad firmandum imperium, quam diligi, nec alienius, quam timeri gentis tuæ diceris; sic denique ut Carthago se FELICEM vocat SALVIS AUGG. & CÆSS.; ut Romani convaluissè credentes Germanicum gratulantes concinebant, *Salva Roma, salva patria, salvus est Germanicus*; utque in theatro quondam clamatum fuit,

Lætare incolumis Roma salvo Principe:

ita paribus gaudiorum signis illa ovabit, VOTAQUE DEO, quacunq; in regione fueris, faciet PRO SALUTE, FELICI PROFECTIONE, REDITU, INTROITU: & SEN. POPULUSQ. tuus, tibi non secus ac OPTIMO PRINCIPI PIO felicibus singulorum annorum auspiciis precabitur lubens merito ANNUM NOVUM FAUSTUM FELICEM. Verum enim vero, ut PAX absque fœderibus non sancitur, ita patere, ut hæc tibi ante oculos ponam, veluti certissimum vinculum societatis humanæ. Illam igitur licet cum inferiorum longe virium hoste, licet cum diversæ religionis, imò pessimæ superstitionis hominibus percussa sit, serva diligenter. Cogita non modo FIDEM PUBLICAM designari in Vespasiani nummis per binas manus tenentes caduceum atque fruges, & ita illam causam atque originem esse PACIS diuturnæ atque ABUNDANTIÆ;

verum etiam Sabinos & ROMANOS medio sacrificio pacem jungere, & Deum testem, adhibere; illum esse vindicem ultoremque scelerum ac perjuriorum, illi non hominibus imponi; illius majestatem non principis, quem fallis, dignitatem lædi. Nunquam animo pestiferum Constantiensis Concilii placitum, *Hereticis non esse habendam fidem*, sit infixum; Barbaris, Scythis, Turcis & Tartaris, tam portentosa opinio- num monstra relinque. Et licet male feriat homines te ad rumpendas leges pacis incitare conentur; tu tamen instar SOLIS INVICTI, cujus cursum nec spurcissimæ flectunt tempestates, nec horrida ventorum vis, ne flectaris unquam à recta via; illosque veluti inimica requiei tuæ & deo exosa animalia expelle. Sed ut vela contraham tandem, hæc omnia tibi JUSTITIA, ÆQUITAS, PIETAS erga cives, innocens ac simplex animus, RELIGIO, & ille, qui in nummis conspicitur cruci affixus cum verissimo elogio; ΚΟΣΜΟΥ, ΤΟ ΑΤΤΡΟΝ. ΑΙΜΑ. ΤΟΥ. ΘΕΟΥ. *Sanguis Dei, mundi redemptio*; cujusque femori, quem morem statuæ etiam gentilium servant, inscribitur REX REGUM, DOMINUS DOMINORUM, tribuet larga & liberali manu. ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ Constantinus olim flammantibus sideribus scriptum non sine sacro horrore adspexit; nec cruci victoriam, sed ipsi Christo (ut indubitata nummorum, in quibus verba illa cingunt primas Divini nominis literas, fides singulari testatur cum inspicientium voluptate) adscripsit; & *transversa X litera summo capite circumflexo Christum in scutis notavit*. Ille igitur tibi conjugique tuæ tribuet CONCORDIAM FELICEM Caracallæ & Plautillæ; huicque FÆCUNDITATEM LUCILLÆ, & Antonini Pii VENEREM FELICEM. Ille non Sol dabit ÆTERNITATEM IMPERII & PERENNITATEM Severi & Gallieni, id est, munimenta & subsidia dominationis, filios; vel PROPAGINEM IMPERII, quam Caracalla & Plautilla junctis manibus exoptant: & ut in Faustinae nummo VENUS GENETRIX caduceum gerit; ita FÆCUNDITAS Augustæ conjugis tuæ PACEM & QUIETEM largietur civibus, reprimetque eorum conatus, quos vacua domus ad novas res agitandas impellit. Ille præterea, non Juliani Apis vel latrator Anubis præstabit SECURITATEM PUBLICAM: Ille certior quam

Dubito
num hic
num-
mus ge-
nuinus
sit.

Iact. lib.
de Mort.
persec.
ubi de-
pravare
legitur,
circum-
flexo
Christo
m . . .

quam Apollo Æmiliani vel Domitiani Jupiter, CONSERVATOR : Ille , non Capitolinus , DEFENSOR SALUTIS , SPONSORQUE SECURITATIS PUBLICÆ ; Ille non Mars PROPUGNATOR , CUSTOS , & STATOR imperii ; Ille vere PRÆFECTUS , repudiato Severi Jove , & vere PACATOR , Sole rejecto , ORBIS ; Ille TUTATOR , LIBERATOR , INVICTUS , SOSPITATORQUE . Ille non Augustus , non Otho PAX ORBIS TERRARUM ; Ille denique , non Galba , vel Trajanus , vel Magnus Antoninus , quos sacro titulo vane ornavit adulatio , SALUS GENERIS HUMANI , tibi dabit MEMORIAM ÆTERNAM & FELICEM Divi Constantini ; ÆTERNITATEM Philippi apud cives tuos ; facietque ut GLORIA , cujus curriculum immensum est , te donet immortalitati . Hinc postquam tibi , patriaque satis vixeris , non curus Romuli , nec Constantini , non Antinoi gryphes vel Pegasus , non Cæsarum aquila ; sed Angeli , beati illi Summi Numinis Ministri , animam humano carcere , & vinculis corporeis liberam in cœlum ferent , & ipse , in quo SPEM PERPETUAM habuisti , CHRISTUS , verus , si fas mihi ita loqui , ΖΕΥΣ ΠΑΝΔΗΜΟΣ , LIBERATOR & EXSUPERANTISSIMUS te recipiet ; CHRISTUS , quem Messiam esse in Augusti nummis signatæ PAX PERPETUA , PAX ORBIS TERRARUM olivam tenens , & SALUS GENERIS HUMANI indicant aliquomodo : quia SALUTEM ipso tempore , quo numismata percussa sunt , miseris & foedissimo superstitionis atque ignorantie cæno immerfis populis attulit ; Angeli dulcissima ac divina vocum concordia in ortu DEI DOMINIQUE NATI pacem celebraverunt , & Propheta illum *Principem Pacis* fore prædixerat ; *Pacis* , scilicet , sanctis piisque animis tantum cognitæ ; quam , ut Imp. Romani RESTITUTAM orbi suo QUIETEM vocant PACEM AUGUSTOR . ita nos optimo jure appellare possumus PACEM DEI : CHRISTUS , quem venisse JUDÆA CAPTA Vespasiani & Titi ; FISCUS JUDAICUS Nervæ utinam cæcos , & obstinatos malo suo , docerent Judæos ! cum abominatio desolationis , id est , SIGNA MILITARIA , imagines Cæsarum & aquilæ , propria legionum numina , ducibus Vitellio , Cestio , Vespasiano & Tito conta-

minaverint loca dilecta quondam Jehovæ ; spectaculum Orientis templum deletum , tot miraculis mons Sion celebris aratus ; urbs funditus everfa ; & omnis gens dura servitute maximam partem preffa fit ; cogaturque alienæ dominationis subire jugum ; quæ omnia , cum Deus , ut sic loquar ΚΑΤΑΙΒΑΘΗΣ hominem indueret , eventura , sacra oracula cecinerant , & ipse ille AUREI PARENS vere SÆCULI contumacis populi certas miseras dolens monuerat : CHRISTUS (repeto enim nomen dulciffimum & per quod SALUS parva est HUMANO GENERI) Ecclesiæ fundamentum , orbis terrarum fecuritas , Regum Majestas , & Imperantium SAPIENTIA tibi ascendenti manus porriget , te RECIPIET SIDERIBUS , & digna gratis præmia virtuti pietatique spectatæ , qua est Deus ille noster LIBERALITATE & INDULGENTIA PIA persolvat . Sic videbis humanas mentes cogitationesque superante cum gaudio SPERM PUBLICAM , sive calcantem annosi draconis caput Θεάνθρωπον ; sic senties immensa cum animi lætitia securam & BEATAM TRANQUILLITATEM , tranquillam jucunditatem , jucundam felicitatem , & felicem æternitatem ; fruerisque SECURITATE PERPETUA , atque in Constantii numismatis obvia REQUIE , absque ullo tamen merito tuo , OPTIMORUM MERITORUM .

INDEX RERUM

QUÆ

ILLUSTRANTUR.

A.
A Cerra ex variis auctoribus, marmoribus & nummis illustrata, pag. 74
 Achaia pro Peloponneso, 141
 Alexander Magnus *Ἀλέξανδρος*, 5. ejus sepulchrum, 160
 Alexandria Ægypti urbis primæ vera forma, 159. & sequentibus.
 Antinous effictus in formam Mercurii, Bacchi & Panis, 245, & 246
 Antra diis apud antiquissimos sacra, 31
 Apex sacerdotum, 139
 A plures tenet Odyssea propter Ulyssis errores mari peractos, 50, 196
Ἀπίστες proverb. elegans, 257
 Apollo Musarum præses, & citharæ inventor, 30. Domesticus dictus, 279
 Aquila Jovi dicata, 24
 Aræ floribus coronatæque ornatae, 72
Ἀρετή virtus bellica, 94. Poetis, Oratoribusque præstantibus tribuitur eleganter, 95
 Arcemisia binæ male confunduntur, 242
 Atheniensium pueri initiabantur mysteriis Cereris, 297
 Aurora alata, 177
Ἀυτοίς elegantissimo sensu aliis vocibus jungitur, 85
B.
B Acchus socius Cupidinis, 173. *Ἐπέχθη* dictus, 174. num alas habuerit nonnunquam, dubitatur, 175
 Barbam alebant Christiani Sacerdotes latam; acutam damnabant, utpote Cynicis propriam, 167
 Batrachomyomachia Hom. opus, 46, 184, 187
 Bias Priene oriundus, 135. 194
 Boves Syriaci, Indici & alii instar camelorum gibber habent in dorso, 72. Catici tuber a cervice eminentes, 73
C.
Cæruleus color deorum maris & fluviorum, 52, 184. Cæruleæ hostiæ iidem oblatae, 53
 Callisthenes præceptor Lyfimachi, 168
 Capillos longos damnabant Patres, 166. in vertice constrictos habebant mulieres, 285

Capite aperto incedebant Græci, 154. postiore ejus partem velatam habere, divinitatis signum, 209
 Centauri quando, & quam ob causam in nummis sculpti, 213
 Cercidas Legislator Megalop. insignis Homeri admirator, 130
Χαίρει doctrina & peritia, 96
Χείρη, *Χερσίδες*, 70
 Chirothecas gestarunt Tragicæ & Ithyphalli, 181
 Chlana, 164. fibulis constricta, 165
 Chlamys Macedonica, 157 & sequentibus.
 Chrysothemis Musicus, 32
 Citharæ vel lyræ inventor, 30. Diis deabusque studiorum præsidibus velut insignis additur, 31. chordarum numerus varius, 33. 153
 Civica corona Imp. data, 215. in fronte Palatinarum ædium suspensa, 216. nunquam privatorum foribus appensa, 217. privatis tamen post prælia sub Imp. data nonnunquam, 219
 Clavi vestium, 189
 Comædia originem suam debet Homero, 78. repræsentatur famina, 80. pueri ridere, 186
Κίμλον vestium, 144
 Consecratorum nomina mutata, eorumque imagines ad instar deorum deorumque sculptæ & ornatae, 17, 18, 245
 Corona dabantur Poëtis victoribus, 39, *Τυρνή* & *Τυρνήρα* differunt, 199. radiatis & laureatis simul Imp. insignes, 204. sacrificantes coronas gerebant, 70
 Cumatilis color, 183
 Cybele Turnia, 195, 199

D.

D Eorum deorumque nomina & insignia data Imp. & eorum noxioribus, 285.
 Dii variis alis fuerunt ornati, 45. Apud Ægyptios omnes, apud Græcos multi, 169 & seq. plurium insignia sæpe uni statua data, 176. utriusque sexus participes, 227. sæpe a locis, in quibus culti, nominati, 252
 Diademata inter mundum muliebrem, 156
 Diale-

Dialektus antiquissima specimen apud Homer.	104
Diana alata, 177. <i>Μαῦς</i> & <i>διὰ</i> ,	270
Digitis duobus vel tribus thus ara injiciebant,	75
Discipulus & <i>Μαθητής</i> ; v. c. Homeri is dicitur, qui ejus ex libris doctrinam haurit,	121
Docti viri post mortem instar Heroum vel deorum culti,	3, 180
Domestici Dii,	279

E.

E Ncombomata,	146
<i>Ἐπιγραφαί</i> qui proprie dicti,	277
<i>Ἐσπίς</i> quale vestis genus,	181
Ephesia littera,	270
Epomis quale genus vestis,	144
Ethicam Homerus docet,	100
Et sive <i>Κεῖ</i> , in marmoribus & nummis saepe omittitur,	281
Euergeta titulus Regibus & aliis datus, 283. diis etiam, hominibusque qui deos multum venerabantur,	284
Eumelia,	37
<i>Ἐπιθέσια</i> , elegantissimi & varii sensus vox,	286
Exomis,	150

F.

F Abula Philosophia veteris pars,	124
Facere <i>Ποιεῖν</i> pictoribus, sculptoribus, & similibus artificibus tribuitur,	133
Fides Orationis quid apud Oratores,	112
Fortuna alata, 177. Prænestina à Domitiano valde culta,	248
Fulmen datum Imp. Romanis,	205
Furix alata,	179

G.

G Lobi terrestris & cœlestis forma, 130, 147. Imp. Christianis illi crucem imponere, 148. Italia & Britannia in nummis additur,	149
Gratia vestita & nuda, eorumque numerus diversus,	27, 28
Gutturium, vas sacrificantium,	70

H.

H Abitus Idoli,	166
Harpyiarum forma,	263
Hæta pro diis culta,	22
Heroica carmina ad lyram cantata, 9, 124	
Homeri carmina varii carpserunt, 4. plurimi summis laudibus extulerunt, 5, 63, 137, 180, 200. statua ipsi posita, 6, 7. nomeni vultu ejus signata a variis populis 9. carmina illius ad lyram cantata, 9. Deus factus, 11. Sacrificiis cultus à gentilibus & Carpocratianis hæreticis, 12. templa meruit, 13. instar Iovis ornatus, 13, 18. diademate	

cinctus, 15. umbra ejus apud inferos, 20. barbatus, 21. sceptrum vel hastam tenet, 22. <i>Ἡρόδοτος</i> & <i>Ἡρόδοτος</i> omnium poetarum, 37. Magniloquus, tonans, 38. ab Apolline, Musis vel Tallade doctus, 62. omnium poetarum, tragicorum, comic. Satyric. Sillographerum & Epigram. dux, 63, 64, 78. Poetarum antiquissimus, 65. fabulas germanas ex multorum opinione scriptis, 65. scripta allegorice aliis explicant, 66. Historicis accensetur, 67. Tragicorum & Comicoorum dux, parens ac choragus, 77, 78. Poeta <i>αὐτὸδίδακτος</i> , 86. Rerum naturalium eximiam cognitionem habuit, 87. Mathematicis, Astrologis, & Astronomis accensetur 91. præco vitutus, 94. à variis reprehensus, 98. Philosophia moralis auctor, 100. multorum rerum antiquarum, ut, historiarum, nominum urbium, dialectorum variarum memoriam servat, 103. Religionem, cultum, formaque deorum docuit, 106, 107. à nonnullis eo nomine reprehensus, 108. ab aliis laudatus, 109. Theologus, 111. Oratoria artis & Rhetorices orgo, 112. eloquentia fons, 113. omnium dicendi generum auctor, 114. Orator, 115. Philosophus & Philosophorum Princeps, 119. Philosophia ejus apud multos in pretio & à variis illustrata, <i>ibid.</i> omnium sectarum auctor, 121. ab aliis Philosophorum numero eximitur, 123. num fuerit Stoicus an Epicureus, an Peripatericus dubitatur, 125. Geographus, 128, 130. Cæcum eum fuisse multi negant, 129. Graciam accuratissime descripsit, 130. nomen ejus datum viris, qui in arte aliqua excellunt, 135. Indi carmina ejus cantarunt, <i>ibid.</i> & 199. Hymni nam ab eo scripti sunt variatum, 108
Hyrcani Asiam minorem etiam incoluerunt, 226. Illi qui Asiam majorem ad mare Caspium inhabitaverunt nunquam signarunt nummos in honorem Rom. Imp. 277

I.

I & H. Græcorum saepe promiscue ponuntur,	
Ilias & Odysea inter deas relecta, 29. filia Homeri, 47. utra prior composita sit dubitatum, 49. Iliasensem, Odysea, a plures manu tenent: raphiodicam Iulius, hanc vero recitanti canalicis vestibus induebantur,	51
India populi non percusserunt nummos in honorem Rom. Imp.	224
Infantes vocantur in euditi,	93
Interpres vox <i>Ἡρακλῆς</i> , denotat proxenetaem	

R E R U M.

ram & legatum , 273. Interpretes legato-
rum in Senatu verba explicabant , 274.
process. & prorogatoribus , &c. aderant ,
275. Interpretes sacri , vel dii , vel homi-
nes , 276. Interpretes in conciliis apud
Christianos , 278
Jupiter alatus , 169. Domesticus , 278. ejus
nomen & habitum varii Romani Imp-
pulerunt , 206. Medicus , 301
Junonis nomen datum uxoribus Imp. 208.
ea caput velatum habet , 209
Justina alata , 177
L.
Lampfacii cultri , Lampfacii versis , 298
Laurus ante fores Augusti , 215. arbor sa-
cridica & Apollini sacra , 250
Lecti funibus renti apud veteres , 140
Luna alata , 179
M.
Magi multi Ephesi , 270
Magniloquentia , 38
Males Laconica , & Malium Cretae promon-
torium male confunduntur , 295
Mammis multis insignes fuerunt statuae Dia-
nae , Ildis , & $\varphi\epsilon\sigma\tau\epsilon\alpha\varsigma$, non autem Ceresis ,
253
Mammosa Dea , non est multimammia , 253
Mater Dec. 265 , 266. Matris nomen datum
variis deabus , & quidem Virginibus Dia-
nae aequae Minervae , 255
Margites , Homeri ex nonnullorum sententia
opus , 80
Mantolei vera figura , 237. sequentibusque.
Medicina excreverunt varii Dii , 301
Meles fluvius , Homeri pater , 8
Memoria vel Μημνη Homero sacrum facit ,
102
Mensium nomina data viris & mulieribus ,
272
Mercatores $\text{\Pi\lambda\alpha\nu\tau\eta\tau\eta\ \kappa\iota\ \sigma\tau\epsilon\delta\iota\ \alpha\iota\epsilon\iota}$, 304
Mercurius Aegyptius capite castino , 245
Mixtae artes , Dardaniarum artes sunt artes Magicae ,
270
Minerva Victoria , alata . 171. Medica , 300.
Cabardia vel Cabardiacaentis , 302
Momus alatus , 177
Montes , deorum sedes , iisque sacriati , 15
Mortuorum consecratorum , vel caelo illato-
rum umbrae apud inferos , 20 , 21. mortui
Charonti naulum solvebant , 235
Mulsarum inventa , 26. earum numerus di-
versus , 27. alata , 170
N.
Novus Jupiter , Novus Bacchus , $\text{Ν\epsilon\iota\ \iota\ \pi\epsilon\varsigma}$,
 $\text{Ν\epsilon\iota\ \Delta\iota\mu\eta\tau\eta\rho}$, & aliis nominibus Re-
ges , Reginae , Imperatoresque dicti , 285
Nox alata , 179

Nudis pedibus sacra celebrabant gentiles , 185
Nummi signati vultibus doctorum virorum
& foeminarum , 3. In iis nonnunquam
Regum & Imp- Rom. nomina leguntur ,
cum figura deum deamve , vel aliud quid
representent , 248
Nympharum nomen , datum etiam Junoni , &
nuptis , 300
O.
Oculus Charonti pro naulo à mortuis da-
tus , 235. excipiebantur Aegialenses ,
236
 $\text{\textcircled{O}\nu\ \tau\epsilon\alpha}$ tragicarum personarum , 82
 $\text{\textcircled{O}\nu\ \alpha\lambda\eta\eta}$ vel terrarum Orbis Homero coro-
nam imponit , 195
P.
Pannula clavata , 191
Palla pro tunica , 182
Pallium quadratum , 156 , & 155. absque tu-
nica illius pueri gestabant , 184
Pan $\alpha\iota\ \tau\epsilon\zeta\omega\lambda\ \text{\textcircled{O}}$, 86. bellis & armenis praesi-
det , 246
Panthea signa , 176
Patagium , 187
Pater alicujus rei vocatur is , qui illius auctor ,
ut poeta v. c. carminum , 48
Pax alata , 178
Peninus Deus , 16. Penina Dea , 252
Peplus , 145
 $\text{\textcircled{P}\epsilon\lambda\omega\ \text{\textcircled{O}}}$, 167
Philosophia & omnium Philosophorum sen-
tentiae originem suam Homero debent , 121
Pia carmina Homeri , 108
Pii dicuntur dii & homines , 286. Pietas vox
elegantis & varii sensus tam in numinis
quam in scriptis. & auctoribus , 288. & se-
quentibus.
Pileus Ulyssis qualis , 29. Illius Homerus non
meminit , sed primus eum ita pinxit Apol-
lodorus vel Nicomachus , 50. Pilei Laco-
nici , Thesalici , & Aetadici , 155
 $\text{\textcircled{P}\iota\ \sigma\tau\eta\varsigma}$ ab Oratoribus eleganter usurpatur , 112
Platonis & Homeri concordia , 110. num re-
cte ille hunc ejecerit dubitatum ; *ibid.* Pla-
to alumnus & discipulus Homeri , 120. Pla-
tonis sectatores Homeri impios esse judi-
cant , 109. Homerum rejiciunt & damnant ,
119
Poetae primi libros scripserunt , 55. non om-
nia fingunt , 56. falsatores , 57. $\text{\sigma\epsilon\tau\epsilon\iota}$ &
Sophista dicti , 117. illorum & verificato-
rum differentia , 58. natura an arte fiant
disputatum , 84 $\alpha\iota\ \tau\epsilon\delta\iota\ \delta\epsilon\alpha\iota\ \text{\textcircled{O}}$, 85
Poetice prima fuit Philosophia , 118
Priapus genitus Baccho & Venere vel Nym-
pha , 299
Frie-

2579-621

1. ~~1~~ a

Collected, Puffin. S. H. 1820

